

Константин Златев

УЧЕНИЕТО НА БЯЛОТО БРАТСТВО

**(Лекционен курс, изграден въз основа
на духовно-културното наследство
на българския духовен Учител
Петър Дънов /Беинса Дуно/)**

Част II

Издателство “Бяло Братство”

София

2005

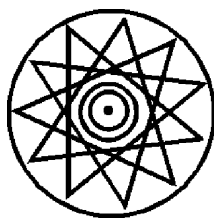
Българска
Първо издание

Константин Златев
УЧЕНИЕТО НА БЯЛОТО БРАТСТВО
(Част II)

Всички права запазени

ISBN 954-744-???-?

София, 2005
Издателство “Бяло Братство”

I. УЧЕНИЕТО НА ПЕТЪР ДЪНОВ ЗА ХРИСТОС

“Идването на Христа на Земята е най-важното събитие в историята на човечеството.”

“Христос е олицетворение на Мировата любов и Космичната обич.”

“Христос, това е една абсолютна Истина в себе си.”

“Най-великият Дух на Земята, на Вселената е Христос.”

(Учителят П. Дънов)

Цялото западно езотерично познание е съсредоточено около Личността на Христос! Всички автентични езотерични школи – и на Изток, и на Запад – са единодушни по въпроса, че Христос е най-великото, най-високо еволюиралото Космическо Същество, Коего се е въплъщавало на Земята за цялата история на нейното съществуване като планета. Както вече бе отбелязано, мисията на Христовото Същество (както Го нарича д-р Рудолф Щайнер – основателят на антропософията и един от Великите Посветени на нашата епоха) бележи края на инволюционното и началото на еволюционното (в тесен смисъл на понятието) развитие на Земята и човечеството. Животът, учението и Делото на Христос е онзи крайъгълен камък, който разделя на две не само летоброенето на съвременната цивилизация, но и пътя на човека към съвършенството, който е път към Бога. Затова и е напълно справедливо да бележим ерата преди изявата в плът на християнския Бог-Слово като време-

то “преди Рождество Христово”, а съответно новозаветната епоха – като времето “след Рождество Христово”.

Изхождайки от Своята неизмерима, неизчерпаема и всеобхватна Любов, Бог проявява Същността Си пред хората по безброй начини: чрез хармоничното функциониране на колосалния жив организъм, който наричаме Вселена; чрез законите, които действат навсякъде около нас и в самите нас; чрез мащабите на Творението Си; чрез несекващия поток от дарове, с които ни удостоява всеки миг от нашия живот; чрез всичко онова, което християнските богослови назовават “Естествено Откровение”, а Учителят Петър Дънов – “Живата Разумна Природа”. Зад цялата тази грандиозна картина на извечното Божествено проявление се таи една непобедима Сила, която вече разкрихме – именно Неговата Любов. Живият образ на тази Любов е **Христос**. За да се въплъти Той сред нас в материално тяло, било е нужно Неговата върховна, непостижима Божественост да се самоограничи доброволно до размери, достъпни за мащабите на нашия свят. Подобна изява на смирение, подчинена на един вездесъщ Промисъл, е подвластна единствено и само на Богоравните. Тя е образец за нас, простосмъртните. Тя е и израз на потресаваща по замисъла и осъществяването си саможертва, която е променила невъзвратимо облика на нашата действителност и хода на земната еволюция. Ето как Учителят на ББ в България рисува в едри, вълнуващи щрихи естеството и мисията на Богочовека Христос: ***“Христос е първото ограничение на Бога – Неговото проявление в Битието. Този акт на Божията Любов се изявява като Дух на Христа (курсивът мой – К. З.). Христос не е във формата, понеже тя се мени. През всички векове Христос е един и същ, но тъй като съзнанието на хората е различно, затова и техните схващания за Него са различни. Като говорим за Христа, най-правилно е да разбираме, че Той е първата проява на Бога в Битието като Любов (курсивът мой – К. З.).”***

За да осмислим правилно същността и плодовете на Христовата мисия, нужно е да познаваме принципите и законите на Божествената наука – ядрото на езотеричното познание. Това най-древно кос-

мическо Учение утвърждава тезата, че Земята е планета, на която въплътените човешки души изплащат своята карма. Нашата родна планета в същност е живо същество, физическо тяло на един извънредно извисен дух, който е познат сред езотериците с названието “планетарен Логос”. Земята е заобиколена и с невидими обвивки, духовни зони, в които протича интензивен живот. Те са населени от същества, недостъпни за нашите физически сетива. В някои от тези зони протича и послесмъртното съществуване на човешките души, напуснали своя последен земен живот и тленното си тяло. Както всички живи същества, Земята притежава и собствена аура. По времето, когато Христос е дошъл в плът между хората, тази аура е била в катастрофално състояние – изпълнена с тъмни, мрачни и злотворни форми, характеризиращи равнището на деградация на тогавашното човечество. По този въпрос Учителят П. Дънов съобщава следното: *“Христос донесе на Земята една нова Светлина и нова Сила, чрез която се подобри аурата на Земята и се създадоха благоприятни условия за по-нататъшното развитие на човечеството. Без това вливане на нова Светлина и нова Сила, донесена от Христа, човечеството нямаше сили и условия да се промени. Христос трябваше да пострада, за да се изкупят хората и да се изплати част от натрупаната карма на човечеството. **Идването на Христа е най-великото събитие в историята на Земята. Другите религии са само подготовка, без която хората не биха могли да разберат Христа** (курсивът мой – К. З.)”* За да бъде разбрано и осъзнато в пълнота Христовото благовестие и още повече – за неговото прилагане в живота, е необходима радикална вътрешна промяна у човека. Без такава личностна трансформация Словото на Спасителя не би се превърнало в начин на живот за приелия го. По този повод Учителят П. Дънов отбелязва: *“Христос е поставил три основни положения: да възлюбиш Господа, Бога твоего, с всичкото си сърце, с всичкия си ум, с всичката си душа и с всичката си сила; да възлюбиш ближния си като себе си; да възлюбиш и врага си. **Да възлюбиш врага – това е едно от най-трудните учения, което е дадено на хората** (курсивът мой – К. З.)”*

Милиарди хора вече близо две хилядолетия очакват **повторното идване (пришествие) на Христос**. Почти всички измежду тях са убедени, че това трябва да стане в човешка форма, в телесен вид, както е било и първото Му идване сред нас. Учителят на ББ у нас е на съвсем различно мнение: *“Христос живя веднъж между хората в човешки образ. Но втори път Той няма да дойде така (курсивът мой – К. З.). Неговата кръв не може вече да тече в жилите на човек. Неговите мисли и чувства не могат да изпълнят обикновен човешки мозък и човешко сърце. Христовата кръв е Живото Божие Слово. Христовата плът е Живият Небесен Хляб. За тях Христос е казал: “Ако не ядете плътта Ми и не пиете кръвта Ми, няма да имате живот в себе си.”* По същия въпрос на друго място в Словото си Учителят П. Дънов отбелязва: *“Когато казвам, че Христос иде сега, някои мислят, че Той ще дойде отвън. Христос няма да дойде отвън, Той не ще дойде нито в човешка, нито в каква да е друга форма... Помнете, Христос е проява на Божията Любов. И Той ще дойде като вътрешна светлина в умовете и сърцата на хората. Тази светлина ще привлече всички около Христа като около велик център. Отварянето на човешките умове и сърца и приемането на Христа отвътре – това ще бъде повторното идване на Христа на земята.”* Според Учителя П. Дънов не е необходимо в съвременната епоха Христос да идва отново в плът на Земята, понеже Той се проявява непрестанно в човешката духовна природа. Пълноправният Син Божий работи без отдих в цялата Вселена. Нашата планета, обаче, представлява особен интерес за Него пред вид съдбоносния момент от нейното еволюционно развитие. Вълнуваща и любопитна е картината на това взаимодействие между небесно и земно в пределите на нашия свят, нарисувана от Учителя на ББ у нас: *“Христос действа в дълбините на човешката душа. Сега Христос няма да се въплътява. Въплъщението е голямо ограничение. Христос ще дойде в душите. Христос донесе огъня на Любовта и ние сме свободни да приемем или не този огън. От Христос започна еволюцията на човечеството. Основателите на другите религии са били от човешка еволюция, а Христос не е*

от човешка еволюция. Той е Космично Същество. Христос е Светлината, която работи в цялата природа. Христос има връзка с тези, които ще образуват Шестата раса.” Същевременно – според Учителя П. Дънов – пълноценният духовен живот на земните хора е немислим без прякото и конкретно съдействие на Христос, Който по незримите канали между видимия и невидимия свят непрекъснато разпраща светлината и обновителната енергия на Своята Божественост: “Той е великият вдъхновител на всички откровения, във всички времена. Той е невидимият двигател на целия духовен живот на човечеството.”

Христос демонстрира по най-ярък начин Своето величие в момента, когато – прикован на кръста, понасяйки най-ужасни страдания – Той намери у Себе Си сили да възкликне към Небесния Си Отец: “Боже, прости им! Те не знаят какво вършат!” Една от водещите идеи в Христовото Слово е тази за **новорождението**. Учителят П. Дънов обуславя изключителната важност на съдържанието на това понятие, пречупена през светогледа на Божественото учение, предадено на хората от Спасителя: “Когато преди две хиляди години Христос е говорил за Царството Божие, сиреч за онзи Разумен Космичен ред, на който се крепи светът, за онази Велика Правова Държава, в която живеят Великите Души. Той е определил и начина, по който човек може да влезе в туй Царство Божие, да добие права на гражданство. Този начин е именно Новораждането.”

Значението на Христовото свято Дело за еволюцията на човешкия род, както и смисълът на Неговата поява в точно определен исторически отрязък от време, са изяснени от Учителя П. Дънов с неподражаемо проникновение: “Идването на Христа е границата между инволюционния и еволюционния период. Христос е един трансформатор, без който човек не може да отиде при Бога. Той дойде да се справи със злото в света – да отнеме отровните му еманации. Който казва, че и без Христа може да се спаси, той не разбира закона. Ако не беше дошъл Христос, Земята щеше да се обезличи. Отрицателните енергии, които съществуваха тогава, щяха всичко да разрушат. И сега, след близо 2000 години, същест-

вуват неверни схващания за Неговата мисия. Той е казал на учениците Си: *“Идете и проповядвайте на света. Аз ще бъда с вас до скончание на века.”* Но защо ако някой каже, че Христос и днес работи в света, някои ще отхвърлят това? Излиза, че лъжата, с която хората живеят сега, минава за истина, а самата истина – за лъжа.” Едно обикновено човешко същество, колкото и издигнато да е то, не би могло да се справи със задачата, която Бог постави за решаване в лицето на Христос. Затова от най-фините сфери на Божествения свят слезе в плът на Земята самият Бог-Слово, Второто Лице на християнската Света Троица. Качествата и величието на Неговия характер го отличаваха от всички останали, доказвайки по безспорен начин произхода Му. Ето как Учителят на ББ в нашата страна рисува портрета на Богочовека Христос, наблягайки именно на характеристиките му, направили възможно изпълнението на неговата съдбоносна за планетата и човечеството мисия: *“Забележителното в характера на Христос е Неговото смирение, търпение и безкористие. Той трябваше да слезе от Своето величие, да приеме човешка форма, за да покаже на хората какво значи смирение. В този образ Той трябваше да понесе най-големите поругания и на края да изживее кръстната смърт. Без да роптае и без да се усъмни, Той понесе тези страдания. През целия Си живот Той лекуваше, поучаваше, без да очаква нищо от хората. И силата, с която понесе тези страдания, Той получи благодарение на Своето абсолютно безкористие.”*

Налице е освен това пълно единство и тъждественост между Личността на Христос и Неговото благовестие: *“Христос и Неговото учение са едно и също нещо.”* Затова *“Христос е символ на Божията Любов”*. След грехопадението на човешките прародители Адам и Ева човечеството постепенно затъваше все по-дълбоко и по-дълбоко в блатото на греха. Казано на езотеричен език: то продължаваше да натрупва все по-негативна карма. Библията ни учи, че грехът отдалечава човека от Бога. Неминуемо беше това отдалечаване да се превърне в непреодолима за земните хора пропаст. Единственият, който бе в състояние да възстанови пълноценното общуване между

човешкия род и Твореца, бе Христос. Затова Учителят П. Дънов има основание да заяви: *“Трябва да има една нишка, която да съедини човешките души, потънали в материята, с Бога. Само Христос е, Който може да прокара тази нишка – да съедини човеците с Бога. Защото Той, Който слезе от Божествения свят, носейки живот от света на Истината, възлезе наново в него, като по такъв начин очерта пътя, що води от временния живот към вечния.”* Какво е съдържанието на понятието “вечен живот”? Християнското богословие му отрежда водещо място в своята теоретична концепция. Учителят П. Дънов го интерпретира по следния начин: *“А вечен живот е”, казва Христос, “да познаят Тебе, Единаго, Истиннаго Бога и пратения от Тебе Исуса Христа”* (Йоан 17:3 – бел. К. З.). *Да познаят Бога – зародишите на Духа, условията, силите и законите, на които се крепи и по които се гради този величествен ред на нещата. И Христа – разумното начало, което излиза от единия Бог, носи живот на всички същества, направлява ги и ги съхранява, като ги свързва с първичния център на всичко, което е. Христос е пътят на онова разумно движение на душите, което ги води към вечния живот в Истината”* (курсивът мой – К. З.). Освен всичко останало Христос допринесе изключително много – по мнението на Учителя на ББ у нас – за издигането самопознанието на земния човек на качествено ново равнище: познание на собствената безсмъртна духовна природа. И като допълнение – връзката на този безценен вид познание с методите и средствата за постигане на вечен живот: *“Христос донесе на Земята науката за душата* (курсивът мой – К. З.). *Той показа пътя, по който човешките души могат да познаят Бога, да добият вечния живот. Врата на този път е Любовта. Който мине през тази врата, ще излезе на онзи царски път, по който го чакат велики подвизи.”*

Според Учителя П. Дънов най-значимото събитие в историята на нашата планета и на човечеството – идването и земната изява на Христос – е имало за цел да промени из основи манталитета на старозаветния човек, да го освободи от оковите на неговите ограничени разбирания за света и за самия себе си и да разкрие пътищата,

методите и средствата за освобождението на човешката душа. Този истински Син на Бога, за да може да се въплъти в условията на физическата действителност, според Учителя на ББ в нашата страна, е трябвало да се смали 78 милиона пъти (!): *“...Не е лесно един велик дух като Христа да дойде между човеците. Те трябва да работят усилено в течение на няколко хиляди години, за да дойде Христос между тях. Не се слиза лесно на Земята. Ала със Своето слизание на Земята Христос откри нова епоха в развитието на човечеството. Той очерта пътя, по който единствено може да възлезе човешката душа към Бога”* (пътя на еволюционното развитие, който е път на духовното израстване на индивидуалността, наречена “човек” – бел. К. З.). Независимо от самоналоженото Си колосално ограничение Той сразява “Княза на този свят” и поема ръководството на земните съдбини в Своите ръце. В същност Христос неизменно е присъствал на Земята и между хората посредством Своя велик Дух. След приключването на земната Му мисия Неговото присъствие става още по-интензивно – нещо, което Той е обещал както на учениците Си, така и на цялото човечество (ср. Мат. 28:20). В Неговата власт вече е цялата планетарна еволюция, включително и тъмните сили. За тази нова, поета от Христос отговорност Учителят П. Дънов свидетелства: *“След възкресението Христос казва: “Даде Ми се всяка власт на небето и на земята. Ще бъда с вас до скончанието на века.” Ключовете на ада са дадени на Христос. Когато е въпрос за вашия ад, вътре във вас, ключа на този ад държи Христос и тогава отнесете се до Него.”* В определен смисъл всичко, изградено от човечеството в областта на духовно-религиозното през старозаветната епоха, се явява подготовка за Христовото всеобхватно дело: *“Идването на Христос е най-великото събитие в историята на Земята. Другите предишестващи религии са само подготовка на съзнанието на човечеството да разбере Христос. Християнският свят от две хиляди години говори за страданията на Христос, обаче тези страдания са външната страна. А онова, което даде сила на Христос да изтърпи тези страдания, беше Любовта Му”* (Учителят П. Дънов).

И до ден днешен Христовото учение не е приложено в своята пълнота. Очевидно ние, хората, още не сме подготвени, за да го оделотворим в нашия живот. То е приложено само от онези, които наричаме светии, мъченици, праведници, велики духовни Учители. Останалите все още сме в дълг към него. От друга страна, от деня на възкресението Си до днес Христос нито за миг не е преставал да работи за благото на света. След успешното приключване на Своята мисия Той се нагърби с пряко участие и надзор над еволюционното развитие на планетата Земя и човечеството. В този смисъл Той пое и функциите на Планетарен Дух, аналог на планетния Логос. И така факелът на Христовото благовестие огрява и осветява пътя на всички народи от земния глобус, на всеки отделен човек. Затова сме в правото си да отбележим, че именно **Христос е най-великият от Пратениците на Бога**, **слизали някога на Земята; Той е най-чистият от всички хора за всички времена, най-възвишената Душа, която е посещавала този свят, и най-съвършеният Дух, Който е озарил човешката мисъл с Истината за нашия път към Божественото.** Колко красота и поетичност има в следващите думи на Учителя П. Дънов, посредством които той добавя нови щрихи към портрета на Спасителя: *“Христос бе сърцето на Бога и затова Той възкръсна. Божието сърце не може да умре.”* Когато разсъждаваме за подвига на Христос, две от Неговите качества изпъкват с особена сила: **несъкрусимата Му Любов** и **безкористното Му служение на Божия План** и на човечите. Като **образец за подражание** Синът Божий остава недостижим за всички епохи от историята. За всичко това Учителят П. Дънов споделя следното: *“За да стане Христос в душата ви безсмъртен и силен, трябва да дадете път на Любовта. Тогава ще поставите Христос на най-високото място във вас и ще осветите името Му в своето сърце. При това, ако някой пожелае да бъде близо до Христа, трябва да е научил изкуството да се смалява. От една страна, казвате, че искате да бъдете като Христа, но, от друга страна, желаете да заповядвате. Ще познае Христа този, който е научил безкористното служене и е придобил героизма да отговаря на омразата с Любов и на злото с Добро.”* Личният пример на Богочовека е най-

яркото доказателство за стойността на благовестието Му. В каквато и житейска ситуация да изпаднем, колкото и трудна и на пръв поглед неразрешима да е тя, щом се опитаме да си представим как би постъпил Христос в този случай, ще бъдем в състояние да решим проблема си, ръководейки се от всичко, сторено от Него в земния Му живот. Един от най-скъпоценните бисери в огърлицата на вечно живия Христов пример е **смирението**, издигнато в християнството на най-високо място сред пантеона от добродетели: *“Първото нещо, което трябва да научите от проповедите на Христа, е смирението. То е майка на истинското, положителното знание. Гордостта е майка на временното, преходното знание. Може да имаш много знания, но ако си горделив, ще бъдеш в положението на един от заблудените братя на Черната ложа.”*

Мнозина си задават въпроса: “Приложимо ли е Христовото учение за всекиго от нас? Достъпно ли е за всяко човешко съзнание?” Макар че притежава универсален характер (т. е. предназначено е за всички хора и за всички времена), то – според уверението на Учителя П. Дънов – изисква за своето цялостно приложение съответна солидна основа, пробудена индивидуална душа, която да го приеме и да го осъществи на практика: *“Христовото учение е дълбоко мистично. То може да се приложи само от такъв, който е истински мистик, защото когато започне да прилага Словото на Христа, ще бъде подложен на ред изкушения, които ще гледат да го отклонят и обещавайки му много блага, ще го спънат в поетия път.”* Съвременното човечество е призвано да доведе до край започнатото преди две хилядолетия. Естествено, това не може да стане в рамките на едно или две поколения. Нашият дълг е да използваме оптимално мощния импулс на обновление, който обгръща Земята в наши дни и носи на крилете си прекрасните образи на сбъднати многовековни човешки мечти: *“Работата на Христа не е завършена. Християнството в бъдеще има да преживее своя златен век”* (Учителят П. Дънов).

На въпроса къде е сега Христос и в коя от многобройните църкви, съградени в Негово име, се намира Той Учителят на ББ в България

отговаря: **“Не търсете Христа тук или там. Той е вътре във вас, във вашата душа”** (курсивът мой – К. З.). А когато последователите му го запитали защо Христос е избрал дванадесет ученици, Учителят П. Дънов обяснил: **“Числото 12 е число на ангелите. То е числото на дванадесетте знаци на Зодиака. Дванадесетте апостоли се намираха под влиянието на дванадесетте знака на зодиакалния кръг.”** Той препоръчва и конкретен метод за постигане на пряка мистична връзка с Христос: **“За да се свържете с Христа, четете Евангелието.”** Заслужава си да хвърлим поглед и от още една гледна точка върху картината на Второто Христово идване (пришествие) на Земята, нарисувана от българския духовен Учител: **“Христос ще дойде на Земята по един начин, по какъвто Бог досега не се е откривал. По цялата Земя ще се въдвори мир и радост. Тогава чак хората ще кажат: “Сега разбираме дълбокия смисъл на Божествената Мъдрост.”**

Християнското богословие разглежда Христос като Син Божий, въплъщение на Второто Лице на Св. Троица – Бог Син, от Светия Дух и Дева Мария. Той е Изкупител и Спасител на човешкия род, чаканият така дълго Месия. От своя страна теософите изясняват същността на Христос в четири аспекта: исторически, космически, митически и мистически. Учителят П. Дънов обобщава тези виждания, като внася в тях и свой собствен, оригинален елемент на проникновено тълкувание: **“Днес хората делят Христа на “историчен”, “космичен”, “мистичен” и т. н. Ала Христос сам по Себе Си е един и неделим. Има само един Христос – живият Христос, Който е изявление на Бога, изявление на Любовта. Христос – това е Бог, Който се разкрива на света. Като проява на Бога Христос не може да се отделя от Него, не може да се разглежда вън от Него. И когато аз говоря за Христа, считам Го не като отвлечен принцип, а като реално въплъщение на Любовта”** (курсивът мой – К. З.). На друго място в Словото си той допълва по съществен начин тези разсъждения: **“Най-пълнен израз на Любовта е дал на Земята Христос – все едно как Го схващат хората: като “историчен”, като “космичен” или “мистичен”. Защото и като исто-**

рична личност, и като космична същина, и като мистично преживяване Христос е и си остава най-съвършеният израз на Любавта.” Изнесеното в този абзац ни приближава към заключението, че традиционното християнско учение – в неговата официална църковна, институционализирана форма – и възгледите на Учителя П. Дънов по отношение на Христос в някои от най-важните си компоненти демонстрират значително сходство или дори съвпадение. Ето още един пример в тази насока: *“Идването на Христа на Земята е най-важното събитие в историята на човечеството. То е едно изключително събитие както по съдържание, така и по смисъл. С него е свързана основната идея на човешкия живот – идеята за безсмъртието, идеята за вечния живот. И усилията на цялото човешко съществуване се свеждат към това – да се постигне безсмъртието, да се влезе във вечния живот.”* Тоест да бъде завойано спасението, казано на езика на Църквата.

Каноничното църковно учение утвърждава, че Иисус Христос има две естества (природи) – Божествено и човешко. И двете са съвършени и са съединени в едно лице, в една ипостас – Бог-Слово възприел човешка природа в личностно единство със Своята Божествена природа. Ето как Учителят на ББ у нас интерпретира наличието и съединението на двете естества – Божествено и човешко – в Личността на Христос, продължавайки същевременно своя критичен анализ на теософското схващане относно различните аспекти в същността на Христос: *“Как трябва да се схващат думите “историчен”, “космичен” и “мистичен” Христос? Проявен на Земята в даден исторически момент, като **идеален Човек**, като **образец на истински Човек** (т. е. човешкото естество на Христос – бел. К. З.), Той е “историчен”. ...Познат вътрешно, Той става “мистичен”, а схващан и познаван като **проявения Бог в света** (т. е. Божественото Му естество – бел. К. З.), Той става “космичен”.* И още едно съществено твърдение, което дообогатява така представената картина на многопластовост в същността и проявленията на Христос: *“Физическата страна на Христа, това е цялото човечество, обединено в едно тяло. Всички човешки души, в които*

Христос живее, обединени в едно – това е физическата страна на Христа. Всички ангели, събрани в сърцето на Христа, представят духовната Му страна. А всички божества, събрани в ума на Христа, представят Божествената му страна. Това е “космичният” Христос – проявеният Бог в света.” Учителят П. Дънов е обосновал и други фундаментални тезиси за Христос, които не влизат в противоречие с официалното християнско и църковно учение, а по-скоро го допълват. Нека да проследим два от тях, с подчертана значимост от догматическа (вероучителна) гледна точка: 1) *“Една от най-големите заблуди е да се мисли, че Христос е на небето, че седи и чака Второто пришествие, за да почне да съди живите и мъртвите. Истината е, че Христос никога не е напуснал Земята (с духовното Си присъствие след Възнесението; ср. Мат. 28:20 – бел. К. З.). Спомнете си Неговите думи: “Даде Ми се всяка власт на небето и на земята.” Христос е, Който е движил, движи и ще движи и “историчния”, и “космичния”, и “мистичния” живот на Земята и човечеството.”* 2) *“Със Своето слизание на Земята Христос откри нова епоха в развитието на човечеството. Той очерта пътя, по който единствено може да възлезе човешката душа към Бога. Затова Той казва: “Аз съм Пътят, Истината и Животът” (Йоан 14:6 – бел. К. З.). **Пътят** – разбран в широк смисъл на думата – това е движението на Духа в разумното прилагане законите на природата. **Животът** – това е хармоничното организиране на елементите и развитие на силите в Божествената душа (на човека – бел. К. З.). **Истината** – това е проява на Единия Бог, Който създава условия за развитие на всички живи същества. Излязъл от Божествения свят на Истината и слязъл в материалния свят, Христос свързва човешките души със света на Истината, дето се крият великите цели на всяко битие.”*

За разлика от традиционното християнско учение и църковно-богословските възгледи, според които Иисус Христос са двете имена на една Божествена Личност, езотеричното познание прави разлика между същностите, които познаваме като **“Иисус”** и **“Христос”**. Например, от гледна точка на теософията и антропософията

Иисус е Учител от земната Йерархия, а Христос е велико космическо Същество, Което е използвало тялото на Иисус за период от три години, за да осъществи Своята земна мисия. Т. е. Христос се е вселил като Дух във физическото тяло на Иисус и е “пребивавал” в него в рамките на горепосочения отрязък от време. Иисус е бил човек като всички нас и по пътя на еволюционното си развитие е достигнал до ранга на велик Учител. От своя страна Христос не е от земна еволюция, а идва на нашата планета от най-високите сфери на Космоса. Нещо повече – в качеството Си на еманация (проявление, излъчване) на самата Космическа Реалност Христос въобще не подлежи на развитие като човек. Учителят П. Дънов също разграничава двете същности (двете имена, чиито носители са две отделни индивидуалности), но по специфичен начин: *“Иисус Христос – двете думи означават две опорни точки. Иисус – това е страдащият човек на земята, човешка душа, която страда, която изработва спасение. Христос е човекът, който е победил, който служи на Бога, който е готов да се жертва. ...Христос е висшият Дух, висшият принцип... За някои Той е дошъл, а за някои ще дойде тепърва.”* Когато твърди, че Христос *“за някои е дошъл, а за някои ще дойде тепърва”*, Учителят на ББ в България очевидно има предвид, че много хора (назоваващи себе си “християни”) са повярвали в Христос, вникнали са в Неговото учение и живеят в съгласие с него. Но има и такива, които нито вярват в Богочовека, нито са разбрали Словото Му, нито се стараят да го прилагат в живота си. Първите са тези, за които *“Той е дошъл”*, а вторите – за тях Той *“ще дойде тепърва”*.

Интерес представлява и становището на Учителя П. Дънов относно идеята за спасението (централна за християнството), както и трактовката му за Христос като Син Божий: *“Спасението, така както го схващат хората, също е едно частично разбиране на това велико събитие (мисията на Христос – бел. К. З.). Днес обаче всички проповедници разправят, че Христос бил дошъл на земята, за да спаси хората. Ако Христос бе спасил света по оня механичен начин, както хората го разбират, и ако те бяха действително*

спасени, нямаше да живеят така противно на духа на Христовото учение. Очевидно съвсем друг смисъл има идеята за спасението. То не е там, където хората го търсят, нито идва така механически, както те си мислят. Христос донесе на земята науката за душата. Той показа пътя, по който човешките души могат да познаят Бога, да добият вечния живот. Врата на този път е Любавта. Който мине през тази врата, ще излезе на онзи царски път, по който го чакат велики подвизи. Много велики души са слизали на земята преди Христа, но те не са могли да се справят с мъчната задача за повдигане на човечеството. Трябваше да слезе Христос, за да разреши тази съществена и важна задача и да покаже на хората един опитен път, по който и те да я разрешат. Преди Христос Бог е пращал на Своята нива слугите Си – пророци, светици, – но те не можеха да свършат работата както трябва. Когато Христос, Синът Божий, слезе на земята, работниците от цялото небе се съединиха в Неговото име, за да довършат започнатото дело.” Този дълъг цитат свидетелства за сериозните различия между виждането на Учителя П.Дънов за спасението, съпоставено с официалното учение на християнската Църква по този проблем. В същото време става ясно, че Учителят на ББ у нас възприема Христос като Син Божий – т. е. служи си със същата формулировка, която е въведена от Църквата, отнасяйки я до Личността на Спасителя. Твърде далеч от обичайното църковно схващане е и твърдението на Учителя П. Дънов за Христос като за **колективна същност**: “Христос е колективен дух. Той съществува като единица, но същевременно е колективен дух. Той е сбор от всички синове Божии, чиито души и сърца бликат от живот и любов. Всички синове Божии, съединени в едно, всички разумни души, които живеят в Божествено единение, това е Христос.”

Учителят П. Дънов отстоява тезата, че само малка част от Христовото благовестие е достигнала до нас: “От онова, което Христос е говорил в течение на трите години на Своята проповед, много малко е било запазено – само откъслеци. Много и от посланията на Павла, както и на другите апостоли, са останали скрити за

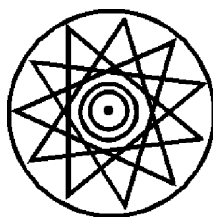
света. Те обаче някога ще излязат на бял свят. Те и сега се разкриват, но само на напредналите ученици” (по духовния Път – бел. К. З.). От казаното личи, че според Учителя на ББ в нашата страна извън каноническите свещени книги на Новия Завет съществуват и други писания, с равностойна на тях ценност и богооткровена стойност, които по неизвестни причини не са намерили място в Библията. Репликата му за това, че не всичко, което Христос е изрекъл, е било записано и обнародвано в евангелията, е свързана косвено с текста в Йоан 21:25.

Един от важните моменти в учението на П. Дънов за Христос е концентриран в изявлението му: *“Мислите ли, че ако днес дойде Христос, Той ще говори така, както е говорил преди две хиляди години? Другояче ще говори днес Христос. Той ще проповядва преди всичко великата наука на Любовта и методите за нейното прилагане. Той ще проповядва пътя на **ученичеството, братството и служението**. Защото законът на еволюцията изисква днес това.”* Изводът, който можем да направим от това твърдение на Учителя на ББ в България, е, че непреходността на Христовото благовестие, неговата непресъхваща, вечна актуалност се изразява във всяка епоха от човешката история по специфичен начин, съответстваща на тенденциите и социалните акценти на това време. И, от друга страна, невидимото присъствие на Христос между нас след възнесението Му дава възможност Той да се изявява и чрез други проводници – освен онези, които познаваме от страниците на Библията. Разбира се, в този случай от решаващо значение е обективността и точността на преценката относно реалността на Неговата изява. Понеже лъжехристосовци и всякакви самозванци е имало и има в изобилие, за което Той самият ни предупреждава (ср. Мат. 24 гл.). И ако сме напълно уверени, че и днес Христос ни говори и ни напътства по пътя на съвършенството, то следва да се отнесем с доверие към Неговото настоящо послание. Каквото е и учението на българския духовен Учител Петър Дънов, който казва: *“За нас е важен днешният Христос, а не Този, Който е живял пред две хиляди години. Ще каже някой, че това е богохулство. Сегашният*

Христос е по-важен за нас, защото живее между много народи, а преди две хиляди години е живял само между евреите. Тогава Той се оставил да Го разпънат, но днес никой не може да Го разпъне. И тогава Христос е бил силен, но съзнателно се е пожертвал.” От значение за изследователя е и друга концепция на Учителя П. Дънов, свързана пряко с Личността на Иисус Христос и с позицията за разглеждане на плодовете от Неговата земна изява: *“Дошло е време да се положат основите на една нова култура, която да бъде изградена не от хора, които се кланят на разпънатия Христос, а от човеци-братя, у които живее възкръсналият Христос – живият Христос на Любовта.”*

Може би е закономерно да завършим изследването на учението на Учителя на ББ в нашата страна за Христос с един призив, който Петър Дънов отправя към хората, устремили се по духовния Път. Той говори – и с пълно право! – от името на Христос, пречупвайки извечния и така дълбок смисъл на Неговото Божествено Слово през тенденциите и акцентите на нашата съвременност: *“И сега, великият Учител се обръща към всички пробудени души, възвестявайки им основите на новото благовестие: **Да бъдат всички прилежни ученици, добри братя, верни и истинни служители!** Защото само ония, които са прилежни ученици, добри братя и истински служители, могат да бъдат творци на новата култура, в която Христос ще живее във всеки човек и между всички хора.”*

Наистина – достоен финал на величавата симфония на словесната изразност, посветена от българския духовен Учител П. Дънов на най-извисения Син на Бога, слизал някога в плът на Земята. Неговите стъпки все още отекват между нас и все още са живи дирите, оставени от безсмъртното Му Дело в нашите сърца и души.

II. УЧЕНИЕТО НА ПЕТЪР ДЪНОВ ЗА ЛЮБОВТА

“Любовта значи доближаване до Бога.”

“Любовта е духовна храна.”

“Велико нещо е Любовта! Тя е Великият закон, който изпълва всякога душата на ученика.”

(Учителят П. Дънов)

1. Общ преглед

В ч. I, гл. IV, т. 1. разгледахме учението на ББ за Любовта (изписана с главна буква, за да бъде отличена нейната духовна и Божествена проява от земната, материална и плътска такава) под заглавие “Божественият принцип на Любовта”. В следващите редове, обособени като отделна тема, предлагаме информация, разсъждения и изводи, които – поради огромния обем на проблематиката – не са засегнати в горепосочената лекционна единица. И това не е случайно, тъй като Учителят П. Дънов е говорил най-много именно за Любовта. Тя е и принципът, лежащ в основите на Новата Култура, носеща нейното име. Култура, чийто фундамент Учителят на ББ в България изгради посредством трите водещи елемента на своето духовно-културно наследство: Слово, Паневритмия и музика.

Учението за Любовта е водещо по своя характер и съдържание в Новото учение. Любовта е онзи **Божествен принцип**, който е но-

сител на живота – пълния и изобилен живот. Преди всичко тя е онтологическа характеристика на Бога – “Бог е любов” (I Йоан 4:8,16). След това – категория в етиката. Не на последно място – Любовта е пътят, по който човек може да познае Бога посредством мистична интуиция, и така понятието се превръща в категория на гносеологията. Освен всичко изброено Учителят П. Дънов разглежда и други четири проявления на Любовта, които ще бъдат обект на изясняване в настоящото изложение: като стремеж – свързана с физическата природа на човека, като чувство – изразяваща емоционалното му естество, като сила – кореспондираща с умствената същност на човека, и като принцип – произтичаща от висшата му духовност.

В учението на ББ, представено от Учителя П. Дънов, Любовта изпъква като ядро на живота – негова неугасима и неотклонима светлина. Тя не е някаква литературна абстракция, а действие, работа за Божия План, стремеж към съвършенство, служение в името на човечността, доброто и справедливостта. Ако Любовта бъде възприемана само като дума, израз или форма, то нейният плод би бил нищожен, еволюцията би пресъхнала. Реалната Любов е проявление, непрестанно развитие и разгръщане на най-чистите помисли и дела: *“Любовта е любов, само когато се прави. Любовта е реална, когато се прави. Реално е само това, което се проявява. Ние не можем да говорим за реалното като за нещо минало, като за нещо бъдещо. Божествената реалност е всякога реалност”* (Учителят П. Дънов). В този контекст българският духовен Учител достига до едно завършено окултно разбиране за мисията на човека като строител на новия живот, като носител на Божествената Любов, Мъдрост и Истина. В светлината на живота той – ученикът по духовния Път – съзира именно действието, създанието, извисяването, а не философските спекулативни заключения, сухата теоретичност. Той знае, че именно Любовта е стаена като най-дълбока същност на Безначалния, Непостижимия Творец на Вселената. Тя е, която ни е извадила от небитието и ни възвръща към разтворените обятия на Небето и преизпълненото със светлина сърце на Бога.

В редица окултни школи на древността пътят на посвещението е бил този на Мъдростта. Но посвещението в Любовта или, както го наричат, посвещението в Христос е най-извисеното. Затова и Школата на Учителя на ББ в България може да бъде наречена **Школа на Любовта**. Червената нишка в дейността ѝ утвърждава великата задача на всеки човек – да разбере Любовта, която е родила и движи всичко съществуващо, да проникне в нейната същност и проявления и да я приложи в живота си. Ако успеем да постигнем това, значи вече сме на път към единение с Небесния ни Баща, Който от памтивека ни очаква с безкрайно търпение и Любов и за Когото Христос споделя: “Аз и Отец Ми едно сме.” Именно Любовта е най-краткият път към Него! Всички останали пътища в същата посока са осеяни с опасности. И най-главното: никой друг път освен този на Любовта не ни предпазва от най-страшната заплаха – гордостта. Затова Учителят П. Дънов е в правото си да възкликне: *“Знайте, че Любовта е по-велика от всичко, което ще измислите. Понятията от вашия катадневен живот не покриват нито едно от нейните качества. Знайте само едно, че тя е над всичко, ражда живота и управлява световите от мравките до великите йерархии на ангелския свят.”* Макар и толкова достъпна на пръв поглед, за мнозина Любовта си остава непристъпна крепост за цял живот. Има едно изключително важно условие, което следва да изпълним, за да влезем като победители в тази твърдина на личностното пресътворяване. Ето как го характеризира Учителят на ББ в нашата страна: *“Всеки, който иска да придобие Любовта, Божествената Любов, за която говорим, трябва да извърши един вътрешен подвиг. Подвигът се състои в това – да прости на ония, които не го обичат и му причиняват пакост. Не може ли да извърши това, той трябва да знае, че още нищо не е постигнал в познаването на Любовта. Никаква наука, никакви формули не могат да му помогнат. Ето как любовта – **най-достъпният път за възхождение на душата** (курсивът мой – К. З.), идва, след като е възможно осъществяването на тази вътрешна победа.”*

В нейното човешко измерение Любовта предполага предоставянето на пълна свобода на нейния обект. За жалост малцина достигат до подобна зрелост на нейното разбиране и прилагане. На помощ отново им се притича мъдростта на великия духовен Учител: *“Не е лошо това, че хората се влюбват един в друг. Лошото се появява тогава, когато започват да се обсебват и да се ограничават дори до степен на истинско робство. Остави човека, когото обичаш, сам да не пожелае да се отдели от тебе.”* В учението на ББ, представено от Учителя П. Дънов, е разкрит един безпогрешен ключ към постигането на Божествената Любов – **кротостта**. Пробуждането на човешката душа е немислимо без притежаването на този ключ. Кротостта – в светлината на Новото учение – представлява неподозирано могъща сила, която в развитие довежда до култивирането на едно вече ангелско качество – **милосърдието**. Кротостта черпи своята сила именно от Любовта – в качеството ѝ на извор на целомъдрие и чистота. Целта на нашия живот – **съвършенството** – според българския духовен Учител е съсредоточена в закона на Любовта. Той разглежда Любовта като колективен процес: *“Когато човек обича, чрез него се проявява колективната Любов на много Същества. Законът е такъв: колкото повече Същества се проявяват чрез Любовта ти, толкова тя е по-силна. Когато обичаш, чрез теб се проявява Любовта на цялото Небе, на всички Напреднали Същества, на Бога! Ти не си сам.”*

В своето Слово Учителят П. Дънов формулира три закона на Любовта:

1) **“Ако твоята Любов към едного е Божествена, ти обикваш всички!”**

Като следствие от този първи закон на Любовта той изтъква: *“Ако някой човек те обича, той ще обича и всички околни.”*

2) **“Ако аз започна да обичам някого, всички ще започнат да го обичат.”**

Дори и най-невзрачният човечец, ако се превърне в обект на моята лична Любов – в нейното Божествено измерение, рано или късно ще бъде обикнат и от останалите. Така аз ще помогна и на него

самия, и на другите, които до момента са го отритвали: *“Когато обикнат някого, в него се натрупват големи богатства и той привлича другите.”*

3) *“Когато обичаш някого заради добрите му качества, ще обичаш и лошите му качества.”*

По повод същността и действието на този трети закон Учителят на ББ у нас допълва: *“Човек е колективно същество. Трябва да намериш господаря. В един човек, като обичаш едно същество, трябва заради него да обичаш всички други същества в него.”*

На друго място в своето Слово Учителят П. Дънов предлага формулировката на други три закона на Любовта, които звучат твърде сходно на горните и същевременно ги допълват:

1) *“Когато обичаш Бога, всички същества те обичат.”*

2) *“Когато Бог те обича, ти обичаш всички същества.”*

3) *“Всички ние живеем в Бога, без разлика – всички същества”* (ср. Деян. 17:28 – бел. К. З.).

Като заключение българският духовен Учител подчертава: *“Важното е да дадем условия Бог да живее в нас* (курсивът мой – К. З.).”

В учението на ББ Любовта е издигната в ранг на творчески принцип с непостижима съзидателна сила. Същевременно тя в своето проявление в най-висока степен изпълва представата за вездесъщото Божие присъствие в Космоса: *“Целият свят е резултат на Любовта! ...Нашето заблуждение е, че ние търсим Любовта някъде. А няма място, където Любовта да не е. Всички същества живеят в нея и черпят от нейните източници. Навсякъде, дето има разумен живот, е Любовта. Дето няма разумен живот, и там е Любовта, но не се проявява. Бог е Любов. Той се проявява в цялото Битие. Ако търсите Любовта, ще я намерите в целия всемир. Тя се проявява чрез храната, водата, светлината и чрез всички същества. **Любовта е космична сила, която движи всичко в света** (курсивът мой – К. З.) – всички планети, всички слънца. От извора на Любовта милиони години ще произлизат всички светове. **...Цялата природа е Любовта на Бога и ти живееш вътре в Любовта.**”* Освен всичко останало Любовта е естествената среда за живот на всички същества,

особено за разумните измежду тях. Нищо извън нея не притежава нейната способност да поддържа жизнения цикъл на Божиите творения и да създава необходимите условия за тяхното благоприятно проявление и възпроизвеждане. По този повод Учителят П. Дънов подчертава: *“Любовта е среда, в която човек живее. Каквото е водата за рибата, това е Любовта за човека. Човек живее в средата на Любовта и нищо не е в състояние да го раздели от тази Любов. Щом излезете от нея, ще умрете, ще изгубите живота си. Някои хора мислят, че могат да живеят извън Любовта. Немислимо е. Излязат ли извън нея, ще се задушат. ...Дължината на вашия живот, вашето щастие и култура зависят от тази среда на Любовта.”*

Всесилната и всеприсъстваща Божия Любов обгръща като непобедим щит всички същества. Единствената ѝ цел е да подпомогне процеса на тяхната еволюция, на духовното им израстване. Тя ги съпътства във всички преждия на материалното битие, калява ги в огъня на безброй битки, без които те не биха постигнали блясъка на шлифования диамант – **съвършенството**: *“Безграничната Любов ви прекарва през всички изпитания, за да ви направи съвършени. Единственият, който ви обича и не вижда във вас зло, е Бог! **Навсякъде виждаме Божието проявление.**”* Първоначалната посока на проявление на Любовта е от Бога към съществата, в частния случай на нашата земна общност на Разума – от Него към хората. Всеки от нас я възприема и отразява по различен начин, съответстващ на степента на неговата лична духовна еволюция. Тя тече непрекъснато изобилно от вечния Източник към всички. Всеки се ползва от благодатното ѝ присъствие според възможностите си да я получава и отдава. Формите на проявление на Любовта и интензивността на присъствието ѝ са пряко свързани и със сферите и зоните на Космоса в тяхната йерархична структура. Разбира се, като потенциал тя навсякъде е еднаква, но условията на съответната среда въздействат специфично върху възможностите за възприемането и препредаването ѝ. *“Любовта е от Бога, а начинът, по който хората я проявяват, е от тях. Щом се разговаряш с Любовта, ти се разговаряш с Бога. Човек иска да го обичат всички. Но това*

е идея на Божественния свят. Някой иска да го обичат множество хора. Това е в ангелския свят. А когато иска да го обича един, това е в човешкия свят. **Ние трябва да снемем Божественния свят тук, долу, на земята!**” (Учителят П. Дънов).

Всяко живо същество се стреми към Любовта като към Извор на живот и блаженство. Нищо по-естествено няма от този извечен стремеж! Самата същност на човешката душа е изтъкана от порив към Любовта, което е потвърдено и в Словото на българския духовен Учител: *“Всеки човек иска да бъде обичан! Това е Божествено. Любовта е един вътрешен копнеж на човешката душа. Човек я търси навсякъде.”* Понеже Любовта произлиза от най-дълбоката същност на Божието Същество, тя представлява естествено съсредоточие на безсмъртното човешко начало. И, от друга страна, протичането ѝ по обратната връзка – сиреч от човека към всичко около него, спомага да открием по безпогрешен начин автентичното, най-истинското собствено “аз”: *“Любовта е център на човешкия дух. Да любим, това значи да сме намерили онзи извор, който постоянно извира в нас.”* А що се отнася до една от многобройните възможни интерпретации на същността на Любовта – в ракурса на нейното субстанциално проявление като естествена среда за екзистенцията на Божественото, Учителят П. Дънов заключава: *“Що е Любов? Свят, в който живее Божественният Дух. Най-великият, най-възвишеният свят е Любовта. И когато се казва: “Бог е Любов”, подразбираме същността, от която е произлязло всичко.”*

Всичко изложено дотук неминуемо довежда до разкриване смисъла на човешкия живот именно в светлината на Любовта като изначален Божествен принцип на космичното развитие: ***“Смисълът на живота седи в Любовта към Бога! Истински човек наричам този, който е възлюбил Бога. И в ада да отиде, той ще бъде всякога радостен и весел. Моментът, в който той се е определил и е възлюбил Бога, го определя като човек. Да възлюбиш Бога, това значи да разнасяш благоуханието си надалеч.”***

Не можем да очакваме от себе си да проникнем в Любовта отведнъж и да я проявяваме във всички направления с еднаква ин-

тензивност, без оглед на обектите, към които я насочваме. Пътят към нея изисква от нас да започнем с малки стъпки, да я култивираме с търпение и постоянство. Отношението ни към нея, начинът, по който я разбираме и проявяваме, са между най-важните уроци в това грандиозно училище на Всемирния Живот, каквото е материалният свят и, в частност, планетата Земя. Затова Учителят на ББ у нас ни съветва: **“Когато някой обича едного, двама или няколко души, това е школа, за да обикне всички! ...И ти ще обичаш Бога, Който се отразява във всички. Ти ще обикнеш Бога, Който се проявява чрез тях! ...Голямото правило е: да имате обич към всичко, което Бог е създал.”**

Новото учение утвърждава тезата, че Любовта в нейния чист вид е приоритет единствено и само на Твореца. Това нейно върховно проявление е в същото време и вечният критерий за постижението на човека по пътя си към своя Създател: **“Любовта е качество само на Бога. Само Бог е, Който люби. Нашата любов е отражение на Божията Любов. ...Когато човек стане свършен проводник на Божията Любов, тогава той е едно с Бога. Колкото си по-добър проводник на Божията Любов, толкова по-добре. От това зависи твоето достойнство.”** Богопознанието притежава единствено, ала най-сигурно средство – отново и отново Любовта! Този принцип на сближаване и единение е в сила и за общуването с всички останали природни и свръхприродни царства. Нека отново цитираме Словото на великия духовен Учител: **“Бога можем да познаем само чрез Любовта. Бог е достъпен само чрез Любовта. ...Любовта е път за познаване на Бога. Само чрез Любовта може да Го познаете. Дето има Любов, там има познаване.”**

За градацията на Любовта – от човешка, през ангелска, до Божествена – Учителят П. Дънов казва следното: **“Страстите са чувства. Те не са Божествената Любов. Човешката любов е суров, необработен материал, а Божествената любов е изработен материал. Корените на Божествената Любов са в човешката. Клонницата – това е ангелската любов. А Божествената Любов са плодовете на дървото. Тя осмисля живота на всички хора.”** Тази

йерархична подредба в проявленията на Любовта е логическо отражение на духовната зрелост, съответстваща на всяко стъпало в приемането и извяването на всемирната Любов. Относно същността на Божествената Любов, т. е. на нейното най-извисено проявление, Учителят на ББ у нас добавя крилатата фраза: **“Любовта е това, което не умира!”** Носителката на безсмъртие във висшите нива на своята изява сама по себе си е безсмъртна като същност. И това не може да бъде другояче поради простия факт, че истинската Любов е есенцията на самото Божие Свръхсъщество. Изразявайки най-адекватно и проникновено Своята същност именно чрез Любовта, Творецът обгръща с нея безсмъртната същност на Своите творения: **“Любовта е докосване на Бога до човешката душа.”**

В контактите между хората не бива да говорим за любовта си. Тя не може да бъде облечена в думи, не може да бъде изразена словесно. Безсмисленото или прекалено емоционално изразяване на наличието ѝ събужда за действие сили с противоположен, разрушителен характер, за което Учителят П. Дънов предупреждава: **“Когато обичате някого, не му говорете за любовта си. Който много говори за любовта си, той ще бъде поставен на изпитание, което едва може да издържи.”** В тясна връзка с това напътствие е и разкриването от негова страна на важен духовен закон, чието въздействие остава непознато за мнозинството от земните хора: **“В Любовта има един велик закон: ако ти си позволиш да споменеш на някоя жива душа, че я обичаш, и с това я ограничиш, ти си изгубил вече всичката любов.”** Затова и напълно логично е към последователите на Новото учение да бъде отправен призивът: **“Ще ви дам едно правило: за своята любов не говорете никога нищо. ...Прояви любовта си, без да казваш на човека, че го обичаш.”**

Колкото и дълъг път да сме изминали към вникването в същността на Любовта, нейното най-дълбоко естество си остава непознаваемо. И това е така, понеже тя е сърцето на Бога! В това безкрайно и вълнуващо пътешествие – навън, към света извън нас, и навътре, в дълбините на собственото “аз” – е заключена в най-висока степен прелестта на съществуването. То осмисля нашите зем-

ни дни, поривите на душата ни, копнежите на духа, заключен в тленното материално тяло. По този повод Учителят П. Дънов възкликва: *“Любовта ще остане неразбрана за вечни времена. В това седи красотата на живота.”* Всяко посещение на Любовта в нашия живот е дар Божий! Единственото, за което не си заслужава да съжаляваме, е, че сме обичали! Прегръдката на истинската, Божествената Любов е преживяване, което оставя своя незабравим отпечатък у нас за цялата Вечност. В този ред на мисли Учителят на ББ в нашата страна споделя: *“Радвайте се, когато любовта ви посещава. Радвайте се, когато ви обичат. Някой съжалява, че го обичали или че обичал. Когато и да сте обичали или който и да ви е обичал, не съжалявайте. Малко или много, любовта всякога дава нещо от себе си* (курсивът мой – К. З.). *Понеже всички хора имат известни сили, дарби и способности, това показва, че някой ги е обичал. Любовта преобразява както този, който обича, така и онзи, когато обичат. Любовта лекува всички болести* (курсивът мой – К. З.). *Тя не търпи слепи, глухи, неми, сакати, глупави, невежи. Каквито слабости и недостатъци види в човека, тя всичко изправя. Едно изисква любовта – пълно доверие. Съмнявате ли се в нея, тя се затваря за вас и нищо не дава.”*

Според учението на ББ, предадено на българския народ от Учителя П. Дънов, в своето проявление *“...Любовта е колективен, а не единичен акт. Когато човек люби, с него заедно любят всички хора, всички ангели и архангели – цялото Небе. Той се радва, понеже е станал проводник на Любовта. Каквото благо приеме от нея, той го предава и на другите същества.”* Във вълшебното огледало на Любовта и най-простите неща от ежедневието се превръщат в приказка, която гали душата и събужда най-чистите пориви на сърцето: *“Кое прави обикновените неща необикновени? – Любовта. Докато не обичаш поне един човек, целият свят ще бъде чужд за тебе. Щом обикнеш някого, и тоя, и она свят ти стават близки.”* Освен всичко останало Любовта в своите най-извисени проявления мотивира човешката личност да дава най-доброто от себе си. Усещането за полет, неповторимият по красота порив да надмогнеш всичко

земно и преходно в устрема си към небесното са онзи брилянт на любовното чувство, който заблестява с неустоима прелест върху челото на любещия: *“Любовта е стимул, който кара хората да мислят, чувстват и действат правилно. Каквото и да прави, човек трябва да го прави с любов. Много неща върши човек без любов, но Бог търпи всичко. Той чака времето, когато малкото дете ще порасне, ще стане голямо и ще започне да работи съзнателно и с любов. Преди да постигне това, детето се забавлява с играчките си”* (Учителят П. Дънов).

Изключително ценни са и разсъжденията на Учителя на ББ у нас относно неразривната връзка между Божествената Любов, всемирния живот и съзнателното присъствие на разумните същества във Вселената: *“Ние говорим за Любовта като за нещо незнайно, от което произлиза нещо знайно. Кое е знайното, което произлиза от Любовта? – Животът. Тъй както днес се проявява, **животът е външен израз на Любовта** (курсивът мой – К. З.). В същност какво нещо е Любовта? Казано е, че Бог е Любов. Това, което подкрепва цялото Битие, мисълта, чувствата и постъпките на всички разумни същества, наричаме Любов. Това, което свързва умовете и сърцата на всички хора и прониква в целия Космос, наричаме Любов. Каква е тази връзка, не може да се каже.”* Любовта е и връзката между крайното и безкрайното, между човешкото и Божественото. В своето човешко измерение тя притежава естествени граници, наложени ѝ от нашия начин на разбирането и прилагането ѝ. Докато проявата ѝ от страна на Върховния Повелител на Космоса разкрива в пълнота цялата ѝ мощ и безграничност на изявата. В този дух са и размислите на Учителя П. Дънов, който освен това прави връзка между проявеността на Любовта и нейната безграничност, съответно граничност: *“**Безграничната Любов е непроявената още Любов; в тази Любов е Бог. Чрез нея Той се проявява. Граничната любов е проявената човешка любов. Безграничната Любов няма начало, няма и край. Граничната любов е човешката, която се е проявила и се проявява в живота. Тя има начало и край, затова я наричат временна, преходна. Животът има***

смисъл само в безграничното и непроявеното.” Изписването на целия пасаж в получерен шрифт има за задача да подчертае неговата изключителна важност и дълбочината на прозрението, демонстрирано отново и отново от Пратеника на Небето. За да се ползваш цялостно от даровете на Любовта, би трябвало да познаваш законите на нейното проявление. Повечето беди в нашия живот произтичат именно от тази причина – че не познаваме действието на Любовта в нашия живот. Затова Учителят П. Дънов е в правото си да заяви: *“За оня, който не разбира законите, любовта е наказание; за оня, който ги разбира, любовта е благословение. Страшно е, ако любовта събуди ревност между хората. Разумният намира начин да се справи и с ревността.”*

Българският език е уникален в редица отношения. Той единствен (поне доколкото ми е известно, без да съм филолог) съдържа две понятия-синоними относно обекта на изследваната тук тема: **“любов”** и **“обич”**. Първото от тях е от славянски произход, а второто – от прабългарски. Често в разговорната реч ги използваме като взаимно заменяеми. Но от езотерична гледна точка – като носители на определен тип енергия – те притежават съдържание с известни нюанси в проявата им като космически принцип. По този въпрос Учителят на ББ в България съобщава следното: *“Думата “Любов” употребявам в смисъл на енергия, която излиза от центъра на Вселената и отива към периферията, а думата “обич” употребявам в смисъл на енергия, която излиза от периферията и върви към центъра на Битието. Любовта наричам творчески, съзидателен процес, а обичта – процес, който върви отдолу нагоре, който съгражда.”*

Когато един ден неминуемо си заминем от този свят (това е съдбата на всички въплътени същества, дори и на великите духовни Учители), ще се изправим пред своите по-напреднали по космическата стълбица на духовното израстване братя и сестри и ще трябва да отговорим на един най-важен въпрос: **“Изпълни ли закона на Любовта?”** От отговора му и ще зависи как да протече по-нататъшното ни обучение в духовния и материалния свят, условията на след-

ващото или на поредицата следващи въплъщения, кармичните обусловености и задачи, стимулът да продължим напред към крайната цел – **съвършенството, единението с Бога**. Излишно е да споменаваме, че тези, които ще ни зададат този въпрос, предварително отлично ще знаят и точния отговор. В невидимия свят нищо не може да остане скрито! Но от нас ще се очаква да бъдем максимално обективни и самокритични, за да си помогнем сами в избора на вариантите за по-нататъшния ни път през Вечността. Ключът към тайната на решаването на тази извечно стояща пред индивидуалния дух задача е реализацията на вълшебната триада: **Любов – служение – изпълнение на Божията Воля**. Това е същевременно и ключът от портала на небесния дворец, в който е скрито най-великото съкровище на Вселената – **смисълът на съществуването**. Нека отново се насладим на гениалната простота, с която Учителят П. Дънов излага вечните Истини на Битието: *“Който служи на ближния си с Любов, той е изпълнил предназначението си, а с това заедно той е осмислил живота си. Щом изпълни Волята Божия, човек изпитва радост. Този човек е готов на всички страдания. Той понася страданията и изпитанията в живота си с радост и съзнание, че изпълнява Волята Божия.”*

За окултния ученик червената нишка на неговия живот е Любовта към Бога: *“Ученикът започва с Любовта. “Ако Ме любите, ще опазите Моето Слово.” Обичай първо Оня, Който винаги е бил верен и неизменен в Любовта Си към теб. Обичай Този, Който ти е дал живота и всички условия”* (Учителят П. Дънов). Естествено продължение на Любовта към Бога е тази към духовния наставник – Учител (т.нар. гуру в източната и по-специално в индийската езотерична лексика). Двете проявления на Любовта в този смисъл са неразделни, защото в лицето на своя духовен Учител човекът по духовния Път съзира пълномощен представител на Бога на планетата Земя. В тази връзка Учителят на ББ у нас отбелязва: *“Ученикът има Любов към Учителя си. Тогава той има условия да възприеме онова, което Учителят му дава. Ученикът обича Учителя.”* Учителят неусетно се превръща в жив пример за своите предани учени-

ци: *“Когато ученикът обича Учителя си, той постъпва в живота си тъй, както би постъпил Учителят.”* За да може да усвои пълноценно всички щедри дарове на Любовта, окултният ученик следва да изпълни едно предварително условие: *“Ученикът е възприел правилно Любовта само тогава, когато е примирил всички противоречия в живота си. Иначе той не я е разбрал.”* За да изпълни докрай закона на Любовта в своя земен живот, ученикът е длъжен да култивира абсолютна чистота във всички свои мисли, чувства, думи и действия: *“Който люби, обиква чистотата. В името на Любовта целият живот на ученика трябва да бъде чист.”* Чистотата е незаменимата и непробиваема защитна стена, която огражда ученика от всички неблагоприятни влияния на околната среда: *“Ученикът трябва да бъде чист, за да разбира и възприема Любовта. Когато той добие Чистотата, обиква целия свят. Чистотата е неговата ограда.”* Любовта към Бога сама по себе си подпомага процеса на пречистване. Ако тя не е осъзната и прилагана правилно, тогава окултният ученик трябва да премине през неизбежната зона на страданията: *“Ученикът, като люби Бога, се чисти. А може да се изчисти и чрез страданията. Любовта е една жива сила, едно течение, което постоянно иде от Бога и трябва да минава през нашите души.”* Да живееш в Любовта, това означава да си надраснал всички дребнавости, суети и изкушения на ежедневието. За тебе вече не съществуват неразрешими проблеми: *“Когато ученикът живее в Любовта, лесно разрешава всички въпроси и за него не съществуват противоречия”* (Учителят П. Дънов).

Изключителен интерес в рамките на това изследване представлява начинът, по който българският духовен Учител разшифрова буквения състав на думата “любов”: *“Л – е свързването на две души. Ю – е условията. Б – е посятото семе. О – са външните условия. В – е вечността. При буквата “О” има един кръг. При “Б” има кръг, разделен на две.”* В опознаването и прилагането на Любовта според него се наблюдава логическа градация: *“Любовта е, която създава човека, която внася живот, светлина, радост, знание, богатство. Вие трябва да преминете най-първо през любовта на све-*

та, докато дойдете до онази Божествена Любов, до непостижимата Любов. Първо човек трябва да започне с малката любов, докато дойде до голямата Любов.” На този свят няма по-голямо богатство от **споделената Любов!** Тя няма и не може да има еквивалент в света на материята. Дори и в най-нищожната си проява тя остава ненадмината по стойност и дълбочина на преживяването. Затова Учителят П. Дънов споделя с разбиране: *“Една среща, станала в името на Любовта, струва колкото всичкото богатство на света”* (курсивът мой – К. З.). Той ни съветва да отправяме свободно Любовта си към другите хора и към всички същества, без да се надяваме на ответна реакция. Истинската Любов е в безкористията, в лишеното от очаквания себеотдаване. Да очакваш справедлива (от твоя гледна точка) отплата за това, че любиш – това е най-сигурният начин да отпиеш от горчивата чаша на разочарованието: *“Обичайте хората, без да очаквате те да ви обичат. Търсите ли човек да ви обича, в края на краищата ще се разочаровате и ще видите, че този, който ви е обичал, не е онзи, когото душата ви е очаквала.”* И на друго място в Словото на Учителя на ББ в България: *“Противоречията произтичат от това, че искате, когато обичате някого, той да ви плати за любовта.”*

В крайна сметка именно Любовта е онази, която в най-висока степен осмисля нашия живот. В същност тя е навсякъде, но ние следва да разполагаме с нужните духовни сетива, с които да установим присъствието ѝ, да я посрещнем и да я направим неразделна част от нашето съществуване: *“Без Любовта животът няма смисъл. Без Любовта животът се разпада на своите части. Ако Любовта не влезе в човека като плод, той ще изгуби живота си. И когато хората се разочароват от живота, това се дължи на заблудението, че те очакват животът да дойде по някакъв механически начин, да се налее отнякъде. Не, животът не е механически процес”* (Учителят П. Дънов).

2. Степени в проявлението на Любовта

“Щом си в Любовта, ти вярвай и всичко е светло за тебе. По това ще познаеш, че си в света на Любовта. Там съмнение няма; усъмниш ли се, това показва, че Любовта я няма.”

“Четири са проявите на Любовта в човека: като стремеж в сърцето, като чувство в душата, като сила в ума, като принцип в духа. Това е целият цикъл на развитие от начало до край. Любовта като стремеж се движи към центъра на Земята. Това са корените на Любовта. Любовта като чувство се движи към Слънцето – това са клониците. Любовта като сила се проявява само у гениите и светиите. Тя се проявява у всички онези, които се жертват за една държавна кауза.”

(Учителят П. Дънов)

Начинът, по който Учителят П. Дънов третира понятието “любов”, бележи множество допирни точки с традиционното християнско учение. И в двете теоретични системи любовта се разглежда като **принцип на Битието** (ср. I Йоан 4:8,16: “Бог е любов.”), като **основа на взаимоотношенията между хората** (“Обичай ближния си като себе си...” – Мат. 19:19) и като **фундамент на отношението на човека към Бога** – “заповед”, която “... е най-голяма в закона” (“Възлюби Господа, Бога твоего, с всичкото си сърце и с всичката си душа, и с всичкия си разум...” – Мат. 22:36–37). Ала в своите търсения българският духовен Учител отива по-далеч. Той разкрива дълбини и конкретни прояви на Божествената Любов (нейната висша октава), които представляват като разсъждения и обобщения безценен принос към съкровищницата на езотеричното познание: *“Четири са проявите на Любовта в човека. Тя действа като стремеж в сърцето. Като чувство в душата. Като сила в ума. Като принцип в духа.”* На тези четири степени в проявлението на всемирната Любов са посветени и следващите редове.

а) Любовта като стремеж

В това си проявление Любовта е свързана с материалния свят и с физическото тяло на човека; тя е насочена към всички същества от противоположния пол. В началния стадий от своята индивидуална духовна еволюция човекът изразява именно тази степен на Любовта. Тя демонстрира паралели с т.нар. магнетизъм в привличането между половете, за който Учителят П. Дънов споменава на много места в своите беседи и лекции. Той обяснява простичко и достъпно нейната същност по следния начин: *“Горенето на сърцето не е любов. Между горенето на сърцето и любовта има грамадна разлика. Горенето на сърцето, това е една от първите фази в развитието на любовта. Любовта на съвременните хора е преходна. Днес тази любов господства в света. Човешката любов е любовта на пепелта. Човешката любов може да се види само на огнището, дето гори, изгаря и се превръща на пепел. Привличането, което е резултат на магнетизма, не е любов. Това е магнетична, неустойчива и преходна любов. **Магнетичната любов или любовта като стремеж е начало на любовта**”* (курсивът мой – К. З.). Космическата Любов, извираща непрестанно и неуморно от сърцето на Бога, от Неговото лоно, достигайки до човешкото същество в ранния етап от духовното му съзряване, навлиза в по-гъста среда. Тя неминуемо се пречупва в съзнанието на личността, все още неизкушена да поеме по духовния Път към съвършенството, и претърпява значителни ограничения. Така именно се заражда нейното проявление като **стремеж**. Учението на ББ в редакцията на Учителя П. Дънов свидетелства, че Любовта като стремеж е кратковременна и неустойчива. За нея българският духовен Учител заявява: *“Любовта като стремеж е едно направление, посока, която води към Любовта”*, очевидно имайки пред вид, че тя е само стъпало, предварителен стадий, подготовка за изявата на великата Божествена Любов.

В това свое проявление Любовта има отношение към старозаветния човек, към неговото равнище на съзнателност. Той посреща изпитанията в живота предимно с ожесточаване и озлобление. Водещият мотив в действията му е “борбата за живот”, а заветът му е:

“Око за око, зъб за зъб!” Житейската среда на старозаветния човек е ограничена в мащабите на семейството, рода или племето. Основната му цел е придобиването и увеличаването на материалните блага, в името на които той е готов да употреби сила. Така че той не се спира пред използването на насилие, особено ако е засегнат личният му интерес. В мислите и поведението си изхожда на първо място от потребността да удовлетвори егото си. Интересите му имат за горна граница националния шовинизъм. Преобладаващата част от нашите съвременници отговарят именно на това равнище на съзнанието. Те се прекланят пред идола на частната собственост и разглеждат жизнената си среда изключително като източник на блага за собствена изгода. Следващата мисъл на Учителя П. Дънов има пред вид това равнище на съзнанието: *“Сега законът на физическото поле е такъв: хората, които са по-близко до нас, с тях ние имаме по-близки отношения, можем да им помагаме, а на другите не можем да помагаме външно, понеже са далеч, няма възможност за това.”*

б) Любовта като чувство

Както вече бе посочено по-горе, второто проявление на Любовта – като **чувство**, действа в душата на човека. В случая тя е свързана с астралното (емоционалното, чувственото) тяло на личността и е насочена към един единствен представител на противоположния пол. Очевидно е, че тази степен в проявата на Любовта е по-издигнатата от предходната. В своето разширено действие тя засяга и отношенията между приятели и въобще хора със сходни жизнени цели. Братството между хората – един вековен, дори хилядолетен идеал на земното човечество – е основана именно върху Любовта като чувство, проявена в душата. В тази си изява Любовта засяга духовното естество на личността, нейното нравствено чувство. На този етап от духовното съзряване на индивидуалността човешката чистота и устойчивост бележат значителен ръст. Важен шрих от мотивацията на този тип мислене и поведение откриваме в Словото на Учителя П. Дънов: *“За някого казвате, че го обичате повече. Оби-*

чате някого повече, но ще дойде смяна, понеже ние стоим на едно място, а Божественото се движи. Но ако ние се движим с Божественото, тогава няма да има смяна.”

Любовта като стремеж може да бъде сравнена с корените на дървото. Те навлизат дълбоко в земята, т. е. във физическия свят. А Любовта като чувство съответно отговаря на клоните на дървото. Те растат нагоре и отправят поглед към Слънцето. Това проявление на Любовта съответства на манталитета на новозаветния човек. Житетските изпитания предизвикват у него предимно реакцията на съблазняване, усъмняване и разколебаване. Възгледите му достигат границата на колективното съзнание, обхващайки общия му интерес със съмишленици и съидейници. В убежденията си се колебае между вярата и безверието. Разглежда света като сцена на вечната битка между доброто и злото. Издига в култ благотворителността, която може да го подпомогне в постигането на най-важната му жизнена цел – спасението на душата.

в) Любовта като сила

Това проявление на Любовта е свързано с умственото (менталното) тяло на човека и е насочено към група от хора, обединени въз основа на някакъв принцип. Тази нейна изява бележи на свой ред няколко степени. При първата от тях благото, което човек желае за себе си, е готов да го предостави на всички. Тоест той го желае не само за собственото си “аз”. В този смисъл правдата и свободата, които са цели в неговия живот, той се стреми да придобие и за всички останали. Усилията на човека да култивира тази степен в проявлението на Любовта невинаги са сполучливи. При провал тя би могла да деградира до нетърпимост, шовинизъм или фанатизъм с цялата гама разрушителни въздействия, характерни за тях. В по-високата си степен Любовта като **сила** е отправена към цялото човечество. В завършения си вид тя служи като основа за реализацията на идеята за братство между всички хора. Висшата изява на Любовта като сила е дефинирана от Учителя П. Дънов, както следва: “*Любовта като сила в своя чист вид, в своя висш стадий се проявява*

само в светиите, в хората, които са готови да се пожертват за една Божествена идея. Всички онези, които са възприели Истината и искат да защитават Любовта, имат силата на Христа, силата на светиите и запечатват Любовта си в жертва.”

Проявлението на Любовта като сила кореспондира със съзнанието на праведните. Испитанията по жизнения им път предизвикват у тях преди всичко натъжаване, наскърбяване и страдание. Готови са да пожертват личното си благо в името на общото. Проявяват се като предани труженици на Божията нива, предвестници и носители на нови, прогресивни идеи. Застават в първите редици на обновлението в науката, изкуството, социалния живот. Приемат възгледите на новите идейни течения в областта на духовността и се стремят да ги отстояват и разпространяват. Потенциални последователи са на великите духовни Учители на човечеството. Загрижени са за правовия ред в държавата, за стриктното спазване на правата и задълженията на личността. Отричат категорично употребата на насилие във всички негови разновидности. Признават правото на мнозинството и приемат като критерий за порядъчност реда, законността и справедливостта на всички равнища. Те са хора на дълга.

г) Любовта като принцип

“Любовта е първият велик Принцип на Бога, чрез който Той се проявява. Христос е изявление на тази Велика Любов.”

“Физическата любов се изразява чрез външни движения. Например, майката взема детето си, подхвърля го нагоре, милва го, целува го и прочие. Духовната Любов се изразява чрез хубави думи. А Божествената Любов – в мълчание, понеже няма думи, с които тя да се изрази на човешки език. И затова там се мълчи!”

(Учителят П. Дънов)

За да постигне осъществяването на тази степен в проявлението на Любовта, човек би трябвало да е преминал успешно през предходните три стъпала, явяващи се подготовка за нея. Любовта като

принцип обгръща всичко. За нея Учителят на ББ у нас споделя: “В Любовта като принцип няма никакви противоречия. Тя примирява всички противоречия в света. За нея няма зло, всичко е добро и възвишено. И там е безсмъртието – свят, в който няма смърт, а има възкресение. За тази Любов се казва в Писанието, че тя е “път към съвършенство”.” Възкресението в този случай илюстрира прехода на човешкото съзнание в по-висок стадий на еволюцията си. Любовта като принцип по своята същност е мирова Любов. Тя е свързана с висшата духовна същност на човека и е насочена към всички живи същества. Тя бележи и пробуждането на свръхсъзнанието у човека. По този повод Учителят П. Дънов отбелязва: “Човек трябва да събуди висшето “аз”, т. е. свръхсъзнанието си. Само така той ще си състави една ясна представа за Любовта и ще познае Бога. Човек може да прояви напълно Любовта, като почне да живее със съзнанието си в причинния свят, дето Един живее за всички и всички – за Един.” От позицията на разглеждането стадийте в проявлението на Любовта като дърво с корени и клони той обобщава: “Всеки, който иска да разбере смисъла на живота, не трябва да бяга от него, а трябва да премине през всичките му стадии, а именно през корените, клоните, през цвета, който е силата на Любовта, и да опита плода му, който е принципът на Любовта. Като минеш последователно през корените, клонищата и цвета на Любовта, ще дойдеш най-после до принципа – до плода на Любовта – и той ще ти даде смисъла.” Процесът на придобиване Божествената Любов е белязан с постепенно разгръщане и разширяване, докато тя обгърне в духа на човека всички хора, всички същества. Пилигримът по духовния Път вече добива картинна представа за същността на Цялото, изградено от своите части, свързани с безсмъртната нишка на Любовта. И това съвсем не е финалът на неговото духовно израстване, а само и единствено предпоставка за по-нататъшно издигане в посока безкрайността на Развитието: “Човекът на Любовта, Мъдростта и Истината обича всичко като едно цяло. Не обича ли всичко, той не е истински човек. Като обича всички, човек постоянно расте и се развива.” По този

начин окултният ученик все повече се доближава до идеала да обича така, както само Бог е способен да обича. Понеже изконният стремеж на Божията Любов е да бъде предоставена свобода на всяко живо същество да се прояви така, както Бог се проявява. В крайна сметка **истинската, Божествената Любов включва в себе си благо** на всички същества. В тази насока са и разсъжденията на Учителя П. Дънов: *“Когато Божията Любов озари човека, той обича всички хора. Тя го свързва с техните души. В Абсолютната Реалност съществува само едно отношение: Любов към всичко живо!”* Любовта в проявлението си като принцип представлява и живата свързка на съвършенството: *“Първата връзка е от Бога към нас. Втората връзка е от нас към Бога, т. е. от създаденото към Бога. Третата връзка е от човека към човека. И четвъртата, най-възвишената, е: от Бога към Бога. При четвъртата връзка човек вижда в лицето на другите Бога така, както го вижда в своето лице.”*

Любовта в проявлението си като принцип е приоритет на окултните ученици. Това са онези пробудени души, разпознали своя духовен Учител и следващи го предано по пътя към съвършенството. Те са неговите помощници, съратници и сътрудници в утвърждаването на всички нови епохи и култури. Апостоли в разпространението на новите идеи, те са пожертвали всичко лично пред олтара на Божието свято дело. *“Моралът на ученика е Божествената Любов!”* – казва Учителят П. Дънов. И на друго място в своето Слово той доразвива тази мисъл: *“Когато ученикът влезе в Любовта, там има вече други закони. Любовта е нещо духовно. В Любовта няма раздяла. В Божествената Любов няма прекъсване; тя вечно расте.”* Ученикът по духовния Път е призван да различава изявиите на Любовта. Това е жизнено необходимо за неговото самоопределение по посока на Светлината. В случая той е длъжен да приложи придобитото от Учителя знание, за да получи желания резултат. По този повод българският духовен Учител изтъква: *“Ученикът трябва да различава Любовта. Тя може да бъде физическа – механическа, духовна, а може да бъде и Божествена. През тези три по-*

ложения всички енергии се трансформират. Ученикът трябва да живее в духовната и Божествена Любов. Физическата се мени и променя; духовната се променя, без да се изменя, а Божествената не се променя, нито изменя, а само расте!”

* * *

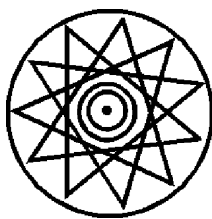
Любовта е единствената реалност.

В нея съществуваме.

Чрез нея живеем.

Тя е онази живителна творческа сила, копнеж и стремление, която дарява смисъл на кратките ни земни дни.

Любовта е и най-вярната пътека, която ни отвежда до Бога, Който сам е Любов.

III. УЧЕНИЕТО НА ПЕТЪР ДЪНОВ ЗА БЕЗСМЪРТИЕТО НА ДУШАТА. ЕВОЛЮЦИЯ НА СЪЗНАНИЕТО

“Що е душата? То е човекът в своята същина, която не може да умре.”

“По тяло всички ще умрем, ще се стопим. Безсмъртието е качество на човешката душа, а не на човешкото тяло.”

(Учителят П. Дънов)

1. Учение за безсмъртието на душата

Една от водещите идеи в учението на ББ е тази за безсмъртието на човешката духовна същност, на индивидуализираното живо същество, на душата. Достатъчно важна сама по себе си, тя е неразривно свързана и с тезата за вечния живот, кореспондираща с аналогичното гледище на традиционното църковно християнство. Връзката между двете фундаментални по значението си категории (безсмъртие и вечен живот) е, както би могло да се предполага, от нетленно естество и протича по руслото на пълноводната река на Божествената Любов. Обобщителен образ на това взаимодействие, обуславящо като даденост и степената на духовното развитие на човека, откриваме в Словото на Учителя П. Дънов: *“Който иска да намери вечния живот, живота, който произтича от Любовта, той трябва отново да се върне към Дървото на Живота. Той трябва да напусне пътя на старозаветния, на новозаветния и на праведния и да поеме пътя на ученика. Знаете думите на Христа: “Иди, про-*

дай всичко, раздай го на сиромасите и ела Ме последвай.” Аз ви казвам сега: Идете и раздайте живота на старозаветните, раздайте живота на новозаветните, раздайте живота на праведните и тогава идете при вашия Учител. И той ще ви посрещне.”

Безсмъртието на душата не би могло да бъде осмислено в цялост, без да сме наясно с нейния произход. За последователите на учението на ББ – също както и за всички християни (както и за вярващите от другите монотеистични световни религии: юдаизъм и ислям) – човешката душа произлиза от Върховното Божество, Небесния Отец на всичко съществуващо. По този повод Учителят П. Дънов отбелязва: “Отделянето на човешката душа от Бога съставя един от най-великите моменти в Битието. Туй отделяне е известно в ангелския свят под названието “**зазоряване на човешката душа**”.” Приведеният тук цитат недвусмислено отправя произхода на душата – както вече бе посочено – **от Бога**. Казано с други думи: душата има Божествен произход, тя е родена от Първоизточника на живота, **Всемирния Дух**, и от Него е изпратена в света, за да трупя опит, да се индивидуализира и да върви по Пътя на съвършенството.

В езотеричното познание Бог е **абсолютна Същност**, Причина сам за Себе Си (causa sui). Отделянето на безчетните количества души от Него по никакъв начин не накърнява Неговата абсолютност. Изразът “зазоряване на човешката душа” би могъл да бъде разтълкуван като начало на пътя на душата в Космоса, в Проявеното Битие – начало на онова безкрайно любопитно приключение, което търсещите в Духа назовават **еволюционно развитие** на душата. То би трябвало рано или късно да я възвърне към нейната Първооснова – Бога, ала след като тя, вселенската скитница, е придобила собствен, неповторим облик и се е издигнала на такава висота, която я прави достойна да се съедини отново с Цялото, от което някога е излязла на космическото си пътешествие – съединяване, при което душата не губи своята вече утвърдена самоличност. Тези разсъждения са подкрепени и от друго подобно твърдение на Учителя на ББ у нас, разгръщащо и конкретизиращо темата: “*Душата излиза от своя първоизточник като **Божествен лъч** (курсивът мой – К. З.) и вли-*

за в необятната Вселена, за да извърши работата, която ѝ предстои.” Тези думи крият два особено важни момента: 1) характеризането на душата като “Божествен лъч” означава, че тя притежава като **потенциал цялата пълнота на Божието съвършенство**; как и в какви срокове ще разгърне този потенциал зависи изцяло от свободната воля на живото същество; 2) **раждането на душата от Бога не е и не би могло да бъде самоцелно**; тя има своя собствена мисия в Космоса (наречена тук “работата, която ѝ предстои”), която не може да бъде осъществена от никой друг освен от самата нея, във форма и по начини, избрани лично от нея; формата и начините на самореализацията – плод на свободния избор на въплътената душа – обуславят именно нейната **индивидуализация** (т. е. изграждането на вече посочения неин неповторим облик).

Основна характеристика на душата от позициите на учението на ББ е нейната **вечност**. Това ѝ качество кореспондира пряко и с изследваното тук нейно **безсмъртие**. Тъй като вечността е водещо качество на Бога, би било интересно да проследим взаимовръзката между частта (душата) и Цялото (Бога) в това направление. Разглеждайки корелацията между Твореца и творението в тази му плоскост, Учителят П. Дънов изтъква: *“Душата е вечна. Тя е така вечна, както Бог е вечен. Но докато Бог е абсолютно неизменен, душата непрекъснато се изменя, като по такъв начин се развива и добива нови качества.”* В субстанциално отношение, пред вид на факта, че е родена от Божия Дух и представлява частица, лъч, еманация (= излъчване, проявление) от Него, душата е също така неизменна и вечна, както е и самият Бог. Ала върху съвършената тъкан на нейната субстанция се отпечатват незримо и незаличимо всички култивирани от нея опитности, придобити по пътя на безбройните ѝ въплъщения в световите на Проявеното Битие. Както вече бе посочено, това е начинът тя да изгради своя неповторим облик, чрез който да стане достойна за завръщането си в бащиното огнище – лоното на Бога-Отца. Тези размисли намират заключителната си форма в Словото на великия духовен Учител: *“Човешките души живеят и се движат в Бога. Те съществуват у Него във вечността, макар и да са се*

проявили в различни моменти. Те съществуват заедно, макар и да не са излезли едновременно от Бога; живеят един и същ живот, макар и да се различават. А се различават, защото **всяка душа представя едно състояние на Божественото съзнание** (курсивът мой – К. З.). Душите – това са различни състояния, в които Божественото съзнание се е проявило във времето и пространството. Затова ние казваме: **Има само една велика Божествена Душа, а всички други души са само нейни прояви** (курсивът мой – К. З.).” Освен всичко останало тези думи на Учителя П. Дънов ни разкриват и една извънредно важна черта на Божията творческа дейност – нейната **непрекъснатост** и **логическа последователност**. Така както творческият процес на пресътворяване във Вселената не спира нито за миг, така и от недрата на Всевишния непрестанно излизат за живот нови лъчи на проявлението Му – **душите**. И те са също толкова неподвластни на закона на преходността, колкото и техният Небесен Родител: *“Всичко може да изчезне в света, но душите – никога. Те не могат да изчезнат, защото не може да изчезне и Божествената Душа, Божественото Съзнание”* (Учителят П. Дънов).

Както вече подчертахме в предишното изложение, тезата в учението на ББ, засягаща вечността на душата, е свързана пряко с може би най-важното нейно качество – **безсмъртието**. В същност да си вечен означава точно това – да притежаваш безсмъртие. Доказателства за тази водеща концепция откриваме и в беседите на Учителя П. Дънов: *“Под думата “душа” аз разбирам онова, което си ти, човекът – казва той. – Що е душата? То е човекът в своята същина, която не може да умре.”* На друго място в теоретичната си схема той предлага и косвено свидетелство за безсмъртието на душата: *“... Душата ти е всякога млада.”* Тоест – тя няма възраст, понеже е безсмъртна и вечна!

Душата изразява себе си чрез формата – в случая човешкото тяло. Преходността и тленността на материалната форма нямат отношение към вечността на душата, не са в състояние да я накърнят или да я подложат на съмнение. Душата в качеството си на носител на съзнанието не познава смъртта. Затова и Учителят П. Дънов е в

правото си да заключи: *“Да знаем, че смърт няма. Човешката душа, човешкото съзнание не умира. Промяна на човешкото тяло става. Формата се променя, но това не е съществено. Това е един факт, в който няма никакво изключение.”* И допълва на друго място в учението си: *“По тяло всички ще умрем, ще се стопим. Безсмъртието е качество на човешката душа, а не на човешкото тяло.”*

Безсмъртието е заложено като потенциал в човешкото същество още от мига на неговото сътворяване от Бога. В морално-етически план то обладава своя специфична обогрeност, своя насоченост към идеал, единствено достоен за това, на него да бъде посветен вечният път на душата. Този идеал, разбира се, е **Бог**. *“Безсмъртието, това е стремежът на човешката душа, идеал, към който тя се стреми и желае всякога да го осъществи”* (Учителят П. Дънов).

Поради Божествения произход на душата в нея е вложена цялата Вечност – не само собствената ѝ история на съществуване и проявление, но и миналото, настоящето и дори бъдещето на цялата Вселена. Логиката на това явление произтича от **холографския принцип – частта от Цялото го съдържа в себе си латентно (не-проявено)**. При определени обстоятелства то, Цялото, би могло да се изяви чрез частта. След това важно уточнение вече сме в състояние да осмислим следните думи на Учителя на ББ в България: *“... В нея (душата – бел. К. З.) са записани всички прояви на Бога, ... в нея е вложено всичко онова, което е станало преди, което става сега и което ще стане в бъдеще... Човешката душа е една свещена книга, в която Бог по един особен, непознат начин е написал развитието на цялото Битие.”* Духовното родство на душата с Всевишния обуславя и блясъка на нейната прелест – ярък лъч от Вечната Светлина на Космоса. И не би могло да бъде другояче, след като именно в нея Творецът е вложил целия заряд на Божественото съвършенство. Процеса на разгръщане на Божествения потенциал в душата Учителят П. Дънов назовава “разцъфтяване на човешката душа”. Благодатното следствие от това възходящо развитие разкрива истинската красота на безсмъртната душа: *“А в човешката душа има такава красота, както в никое друго същество на света.*

Тази красота с нищо не може да се сравни. Дори когато Бог погледне формата на човешката душа, и Той се весели. Щом се разцъфти човешката душа, тогава всички ангели, всички служители на Бога ще дойдат. Те от незапомнени времена очакват разцъфтяването ѝ, за да вкусят от нейния нектар. А със своето идване те ще донесат новата култура, която аз наричам “култура на Любовта” (Учителят П. Дънов).

2. Еволюция на съзнанието

“За ученика еволюция значи – да се повдигне нагоре при условията, дето душата му може да расте и се развива правилно. Това е непреривен процес на пробуждане и освобождение. Ученик е онзи, който съзнателно работи в това направление. Той участва в колективния ход на еволюцията.” (Учителят П. Дънов)

Еволюцията като процес на израстване и усъвършенстване на всички равнища в Битието може да бъде разглеждана в два основни аспекта от позициите на материалния свят: **еволюция на формите** (материална, биологическа и пр.) и **еволюция на съзнанието** (духовна). Тези две главни течения и направления на всемирната еволюция протичат успоредно и са взаимно свързани и обусловени. В пределите на Живата Разумна Природа между еволюцията на формите и еволюцията на съзнанието е налице ярко изразен паралелизъм, движен и насочван от разумни космически сили и същности. Както е известно, на нашата планета Земя съществуват четири природни царства: минерално, растително, животинско и човешко. Еволюцията на всяко едно от тях е в съответствие с проявлението на посочения по-горе паралелизъм. Той от своя страна е израз на висшата телеология във Вселената – целесъобразността на всичко съществуващо, която пък е функция от Единството на Живота в Цялото, което наричаме Космос или Божие творение. Напредъкът по еволюционния път се реализира в две направления: 1) развитие и усъвършенстване на формите в съответствие със степента на съз-

нанието, което се проявява чрез тях; 2) развитие, издигане и разширяване на самото индивидуално съзнание като изява на вездесъщото, абсолютно Божествено Свръхсъзнание. Формите – вместилищата за изява на съзнанието – биват изграждани въз основа на Божия план за всяка конкретна индивидуалност или общност от същества, отчитайки редица фактори: първоначалния замисъл на Твореца; дадения еволюционен момент; кармичните обвързаности и задачи на съществото или групата същества; степента на напредък на съзнанието по пътя на индивидуализацията и усъвършенстването и т. н.

Тъй като в тази подтема предстои да бъде разгледана еволюцията на съзнанието в светлината на Словото на Учителя П. Дънов, логично е да допълним характеристиките на душата (на чието безсмъртие се спряхме в т. 1) с още една теза, имаща пряко отношение към изследваната тук проблематика. А именно – по своята същност душата, безсмъртната човешка природа не притежава пол. В така дългата поредица от своите изяви в материалния свят тя се превъплъщава ту в мъжка, ту в женска форма, изхождайки от личния избор на живото същество, от неговите кармични задачи и обусловености, както и от програмата за всеки отделен живот в плът. Учителят на ББ в България дефинира душата като лъч, притежаващ свой собствен, неповторим тон, чието специфично звучене го разграничава от всички себеподобни в периода на преражданията, докато съществува звездната система, в чиито рамки е родена съответната монада. Този основен тон на душата не подлежи на изменение и не е подвластен на никакви външни въздействия.

Еволюцията на душата представлява по същността си процес на пробуждане и усъвършенстване на човешката личност. Всяка една обособена индивидуалност в Проявеното Битие – независимо към кое космическо царство (област, сфера, свят) принадлежи – се намира на различно стъпало в своето развитие. Няма две души, монади или живи същества, които да се намират на абсолютно същото равнище на личностно развитие! Това се отнася както към индивидуалностите, принадлежащи към едно и също царство (област, сфера, свят) във Вселената, така и за онези, които принадлежат към различни царства.

а) степени на съзнанието

“И съзнанието има свои степени на развитие, както умът и сърцето. Засега ние знаем само четири съзнания: самосъзнание, съзнание, подсъзнание и свръхсъзнание. Освен тези четири съществуват още шест степени на съзнанието, които обясняват неразрешените въпроси в живота.”

“Подсъзнанието – това е душата, съзнанието – това е сърцето, самосъзнанието – това е умът, свръхсъзнанието – това е човешкият дух.”

(Учителят П. Дънов)

В своето постепенно израстване и еволюционно издигане душата преминава през различни, възходящи форми на съзнанието. Учителят П. Дънов ги нарича условно “религии”, изхождайки и от обвързаността им със стремежа на душата към богопознание, и разкрива тяхното естество по следния начин: *“В съвременния свят, от памтивека, съществуват четири вида религии, на които хората и до днес се кланят. Тези четири вида религии са били известни от най-стари времена, на всички стари народи. Първата форма на религията наричаме клерикализъм, т. е. обрядна форма: палене на свеци, на кандила, кланяне на икони, зачитане на разни образи, като триъгълник, кръг с точка в средата, пентаграм, шестограм, на някакви муски, като парченца от дрехата на някой светия, и т. н. Към тази религия и до днес още принадлежат маса хора. Втората форма религия наричаме милитаризъм – религия на ножа, на револвера, на насието. Когато срещнете от тази религия, той ще ви каже: “Този свят със сила само може да се оправи.” Третият вид религия е капитализмът. Тази религия е мека, нежна, прилича на жена, която, дете ходи, навсякъде се обръща. В нея няма никакъв морал. Четвъртият вид религия е социализмът. Първите три форми религия представляват семейството: клерикализъм е майката, милитаризъм е бащата, а капитализъм – децата, социализмът представя слугите на това семейство. Слуги*

гите работят за своите права пред господарите си.” Продължавайки разсъжденията си за същността на тези форми на съзнанието, Учителят на ББ у нас свързва техните прояви с характеристиките на действителните световни религии. Подобна взаимна обусловеност допълва по твърде сполучлив начин картината за еволюционното равнище на човека, придържащ се към съответен мироглед: *“Всяка от тия четири форми на религията съответства на една от проявите на истинските религии. Клерикализмът съответства на Любовта, милитаризмът – на Мъдростта, капитализмът – на Истината, а социализмът – на Правдата. Клерикалите имат грехове, молят се на Бога, палят свеци и кандила. Те се занимават с въздуха. Милитаристите палят огън, навсякъде стрелят, те се занимават с огъня. Капиталистите се занимават с водата, а социалистите – с почвата, със земята. Обаче светът няма да се изправи нито по един от тези начини. Следователно религията е изопачена форма на Любовта; военщината е изопачена форма на Мъдростта; капитализмът, който представлява кръвообращението в човека, е изопачена форма на Истината; социализмът е изопачена форма на Правдата. Всички тия форми на религията искат свобода, а въпреки това си служат със закона на насието. Това са учения, които не могат да оправят света. Убийството, насието трябва да се изхвърли вече навън. То е външна, а не вътрешна идея. Има закон, който може да оправя света, но хората още не са дошли до този закон. Тези учения трябва да се заместят с единствения велик закон в живота – Любовта, която е в сила да оправя света. Този закон трябва да се приложи в живота. Следователно новият морал в света трябва да бъде морал на Любовта.”*

В заключение на тези свои размисли, илюстриращи степента на еволюционно израстване на човешкото съзнание, Учителят П. Дънов посочва и контурите, облика на зрялата духовност. Нейна особено важна черта е максималната широта, изхождаща от възплъщаването в живота на основните Божествени принципи – Любов, Мъдрост, Истина, Правда и Добродетел: *“Истинският човек трябва да бъде човек на Любовта, която ражда живота; на Мъдростта, която*

ражда знанието; на Истината, която ражда свободата и определя посоката, към която първите два принципа се движат. И най-после, истинският човек трябва да бъде човек на Правдата, която показва какво може да се реализира на физическия свят. Правдата показва крайния предел на това, което можем да реализираме.”

В актуалната редакция на учението на ББ, предадена на българския народ, Учителят П. Дънов говори за **четири степени на съзнанието: подсъзнание, съзнание, самосъзнание и свръхсъзнание**. Той обобщава взаимодействието, съществуващо между тях, както следва: *“Подсъзнанието е животът на инволюцията, а свръхсъзнанието е животът на еволюцията. Съзнанието и себесъзнанието (самосъзнанието) са полета, които се формират между слизането и възлизането, съединяващи двата главни процеса на инволюцията и еволюцията”* И още: *“Човечеството е минало през подсъзнателния и съзнателния живот. Сега то развива самосъзнателния живот. Свръхсъзнателният процес обединява в себе си подсъзнанието, съзнанието и самосъзнанието.”* Нека си представим една окръжност с обозначения на степените на съзнанието, отговарящи на следните градуси: 0 градуса – съзнание; 90 градуса – свръхсъзнание; 180 градуса – самосъзнание; 270 градуса – подсъзнание. Ако съединим с отсечки-диаметри съзнанието и самосъзнанието, от една страна, и свръхсъзнанието и подсъзнанието, от друга страна, ще получим хоризонтална и вертикална оси, пресичащи се под прав ъгъл. Според Словото на Учителя П. Дънов хоризонталната ос, свързваща съзнанието и самосъзнанието, има отношение към инертните сили, които кристализират духовната енергия у човека. А вертикалната ос, свързваща свръхсъзнанието и подсъзнанието, има отношение към света на идеите, който е свят на Духа. С пределна краткост и яснота Учителят на ББ в нашата страна характеризира връзката между различните степени на съзнанието и техните носители, отчитайки стъпалото на индивидуалната еволюция на човешкото същество: *“Подсъзнание, съзнание и самосъзнание има детето, което учи на училище. Свръхсъзнание има онзи, който служи на Цялото.”*

Учителят П. Дънов не се притеснява да свери часовника на днешното научно познание с постиженията на езотериката. Откривайки и признавайки положителното в рационалната по своята природа наука, той допълва изнесеното от нея по въпроса с тезите в учението на ББ: *“Съвременната наука започва да говори вече за съзнанието на човека, което тя разделя на три вида: обикновено съзнание, което съществува у животните; самосъзнание, което съществува у хората; и Космическо или Божествено съзнание, което се явява у високо напредналите в духовно отношение хора. Ние разделяме съзнанието по следния начин: подсъзнание, съзнание, самосъзнание и свръхсъзнание. Подсъзнанието и свръхсъзнанието представляват двата полюса на духовния и Божествения свят; съзнанието и самосъзнанието пък представляват двата полюса на животинския и човешкия свят. Като казваме, че самосъзнанието трябва да се замести, това не значи, че трябва да изчезне, но трябва да отстъпи своето място на Космическото, на Божественото съзнание, т. е. трябва да премине в по-висока фаза. Настане ли това време, и Царството Божие ще дойде на земята. Тъй както живее сега човечеството, в своето самосъзнание, Царството Божие няма да дойде скоро.”*

На друго място в учението си Учителят П. Дънов предлага още една класификационна схема на съзнанието, основана върху разделянето от негова страна на Космоса на три свята: физически (материален), духовен и Божествен: *“... Съществуват три форми на съзнанието: физическо съзнание, което функционира във физическия свят; духовно – в духовния свят, и Божествено – в Божествения свят. Физическото съзнание представя малък прозорец, през който минава малка част от слънчевите лъчи. Божественото съзнание е неограничено пространство, през което минават всички лъчи на слънцето. Когато се казва, че невъзможното за човека е възможно за Бога, имаме пред вид ограниченото, човешко или физическо съзнание и неограниченото – Божественото съзнание.”* От друга страна, разглеждайки силите, които се проявяват в четирите природни царства, Учителят на ББ в България свързва тяхна-

та систематизация с три от вече посочените по-горе четири степени на съзнанието: *“Живите сили в природата могат да се разделят на четири категории: несъзнателни – в минералите, подсъзнателни – в растенията, съзнателни – в животните, и самосъзнателни – в човека... Поради несъзнателните сили, които действат в минералите, последните нямат пряко отношение към човешкия живот. Значи, между съзнанието на човека и минералите няма тясна връзка. Обаче природата се стреми да направи тази връзка, т. е. да даде възможност на човека да се ползва съзнателно от силите, които се крият в минералите.”*

Нека разгледаме накратко характеристиките на четирите степени на съзнанието така, както са изложени от българския духовен Учител:

– **Подсъзнание:** За тази първа степен на съзнанието Учителят П. Дънов казва: *“”Подсъзнание” означава нещо скрито под живота. В този смисъл подсъзнанието представлява склад, в който се събират всички неща. Движението в подсъзнанието е кръгообразно, което показва, че нещата не излизат вън от него. Но когато пожелае, човек може да извади нещо от този склад, от подсъзнанието си, както вади вода от кладенец: спуща кофата в кладенеца, нагребва вода и я изважда навън. В подсъзнанието се крият известни добродетели, но в подсъзнанието се крият и много погрешки от миналото. Когато човек не очаква, тогава ще излезе някоя добродетел или някоя погрешка от подсъзнанието и той се чуди къде са се скрили тези неща в него.”* Както вече бе отбелязано в предишния цитат, Учителят на ББ у нас свързва силите на подсъзнанието с растителния свят. Изхождайки от тази основна теза, той достига до извода за естеството на контакта между човека и растенията на нашата планета: *“Подсъзнателните сили действат в растителното царство. Те са свързани с растенията, отдето започва оформяването и развиването на човешкото тяло. Тази е причината, дето растенията, горите оказват голямо влияние върху физическия живот на човека.”* Имайки на разположение “склада” на подсъзнанието, всеки от нас би могъл да извади от него в подходящия момент

оставеното на съхранение там качество. Ако, разбира се, е получил съзнателен достъп до тази невидима съкровищница на личността. А може да има и случаи, когато ситуацията да провокира човека да изнесе от подсъзнанието свои негативни страни, за които преди дори и не е подозирал. Затова Учителят П. Дънов ни предупреждава: *“В подсъзнанието на човека е вложено доброто и злото.”*

– **Съзнание:** Съзнанието само по себе си се явява грандиозна тайна на съществуването. Ние, хората, го възприемаме като неотделима част от нашата същност. И сякаш понякога забравяме, че то е дар от Онзи, Който го обладава в цялата му възможна пълнота. Както и всичко останало на този свят, съзнанието води началото си от Бога. По този повод Учителят П. Дънов споделя: *“Съзнателният живот – това е една велика загадка в природата... А само в загадките има учение, знание и мъдрост.”* Всички човешки действия, плод на разумна цел и предварително намерение, имат корените си в съзнанието: *“Всяка постъпка зависи от човешкото съзнание, което е скрито вътре.”* Учениците по духовния път – според Учителя на ББ в България – следва да притежават във всеки един момент от своя живот будно съзнание. Отклоненията от това правило биват приемани като сериозни нарушения, забавящи духовното развитие на пилигрима: *“В окултната Школа не се позволяват несъзнателни движения.”*

– **Самосъзнание:** Както бе изтъкнато по-горе, самосъзнанието характеризира именно човешкото царство в пределите на Живата Разумна Природа. В своето теоретично наследство Учителят П. Дънов поставя знак за равенство между самосъзнанието и личността. Последната – поради нейната преходност – той разграничава качествено от човешката индивидуалност, която бива отъждествена от него с безсмъртното духовно естество на човека. Любопитен е анализът му за взаимоотношенията между личност и индивидуалност в светлината на земния живот: *“Личността (т. е. самосъзнанието – бел. К. З.) представя външната страна на човека, неговите листа и цветове, с които всяка пролет се облича и след време се освобождава от тях. Индивидуалността е вътрешната страна*

на човека, която остава с него. Тази страна наричаме духовно, Божествено начало в човека. В личността влизат страсти, желания, униние, тщеславие, стремеж към богатство, към ядене, пиене и т. н. Значи, личността се стреми към външни, преходни неща, а индивидуалността – към вечни, трайни неща... Личността може да се жертва за индивидуалността, но никога не става обратното. Личността се безпокои, смущава се да не пропадне, да не изгуби нещо, а индивидуалното в човека се проявява тихо, спокойно, с вяра, че всички работи ще се наредят добре. Личността умира, а индивидуалното в човека страда. То служи като съединителна връзка между човека и душата.” Както става ясно, отправната точка на самосъзнанието е тук, в света на материята. То е ангажирано предимно с решаването на земните проблеми на човека. В този смисъл следва да го разглеждаме като стъпало към една по-извисена степен на съзнанието, както постъпва и българският духовен Учител: *“Самосъзнанието разрешава въпросите за прехраната. А Космическото съзнание разрешава въпроса за любовта към Бога.”*

– **Сврѣхсъзнание:** Сврѣхсъзнанието е проява на висшето естество на човека, на неговата потенциално заложена Божественост, разгърнатата в целия блясък на съвършенството си. Затова и Учителят П. Дънов го назовава още “Божествено съзнание”. За неговата същност и изява той казва: *“Божественото съзнание всякога ни нашепва какво трябва да правим... То работи моментално и се проявява чрез ума и сърцето на човека.”* Когато личността изявява именно този вид съзнание, това не би могло да остане скрито от никого – толкова красиви са плодовете на неговото проявление: *“Когато Божественото съзнание работи в нас, ние ставаме меки, внимателни и хората започват да ни обичат; когато направим някаква погрешка, Божественото съзнание се отдалечава от нас и хората престават да ни обичат. Обичта на хората към нас се дължи на Божественото съзнание, което работи в душите ни.”* Да притежаваш сврѣхсъзнание в същност означава да си съединил своето съзнание с това на Бога. За повечето хора

това са мигове в живота, които обаче оставят незаличима следа в паметта им. Само великите Посветени са постигнали толкова висока степен на индивидуално духовно развитие, че да пребивават постоянно в състоянието на свръхсъзнание. Окултните ученици са на път към това постижение. Свръхсъзнанието може да бъде дефинирано още и като съзнание на Цялото. За взаимоотношенията между него и останалите единици съзнание в Космоса Учителят на ББ у нас подчертава: *“В света на пръв план стои Божественото съзнание, на което всички съзнания се подчиняват. Те са отзвук на Великото съзнание. То представя цялата нота, а вие – нейните части. Цялото звучи най-силно, а частите допълнят общата хармония. Факторът е Цялото, а частите – отглас и допълнение на Цялото. Стремете се да бъдете в съгласие и хармония с Цялото, да изпълните правилно своето предназначение. Всяка част трябва да работи съзнателно върху себе си, да се усъвършенства.”*

б) посвещения

По своя еволюционен път душата, човешката индивидуалност, преминава през различни степени на развитие, на духовно израстване. Езотеричното познание ги нарича **посвещения**. По своята същност посвещението е акт на разширяване на съзнанието, при който то (съзнанието) придобива по-дълбока степен на осмисляне и помасшабен обхват на Истината за Бога, света, живота и човека – Истината за Битието във и извън индивидуалното “аз”, както и на Истината за целите на еволюционното развитие на всички равнища.

Повечето автентични духовни школи в миналото и настоящето утвърждават наличието на **седем степени** в еволюционното издигане на съзнанието или **седем посвещения**. Учението на ББ, представено от Учителя П. Дънов, не прави изключение в това отношение. Учителят на ББ в нашата страна говори за следните седем посвещения в хронологичен и възходящ ред: **Обръщане към Бога; Покаяние; Спасение; Възраждане; Новораждане; Посвещение** (в тесния смисъл на понятието); **Възкресение**.

Преди търсещият в Духа човек да стъпи върху пътеката на посвещенията, обаче, той преживява вътрешна трансформация, която на езотеричен език се нарича **пробуждане на душата**. Това предварително стъпало към стълбицата на еволюционното развитие на личността бива характеризирано от Учителя П. Дънов по следния начин: *“Пробуждането на човешката душа подразбира запознаването ѝ с Божията Любов. Само пробудената душа познава Бога. Туй е изразил Христос със стиха: “Това е живот вечен, да позная Тебе, Единнаго, Истиннаго Бога” (Йоан 17:3 – бел. К. З.)*.” И на друго място в Словото му: *“Пробуждането на човешката душа не подразбира обръщане на грешника към Бога, но **освобождаване на Божественото в човека от всички криви разбирания, от всички заблуждения** (курсивът мой – К. З.), в които е бил потопен през вечността*.” Макар и условно, бихме могли да сравним пробуждането на човешката душевност с прехода от инволюционно към еволюционно развитие. Подобна промяна в основното направление на живота не може да мине без сътресения. В същото време, обаче, тя притежава и неповторимата красота на изгрева, разпръскващ обилната светлина на новия ден след дългата нощ на невежеството. Затова и Учителят на ББ в България отбелязва: *“Най-красивият момент в живота на човека е пробуждането на неговото съзнание или зазоряването на неговата душа. Който е дошъл до този момент, той е намерил магическата пръчица в своя живот*.” И съвсем не е важно къде и как те е заварил вятърът на промяната. Тя с еднаква сила и обновителна мощ докосва сърцето на всеки, достоен да я приеме човек: *“Като дойде моментът за пробуждане на съзнанието, не е важно кой на каква служба е бил. Вие може да сте или метач, или просяк, или учител, или министър – не е важно това. Божественото ще дойде и ще огрее съзнанието ви като слънце. И тогава вие ще се срещнете с ония хора, които съзнават, че пред лицето на Бога всички са еднакви*.”

И ето че пробудената вече душа по своя тъй дълъг път към съвършенството пристъпва към първата велика стъпка на възлизане, своето **първо посвещение**.

1) Обръщане към Бога

Постигането на тази степен на съзнанието не зависи от човека, тя е дар от Бога. Затова именно Учителят П. Дънов казва: *“Обръщането е от Бога”*, и изяснява същността му по следния начин: *“Обръщането означава, че трябва да очистиш ума и сърцето си от всякакъв страх, който се е наслоил върху теб от миналото.”* Пречишването само по себе си е свързано не само с отхвърлянето на излишното бреме на собствените слабости, недостатъци и пороци, които влачим със себе си от предишните превъплъщения, както и “придобити” в настоящото. Пречишването предполага и това, човек да си постави за изпълнение високи цели пред своето духовно израстване.

Обръщането към Бога не може да бъде осъществено, ако личността не премине през кризата на катарзиса. Тя съдържа в себе си преосмислянето на целия жизнен път – категоричното отхвърляне на остарялата ценностна система (характерна за инволюционния път на душата) и възприемането на нова, възходяща, еволюционна. И в пречистващия огън на тази вътрешна трансформация неизбежно се ражда образът на Всевишния. В Неговото лице трескаво променящият се човек открива своя Небесен Родител, Първата Причина на всичко съществуващо, Извора на вечната Космическа Любов. Според християнския писател Тертулиан от периода на ранната Църква: *“Душата на човека по природа е християнка”*, сиреч вярата в Бога е заложена дълбоко в недрата на нашата безсмъртна същност. От лоното на Твореца се спуска ярък животворящ лъч, докосва човешкото сърце и в него лумва със златист блясък пламъкът на пресътворението. За резултатите от това знаменателно мистично събитие Учителят на ББ у нас свидетелства: *“Който има връзка с Бога, той се приближава към Великия Център на живота и затова се изпълня с Мир, със Светлина и Радост, а който няма такава връзка, той се отдалечава от този Център и живее в съмнение, в тъмнина, в обезсърчение, разочарование и т. н.”*

2) Покаяние

Покаянието зависи от самия човек. За него Учителят П. Дънов казва: *“Покаяние значи преглеждане и ликвидиране на старите*

сметки. Чрез покаянието ти молиш Бога за нов кредит и нови възможности.” Извършвайки цялостна равносметка на досегашния си живот, личността изповядва прегрешенията си пред олтара на Божественото и се зарежда с нова, обновителна жизнена енергия. В него започват да израстват кълновете на нов начин на мислене и поведение. Древните мъдrecи са свързвали изповедта и покаянието със своеобразно завръщане към началото, към произхода на всяка индивидуалност. По този повод Учителят на ББ в България отбелязва: *“Има болести, които могат да се излекуват само чрез изповед.”* От езотерична гледна точка покаянието е свързано с отстраняване на всички непотребни елементи от душевността на човека. Именно по тази причина то бива разглеждано като хигиенизиране или почистване на душата.

Налице е пряка връзка между покаянието и смирението. Онзи, който не е в състояние да преодолее гордостта си, не би могъл и да се покае. Освен всичко изброено покаянието е доброволен процес. То не изисква външен посредник. Достатъчно е да отключим тайните двери на душата си и да я разкрием гола и разтворена пред всевиждащия взор на Небесния Отец. Той от Своя страна не би оставил без отклик нашето искрено разкаяние и заявената твърда готовност за поправление. С едно твърде съществено условие – обетът за вяроност към Него да включва и неповтаряне на извършените до момента грешки!

3) Спасение

Спасението (както и обръщането) е от Бога. Съдържанието му е съсредоточено в мистичния факт, че човешкото същество получава нов кредит от Небето и Бог го изпраща на обучение в света. Характерът на спасението е разкрит от Учителя П. Дънов, както следва: *“Спасението на човека е вътре в него, да развие вътрешните си сили. Щом се спаси един човек, веднага идва отзвук и у всички души.”* При тази трета степен на развитие на съзнанието бива постигната хармония между ума и сърцето на личността. Човек вече се носи успешно върху гребена на вълната, разгръщаща обновление-

то във всички сфери на обществения и духовния живот. От кандидат за новата култура той вече се е превърнал в пълноценен участник в нея.

Спасението е невъзможно без дълбока и искрена вяра. Относно нейната сила и въздейственост нека отново се вслушаме в Словото на великия духовен Учител: *“Едно може да ви спаси – да произнесете Името Божие. Само при това положение (Той) ще покаже светлото Си лице.”* Абсолютната вяра е непосредствено свързана с приемането на Христос в себе си. Плодът на това вътрешно единение с Бога-Слово е окончателното ликвидиране с личната карма.

4) Възраждане

Четвъртата степен в еволюцията на съзнанието – Възраждането, е от човека. Тя бележи едно по-интензивно проявление на Божественото у личността. За този процес Учителят П. Дънов изтъква: *“При тази фаза съзнанието на човека се разширява повече, усилва се у него желанието да служи на Бога.”*

От езотерични позиции Възраждането би могло да бъде дефинирано като процес на оплодяване и връзване на плодовете на Духа. Тази фаза на вътрешната трансформация е обяснена от Учителя на ББ по следния начин: *“След като е спасен, човек е посаден като семе в земята, за да се разцъфти и да даде плод. Като плод той се възражда за нов живот. Първо трябва да станеш плод и само тогава можеш да съграждаш новия живот в себе си.”* Някак неусетно пилигримът по духовния Път се превръща в доброволен служител на Божията нива. Той започва да работи върху нея с безкрайна Любов и търпение, систематично, плодоносно и без всякаква показност. Окултният ученик придружава работата за Божественото и с по-интензивна практика на медитация. Възраждането предполага повече работа с езотеричните формули и с молитвата. За този вид духовна изява Учителят П. Дънов споделя: *“Молитвата е най-великата дейност на земята.”* Особено важно условие е усърдието и постоянството на ученика. Неговият молитвен подвиг може да му предостави дори власт над тъмните сили. Но макар и толкова

важна, молитвата не е достатъчна сама по себе си. Нужна е и упорита работа над самия себе си, за окончателно изкореняване на всички слабости и духовни недъзи.

5) Новораждане

Петата степен в еволюционното издигане на душата – Новораждането, е от Бога. На този етап от личностното си развитие човек се освобождава от действието на кармичния закон и се превръща в свободен дух, господар на своето съществуване. Вече никой няма и не може да има власт над него. Разбира се, не е лесно да се стигне дотук! *“Новораждането се предшества от голяма скръб, голямо страдание. Това се нарича ускорена ликвидация на кармата и са родилните мъки на новия човек. Защото всеки човек, който иска да работи за едно велико дело, за Бога, трябва да е свободен от карма, а това се постига чрез ускорена ликвидация на кармата – чрез страдания. Това, което трябва да плати, останало от многото прераждания, в този случай се плаща в много по-скоро време, за да стане и по-скоро свободен гражданин на Новия живот. Ето защо когато един ученик на Божествената школа минава през големи страдания, той трябва да знае, че е пред новораждане”* (Учителят П. Дънов).

Навлизането в степената на Новораждането обуславя способността на окултния ученик да владее нисшите духове. Той се превръща в истински ученик на Христос, т. е. на Словото. Новороденият вече не е подвластен на никакви негативни влияния от страна на външния свят, никакви безпокойства, смутове и тревоги не могат да засегнат невъзмутимия му вътрешен мир. Той обладава абсолютна вяра и стои твърдо над всички условия на средата.

Новораждането носи със себе си и възникването на нови, свещени отношения с нови хора. За обикновените вече няма място в душата на новородения. Новите отношения не подлежат на прекратяване, а само на видоизменение.

Новороденият излиза от ограниченията на своето земно тяло и влиза цялостно в Духа. Така започва неговият нов живот. Той раз-

полага вече и с ясна и чиста връзка с невидимия свят, с висшите полета на духовната вселена. Погребал завинаги стария живот и индивидуалната си карма, той се изпълва с кристална будност, надраства полюсите на доброто и злото и навсякъде и във всичко съзира само и единствено проявите на вездесъщия Дух. Според Словото на Учителя П. Дънов от петата степен на еволюцията нататък човек се намира вече в Царството Божие.

б) Посвещение

Посвещението (в тесния смисъл на думата) е от човека. То бива постигнато като резултат от личностните усилия, от непреклонната воля на ученика по духовния Път. От този момент нататък той се превръща в служител на Бога. За естеството на Посвещението говори и Учителят П. Дънов: *“Велико нещо е посвещението, защото тук на ученика се разкриват ключови тайни на природата и той става Посветен.”* В тази шеста фаза от своята еволюция човешкото същество познава истинската Божествена Любов и събира плодовете на абсолютната вяра. Нещо повече – човек напълно познава и самия себе си.

За изпитанията, предшестващи Посвещението, Учителят на ББ у нас свидетелства: *“Когато приближи да дойде Посвещение, човек пак минава през ново изпитание, което е по-голямо от онова, което предшества Новораждането. Защото колкото човек е по-напреднал, през толкова по-трудни изпити минава. И след като ги издържи, той добива Посвещение, т. е. съзнанието му влиза в по-горна степен, нови сили се събуждат в него. При Посвещението човек започва да общува с Напредналите същества, влиза в тяхното общество, научава свещения език на съвършените, получава велико знание за силите и законите на Природата, поверяват му се ключовете на тези закони и той знае методите да работи с тях.”* Налице е тотална трансформация на съзнанието – ученикът, вече Посветен, навлиза в областта на свръхсъзнанието. Смисълът на изпитанията, за които говори Учителят П. Дънов – при положение че посветеният вече е надмогнал индивидуалната си карма, – е,

че ученикът поема част от планетарната карма. Обладаващ истинската Божествена Любов, той прекрачва сигурно и победоносно прага на Вечния Живот.

До фазата на Посвещението достигат само онези търсеци по духовния Път, чиито действия са абсолютно безкористни, чиято мотивация е продиктувана пряко от Духа. Те са се превърнали в Негови чисти проводници. Затова и само на тях бива разкрит действителният смисъл на самото Посвещение.

7) Възкресение

Възкресението е дар от Бога. За него Учителят П. Дънов казва: *“Възкресението – това е последната степен в развитието на човека. Тук се завършва човешката еволюция. Тук човек става равноангелен.”* При тази степен от издигането на съзнанието то придобива космическа всеобхватност. По думите на Учителя на ББ в нашата страна човек се превръща в *“съработник на Природата и служител на Бога в най-висшия смисъл на думата”*. Едно от най-съществените следствия от Възкресението е свързването на долните тела на личността – физическо, етерно, астрално, ментално и причинно, с Духа. Човек навлиза като цялост в най-извисените селения на Божествения свят и всички негови тела (принципи или носители на съзнанието) започват да функционират в пълна хармония, т. е. в единство. По своята същност Възкресението представлява напускане веднъж завинаги владенията на смъртта и овладяване на закона на будността.

Премеждията, през които преминава устременият към Възкресението окултен ученик, надминават по своята интензивност и дълбочина всичко, преживяно от него до момента. Той се чувства изоставен дори и от Бога, за Когото знае с пълна увереност, че винаги е до него. Бивайки обаче Посветен в тайните на Битието, изпълнен с абсолютна вяра в Промисъла и висшата справедливост на Създателя, ученикът прекрачва с чест и тази последна преграда по пътя към съвършенството и пълната свобода. *“По едно време слънчевото небе се покрива с нови облаци и човек минава през голяма тъмнина,*

през върховния изпит, който предшества Възкресението. Този изпит е по-голям от изпитите, които предшестват Новораждане и Посвещение. Човек се чувства сам, изоставен привидно от Невидимия свят, и като че ли всяка надежда е изгубена. И ако той издържи в най-голямата тъмнина и остане верен на идеята за Бога, ако съзнава, че Бог не го е оставил и че всичко е за добро, тогава изпитът завършва и човек влиза във Великия живот на освобождението. Тази фаза се нарича “Възкресение” и при нея човек завършва своята еволюция на Земята, у него се събужда Божественото в голяма пълнота. Той вече не е човек, но се е издигнал в по-горна степен, влиза в един живот, в който няма страдания. Вече завинаги са изтрети сълзите от лицето му. Както е казано в Откровението: “И ще изтрия завинаги сълзите от очите ви.” Тогава и да търси страдание, няма да има и ще отиде да показва на своите братя пътя към освобождение, пътя към Светлината, в която живее” (Учителят П. Дънов).

В съответствие с изнесеното в учението на ББ на този финален етап от индивидуалното си развитие ученикът по духовния Път постига пълна и непрекословна свобода. Той поема изцяло съдбата си в собствените си ръце и се поставя с целия си потенциал безрезервно в служение на Бога. При напълно пречистени ум и сърце у него се проявяват нови духовни органи и сетива, посредством които той непрекъснато е под прякото ръководство на невидимия свят. Застанал високо над всичко земно, материално и преходно, навсякъде около себе си и в самия себе си той съзира действията на Божия Дух: “Да оживее човек, това значи да възкръсне. Възкресението пък подразбира пробуждане на човешкото съзнание. Щом се пробуди съзнанието на човека, той се разширява и на всичко около себе си гледа като на нещо близко до сърцето си. Дали е на небето или на земята, в ада или в рая, за него е безразлично. Той вижда навсякъде Божието лице и се радва.”

От гледна точка на езотеричното познание във Възкресението духовната природа на човека открива и обладава наново своето първоначално състояние. Само че сега тя е извървяла един пълен кръг

на спиралата на безкрайното всемирно Развитие и се завръща към корените си индивидуализирана, напълно пречистена, искряща от Любов, Мъдрост и Истина, притежаваща неповторим облик. Всичко това е описано като постижение от Учителя П. Дънов само с няколко точни думи: *“Възкресението е състояние – минаване на душата в онова същинско състояние, в което е съществувала преди да е била въплътена в материята.”*

3. Новата Култура на VI раса

“Иде нова епоха. Преобразуването на света ще стане от Божественния свят. Иде нещо ново от Божественния свят. Скоро ще дойде. Промяната ще настъпи във всяко отношение: социално, икономическо, политическо, просветно. Великите хора са пратени от другия свят, за да ръководят хората. В Шестата раса на всеки човек ще се даде възможност да прояви своите способности. Представители от Шестата раса има вече у разни народи. Те ще бъдат господари на смъртта. Всички добри хора трябва да се организират. Славяните са дойката на Шестата раса.”

*“Бялата раса е на интелекта, а Шестата ще се нарече расата на Любовта. Това е бъдещата култура, която иде. Новите хора наричам **“братя на човечеството”** или **“синове на Любовта”**. Хората на Шестата раса ще бъдат камъкът, който ще завладее всичко. **Те ще бъдат устойчиви като диамант.** И в миналото са живели на земята напреднали същества. Ако сравним общото ниво на съвременното човечество и това на миналото, ще видим, че сегашното е на по-висока степен. **И в миналото е бил реализиран идеалът за Царството Божие, само че в по-малък кръг хора. Сега се очаква това да обхване цялата Земя. В този кръг ще влязат пробудените души, излюпените пилета, а неизлюпените ще останат за в бъдеще.”***

“Новата Култура съдържа ново отношение към вечните небесни принципи – Любовта, Мъдростта и Истината.”

(Учителят П. Дънов)

Настоящият текст се явява естествено продължение и допълнение към изнесеното в ч. I, гл. VII, т. 2 под заглавие “Културата на Любовта”. Изключителната важност на темата и нейното определящо значение в рамките на учението на ББ, представено от Учителя Петър Дънов, предлага достатъчно сериозни основания тя да бъде разгледана в по-широк обхват.

В своето досегашно развитие земното човечество е преминало през редица раси, цивилизации и култури. В настоящия исторически и космически момент се полагат основите на VI (окултна) раса. Според визията на великите Посветени тя ще се характеризира с далеч по-съвършен физически и духовен облик на човека, който ще прояви в по-голяма пълнота заложения извечно у него Божествен живот и духовни сили и качества. И най-важното – той ще въплъти на материален план в самия себе си, в отношенията със себеподобните и към природата принципа на истинската Божествена Любов. Потенциалът на настоящата V раса е вече на изчерпване. Закономерният преход от по-ниско към по-високо равнище на обществено съзнание изисква и нови форми за проявление. От старото ще остане само най-доброто, трайното, непреходното. То ще послужи – заедно с първите повеи на Новото – като фундамент за изграждането на Културата на Любовта. Все повече земни хора ще се устремят към осъществяването на един действително извисен идеал в своя живот. Нов морал, ново светоусещане, нов модел на мислене и поведение ще бъде утвърден успоредно със съзряването на човека на Новото време – **човека на VI раса.**

За това настъпващо победоносно Ново време Учителят П. Дънов споделя: *“Трябва да се радвате, че живеете в една от най-важните епохи. Радвайте се, че сте се родили в добри времена. Сега е единадесетият час – краят на века.”* Преходният период, в който сега живеем, се отличава с особено силна вълна на социални и природни катаклизми. Те са характерният белег на Промяната. Не бихме могли да изградим нещо качествено ново, ако не разчистим мястото за него. Тази максима е в сила както за човешкото съзнание, така и за природната среда. Тъй както няма раждане без болка, така и

новият свят не може да се роди, без да го изстрадаме. Именно огънят на страданията стопява в своята бушуваща стихия всичко ненужно, остаряло, отживяло времето си. Колосалната температура на неговото благотворно, пречистващо и обновяващо въздействие кристализира в недрата си бисерите на новата душевност, на новото отношение към живота. За всичко това Учителят на ББ в България казва: *“Днешните страдания са родилните мъки на новия човек. С тихи стъпки новото пристъпва към земята, както утринната зора, която показва идването на новия ден в света.”* Естествено, пътят на страданията не е задължителен. Но тъй като ние, хората, все още не сме съзрели да възприемаме новото без борба, без съпротива, с разбиране и съпричастие, страданията са просто неизбежни. С дебели, все още неуврели глави, ние изпиваме до дъно горчивата чаша на мъката да бъдем такива, каквито Бог очаква от нас да бъдем. И едва тогава схващаме, че – независимо от всичките ни слабости, инертност и непокорство пред действието на космическите закони – Новото неминуемо побеждава. Така е и с Новата Култура. Тя ще изгрее и ще се утвърди, дори и да не ѝ помагаме, дори ѝ да я спъваме с невежеството и безучастието си. Но ако не поемем на дългия път към Светлината заедно с нея, тогава ще се наложи да чакаме нов подходящ момент. Това може да ни коства милиони или милиарди години застой в индивидуалната еволюция. Както обикновено, собственото ни щастие е в собствените ни ръце. Дали ще го изградим с постоянство и добра воля, или ще се оставим на течението да ни влачи в избрана от него, а не от нас посока – зависи изцяло от нас. Никой не може да свърши вместо нас работата, която Божият Промисъл е възложил на всеки конкретно!

И както винаги, Промяната започва отгоре надолу. Тя съзрява в света на Духа и след това се проектира на физически план. Затова и Новата епоха предполага преди всичко разширяване на човешкото съзнание, придобиване и утвърждаване на един нов морал, което в съвкупност ще доведе и да усъвършенстване на социалните условия на живота. *“В света влиза една нова сила, която действа. Става една вътрешна промяна в човешката душа”*, твърди и Учителят П.

Дънов. Организиращата сила при изграждането на Новата култура е Любовта. Индивидуалното човешко съзнание постепенно достига характеристики, осигуряващи преминаването към колективно съзнание. Последното от своя страна е израз именно на Любовта. Духът на Времето, Който е вечният и всеприсъстващ Божий Дух, обгръща с пресътворяващата си ласка човешките сърца и извайва в тях образа на новия човек. Вълната на обновлението залива целия свят и гради Новото навсякъде и във всичко: *“Божественният Дух слиза! Когато Той ви дойде на гости, вие ще почувствате един вътрешен мир, една умствена стабилност, каквато никога не сте чувствали. При това у вас ще се зародят нови мисли, нови желания. От вълната, която иде сега, всеки да вземе това, което му трябва. Тази вълна втори път няма да дойде. Ще дойде друга вълна. Когато говорим за една нова вълна, разбираме, че в света иде нещо велико, което не е идвало досега. Трябва да схванем Божественото, което иде!”* В началото на всяка човешка култура лежи Божествен импулс, който завладява съзнанието на хората и ги стимулира да скъсат веднъж завинаги със старото и да поемат пътя на Новото. Промяната засяга и умовете, и чувствата, и волята на разумните същества. Тя винаги е комплексна. И не може да бъде другояче, понеже предстои нещо различно, каквото светът до този момент не е виждал! Процесите на интеграция и създаването на предпоставки за побратимяване между народите, изграждането пред очите ни на обединена Европа, стремежът към постигане на пълна свобода на индивидуално и колективно равнище, взаимопомощта между хората, защитата правата на човека и, в частност, тези на жената – всичко това са белите лястовички на Новата Култура. По своята същност тя представлява хармоничен комплекс от нови, по-извисени отношения както между хората, така и от тяхна страна – към Майката Природа, към всички Божии творения. Ето как великият духовен Учител на България очертава жалоните на настъпващото победоносно Ново време: *“Новата Култура носи светлина в съзнанието на младите. Новият живот трябва да създаде новите форми, чрез които да се изрази. Настъпващата култура седи в това: **правото***

за свобода да бъде достояние на всички хора. Всички народи в света са органи на Божествения организъм. И всеки орган има своето предназначение. Славяните имат предназначението да бъдат носители на новата култура на братството.”

През Новата епоха под знака на Водолея в глъбините на човешката душа ще се пробудят нови, непознати досега сили и качества, чрез които ще можем да установим контакт с по-фини светове и зони на Проявеното Битие. Хомо сапиенс, мислещият човек, ще разбере, че смяната на културите е само обикновена замяна на декорите във вечната житейска драма. Според Учителя П. Дънов Новата Култура ще бъде реализирана главно в следните три направления: 1) издигане ролята на жената в обществения живот, постигане на пълното ѝ равнопоставяне с мъжа; 2) решително отстояване на човешките права на лично и групово равнище, включително правата на малките народи и малцинствата; 3) повдигане на социално слабите обществени слоеве. Новата Култура ще донесе свобода без всякакви ограничения. Тя ще се опре върху духовния опит на Изтока, ще използва интелектуалните постижения на Запада и ще роди качествено ново интегрално познание и мироглед, една нова картина на света – универсална и изчерпателна.

Навлизането на новата епоха в познатата ни действителност бива направлявано от Разумния Център на Битието, от онази общност Напреднали Същества, които открай време наблюдават човешката еволюция и я насочват планомерно към целта, набелязана за нея във великия Божий план за Вселената. Съзидателният импулс от Божествения свят посещава Земята периодически – в съответствие с космическия принцип на Ритъма. Този принцип, формулиран още от египетския велик Посветен Хермес Трисмегист, гласи, че всички процеси и явления в Космоса се проявяват въз основа на определена цикличност. Действието му в пределите на земното човечество, в настоящата епоха, бива разкрито от Учителя П. Дънов, както следва: *“Сега иде една голяма вълна. Бих желал да бъдете готови, като дойде, да засегне не само вашето тяло, но да засегне сърцата ви, умовете ви и душите ви. Тя ще внесе една нова струя, ще внесе*

обновление. Тази вълна е като слънцето. Ние трябва да я посрещнем, да се ползваме от нея. Трябва да се приготвим. В природата трябва да знаем времето на всички неща. Бог е готов да благослови когото и да е, стига да спазва неговите закони. Тези жизнени вълни идват периодически. Те събуждат човечеството. Когато има една хармонична среда, тази вълна може да се използва.”

Новата Култура на Любовта не е нищо друго освен разширяване присъствието и ролята на Божественото начало у човека. Хората, които му предоставят простор за действие у себе си, са именно представителите на тази култура, предвестниците на изгряващата VI раса. За тях Учителят на ББ в България свидетелства: *“Тези, в които Божият Дух живее, представят истинската култура.”* И на друго място в Словото му: *“Нека човешкият дух се съедини с Бога. Само тогава ще имаме една възвишена култура. Тогава в живота ще влязат мирът и радостта, които очакваме.”* Братството между човеците е един от най-характерните белези на Новото време: *“Когато хората се съединят в името на Бога, ще дойде истинската култура.”* От малкото към голямото, от незначителното към великото – такава е неизменната логика на космическата еволюция. Не можем да променим света, ако преди това не сме променили самите себе си. Нека отново се вслушаме в съветите на българския духовен Учител: *“Сега се твори нов свят. За да го намери, човек трябва да разбере малките величини. Всяка хубава мисъл, всяко благородно чувство и всяка благородна постъпка, които идват в човека, са малки величини. Те идат от далечните пространства. Донесени са от Светлите Същества, които обичат хората. Те са подаръци за хората. Човек трябва да ги обработва. И ако ги обработва, те произвеждат коренна промяна в човека. Който ги разбере, става велик човек. На всеки човек е възложено в света специална мисия. Коя е тя? Тя е именно следната: прилагане на тези мисли, чувства и постъпки, които му идат отвътре. Чрез тях човек ще разбере характера на новия свят, който иде!”*

Учението на ББ, в редакцията му, предадена на нашия народ от Учителя П. Дънов, има за главна задача в съвременната епоха да

подготви човешкото съзнание за настъпващата Нова Култура. Успоредно с това разумните сили в Природата подготвят и външните условия за грандиозната Промяна. За навлизането на цялата Слънчева система в нова зона на Космоса, с различна вибрационна среда, значително по-благоприятна от настоящата, Учителят на ББ изтъква: *“Сега почва възходящият път на Слънчевата система. Тя почва да се издига към по-редки сфери, в нови космични пространства, в които има по-възвишени духовни сили. Слънчевата система сега влиза в една нова зона на Духа. Онези хора, които са готови, ще възприемат тази вълна.”* И на друго място в Словото му: *“Нашата Слънчева система е потопена в едно течение от по-гъста материя. Ние сме в тъй наречената тринадесета сфера, която е от по-гъста материя. Земята сега наполовина е излязла от тринадесетата сфера. Когато излезе напълно от нея, тогава ще дойде Шестата раса. ...Цялата Слънчева система е навлязла в една нова област на Духа. Това навлизане е почнало от 1914 година. По този начин и Земята е навлязла в тази зона. Или, с други думи, ние сме влезли във връзка с една девствена материя. Затова очакваме възкресение. Ето защо онези, които са готови за това време, ще възприемат новата вълна. Досега Земята е слизала. Сега почва да възлиза. Новото носи Божията Любов. Които живеят в новото, са млади. Иде нещо ново, което трябва да се изучава!? Иде епохата на Любовта.”* Физическата реалност, в която живеем, в момента преминава през процес на пречистване, за да може да култивира онези бъдещи условия, които да съответстват на новото, по-извисено равнище на човешкото планетарно съзнание. То вещае като важен резултат реализирането на древния идеал за братството между всички хора: *“За в бъдеще всички народи ще се побратимят, ще образуват светещата раса на Любовта. Тогава свещеният пламък на истинския живот ще се изяви във всичката си красота. Животът ще се изявява не в своите сенки, а в своята същина”* (Учителят П. Дънов). Изгрыващата VI раса ще бъде на синовете Божии. Те пристигат в плът на тази планета, не за да удовлетворят своята низша човешка природа, а за да съдействат пълноценно

за осъществяването на Божия план за нея. Тях можете да откриете във всички области на човешка изява: наука, култура, изкуство, дори и в сферата на физическия труд. Навсякъде те се проявяват като образцови работници и служители, като истински последователи на Светлината. Те винаги работят не за себе си, а за Божественото. Те са вече между нас! Наш дълг е да последваме техния модел на мислене и поведение. Учителят П. Дънов рисува техния образ по следния начин: *“Да бъдете синове Божии значи да чувствате импулса на цялата Вселена, всичката нейна красота, всичко възвишено и благородно в света... И сега има представители на Шестата раса между всички народи. След днешните събития ще има много повече представители на Шестата раса. Тогава тя ще стане по-активна и ще почне да поема ръководството. Шестата раса, която иде, ще оправи света. Тя ще вземе всичко в ръцете си и ще организира света. В Шестата раса ще бъде изключено всякакво насилие.”*

“Едно от качествата на Шестата раса е братолюбието”, казва Учителят на ББ у нас. Именно върху основата на това качество предстои да бъде изградено реалното побратимяване между народите, за което вече стана дума по-горе. Нещо повече: *“Членовете на Шестата раса ще бъдат преход между ангели и човеци. Те ще бъдат по-близо до ангелите.”* Отчитайки трезво и обективно настоящото духовно състояние на нашия съвременник, можем да заключим, че той следва да извърви още доста дълъг път към перспективата, рисувана от Учителя П. Дънов. Но след като подобна реализация е залегнала в Божия план за Земята, то тя неизбежно ще бъде осъществена. Наш дълг е да подпомогнем нейното оделотворяване, а не да я забавяме или осуетяваме с невежеството си.

Утвърждаването на VI раса ще бъде съпътствано и с извънредно важни открития в областта на науката и технологиите. Човекът ще овладее нови космически сили и енергии, ще отделя все по-малко време и усилия за физически труд, а ще се посвещава на творческа интелектуална дейност. Разпределението на материалните блага в планетарен мащаб ще бъде максимално справедливо и никой пове-

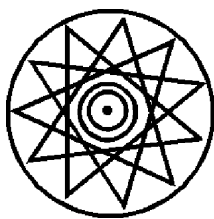
че няма да страда от глад, студ и недоимък в каквато и да било форма. *“Великите души ще дойдат през културата на Водолея, за да разрушат старите форми и кумири и да създадат нови форми на живота”*, подчертава Учителят П. Дънов. Той предвижда, че първата вълна от напреднали в еволюционно отношение същества се е вселила в земни тела през 1945 г. Втора подобна акция на ББ е осъществена през 1975 г. В епохата на Шестата раса ББ ще постигне окончателна победа на нашата планета. Служителите и помощниците на тъмните сили вече ще се покоряват на Светлината.

Човекът на Културата на Любовта ще придобие и нови духовни качества. Постепенно ще започне да отпада необходимостта от използването на техническите пособия, посредством които той общува със себеподобните и с природната среда. Възможностите на Духа са безгранични и той, човекът на VI раса, ще осъзнае, че в Него и чрез Него може да постигне всичко: *“Физическото зрение е ограничено, а духовното – неограничено. Духовно човек вижда на граматни разстояния. Изнамерването на радиото и телевизията доказват съществуването на ясновидството. Как става това виждане, не може да се обясни. Но в бъдеще голяма част от човечеството ще бъдат ясновидци. Чрез своето вътрешно радио човек ще схваща неща, които ще стават на хиляди километри от него”* (Учителят П. Дънов). Освен всичко останало човекът на Новата Култура ще бъде удостоен с почетното звание “ученик на Живата Разумна Природа”. Той ще разбира безпогрешно нейния език и ще общува с нея както никога досега: *“В природата съществува един език, аз го наричам “живият език на Битието” или живият език на нещата. По своята звучност този език е един от най-красивите. Той е писмен език, но не се пише на книга, защото книгите в природата са живи.”* Трите свещени правила в поведението на новия човек на VI раса са дефинирани от Учителя на ББ у нас така: *“Това за Любовта към Бога мога ли да направя? Това за доброто на моята душа мога ли да направя? Това за благо на моя близък мога ли да сторя?”* Шестата раса ще стане изразител на всички ценности, събирани в недрата на Духа в течение на всички предходни раси и

техните култури. В този смисъл човекът на Шестата раса ще въплъщава синтеза на всички добродетели, качества, способности и сили, характерни за предишните раси. Образът на човека от Новото време е очертан от Учителя П. Дънов със смели и мащабни щрихи: *“Човек върви към постепенно усъвършенстване, поради което е минал през всички форми на живота като през школи. Например, той е минал през школата на минералите, на растенията, на рибите, на птиците, на млекопитаещите, докато е дошъл най-после до човека. И тук той не спира, продължава да се развива. От Бялата раса ще излезе Шестата, светещата, в която хората ще се различават от сегашните. Техните тела, очи, уши, нос, уста ще бъдат другояче устроени. Съвременните хора виждат само това, което става пред тях. Те не могат да предсказват бъдещето. Някои хора, в които интуицията е силно развита, предсказват бъдещето, но те са малко на брой. Хората от Шестата раса ще виждат на всички страни и посоки, ще виждат и бъдещето. Те ще виждат какво се крие в мозъка и в сърцето на човека. Стихът “няма нищо скрито-покрито в света” ще бъде напълно оправдан за тях.”*

Според езотеричното познание за всяка нова (окултна) раса Живата Разумна Природа подготвя отделен континент. VI раса не ще направи изключение в това отношение. Учителят П. Дънов отбелязва, че новият материк ще се издигне от дълбините на Тихия океан. Определени територии от най-големия сегашен континент – Азия (по-точно Сибир и части от Северна Азия), ще бъдат съединени с новия шести континент (в същност осми, понеже Америка е разделена на две, а никой не брои и Антарктида). Там именно ще израсне и ще се утвърди расата на синовете Божи. От друга страна, някои от съвременните континенти ще потънат под равнището на Тихия (Великия) океан. Главното ядро на Шестата раса, според Учителя на ББ в нашата страна, ще съставят именно синовете Божи, Белите Братя, разпределени на три големи общности: 1) Слънчевите Деви на Чистотата; 2) синовете на Мъдростта, Светлината и Знанието; 3) синовете на Истината, Волята и Свободата. Освен избро-

ените Шестата раса ще бъде допълнена в количествено отношение и от постигналите нужната степен в своето духовно развитие земни хора. А всички останали, изостаналите по духовната пътека, ще трябва да се задоволят с безплодната по своя характер Седма по ред култура на Бялата раса. Учителят П. Дънов формулира най-важната задача на Шестата раса по следния начин: **прилагане на три велики закона: а) съвършена Любов към Бога; б) разумна Любов към ближния; в) Любов към самия себе си.**

IV. РОЛЯТА НА СЛАВЯНСТВОТО В СЪВРЕМЕННАТА ЕПОХА СПОРЕД СЛОВОТО НА УЧИТЕЛЯ ПЕТЪР ДЪНОВ

“Славянството е Олтарът на Новата Култура.”

“Славянството е майката, която ще роди Царството Божие на Земята.”

“Славяните ще бъдат обединени. Те ще бъдат като мост между Европа и Азия. След обединението на славяните трябва да се обедини цялото човечество.”

“Славяните ще внесат един духовен елемент в света – по-братимяването.”

“Мисията на славянството е да облагороди Петата раса и да подпомогне идването на шестата подраса.”

(Учителят П. Дънов)

Пристъпваме към разглеждането на тема, която е обект на изследване изключително от страна на специализираната езотерична литература. В историческите, философските, културно-антропологическите и теологическите източници, както и в научно-популярните издания, на практика почти нищо не се споменава по този така важен въпрос. Затова пък духовното познание в лицето на учението на ББ, представено на българска земя от Учителя П. Дънов, го разкрива в цялата му пълнота и впечатляващи перспективи на сегашно състояние и очаквано бъдещо развитие.

От гледна точка на езотеричното учение мисията на настоящата V коренна (окултна) раса е да развие ума на човека – съзнателния,

логическия ум. А VI коренна раса ще има за задача да развие **сърцето** и да изгради една качествено нова култура на Любовта. Славянството е най-подходящо за осъществяването на тази грандиозна планетарна задача, тъй като именно при него – като етно-културна общност - в духовен план е развито **сърцето** и **идеята за братство и саможертва**: водещи импулси и идеи във великото учение на Господ Иисус Христос. Тази именно е причината славянството да е определено от Божия Промисъл (Божествения план за света) и вече да се утвърждава като обособена и самобитна многомилионна общност – фундамент на VI коренна раса.

България като славянска страна представлява волята. А последната, седма подраса на V коренна раса (наречена от родоначалника на антропософията д-р Рудолф Щайнер “американска”) ще има за цел да развие у човека **творческата воля**.

Преди малко повече от един век, на 08.10.1898 г., в салона на читалище “Светлина” във Варна един неизвестен за обществеността българин изнася беседа пред благотворителното дружество “Милосърдие”. Ако ставаше дума за обикновена беседа, днес едва ли отново бихме се връщали към нея. И ако авторът на текста ѝ бе обикновен човек, днес едва ли някой вече щеше да помни името му. Проблемът е, че текстът в никакъв случай не може да бъде определен като обикновен, а още по-малко – авторът му. Беседата е със заглавие “Призвание към народа ми – български синове на семейството славянско”. Изнесена е от Петър Константинов Дънов – българския духовен Учител, чието Слово е призвано да промени облика на света и да помогне на земното човечество да извърви пътя към едно по-високо равнище на съзнанието.

При прочита на този вълнуващ документ оставаме с впечатлението, че на практика той представлява визитната картичка на Учителя Петър Дънов (Беинса Дуно), с която той се представя пред българската и световната общественост. Учителят на ББ у нас е избрал един популярен и достъпен начин, за да обяви началото на осъществяването на своята мисия, нейните главни цели и съдържанието ѝ – публична беседа в голям български град, където духовните традиции са

пуснали дълбоки корени, Варна. По стечение на обстоятелствата черноморската столица на страната ни е близо и до родното място на автора на Призванието – с. Николаевка (бившето с. Хадърча).

Още в заглавието на текста (*“Призвание към народа ми...”*) Учителят П. Дънов нарича българите свой народ. От това следва, че той е свързал своето Божествено служение през вековете с историческата съдба на българския народ, с неговото духовно-нравствено развитие. Учителят на ББ причислява българите към славянското семейство. Това обстоятелство произтича от **световното призвание на съвременното славянство** в нашата епоха – изграждането на Новата Култура на VI раса, Културата на Любовта. Обективната историческа истина ни задължава да отбележим, че произходът на българската нация е обусловен не само от компонента на славянството (който е безспорен, но не определящ), а на първо място – от прабългарите. Те по численост и доминация в процеса на формиране на единен български народ далеч са надхвърляли стойностите, които доскоро им отреждаше историческата наука. Не бива да бъде пренебрегвано и участието на траките, които в много отношения са равностойни като дял, традиции и културно присъствие наред с първите два етноса – славяни и прабългари. Но Учителят П. Дънов набляга именно на славянския елемент в произхода на българите, имайки пред вид ролята, която предстои да изиграят славяните в най-съдбоносния за еволюцията на земното човечество момент. И още в първото изречение на Призванието авторът му нарича България *“дом славянски”*, за да подчертае точно принадлежността на страната ни към настоящия могъщ еволюционен процес на планетарна трансформация.

В началото на текста са използвани редица изрази, които недвусмислено разкриват **мисията на българския народ в съвременната епоха** – приемане, утвърждаване и разпространение на Новото учение, основа за победоносното установяване на Новата Култура на VI коренна раса. Българският народ е назован последователно: 1) *“душа и сърце на бъдещето”*; 2) *“живот и спасение на настоящето”* – т. е. мисията му бива преценена от Учителя П. Дънов и

от Всемирното Бяло братство като изход и за България, и за света в навечерието на решителни за бъдещето на Земята събития; 3) **“носители и застъпници на мира”**; 4) **“синове на Царството Божие”** – следователно българите носят потенциала да бъдат синове Божии, но трябва да го извоюват и да го отстоят; 5) **“свята длъжност в Царството на мира”**; 6) **“велико събитие в живота на този свят”** – последните два изрази са указание за прехода към VI раса на човечеството като цяло.

А кои са **носителите на Промяната** – тези, които получават Новото учение и имат за свой свещен дълг да го предадат на всички земни събратья? – Учителят П. Дънов ги назовава **“всичките избрани люде и народи, които образуват цвета на новите поколения на човеческия род”**. Под този израз можем да разбираме: **българите + всички славяни + напредналите души от всички останали народи** – като движещи сили на световното обновление, на глобалното израстване в мисли, чувства и дела на земната общност на Разума. Като илюстрация за задачата на тези носители на Промяната Учителят на ББ в нашата страна изтъква: **“Вашето време наближава, вашият изпит се завършва, часът на вашето призвание удари и минутата на живота настъпва, да се пробудите и влезете в тоя благ живот, в който встъпва тази многострадална земя.”** На друго място в текста неговият автор подчертава: **“Аз ида да подкрепя славянския род, комуто е дадено да възтържествува над всички негови врагове и неприятели, препястващи му в пътя на неговото благородно призвание, което той се стреми да постигне, и на неговото назначение, което му е отредено от Върховния Промисъл на Провидението.”** Учителят П. Дънов с тези свои думи отново насочва вниманието на аудиторията към световното славянство. В своите беседи и в множество разговори с последователи той утвърждава тезата, че VI културна епоха (или подраса) на V епоха (или коренна раса) е епоха на славянството. Както вече бе посочено по-горе, основната задача на V коренна раса е да развие ума. Това е постигнато от славяните. Ала те добавят и нещо, непосилно за другите главни световни етноси – сърцето. Висок инте-

лект плюс сърдечност, откритост, широта на възгледите и толерантност – това е тайната на избора на славянството от Небето. Избор, потвърден категорично от редица велики адепти и представители на езотеричното познание. Изводът е, че **славянството като етническа общност е носител на новото, което ще промени света**. Но това е потенциал, който трябва да се реализира!

По-нататък в текста на Призванието следва още едно свидетелство за това, че Бог е избрал славянския род за мащабно световно назначение – утвърждаването на Новата Култура на VI раса: *“Правдата е вечна, Отец ми е неизменяем, делата Му са неотложни, вие сте мой народ. Господ потърси дом за Себе Си и изборът Му падна в славянското домочадие, което Небето възлюби за неговата Божествена добродетел* (курсивът мой – К. З.).” Същевременно Учителят П. Дънов посочва и една от главните слабости в манталитета на българите и славянството въобще: *“Слабата черта на душата ви е общото разединение и разногласие, което спъва свящото дело на славянския род...”* Тук става въпрос за разединение и разногласие както сред българския народ (който от гледна точка на астрологията е под знака на Козирога с доминираща планета Сатурн; затова и всички българи са индивидуалисти до мозъка на костите и всеки за всичко е на собствено мнение, винаги различно от това на другите), така и между отделните славянски народи – на политическа, икономическа, културна и стратегическа основа.

А на кого възлага най-големи надежди Учителят на ББ в България, за да бъде постигнат успех в това грандиозно начинание – утвърждаването на Новата Култура на VI раса по цялата Земя? – *“...Новото поколение – казва той, – което сам Бог на Силите ще повдигне, ще осъществи Неговите възнамерения, предопределени да се изпълнят.”* Под “новото поколение” би следвало да разбираме напредналите души, които са се въплътили на Земята до края на отминалия вече XX век (тоест те са вече сред нас!) и чиято роля е да съдействат решително за триумфа на Новото учение – според едно от пророчествата на Учителя П. Дънов за събитията, които ще настъпят до края на XX-то столетие. В следващите редове той анали-

зира сериозните проблеми в отношенията между Русия и България, възникнали скоро след Освобождението на страната ни от турско владичество – 1878 г., свързани с политиката на някои от българските правителства от онова време, както и с великодържавния шовинизъм и стремеж за утвърждаване на Балканския полуостров с всички възможни средства от страна на руския царизъм от онази епоха: *“Това ме принуди да сляза отгоре помежду ви, да се застъпя изново, да изгладя и премахна адската омраза с братския вам род, който е положил за вас безброй човечески жертви – то е свята Русия, на която Бог е отредил велико бъдеще, да изпълни волята Му за ваша слава и славата на Неговото Царство.”* С тези свои думи Учителят на ББ у нас предрича, че това, което България дава днес на света – неговото духовно-културно наследство, ще бъде възприето най-пълноценно в братска нам Русия, която през ХХІ столетие навлиза в своя златен век и ще спомогне в най-висока степен за успеха на Божия план за планетата Земя. *“Ще приемете от нея (Русия – бел. К. З.) дан, както Мелхиседек от Авраам, когото и благослови (ср. Битие, 14 глава – бел. К. З.). Днешната ѝ сила и слава тя вам дължи* (курсивът мой – К. З.). *Такива са Божествените наредби: един сее, друг жъне, в края всички ще участват в Божието благо.”* Според Учителя П. Дънов **днешната си сила и слава Русия дължи на България.** Историята – наречена от Херодот “учителка на народите” – свидетелства, че Русия е възприела от България християнството, славянската писменост (кирилицата, която използва и до днес), свещените книги на познанието; а от древните прабългари, живели в далечното минало по нейните сегашни земи – и една изключително висока култура, включваща и връзката с Космоса (сведения за последното бяха поместени в българския и международния печат през 1998 г. – за прабългарския град, открит в Източен Сибир, след като десетилетия наред са били засекретени от комунистическия режим на бившия СССР). Когато днес или утре Русия възприеме и Словото на Учителя Петър Дънов (Беинса Дуно), това би било сигурен знак за скорошната победа на Новото учение навред по света.

Едно от най-важните внушения от текста на Призванието е свързано със **световната мисия на българския народ** – да приеме Словото на Учителя П. Дънов, Новото учение, да го осмисли, да го съхрани от вражески атаки, да го приложи в живота, да го разпространи сред славянството и по цялата планета.

Призванието по своята същност и съдържание представлява извънредно важен документ, разкриващ отношението на Учителя П. Дънов към световната мисия на славянството в съвременната епоха. Но като източник на информация в тази насока той далеч не е единствен, тъй като на много места в своите беседи и лекции, както и в лични разговори с последователи, българският духовен Учител е добавил и други, твърде съществени щрихи към портрета на славянския род и неговата роля в глобалните трансформационни процеси на нашето време. В следващите редове ще проследим редица негови разсъждения и концептуални изявления, допълващи и обогатяващи изследваната тук тема.

Особено интересна е една мисъл на Учителя П. Дънов, която осветлява връзката между Христос – в качеството Му на всемирна Глава на ББ – и съвременното славянство: *“Христос се явява сега в славянството с център българския народ. Понеже цикълът е много напреднал, то време за отлагане няма. А за отменение и дума да не става. Българският народ, ще не ще, ще изпълни своята задача. Могат да (о)станат и 300 000 българи, но възложената им от Небето мисия ще изпълнят. Българите духовно трябва да се повдигнат.”* Може да се приеме, че с тези свои думи Учителят П. Дънов обявява началото на Второто Христово идване (пришествие), за което се говори в Библията. Както е известно, според българския духовен Учител това пришествие ще бъде невидимо за физическите сетива на земните хора. То ще засегне като импулс и енергийна вълна техните сърца и души. В съответствие с твърденията на някои авторитетни езотерични школи (например, тази на антропософите, основана от д-р Р. Щайнер) Второто идване на Христос през ХХ век действително е факт. Само че то е осъществено на етерно равнище, в етерния свят. Една от най-значимите задачи на Учителя

П. Дънов – според същите източници – е била именно подготвянето на това ново Христово слизание в по-гъстите области на невидимата вселена, окръжаващи планетата Земя. Ако се съди по резултатите, в това направление мисията на Учителя на ББ у нас е била блестящо реализирана. Разбира се, тепърва предстои да осмислим и усвоим плодовете на тези езотерични факти.

По-горе вече посочихме връзката на българския народ с принципа на волята сред славянското семейство. По този повод Учителят П. Дънов внася важно уточнение: *“В общославянския организъм България представлява волята, тя се явява като средоточие, двете тези две сили – умът и любовта, трябва да се уравновесят.”* За съчетанието на ум и сърце у славяните вече говорихме. А в този текст под “воля” навярно следва да разбираме – освен традиционното съдържание на понятието – и твърдостта, упоритостта на българина като национална черта. На друго място в своето Слово Учителят П. Дънов декларира пълното си доверие в способността на българите, в частност, и на славяните, като цяло, да се справят успешно със задачите, които Божият план поставя пред тях в нашата епоха на глобален преход. Нещо повече – той предлага и синтезирана дефиниция на съдържанието на термина “славянин”, и то не като представител на определена етно-културна общност, а като носител на конструктивно духовно-нравствено начало: *“Бъдещето е на славяните, бъдещето е на българите. Те ще оправят всички народи. България ще бъде духовен кредитор, духовен разсадник за целия свят. Славянин е този, който слага великия закон на Любовта като основа на живота си и познава своя Баща. Славянин е този, който познава своя Баща и върши Неговата воля* (курсивът мой – К. З.). *Христос казва: “Аз и Отец едно сме.” Днес славянството представлява Юдино коляно, чрез което Христос се проявява.”* Учителят на ББ в нашата страна подчертава и още три водещи качества на българите, без които те не биха могли да изпълнят предназначението си при изграждането на Новата Култура на VI раса – готовност за саможертва, храброст и дълбоко религиозно чувство: *“Българинът е взел от славянина самопожертвуванието.*

От Аспаруховата чета е дошла храбростта на българина. Духът на самопожертвуванието го има у славяните. Бог извика славяните, за да съдейства за Божие Царство на Земята. Славяните са определени от Бога да бъдат носители на една нова идея. Българите са изпратени на Балканския полуостров между славяните, за да развият религиозното си чувство и Любов към Бога. И тия, които се запишат, ще се нарекат Божий народ. Те ще бъдат избран народ. Ще бъдат царе и свещеници на живия Господ.” По-конкретно за подчертаната религиозност на славяните като неразделна част от тяхната душевна настройка той добавя още: “Славяните въобще се отличават със силно развито религиозно чувство. Никои други народи, освен евреите, не са имали такова религиозно чувство, каквото имат славяните. В религиозното чувство на славяните няма користолюбие. Обаче частно у българите религиозното чувство е недоразвито, то е потенциално. Българинът е твърд, има съвест, морал, справедливост, има хубави заложби, които трябва да се развият.” Красноречиви са думите на Учителя П. Дънов и когато рисува картината на това, как славяните се вписват като етнос сред бялата раса – водеща за епохата, в която живеем: “Славянството е девствената почва на бялата раса. Това, което евреите не можеха да разрешат, славяните ще го разрешат. Бъдещето е на славяните. Славяните не трябва да вървят по пътя на западните народи, защото досегашната култура на бялата раса са култури на насието. Петата раса ще предаде управлението на Шестата раса. Шестата раса още не е слязла, сега почва да слиза. Тя подготвя формите, с които ще слезе на Земята. Най-старите раси ще бъдат корените на дървото, бялата раса ще бъде стъблото и клоните, а Шестата раса ще бъде плодът на дървото. Плодовете на Шестата раса са свобода, разбирателство между народите, ще има едно стадо и един пастир и това няма да бъде по закон, а Любовта ще обединява всички народи.” Един от най-важните изводи, които се налагат от този цитат, е, че славяните са призвани да изградят качествено нова култура, основана върху Любовта, а не върху насието. Още по време на земната

изява в плът на онова велико Същество, което е било познато с човешкото име Петър Константинов Дънов, е започнал процесът на качествени натрупвания в родовото съзнание на славянството като цяло – с цел успешно изпълнение на глобалната му мисия: *“Славяните имат важна мисия. Никога такава голяма маса от двеста милиона хора и повече не са били събирани на едно място за една мисия. **Славянството ще бъде ковачницата на новата култура** (курсивът мой – К. З.). Там вече работят силите. Там се натрупва материалът и ще дойдат онези, които ще използват натрупаните материали и ще изградят новото. Славянската раса ще бъде жизненият център на новата култура. Това ще бъде в първо време. А след това ще дойде Шестата раса.”*

Относно ролята на Русия в разглежданите тук планетарни процеси на мащабна промяна Учителят П. Дънов е произнесъл едно пророчество, което вече се е сбъднало: *“Тези идеи, (за) които аз говоря тук, ще бъдат приети в Русия и там ще се играе Паневритмията.”* Той изяснява проникновено и етимологията на понятието “славянство”: *“Коренът на думата “славянство” идва от думата “слава”. Значи Бог ще се прослави в славянството. А какво значи прославяне на Бога? Когато човек прояви Любовта, той слави Бога.”* И още: *“Освен “славяни” ние казваме “словени”. Коренът на тази дума е думата “слово”. Значи Словото Божие ще стане плът в славянските страни.”* Ако славяните изпълнят достойно своята планетарна мисия, те ще се превърнат като етнос в извор на неподозирани блага за всички земни хора. Ще бъдат осъществени на практика идеали, за които човечеството е мечтало и се е борило векове наред: *“Бъдещето на славяните е добро. Те носят такава култура, каквато никой не подозира. Всички народи ще черпят от тази култура. Тя ще бъде култура на братство, равенство и свобода (именно идеалите на Великата френска буржоазна революция с начало 1789 г. – бел. К. З.). В името на тази свобода всички народи ще се обединят, и то така, че големите народи ще покровителстват малките. ...Който препяства на славянството да се прояви, няма да види добро.”* Естествено – пътят на реализацията

не е лесен за никого. Той има своята цена. В нашата епоха един от най-преките пътища към мъдростта и към пълноценната жизнена изява е страданието. Славяните, и особено Русия, не правят изключение от правилото: *“За да се развие доброто, красивото в славяните, те трябва да минат през страдания. Ето защо днес никой от славянските народи не минава през такива големи страдания, както Русия.”* Тези думи на Учителя П. Дънов са казани по време, когато Русия се е гърчела под игото на комунистическия тоталитаризъм – периода от 1917 до 1990 г.

Без вяра в Бога човек не може да постигне нищо. Тази искрена и дълбока вяра, приложена в живота, е най-сигурната гаранция за успех на всички начинания, на всички равнища на житейска изява: *“Най-хубавото у славяните е това, че те имат силно развито религиозно чувство, но не фанатическо, а алтруистическо, общочовешко. За да се развият силите, заложенни у славяните, изисква се една мощна, духовна среда, която да ги видоизмени и приспособи за общополезна работа. **На славяните предстои да внесат чувството на съзнателно побратимяване между народите** (курсивът мой – К. З.). Също така и правилото, че всеки народ трябва в политическо отношение да действа не с насилие, а със силата на моралното въздействие и човеколюбие.”* Учителят П. Дънов дава и съвсем конкретно наставление на славяните как да се справят с най-съществената от своите задачи – взаимното и планетарното побратимяване: *“Нека покажем сега какъв метод се налага на славяните, за да постигнат своето обединение, но не обединение частично, но обединение общочовешко: 1. Никакво насилие. 2. Да се приложи Светлината, Животът, Любовта и Свободата.”* Особен интерес представлява и мнението на Учителя на ББ в нашата страна относно съотношението Божествено-човешко у славянския етнос, сравнено с това при западните народи: *“В западните народи Божественото подчинява човешкото, а у славянските народи Божественото е свързано с човешкото. Значи в западните народи това става външно, механически, а у славянските народи – вътрешно.”* Цялостната оценка на ролята на славянството в нашето

съвремие би била непълна, ако не бъде уточнена фазата, в която се намира неговото развитие като етнос и културна идентичност: *“Славяните сега, с изключение на българите, преживяват желязния си век. Затова са сегашните изпитания на различните славянски народи. Към края на ХХ-ия век славянството ще излезе из желязния си век и ще навлезе в златния век на своята история. Единственият народ, който сега се намира в златния век, това са българите. Затова те помагат на другите народи. Когато дойдат в желязния (си) век, другите ще им помагат.”* Някой справедливо би запитал: *“Защо да определяме ХХ век като златен за България, след като в неговите рамки тя преживя четири опустошителни войни (две от които световни), завършили с национални катастрофи за страната, загуби територии с изконно българско население, 45 години се мяташе отчаяно в огнената пещ на човеконенавистния комунистически тоталитарен режим, а и преходът ѝ към демокрация в края на ХХ-то и началото на ХХІ-то столетие се е проточил като агония?!?”* Въпросът е напълно основателен. Но и твърдението за златния век на българите, принадлежащо на Учителя П. Дънов, не е погрешно. Правилният отговор е, че всяка страна преживява златен век, когато по нейната земя отекват стъпките на велик духовен Пратеник на Небето. В случая с България това е Мировият Учител Петър Дънов (Беинса Дуно). Нещо повече – за нашия народ златният век е изгрял далеч по-рано: *“Златният век е започнал в България, когато Бялото братство е започнало да работи в тази страна. Богомилите едно време от България се разпространиха на запад. И сега това движение (духовната общност на Бялото братство, изградена у нас от Учителя П. Дънов – бел. К. З.) от България ще се пренесе в другите славянски народи и навсякъде. Сега искат да ни изгонят. Казвам: Трябва да знаете, че зад нас е цялото Небе.”* И още в тази връзка: *“Богомилите сега идат отново. Животът минава в нова фаза.”*

Често пъти в живота си забравяме, че всички външни обстоятелства в него са проекция на вътрешни, духовни причини. Истинското израстване в Духа е с посока отвътре-навън. Затова източната

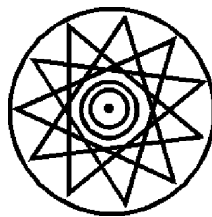
мъдрост проповядва, че победата над самия себе си е равностойна на победа над целия свят – алегорично, разбира се. В такава насока са и следните разсъждения на Учителя П. Дънов за българите и славяните като цяло: *“Българите са водили досега 150 войни, но все не им е вървяло. У славяните победата трябва да дойде отвътре. Отвътре трябва да дойде доброто, разширението.”*

За да осъществят докрай глобалното си назначение, славяните като общност следва първо да преодолеят различията помежду си: *“Разногласието на славяните е пословично. Понеже ги обича, Бог ги прекарва през огън, за да се обединят. Няма други народи в света, които да са минали през толкова страдания като славяните. Бог казва: От вас трябва да излезе нещо добро.”* Изпълнят ли това условие, мобилизират ли целия си потенциал, славяните ще се превърнат в образец за цялото човечество; в тяхно лице ще бъдат осъществени и библейските пророчества за бъдната християнска общност на пълната хармония: *“Славяните са Новият Израил. Новият Израил – за разлика от евреите – ще изпълни мисията си, няма да пропадне като евреите. Българите сега са в златния си век. Той ще трае до края на двадесетия век, до 2000 година. Русите са сега в желязния си век. За следващия век русите ще бъдат в златния си век, а българите ще преминат в сребърния век.”* Една от най-светлите черти в общославянския манталитет е готовността да отдадеш себе си заради другите хора: *“Хубавата черта на славяните е алтруизмът. То е Божественото начало в тях.”* Тази тяхна характеристика е пълноценно съчетана с преклонението им към Всевишния – пословичната богобоязливост и богопочитание на славянските народи (особено ярко проявена у русите): *“Славянството е представител на идеята за Бога. В съзнанието на славяните има нещо възвишено – Любов към Бога”* (Учителят П. Дънов).

Измежду всички славянски народи великият духовен Учител на ББ е избрал именно българския. С всичките им плюсове и минуси българите като народ са носители и изразители на най-хубавите качества, присъщи на славяните. Затова същият Учител ги дефинира така: *“Българите са пионери между славяните”* (курсивът

мой – К. З.). Понастоящем, когато народите на Стария континент изграждат своя общ дом – Обединена Европа, идеите на Учителя П. Дънов в това направление звучат по-актуално и с по-голяма прорицателска мощ от всякога. Те надхвърлят мащабите на нашия древен материк и обхващат в прегръдката на Божествената Любов цялата планета: *“Идеята за Братството иде. Земята ще стане място на благословение. Това ще стане скоро. Но докато дойде то, хората ще минат през големи страдания, които ще пробудят съзнанието им. Идва ново небе и нова земя. Идва порядък, в който ще царува Любовта в света. Общо братство ще се създаде по целия свят.”*

Учителят на ББ в България предрича и това, че за да може славянството да изпълни мисията си в съвременната епоха, сред него ще бъдат въплътени множество напреднали в еволюционно отношение души. Той конкретизира и цифрата на тази масирана акция на Всемирното ББ – 8 000 адепти (окултни ученици от висок ранг). В тази насока Учителят П. Дънов отбелязва следното: *“У всички славянски народи ще се въплътят напреднали души. И това е вече почнало.”* Според него до края на ХХ век в плът на Земята са слезли всички велики хора, известни от историята. Те ще разпрострат лъчите на Новото учение във всички области на човешкия живот и ще съдействат решително за установяването на Новата Култура на изгряващата VI раса. А тя ще бъде **Култура на Любовта**: *“Тя изпитания, през които минават славянските народи, ще родят нещо хубаво в тях. Те постепенно ще дойдат до Любовта, ще свършат с Любовта.”*

V. ЕЛЕМЕНТИ ОТ ИЗТОЧНИТЕ РЕЛИГИОЗНО-ФИЛОСОФСКИ КОНЦЕПЦИИ В УЧЕНИЕТО НА ПЕТЪР ДЪНОВ

Учението на ББ в интерпретацията на Учителя Петър Дънов, представляващо по своята същност актуална редакция на езотеричното християнство, разкрива в съдържанието си хармонично съчетани градивни елементи от хилядолетната мъдрост и на Изтока, и на Запада. Духовният Изток предшества в исторически план Запада по отношение постиженията си в осмислянето законите на невидимия свят и прилагането на това автентично познание във владенията на материалното битие. Оттам именно – и по-точно от люлката на съвременната цивилизация, древноиндийската култура – до наши дни са достигнали формулировките на два велики универсални закона на Космоса: за **кармата** и **прераждането (превъплъщението)**. Техният всеобхватен характер и неизменна действеност на всички равнища в йерархичната структура на творението предопределя присъствието им и в теоретичната схема на българския духовен Учител. В определена степен те са и белег на разделителната линия между Новото учение и традиционното християнство в неговото църковно измерение.

За психологическия климат в източните духовни школи, на които именно дължим вида, в който са достигнали до нас законите на кармата и прераждането, говори следната мисъл на Учителя П. Дънов: *“На ученика от източната Школа са създавали изкуствени изпитания и той ги е издържал; а сега на ученика не се създават (други) освен **естествени** изпитания и той на реда си трябва много добре да ги **издържи**. Дойде някой и те нагруби; бъди герой, приближи се до него и кажи му с Любов: “Пак ела в моя дом!”*”

В съответствие с учението на ББ духовната еволюция на човека се осъществява по законите на кармата и прераждането (превъплъщението). Тези два велики и всеобхватни космически закони функционират успоредно и в хармонично взаимодействие и единство. Поредицата от прераждания на отделния човек му предоставят възможността да решава успешно своите кармични задачи, да усвоява уроците на материалния свят и да се освобождава постепенно от кармичните си ангажименти. Разбира се, твърде често се случва той да натрупва и нови дългове, които да остават за разрешаване в бъдещите превъплъщения. По този повод Учителят П. Дънов споделя: *“Кармата се ликвидира чрез преражданията. Прераждането е условие за изменение на човешкия порядък в Божествен.”* Ученикът по духовния Път е длъжен да познава отлично тези закони и тяхното действие, за да избягва неизбежните капани в своето лично израстване, за да бъде максимално полезен както за самия себе си, така и за своите ближни. А в перспектива – и за реализацията на великия Божествен План за света.

1. Карма

“В човека има и тъмнина, и светлина, и вода, и въздух, и твърда почва, и зверове, и змии, и гущери, и насекоми, и млекопитаещи, и растения, всичко има в човека. Когато човек съгреши, Господ го изпъди от рая и тогава животните взеха надмощие в него. И кармата влезе в света, след като хората съгрешиха.”

“Туй, което вие наричате съдба, представлява кармически закони. ...Съдбата – това е кармата, закон за причини и последствия, които ние сме създали.”

(Учителят П. Дънов)

Вселенският закон на кармата произтича от шестия херметически принцип – този за **причинността**. Самото понятие “карма” е от санскритски произход (както е известно, санскритският е праезикът на индоевропейската група езици) и означава: действие, въз-

действие, дело. Известен е и като **закон за причината и следствието**. Смисълът на тази дефиниция е, че всяко действие в материалния свят представлява причина, която поражда следствие, съответстващо по съдържание и интензивност на породилата го причина. Тук е в сила аналогия с третия принцип на динамиката, чиято формулировка гласи: “Всяко действие има равно по големина и обратно по посока противодействие.” Проявлението на универсалния кармичен закон в Космоса води до заключението, че всяко събитие в окръжаващата ни действителност се явява резултат от причинно-следствена верига. Всяка причина поражда следствие, което от своя страна би могло да се превърне също в причина, и т. н. От гледна точка на учението на ББ и езотеричното познание изобщо законът на кармата изразява вездесъщата Божия справедливост. Неговото действие е обективно и безпощадно точно при възстановяване на всемирната правда.

Съдържанието на кармичния закон обуславя окултния факт, че човек в настоящия си живот си създава условията за следващия (или следващите). В този смисъл кармата бива разглеждана като предопределение на съдбата, което обаче не е абсолютно и неизменно. То може постепенно да бъде изменено в зависимост от мислите и делата на личността. Според Учителя П. Дънов кармата би могла да бъде коренно променена върху основата на дълбоко и искрено покаяние, последвано от конкретни дела на прогресиралото и пречистено съзнание. Познаването на закона за кармата би трябвало да ни помогне да възприемаме всичко, което се случва около нас и със самите нас, с разбиране и смирение. Ако се противим на обективното действие на кармичния закон, това само би влошило нашата собствена ситуация – и в настоящето, и в бъдещето: *“Онова, което има да става, всичко е предвидено, ти не може да се избавиш от него. Ако се избавиш от едно зло, ще ти дойде друго, по-голямо. Ако приемеш едно зло разумно, с благодарност, след него идва едно добро”* (Учителят П. Дънов). По тази причина всички велики духовни Учители на човечеството ни съветват да приемаме живота си с цялото му съдържание с благодарност и осмисляне на ставащото.

Според своето действие кармата се явява жива връзка между миналото, настоящето и бъдещето. Извършеното в миналото се проектира в съответствие с този закон в нашето настояще. А това, което извършваме в мисъл, слово и действие в настоящето, обуславя съдържанието и на бъдещето ни. И при най-добро желание от наша страна не бихме могли да се освободим от действието на кармичния закон. В този смисъл той е безупречно справедлив **закон на възмездието**. Разглеждайки извънредно богатата на варианти и възможности проблематика във връзка с кармата, Учителят на ББ у нас отбелязва: *“Кармата е задача, дадена на човека, която той трябва правилно да разреши. Тя подразбира разумно справяне с миналото. Може ли човек да се справи с миналото си, той е решил задачата си, освободил се е от кармата. Грехът пък се явява като резултат на желанието у човека да заобиколи по някакъв начин кармата, да я избегне.”*

Законът на кармата е формулиран за първи път в древноиндийските религиозно-философски учения. Редица окултни школи и духовни течения, между които и учението на ББ в интерпретацията на Учителя П. Дънов, го третират като закон на Всемира. Доколкото той обхваща взаимозависимостта между причината и последствието, нищо в света не остава без последствие и всяко нещо е обусловено. *“Животът е тъй устроен, че всяко дело, каквото и да е то, получава своята заплата според вътрешната си стойност”* (Учителят П. Дънов). Кармичният закон и неговото действие са пряко доказателство за това, че не съществува случайност. Светът е творение на Бога, а Той е Великото Разумно Начало и не би могъл да създаде нещо, което няма смисъл. В този аспект на разсъждения дори при видно случайното по логически път намира своето място в Божия план за Космоса и се превръща в част от него. Казано на религиозен език: **“Всичко на този свят става по Божие допущение!”** Езотеричното познание разглежда кармата като закон за възмездието (както вече бе изтъкнато по-горе), най-вече в смисъл като разплащане за сторените в миналото грешки от страна на личността. *“Всичко, което става в света, се ръководи от всемогъщото Божествено*

съзнание, което прониква в цялата природа и хроникира нещата; то отдава всекому заслуженото. Рано или късно човек ще понесе последствията на своя живот – добри или лоши” (Учителят П. Дънов). Разплащането като правило е съпроводено от болка и страдания. А що се отнася до добрите дела в нашето минало, от всичко позитивно, извършено чрез мисловната и практическата ни дейност, то и за тях получаваме своята награда – **дихарма**. Така че в тесния смисъл на понятието кармата е това, което изплащаме за извършеното зло (“Карма значи да допуснеш в своя ум неща, които не са Божествени.”), а дихармата е това, което получаваме за сътвореното добро (“Кармата е тъмнота, дихармата е светлина. Доброто винаги представлява светлина, злото винаги представлява тъмнина.”). Казано и по друг начин: “Кармата, това е неустроеният живот, който сега се устройва. Небето, това е дихармата, това е благодатта.” Като продължение на тези размисли Учителят П. Дънов подчертава: “Когато се казва, че човек не трябва да си създава нова карма, подразбира, че той не трябва да продава лоша стока. Искане ли да се освободи от кармата си, той трябва да продава, макар и непотребна, но хубава стока. В какво седи хубавата стока? Хубавата стока се заключава в това, дето минеш, на каквото нещастие или страдание се натъкнеш, да кажеш по една добра дума. Среещеш ли болен човек, кажи му: не се отчайвай, ще оздравееш. Това е за твое добро. Някой ученик пропаднал на изпит, кажи му една насърчителна дума. Друг някой счупил крака си, притечи се на помощ, услужи му в нещо. Добрите думи, доброто представят благоприятните условия в живота.”

От особено значение за целите на това изследване е да подчертаем, че кармата възниква не само вследствие на човешките постъпки, но и на мислите, чувствата и думите. Този езотеричен факт обуславя огромната отговорност на всекиго от нас на всички равнища в нашата изява – видима и невидима. Понеже, както е известно и от човешката правораздавателна система, непознаването на даден закон не отменя необходимостта от спазването му! Учителят на ББ в България споделя, че има човешки закони, които не сме длъжни да

следваме, но Божествените – винаги! *“Кармата се създава – изтъква той, – когато хората не живеят в съгласие с Божествените закони. Те се отклоняват от правия път и вървят по крива вълнообразна линия, наречена “път на астралната змия”.*” Брилянтно кратка и точна дефиниция на кармичния закон ни е предоставена в Библията (Новия Завет) от ап. Павел: **“Каквото посее човек, това и ще пожъне”** (Гал. 6:7).

Кармата съществува в редица разновидности и класификационни схеми. По отношение мащаба на действието си тя бива: лична (индивидуална), семейна, родова, професионална, обществена, национална, континентална, планетарна и т. н. Кармичният закон е започнал да функционира още от най-дълбока космическа древност. Зараждането му е свързано с процеси от глобален характер, които засягат не само човешкия род, в частност, но и вселенската еволюция като цяло: ***“Кармическият закон води началото си още от излизането на човека от Бога. А действието или проявата на този закон започва с поляризирането на човека, т. е. с явяването на двата пола, на двата полюса в света*** (курсивът мой – К. З.). *Поляризирането подразбира раздвояване на човешкото съзнание на положително и отрицателно, на възходящо и низходящо или, в най-висока степен казано – съзнание на Любов и съзнание на Мъдрост. Това са двата полюса в човека”* (Учителят П. Дънов).

Основното поле за изява на действието на кармичния закон са човешките взаимоотношения. Безбройните роли, които ние, хората, играем в множеството си превъплъщения, ни поставят в различни взаимозависимости с околните, с нашите ближни. Самото естество на тези взаимоотношения, както и същността на ролята, която ни е поверена във всеки отделен живот, говорят от своя страна за характера на кармичната връзка и за това, как бихме могли да я разрешим по възможно най-благоприятния начин. И тук си заслужава да се вслушаме в напътствията на великия духовен Учител: *“Като се говори за кармическия закон, подразбираме различни видове отношения. Например, слуги и господари, ученици и учители, братя и сестри, майки и бащи, това са все кармически отношения. Майката*

и бащата са едно от смекчаващите положения на кармата. Според този закон всички хора се намират в близки или в далечни отношения с цел да се разплатят. Съвременните хора трябва да знаят този закон, за да ликвидират правилно със своята карма. Иначе, ако не знаят какъв е този закон и какво той изисква, те ще създадат помежду си нови кармични отношения, които в бъдеще трябва да се изправят.”

Учението на ББ ни препоръчва два основни метода за ликвидиране на кармичните задължения: Любовта (в нейното надчовешко, Божествено измерение) и прошката (опрощението). Ето как ни представя въздействието на тези методи Учителят на ББ в нашата страна: “Кармата може да се ликвидира със закона на Любовта. Докато живееш в безлюбие, ще се раждаш и прераждаш. Щом дойде Любовта, прераждането престава. Тогаваш ще влезеш в закона на вселяването.” И още: “Като прощавате, кармичната връзка се скъсва. Като не прощавате и се противите, кармата продължава.” “Чрез прощаване човек се освобождава от веригите на кармата и всички ограничения, които го спъват. Трябва не само да простиш за обидата, но да заличиш всичко в съзнанието си, и помен да не остане в теб от обидата. На мястото на лошите думи, които са ти казали, постави най-добрите за онзи, който те обидил.” По пътя на всеопрощаващата Любов сме в състояние да постигнем мирни, спокойни, доброжелателни отношения с всички свои събратья: “За да ликвидира с кармата си, човек трябва да се примири с всички хора. Ще гледате по възможност бързо да изгладите всичките си отношения.” Неведнъж в своите беседи и в частни разговори Учителят П. Дънов е подчертавал, че ако човек не е разсякъл всички кармични възли на своето съществуване, ако има кармичен дълг дори и само към един свой ближен, той не би могъл да напусне кръга на преражданията. Затова именно той ни поучава да решаваме своевременно всички възникващи проблеми във взаимоотношенията с другите хора.

Ако си представим кармичната програма за едно отделно прераждане като дърво, то неговият ствол е именно главната програма за

съответния живот в плът. Тя бива изработена в невидимия свят преди човек да се превъплъти. Участие в изработването ѝ вземат духът-ръководител (водачът) на подготвящия се за въплъщение човек, още по-издигнати в еволюционно отношение същества, както и самата душа в етапа пред ново прераждане. По-големите клони на това хипотетично дърво представляват отклонения от основната програма с по-висок процент на вероятност за реализация. Съответно – по-малките са с по-нисък процент вероятност да бъдат проведени в земния живот. Малцина успяват да осъществят кармичната си програма 100%. Обикновено цифрата е около или под 50%, при цялата условност на това определение. Само автентичните духовни Учители и най-напредналите ученици по духовния Път са потенциални изпълнители на стопроцентова реализация. При човешките същества, движещи се бавно и криволичейки по пътеката на изпитанията, нередко процентът може да клони и към нулата. Но нали Бог е “многомилостив и дълготърпелив”, както е казано в Библията – Той е изпълнен с безконечна милост и търпение по отношение темповете на духовно израстване на Неговите чеда. Това, обаче, не бива да означава, че те следва да злоупотребяват с търпението Му.

2. Прераждане

“Прераждането е метод за самоусъвършенстване. Самоусъвършенстване без прераждане не може да има.”

“Човек дохожда много пъти на Земята, а не само един път. Колко пъти дохожда? – От него зависи. Обикновеният човек се преражда средно на всеки 45 години. Ако той слиза на Земята да се учи, Разумните Същества му определят в кое семейство ще се роди. Той няма свободен избор. Ако човек идва на Земята съзнателно, за да помогне на хората, той има свободен избор да се роди, дете иска. Колкото по-напреднал е човек в развитието си, толкова по-голяма свобода има при слизането си на Земята. Гениалните хора и светиите идват рядко на Земята, когато човечеството отбелязва епоха в своя живот. Великите Учители идват на Земята

през всеки две хиляди години. Те внасят голямо преобразуване в човешкия живот.”

(Учителят П. Дънов)

Законът на прераждането произтича от петия херметически принцип – този за **ритъма**, и, както вече бе изтъкнато, действа успоредно и в съчетание със закона на кармата. Принципът за ритъма обуславя цикличността на всички явления и процеси в Космоса, включително и на прераждането (превъплъщението) на индивидуалностите, сътворени от Бога. В съответствие с твърдението на Учителя П. Дънов, приведено по-горе в първия цитат към тази подтема, духовно-нравственото развитие и усъвършенстване на съществата е немислимо без наличието и функционирането на закона за прераждането. На друго място в Словото му срещаме репликата: *“Законът на прераждането е закон на Христос. Прераждането е закон за усъвършенстването на човешката душа.”*

Убеждението, че прераждането е факт, неизменно съпътстващ пътя на човека през измеренията и владенията на Духа, е съществувало от най-дълбока древност. Всички велики източни религиозно-философски учения го съдържат иманентно в теоретичната си схема. По времето на проповедническата мисия на Иисус Христос в Палестина това убеждение е било неотделима част от миросгледа на Неговите съвременници. След утвърждаването на християнството сред цивилизования свят Църквата го е отстранила механично от своето канонично учение. Това е станало през IV век, на I и II вселенски събори (проведени съответно в Никея и Цариград през 325 и 381 г.). Независимо от строгите мерки, предприети от църковните отци за заличаване на всички следи от присъствието на идеята за прераждането в съзнанието на човечеството, те не са успели да го изтрият окончателно от страниците на свещената книга на християнството – Библията. Текстовете, които недвусмислено говорят за прераждането като миросгледен елемент на границата между старозаветната и новозаветната ера, са, например: Матей 11:12–15; Лука 9:18–20; Йоан 9:1–3 и др.

Класическото християнско богословие не е в състояние да обясни един очевиден факт – неравенството между хората. След като Бог е въплъщение на върховната справедливост, след като всички хора са Негови деца и Той ги обича еднакво (нали Христос казва, че слънцето грее еднакво и за праведници, и за грешници?!), как да приемем обстоятелството, че всички сме различни?!? Че всички се раждаме при различни условия, при това – някои се раждат инвалиди, слепи, сакати, тежко или неизлечимо болни и пр., и пр. Може ли един вселюбящ и всесправедлив Родител да допусне това, ако действително всичките Му деца са еднакво скъпи за Него?!? Със сигурност – не! Фактът, че всички хора са различни и няма дори двама измежду тях, които да са съвършено еднакви и като телесна структура, и като душевност, и като условия на живот, има само едно логично обяснение – **прераждането!** Различията между хората, за които говорим тук, се дължат единствено на различната степен на духовната им еволюция, достигната от всеки един от тях. Това е единственият смислен отговор на въпроса, в който християнското богословие и църковното учение се препъват, след като са изключили възгледа за прераждането от своята теоретична концепция. Това си остава изцяло за тяхна сметка, разбира се.

В рамките на поредицата прераждания индивидуалната въплътена душа на човека попада при различни социални условия, културна, семейна и професионална среда. Тези най-разнообразни декори имат за цел да й съдействат да научи по най-добрия възможен начин своите уроци, предвидени за съответното прераждане. С тази цел душата периодически сменя и пола си. Езотеричното познание утвърждава тезата, че човек се преражда в един и същи пол обикновено между един или три пъти подред, в извънредно редки случаи – до седем пъти подред. Половата принадлежност предполага усвояването на специфични уроци, продиктувани от различните социални роли на мъжа и жената върху сцената на съвременната цивилизация. Относно продължителността на престоя на душата в невидимия свят между две прераждания Учителят П. Дънов подчертава следното: *“Не мислете, че тези, които заминават за онзи свят, остават за*

дълго време. След 45–50 години отново идват тук, на Земята. Малките деца идват още по-бързо, след година или след 4–5 години пак са тук. Възрастните се връщат след 45–50–70 години. По-напредналите – след около 250–300 години. Най-напредналите – след 1500, а Учителите на човечеството – след 2000 години.”

Учението на ББ излага тезата, че прераждането на човешката душа е необходимо за нейната еволюция и израстване, защото по този начин разумното същество придобива нужните му опитности и култивира всички необходими знания и умения, т. е. така човек се научава да живее, “както Бог е постановил”. Да се преродиш, според Учителя П. Дънов означава “да почнеш изново работа, която си напуснал”. Или, казано по друг начин: “Прераждането е един закон, според който, щом една работа остане недовършена, дава ти се възможност да дойдеш втори път да я довършиш.” По този път рано или късно бива постигната крайната цел на човешкото битие – сливане с Абсолюта, възвръщане към изходната точка на духовното развитие, но след най-високия завой на спиралата. И при задължително съхраняване на неповторимата индивидуалност, изградена от живото същество в безкрайната поредица явявания в плът сред материалния свят. В тази връзка Учителят П. Дънов отбелязва: “Много още има да учи човек! Затова той е минал и ще мине през безброй форми и степени на живот. Хората, които имат жалка представа за живота, мислят, че веднъж като се роди човек, и всичко е свършено. Не, раждането е един вечен, непрекъснат процес. Безброй пъти човек се ражда, като минава от една фаза на развитие в друга. Имайте пред вид едно: въпросът за **раждане** и **прераждане** е въпрос за просветения човешки дух, за просветената човешка душа, за просветения човешки ум – това не е въпрос за обикновени умове.”

В учението на ББ особен интерес представлява тезата за т.нар. “групови възплъщения”. Смесът на тази концепция е, че никой не се ражда сам за себе си, а е свързан в даденото свое прераждане с други човешки същества в съответствие с различни признаци и задачи. В този дух са и разсъжденията на Учителя П. Дънов: “Не мис-

лете, че сте сами. Никой не е сам. **Всички души слизат групово** (курсивът мой – К. З.). *Най-малката група се състои от 10 хиляди, 20 хиляди, 30 хиляди, а може да е от 100 хиляди, 200 хиляди, други – от 5 милиона, 100 милиона. Колкото групата е по-голяма, толкова е по-разумна. Гениите са голяма група. Ако вие принадлежите на една група от 10 хиляди или от 100 хиляди души, пръснати по цялата Земя, вие сте свързани като един организъм.*” Именно по този начин могат да бъдат изяснени редица случаи на “разпознаване” между хора, които се срещат за първи път в дадения земен живот, но очевидно са свързани духовно в една група от невидимия свят.

Що се отнася до броя на душите, които се възплъщават (прераждат) периодически на Земята, Учителят на ББ у нас посочва число, потвърдено и от други авторитетни духовни учения – 60 милиарда: “60 милиарди души са пуснати в света.” Има се пред вид обстоятелството, че в орбита около нашата планета “кръжат” 60 милиарда души, които се прераждат периодично в зависимост от своята кармична програма и тенденциите на планетарното развитие.

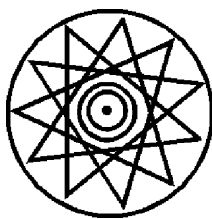
Изключителен интерес за търсещите по духовния Път представлява броят на преражданията на една материална планета като Земята, необходими, за да приключи цикълът на раждане и смърт, т. е. индивидуалната душа да се освободи от кармичните си задължения и да се превърне в свободен дух. Тази проблематика е тясно свързана и с тезата за т.нар. “сродни души”. Ето какво изтъква Учителят П. Дънов в тази насока: “От всички прераждания, които според едни окултисти са 777, според други – 999, а според трети – 9999, при 12 прераждания, според зодиите, могат да се срещнат ония души, които са свързани с великата Любов (Учителят на ББ има пред вид именно сродните души в тесния смисъл на понятието – бел. К. З.).” И още: “Колко пъти човек се преражда? Безброй. Има 12 Божествени прераждания и 777 кардинални. В тези 12 прераждания се срещат две сродни души и живеят в хармония. Като се срещнат, цяла една еволюция образуват на Земята. Засега онова, което трябва да живее у нас, го няма, не взема участие в нас. Ние се намираме в един свят самотен и живеем неразбрано.

Никой с никого не се разбира.” Според езотеричното познание има два вида сродни души: в тесния и в широкия смисъл на думата. В тесния смисъл сродни души са тези, които са излезли едновременно от Бога, родени са от Него в един и същи момент. Те са две половини на едно Цяло. Учителят П. Дънов споменава, че те (наречени от него души, “свързани с великата Любов”) могат да се срещнат в материалния свят, в частност – на Земята, или само веднъж на 40 прераждания, или 12 пъти за целия цикъл от въплъщения в материални тела. При подобна среща, извънредно рядка и ценна, те разполагат с неповторимия шанс да се разпознаят, да установят хармонични взаимоотношения и да създадат творческо съдружие с богати плодове на всички полета на изява. Сродни души в широкия смисъл са тези, които имат сходни цели в живота, сходни кармични програми, сходни идеали и/или сходна степен на еволюционно израстване. Срещите между тях на земен план са далеч по-чести, отколкото между сродните души в тесния смисъл. Обикновено измежду тях в духовния свят, преди поредното превъплъщение, бива избран брачният партньор за конкретния земен живот.

Смисълът на еволюцията според Новото учение е в това, че в крайна сметка хората ще се превърнат в ангели (най-напредналите измежду човешките души като общност ще се издигнат в свръхприродното царство на ангелите при поредната планетарна трансформация – когато Земята ще се прероди като Юпитер) и ще се върнат при “своя Отец небесен”. Пътят към Бога не е директен, както човек в гордостта си се заблуждава, а минава през йерархията на световите и съществата, които ги населяват. Материалният свят, откъдето тръгваме в развитието си на път към най-фините владения на Божия Дух, е създаден от Бога, за да може човешката душа да се учи в него. Земята е това толкова важно космическо “училище”. Освен нея във Вселената има още милиарди други материални планети, всяка от които предлага различни, свойствени само на нея условия за еволюцията на съществата, преминаващи през този първоначален етап от духовното си израстване. След приключването на земната фаза от еволюцията на индивидуалния дух

човек може да продължи “обучението” си в астралния (чувствения, емоционалния), умствения (менталния), причинния (каузалния), интуитивния (будичния) и духовния (в тесен смисъл на понятието или атмичен, на духовната воля) свят. Тази градация на космическите сфери (зони, полета, светове) се среща в подробна интерпретация в теософската и антропософската литература.

Ще приключим настоящата тема с една любопитна илюстрация. На 16.06.1937 г. се ражда престолонаследникът на Царство България княз Симеон – първороден син на цар Борис III и царица Йоана. По повод това толкова важно за страната събитие Учителят П. Дънов споделя със свои последователи: *“Сегашият Борис (цар Борис III – бел. К. З.) е същият дух, който покръсти българите. Младенецът Симеон е духът на историческия цар Симеон. Баща и син наново се събират в един дом.”* И добавя, че Симеон никога няма да седне на българския престол. Не ни е известно как са се отнесли към това пророчество белите братя и сестри от онази епоха. Може би са го приели за информация, без да го осмислят напълно. По онова време цели две години са делили съвременниците на думите на Учителя П. Дънов от II световна война и девет – от падането на монархията у нас след фалшифицирания от комунистите референдум през 1946 г. Затова пък ние, хората, живеещи в началото на XXI век и на третото хилядолетие, вече сме в състояние да отдадем заслуженото на удивителната прозорливост на българския духовен Учител. След спечелването на парламентарните избори през 2001 г. от основаното от Симеон Сакскобургготски Национално движение “Симеон II” (НДСВ) той стана поредният министър-председател на Република България, след като се закле в Народното събрание пред Конституцията на републиката. Този официален акт на встъпване в длъжност на министър-председателя с царско потекло се превърна едновременно де факто и в признаване от негова страна на републиканската форма на управление в България, и в отказ от претенции за възстановяване на монархията. Тоест – изпълни се стопроцентово пророчеството на Учителя П. Дънов, че Симеон, първородният син на цар Борис III, никога няма да седне на българския престол!

VI. УЧЕНИЕТО НА ПЕТЪР ДЪНОВ ЗА ХРИСТИЯНСКАТА ЦЪРКВА, ЗА ХРИСТИЯНСКИТЕ ТАЙНСТВА И ОБРЕДИ. АНГЕЛОЛОГИЯ И ДЕМОНОЛОГИЯ

1. Учение за Църквата

*“Църквата на ученика трябва да бъде **вътре**. “Храм Божий сте и Дух Божий живее във вас” (I Кор. 3:16 – бел. К. З.).*

“Влизате в една църква и чувайте да се говори, че тук е спасението на човека, само тази църква може да ви спаси. Не е така. Всяка религия, всяка църква може да спасява. Зависи от проповедника, както и от онзи, който слуша Словото.”

(Учителят П. Дънов)

Ако си представим вечното Божествено учение – чийто израз е и учението на ББ – като огромно космическо дърво, то неговите клони, по-малки и по-големи, са множеството световни религии и духовни школи. Всяка подобна теоретична концепция представлява система от идеи, които – за бъдат въплътени на земен план – би трябвало да се излеят в материална форма. Именно тези приземени форми на извечната Божия Премъдрост, пригодени към манталитета и степента на духовна зрелост на човека-съвременник, представляват познатите ни религии. В тази насока са и разсъжденията на Учителя П. Дънов: *“Всяко учение, всяка религия, всяка философска система е клон на Божественото дърво. Следователно всеки клон трябва да стои на дървото. ...Всички религии са методи за възпитание и*

облагородяване на човека.” В качеството си на методи за духовно-нравствено израстване на хората отделните религии обладават преходен характер. Те са в този смисъл форми, представящи съдържанието на идеи от висшите измерения на Битието, пречупени през потребностите на съответния исторически и космически момент. От тази гледна точка те подлежат на развитие, разцвет и упадък, както и всичко останало в царството на относителността. Религиите в познатия ни образ удовлетворяват търсенията на значителна част от съвкупното човечество – най-вече на средно и под средното еволюционно и интелектуално равнище. За малцина напреднали по духовния Път те са остарели като естество и обредност, но при наложително съхраняване на толерантното отношение към тях. Тук си заслужава да приведем обобщителните думи на българския духовен Учител: *“Религиите, сектите, държавата – това са все пелени, в които майката повива бебето, но когато то порасне, пелените отпадат.”*

В християнството основно понятие е **“църква”** (от гръцкия термин *еклесия* = общност от вярващи; в случая вярващи в Иисус Христос като Господ, въплътен Син Божий, Изкупител и Спасител на човешкия род). В новобългарския език то идва от славянското *църковь*, отразяващо адекватно съдържанието на гръцкия първоизточник.

И така, първоизворът на великата Божествена Мъдрост е Неговото вечно и неизменно Учение, съдържащо Истината за всичко съществуващо. В рамките на материалния свят това Учение бива представяно във вид на религия, на религиозно-философска система. За прилагането на всяка религия от своя страна бива изградена съответна институция, организирана в йерархичен порядък и почиваща върху каноните на отстояваната от нея вероизповед. В християнството тази институция се нарича **“Църква”**.

Новото учение – съвременната редакция на учението на ББ, представено от Учителя П. Дънов – не отрича правото на съществуване на християнската Църква (която в същност е раздробена на три главни изповедания – православие, римо-католицизъм и протестантство,

и на повече от 2000 деноминации, в огромната си част от протестантски произход). В него е застъпена обаче тезата, че в настоящата си форма Църквата не е адекватна на обективните изменения в обществения и планетарния живот, плаща скъп данък на редица закостенели схващания и шаблони и не се вписва по подобаващ начин в социалната среда. Затова са и толкова симптоматични следните думи на Учителя на ББ у нас: *“Съвременните хора казват: “Който вярва в прераждането, ще го изхвърлим от Църквата... Когато аз живея съгласно Божия закон, дали ще ме изхвърлите из Църквата или ще ме държите в нея, това не засяга душата ми. Когато аз живея при Бога, никога не мразя, старая се да обичам всички, може ли някой да ме изхвърли? Само един Бог може да ме изхвърли. Това е учението, което проповядвам. Казвам: “Деня, в който съгрешите, вие сте изпъдени из Божествената църква, из рая.”*

Учението на П. Дънов, което притежава ярка възпитателно-практическа насоченост и бива назовавано от изследователите и познавачите му **“наука и философия за живота”**, макар и пронизано от духа на ранното християнство, не би могло да бъде дефинирано нито като богословие, нито като църковно учение. Обект на критичен, но напълно обективен анализ в него са недъзите в служението и личния живот на свещенослужителите – включително висшите йерарси, – които твърде много са се отдалечили от светлината на Христовото благовестие и са затънали в церемониално възприемане и прилагане на Неговата проповед и наставления. В частност, Учителят П. Дънов подлага на обоснована критика проявени недостатъци и недостойни дела на православно духовенство у нас, а не отрича Църквата като общност от вярващи в Христос. Според него тази институция в сегашния си вид е твърде далеч от първоначалния си заряд и цели. Върху основата на подобен анализ, правен от Учителя на ББ в нашата страна не систематично, а в отделни беседи и при конкретни случаи, възникват и кристализират различията между църковната действителност и идейната схема на П. Дънов в практически аспект. Така българският духовен Учител достига до представения вече по-горе извод – моментното състояние

на Църквата като духовна и обществена организация не отговаря на заложените в нея от създателя ѝ Христос цели, тя не е на висотата на изискванията на историческата ситуация и не е способна да изпълнява пълноценно предназначението си на обединител, пастир и водител на християните. Тази извънредно сериозна присъда бива подкрепена от Учителя П. Дънов с нужната аргументация, извлечена от непосредствената действителност и илюстрирана с множество факти и логически заключения. Той смята, че християнската Църква е разпиляла във вековете най-ценното си богатство – Христовата Любов и готовността за братско общение и саможертва, и го е заменила със суха схоластика, непонятна за обикновените християни ритуалност и ненужно догматизиране на живото Слово Божие. Като се прибавят и отбелязаните вече многобройни слабости (личностни и професионални) на духовниците, които хвърлят мрачна сянка върху авторитета на цялата институция, общата картина буди оправдана тревога и довежда до горчиви изводи.

В какво по-конкретно се състои критиката на Учителя на ББ по отношение на православно духовенство и Църквата като структура с духовно-нравствено назначение? Той упреква голяма част от клириците в лицемерие и фарисейство спрямо Христовото учение, в алчност, корупция и пренебрегване на пастирския дълг, изневяра спрямо духа на Христовото Слово. П. Дънов разглежда Българската православна църква (БПЦ) като закостеняла йерархическа институция, изчерпила възможностите си за прогресивно въздействие върху хората от всички социални групи и прослойки, осъдена на саморазруха, ако в нея не настъпят решителни промени, съобразени с тенденциите и предизвикателствата на съвременната епоха.

Когато запитват Учителя П. Дънов дали неговата проповедническа дейност е съобразена с учението на Църквата, той отговаря: *“Аз проповядвам неща, които са съгласни с вашия Божествен закон; пред Господа не лъжа. Дали обаче моето учение е съгласно с вашите възгледи (с възгледите на православно вероучение – бел. К. З.), това за мене е безразлично. Мога да бъда правоверен пред Бога и неправоверен пред Църквата.”*

2. Отношение към християнските тайнства и обреди

Изясняването на този проблем не бива да бъде подценявано в светлината на взаимоотношенията между теоретичната система на Учителя П. Дънов и класическото християнско богословие (в случая – в неговата православна редакция). Актуалността му се повишава и от факта на присъствието на духовната общност “Бяло братство” именно в България, където Православната църква е традиционно водещата религиозна институция, както и поради поставянето на знак за тъждественост от самия П. Дънов между неговото учение и християнството, макар и в езотеричното измерение на последното.

В своето съчинение “Учебник по мисионерство” (София, 1937) видните православни богослови от първата половина на ХХ век Д. Дюлгеров и Ил. Цоневски издигат тезата, че “Дънов отрича християнските обреди и тайнства” (с. 351). Според тях Учителят П. Дънов не взема под внимание факта, че самият Господ Иисус Христос е основоположник на тайнствата и че тяхното предназначение е да свеждат благодатните сили на Светия Дух до вярващите християни с цел тяхното духовно възрастване, укрепването им във вярата и нравствеността на християнското учение. Посочените двама възпитаници на българската православна богословска школа изтъкват, че Иисус Христос и Неговите апостоли са спазвали редица обреди: поклони (Мат. 28:9; Лука 22:41; 24:52; Деян. 7:9; Еф. 3:14), молитвено въздигане на ръце (I Тим. 2:8), кадене с тамян (Фил. 4:18; Откр. 8:3–4), запалване на светилници при богослужение (Деян. 20:7–8), употреба на свещени одежди при богослужението (II Тим. 4:13).

Двамата автори смятат, че в замяна на горепосочената обредност Учителят П. Дънов е създал: “...свой култ: поклони, гимнастика, ходене по роса преди и след изгрев слънце, посрещане на слънцето, песни и други. В много създадени от него форми има отобразеното езическото обожаване на слънцето и неоспорвано суеверие” (с.352). Спра-

ведливостта и обективният анализ ни задължават да отбележим, че в тази си преценка Д. Дюлгеров и Ил. Цоневски са допуснали сериозно изкривяване на действителното положение на нещата. Истината е, че последователите на Учителя П. Дънов (членовете на ББ у нас и в чужбина) действително притежават своеобразна култова система, но **в нея няма нищо езическо**. Твърденията от рода на “поклони” и “ходене по роса преди и след изгрев слънце” са напълно безпочвени. Може би в този случай авторите на учебника по мисионерство са имали пред вид някои от упражненията на Паневритмията (разгледана подробно в отделна тема от този лекционен курс). Но Паневритмията е цялостна, завършена методика за физическо и духовно укрепване и израстване на човека върху основата на хармонизиране с енергиите и силите на Живата Разумна Природа. Като комплексно средство за повишаване на психо-физическия тонус на хората тя е възприета вече в много страни по света. Това, разбира се, не означава, че чрез нея се разпространяват езически вярвания и суеверия, както твърдят двамата православни богослови.

Последователите на Учителя на ББ у нас наистина посрещат изгрева на слънцето, но не защото са езичници, а понеже знаят, че то е енергийният източник на живота в цялата Слънчева система и че в миговете на изгрев (особено!) и на залез то отдава най-големи количества от тази благодатна енергия на Земята. Днес това вече е установено със средствата на официалната наука, измерено е с безпристрастните апаратури на специалистите в областта на природните научни дисциплини. По времето на земната изява на Учителя П. Дънов техниката не е била така добре развита и емпиричните потвърждения на неговите напътствия за природосъобразен живот са били трудно осъществими. Тогава най-важни са били неговият авторитет и вярата на последователите му в истинността на неговото Слово. Оказва се, че той не ги е излъгал. Поне в полза на подобно заключение говорят показанията на уредите: дозиметри, енергометри, рентгенометри и пр. А когато научните факти се намесят в подобен спор, резултатът от него (макар и задочно) не би могъл да бъде в полза на критиците на българския духовен Учител.

А що се отнася до песните – няма нищо по-нормално от тях в дейността на една духовна общност, каквато е ББ. Те са естествен елемент в една завършена схема, в която се преплитат познания за Бога, света, живота и човека с конкретни практически действия за реализация на тези познания. Като се започне от там-тама на първобитните племена, на който те са пригласяли (и пригласят все още тук-там из белите петна в географията на планетата) около грамадения червен купол на огъня, и се стигне до най-съвършените образци на Моцартовата музика и прекрасните православни песнопения, винаги и навсякъде песента е изразявала най-ясно и проникновено копнежа на човешкото същество към красивото и неизвестното, допира му с многообразието на заобикалящия го свят и стремежа му да се докосне до невидимата реалност на духовното, до Бога.

Автор на повечето песни е самият П. Дънов (той самият ги нарича “окултни упражнения”); на темата за музикалното творчество на Учителя П. Дънов ще се спрем в друго изложение от настоящия лекционен курс). Такава практика съществува в работата на повечето духовни Учители с техните последователи. Причината за огромното значение, което те отдават на музиката (вокална и инструментална), е съсредоточена в доказаният факт, че чрез нея хората положителна енергия, извисяват нетленната си природа и се превръщат в проводници на идеите, спускани от високите сфери на невидимия свят.

Учителят П. Дънов обръща внимание върху обстоятелството, че когато вярващият човек преувеличава значението на външната, обредна страна на религията, той се отдалечава от нейната дълбока, духовна същност. Култовата схема на избраната от него религиозна общност се превръща за него във фетиш, в спазване на поредица правила и обредни действия, чието съдържание в по-голяма или по-малка степен е чуждо за съзнанието му. Той ги извършва механично, уверен в тяхното спасително въздействие върху душата му. В същност подобно въздействие няма и не може да има без проникновено осмисляне и разбиране на извършваното. В този смисъл Учителят на

ББ в България поставя разграничителна линия между религиозен (външен) и духовен (вътрешен) живот: *“Аз не препоръчвам на хората религиозен живот. Под “религиозен живот” разбирам външната страна. Религиозният живот трябва да бъде отмерен. А като говорим за **духовния живот**, то е същината на човека* (курсивът мой – К. З.). *Всяко едно същество е духовно по същината си. А религиозният човек трябва да изпълнява. Но ако цялото внимание на човека е погълнато от външната, обредната страна, погубва се вътрешната същина. Вие, като ученици, трябва да се пазите. Щом съзнанието ви се интересува само от външни форми, образува се едно вътрешно бълникане – човек става недоволен от себе си.”* Учителят П. Дънов е също така категоричен в предупреждението си да избягваме всякаква форма на догматизиране на своите верови убеждения. За него вярата и знанието вървят ръка за ръка и ако едното изпреварва другото, то би трябвало да бъде само и единствено за това, излязлото напред да подтикне изостаналото да го настигне. Ако едната от двете везни натежи чувствително, отрицателните последици не закъсняват. Ако знанието вземе решителен превес, тогава човек въздига в идол интелекта си и сърцето му (в което пониква и израства цветът на вярата) изстива. Обратно – ако религиозната вяра надделее значително, тогава възниква именно опасността, за която сигнализира Учителят на ББ у нас: съсухряне и догматизиране на личността, пренебрегване мъдрият глас на разума, склонност дори към фанатизъм с цялата му разрушителна външна проява. Ето какво ни съветва той: *“Ние трябва да изучаваме Христовото учение като една велика наука, а не като догма, защото догмата е буква, която стяга и спира напредъка. Формите и нормите трябва да се изменят съобразно нашата възраст също тъй, както се сменят дрехите на малкото дете според растежа му. Това значи да искаме от Господа дух съобразно нашата възраст. Когато дрехите са тесни, те стягат и затова трябва да бъдат разширени. Същият закон важи и за природата.”*

Никаква ритуалност – колкото и сложно и впечатляващо да е изградена тя – не може да замени Любовта! Никоя молитва няма да

стигне до Бога, ако не бъде предшествана от искрено и дълбоко покаяние! Всевишният никога няма да откликне, колкото и да призоваваме името Му, ако не сме издигнали в сърцето си храма на Неговата всеотдайна милост, безкористна пожертвувателност и готовност за служение в полза на Неговия велик План за света. Ако християнинът разчита, че ще достигне до спасение, само ако изпълнява църковните обреди и посещава редовно богослужението – без цялостна вътрешна трансформация в посока към доброто, той жестоко се заблуждава. Християнското учение безспорно е право в едно – **спасението е лично дело!** Хармоничното единство между вяра и дела (ср. Як. 2:17, 20) е единствената и неизменна гаранция за успех по духовния Път. До такъв извод водят и разсъжденията върху следните думи на Учителя П. Дънов: *“Само онзи може да служи на Бога, който има Любов към Него. Ще кажете, че се разкайвате, че се молите. Това не може да ви спаси. Години усилена работа се изискват от човека, за да дойде той до дълбоко, вътрешно разкаяние и да започне да работи за Бога. Иначе никакви молитви няма да помогнат. При това положение никой Учител в света не може да ви изкупи. Вие сами трябва да се изкупите, сами трябва да дойдете до разкаяние. Всичко това зависи от вас. Понякога сърцето на човека се смекчава и после отново се втвърдява. Тази мекота не може да подкупи небето. Мекота, която се крепи на материална основа, е временна. Друга мекота на сърцето се изисква от човека – мекота, основа на която е Любовта. Мнозина употребяват напразно името Божие. Две думи кажат и ще споменат това име. Не, Божието име е свещено и само онзи може да го изговаря, който върши Неговата воля. Дръжте това име дълбоко в душата си, ако искате да се повдигнете.”*

За Учителя на ББ в нашата страна вярата е основа, фундамент, върху който човекът по духовния Път следва да гради. Следващото стъпало по този път, който води напред и нагоре, е осмислянето на вярата, т. е. превръщането ѝ в истина. Това е личната истина на вярващия човек, който продължава да се развива в духовно-нравствено отношение, а не спира на първото стъпало на сляпата вяра.

Постепенно той достига и до третата фаза на своята индивидуална еволюция в тази насока – знанието. На този етап от пътуването си към Божественото той вече е съединил в красива цялост вярата и разума, които – имайки под себе си непробиваемата твърдина на истината – раждат знанието: за Бога, за света, за законите на Битието, за мястото на човека в този тъй пъстър конгломерат от възможности за извисяване и пропадане. Ето как и Учителят П. Дънов рисува контурите на описаната схема: **вяра – истина – знание**, върху фона на размисли за символиката в Христовата Школа: *“Да бъдем Христови ученици, това е един вътрешен процес. Хлябът означава Христовото учение, а виното – неговата Любов, чрез която ние се повдигаме и ставаме едно с Него. Житното зърно, това именно е Христос. И ако днес това житно зърно е толкова много в употреба – означава, че целият свят се храни с Христа. Житното зърно е Неговото тяло. Веществото на житното зърно – това са соковете, манната, с която ангелите са се хранили. Житното зърно е символът, емблемата на Христос. И във всички плодове, които имаме пред нас, се олицетворява Христос в Своята чистота. Когато един ден вие разберете вярата, тя ще се превърне в истина, а истината ще се превърне в знание. Затова трябва да се държите за въжето. Вярата е едно въже, тя е една Божествена ръка. През тези времена, сред бурните вълни, дръжете се за вярата. Ние трябва да бъдем избавени.”*

Предупреждавайки строго всички търсещи в Духа да не се привързват излишно и вредоносно към външната страна на религията, Учителят П. Дънов предлага същевременно интересни и извънредно дълбоки съждения за нейната вътрешна страна. За него религията е преходна форма на вечното Божествено учение, извиращо пряко от вечния Първоизвор на всичко съществуващо – Бога. Тя отразява по свой начин – повече или по-малко адекватно, но никога цялостно – Истината за сътворения от Създателя свят. Ако обвържем съзнанието си единствено с формата, ще изгубим връзката със съдържанието и ще останем твърде далеч от смисъла: *“Ще ви говоря върху вътрешния смисъл на религията. Религията е наука за формата* (курсивът

мой – К. З.). *Когато говорим за физическото поле, ние се намираме в областта на науката за формата на туй поле. Еволюцията в човека и в природата представлява едно видоизменение на тази форма. Следователно, когато Истината се проявява на физическото поле, тя се проявява именно в изменение на формата. И колкото една форма е по-близо до изразяване външната страна на Истината, доколкото тя я възплътява, толкова тя е по-силна.*”

3. Ангелология и демонология

а) учение за ангелите

За същества, населяващи духовния свят, говорят всички световни религии. В християнството и юдаизма ги назовават “ангели”, в индийските религиозно-философски системи – “деви”, в исляма – “джинове”, и т. н. Едни от тях са се самоопределили по пътя на доброто, а други – съответно по пътя на злото. Първите се наричат “ангели” (в тесния смисъл на понятието; на гръцки език терминът означава “вестител”), а вторите – “дяволи” (от гр. – “клеветник”, “измамник”). Езотеричното познание и, в частност, учението на ББ са възприели термините “ангели” и “дяволи” (заимствани от християнската Църква), но влагат в тях твърде различно съдържание от това, характерно за църковната лексика.

Християнското учение традиционно обрисова ангелите – носителите на доброто, верните служители на Всевишния – като духовни, безплътни същества, надарени с ум, воля и чувство, както и човекът. Но те са по-издигнати от него в еволюционно отношение. Бог ги е натоварил с мисията да бъдат **служебни духове** (ср. Евр. 1:14). По отношение на своята разумност, сила и могъщество те са значително по-съвършени от хората, но все пак са ограничени в сравнение със своя Творец.

Православната църква, в частност, застъпва становището, че всеки човек притежава свой ангел-пазител (или ангел-хранител), който невидимо пребивава около него от началото до края на живота му, направлява го към добро и се старее да го предпазва от зло.

Според Учителя П. Дънов ангелите някога, много отдавна са били човешки същества като нас. Постепенно те напреднали до толкова в посока на духовното съвършенство, че се преселили завинаги в невидимия свят. (*“И ангелите някога са били прости хора като вас, но сега са ангели, минали са по един ред, повдигнали са се, познали са истината, започнали са разумно да служат на Бога от любов, доброволно. Затова са ангели.”*) Ето как очертава той тяхната същност, мястото им в духовната вселена и разделянето им на две големи групи в зависимост от степента им на обвързаност с материалния свят: *“Не мислете, че ангелите са някакви невестествени същества, някакви призрочни “духове”. Те са същества, чии-то тела са високо организирани, образувани от чиста, лъчиста материя. Един ангел може така да владее тялото си, че да става видим и невидим. Той може свободно да пътува в безпределното пространство със скорост, много по-голяма от тази на светлината, той може да преброди цели слънчеви системи, цели звездни вселени. Ангелите също се намират на разни степени на развитие, но те се делят изобщо на **две велики царства**. Тези, от по-високото царство, рядко слизат на земята, а принадлежащите към по-долното царство слизат по-често да помагат за духовното повдигане на хората. Тези велики братя на човечеството са произлезли все от човешката раса, но са минали по свой път на развитие милиарди години преди земния човек, при условия, много по-благоприятни, които са използвали разумно.”*

В Библията на много места става дума за срещи между хора и ангели. Реалността на подобни контакти не буди съмнение. От гледна точка на учението на ББ е от значение в каква форма и на какво равнище бива осъществявано това общуване между земните и небесните обитатели. Учителят П. Дънов дава обстойни отговори на този въпрос: *“Някои искат да видят ангел, но това на Земята за сега е невъзможно. За да видиш ангел, ти трябва да се преустроиш. Енергията, която излиза от ангела, е толкова мощна, че ти не можеш да я издържиш. Ще се простреш на земята. Искаш да го прегърнеш като човек, но това е невъзможно. Трябва да стоиш*

далеч от него. Ангелът минава от една слънчева система в друга. Той минава милиони километри сам из пространството така, както човек изобщо не може да си представи. ...На Земята навред има въплътени ангели, служители на Бога, които са готови да се отзоват на всеки вик за помощ. Благодарение на тези ангели и служители Божии хората могат да понесат тези изпитания, през които минават.” Очевидно “преустройването” на човека, за да може да контактува с ангелите, е преди всичко на нравствена и енергийна основа, което в същност е едно и също – моралното издигане повишава и енергийния потенциал на личността. Учителят на ББ в България ни осведомява, че има и специализирана група ангели, които отговарят за човешката разумност и емоционалност. Злоупотребата с тези две водещи начала у човека наврежда и на физическата му природа: “Има ангели, които направляват човешкото сърце и ум. Когато човек не слуша тези ангели, осакатява тялото си.”

Любопитна е характеристиката на качествата, обладавани от ангелите, направена от великия духовен Учител: “Живот, Знание и Свобода са атрибути на ангелите. Те имат отношение към духовния свят. ...Ангелите са красиви, пластични, подвижни, в тях няма нищо в покой, всичко е в движение.” Според учението на ББ ангелите натрупват специфични опитности посредством въплъщения в материални тела. Подобен род познание те не могат да придобият в духовния свят поради огромната разлика в условията там, сравнени със земната действителност: “Ако ангелът иска да разбере земния живот, той трябва да слезе на земята, да живее между хората. За земния живот ангелът е толкова голям невежа, колкото човекът за духовния живот. Един ангел не може да разбере как е възможно човек да греши, човек пък не може да разбере как е възможно да не греши. По това именно се различават ангелите от хората. За ангелите има само една невъзможност: те не могат да грешат. Обаче слезе ли един ангел на земята и се облече в плът, той вече разбира какво нещо е грехът, какво нещо са грешките. Когато хората се освободят от плътта си и отидат на небето, и те ще бъдат праведни, ще живеят чист и свят живот като ангелите.”

б) учение за дяволите

Световните религии са единодушни и относно реалното съществуване на дяволите. И в този случай те биват възприемани като духовни същества, носители на злото, и носят различни имена в отделните религиозни системи.

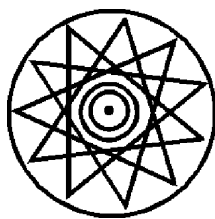
В християнското учение битова тезата, че някои от ангелите се отклонили от изпълнението на Божията воля, изпаднали в самолюбие, горделивост и злоба и така разкъсали връзката си с Бога (Юда 1:6). Те се превърнали в зли духове, дяволи. Техният брой, според Библията, е твърде голям (Мат. 12:16; Марк 5:9; Лука 8:30; 11:18). В течение на своя живот не са редки моментите, когато човек попада под въздействието на дяволите и затъва в греха. Така както насочените към доброто ангели могат да помагат на хората и да ги напътстват към съзидателност в помислите и действията, така и демоните на мрака са в състояние да изкушават людеите и да ги водят към пъкъла.

В своето Слово Учителят П. Дънов изяснява същността на дяволите и тяхната роля във всемирната драма. Според него и те – както и ангелите – в древни, прадревни времена са били хора като нас. Но за разлика от своите опоненти – служители на Вечната Светлина – те еволюирали по пътя на злото, станали слуги на Лукавия. За тях Учителят на ББ у нас съобщава: *“...Дяволът е отличен учител”,* имайки пред вид поуците, които хората култивират по линия на отрицателния опит. За да може да реализира това си предназначение в Проявеното Битие, дяволът полага неимоверни усилия. Учителят П. Дънов ги оценява по достойнство: *“По-трудолюбиво същество от дявола няма. Доколкото аз зная, най-трудолюбивото същество в света е дяволът. От сутрин до вечер той тича по работа. Той е образец на усилен дейност.”*

Според учението на ББ човек има три главни противника в своето земно съществуване, чието присъствие следва да отчита и да обезсилва козните им, но без да излиза на открита битка с тях: *“Плътта, светът и дяволът – это вашии врагове. Не се борете с тях!”* (Учителят П. Дънов). Някои от човешките слабости имат

своя произход именно във въздействието върху нашата природа от страна на тъмните сили: *“Обезсърчението, съмнението, недоволството, гневът, тъгата не са ваши – те са от дяволски произход.”* Неслучайно наричат Лукавия “изкусител”. Той владее това изкуство до съвършенство. Ала народната мъдрост гласи, че “който е предупреден, е наполовина спасен”. Затова и в своето Слово Учителят П. Дънов издига ярко червен предупредителен знак за този вид умение на служителите на злото: *“Като обикаляте скалата на радиото си и търсите различни станции, попадате и на станцията на дявола. Какво ще ви каже той? “Животът няма никакъв смисъл.” Как да няма смисъл? “Празна работа е. И знанието няма никакъв смисъл, всичко е празно.” Каквото и да кажеш, той ще го отрече. Най-после ще те запита: “Ти, като си станал учен, какво си спечелил? Твоите прадеди, които също бяха учени, какво направиха? Не измряха ли? Не е ли заблуждение вашето знание?” Какво ще му кажете тогава? ...Като дойдеш до дявола, със седмици не можеш да се освободиш. Казвам: зад дявола на стой! Бягай надалеч! Не се занимавайте с естеството на лошите мисли.”*

Истинският ученик по духовния Път със своите мисли, чувства, думи и дела би трябвало до такава степен да натъжава дявола, че дори да го разплаче! В неговия живот не бива да остане нито едно тъмно петънце, а от него във всички посоки да струи светлина. *“Направи така, че и твоят дявол да поплаче. Докато той се радва, ти ще плачеш. Когато дяволът почне да плаче, тогава ти ще се радваш.”* Силите на мрака на практика стоят зад всички трагични, разрушителни събития в нашата действителност. Само че те са невидими и действат посредством свои проводници. Ако трябва да потърсим вината за сътвореното зло у някого, не бихме могли да го открием, а ще насочим обвинително пръст към онези измежду нас, които са се поддали на гибелното му влияние: *“Кой е виновен на земята? Има един виновен на земята, когото никога не можете да хванете. ...Има един юнак, когото никой не може да хване и осъди. Защото всички в света са негови чиновници”* (Учителят П. Дънов; курсивът мой – К. З.).

VII. МУЗИКАЛНОТО ТВОРЧЕСТВО НА ПЕТЪР ДЪНОВ

“Музиката е дреха на доброто.”

“Пътят, Истината и Животът – това са трите основни тона на идеалната хармония, която съществува във Всемира. Върху нея се гради разумният живот. Божествената хармония създаде красотата в цялата природа. От нея черпи вдъхновение и сила всяко живо същество. Светлите мисли, благородните стремежи, добрите постъпки са израз на тази хармония в човека. Върху нея почива неговият живот, здраве и щастие. В новата раса, която иде, музиката ще дойде до своя разцвет.

Хармония, в която Любовта внася живот. Хармония, в която Мъдростта внася светлина. Хармония, в която Истината внася сила – това са най-желаните неща за човешката душа. Това е бъдещото благо, което чрез идващата нова раса ще се внесе в света.”

“Без музика и хармония човек не може да мисли. Щом не може да мисли правилно, не може да има никакви постижения. Музиката е необходима за съзнанието и душата на човека. Тя разширява съзнанието, повдига духа, облагородява душата и помага на мисълта.”

“Да чувстваш – това е музика. Да постъпваш – това е музика. Да мислиш – това е музика.”

(Учителят П. Дънов)

Музиката заема особено място в живота и дейността на Учителя Петър Дънов. Той я нарича *“съединително звено между ангелските и човешките светове”*. Тя е може би най-голямата му детска и

юношеска любов. Тя е негова спътница в светли и мрачни дни, в мигове на мимолетни радости и върховни изпитания. Тя е и едно от средствата, чрез които предава на своите ученици и последователи посланията на духовния свят. Затова и самият П. Дънов не дава на своите музикални творби обичайните наименования, известни от теорията на музиката. Той ги нарича **“окултни упражнения”**. Ето как Учителят на ББ у нас определя сам съдържанието на сътворените от него музикални произведения, които като правило са предадени под формата на дълбоко мистични песни: *“Всички стари мантри от най-дълбока древност са вложени в песните, които съм ви дал. Ако ги пеете, както трябва, ще се ползвате. Тези песни са създадени по законите на бъдещата музика. Това са песни, които не умират.”* Сред неизразимото богатство на неговото духовно-културно наследство достойно място заемат редица негови теоретически разсъждения и становища и практически съвети в областта на музиката. Известно е, че е оставил след себе си около 200 песни и мелодии, почти всичките предадени с помощта на собствената му цигулка. Част от тях създават молитвено настроение, други – жизнерадост, позитивна настройка към живота. Нотирани са от негови ученици – професионални музиканти. Някои от творбите са аранжирани и днес се изпълняват от камерни състави и дори от големи оркестри. В някои от случаите Учителят П. Дънов просто е изпявал мелодията – така както е долетяла в съзнанието му от неznайни предели на Божествения свят. Винаги се е налагало да изсвирва или изпява многократно песните и мотивите, за да даде възможност да бъдат пренесени в нотен запис от компетентни ученици. А и за да съумее аудиторията да ги научи и възпроизвежда със или без негова помощ. Така са възникнали и сборниците с песенното творчество на Учителя на ББ у нас, назовани песнярки. Те съхраняват откровенията на един велик дух, изразил красотата на Вселената и нейните истини в дълбоко мистична звукова картина. *“Когато природата се подновява, птичките пеят. В началото на всяка Божествена култура хората пеят. Когато светът се пресъздава, ангелите пеят”* (Учителят П. Дънов).

За жалост някои от музикалните творби на Учителя П. Дънов не са били нотирани (поради огромната им трудност за пресъздаване върху нотния лист или по други причини) и така са останали навеки изгубени за поколенията.

Музиката и формирането на музикална култура играят огромна роля в учението на ББ в неговата редакция от първата половина на XX век. На множество места в своите беседи и при свободни разговори Учителят П. Дънов е споделял своите виждания за значението на музиката в пътя на окултния ученик, както и за издигането на човешкото съзнание въобще. Според него не може да има музика там, където няма разумност. Влиянието на всеки тон трябва да се изучи из основи – така както се изследва въздействието на седемте основни цвята в изобразителното изкуство. Човек не е в състояние да стъпи върху пътеката на окултното ученичество, ако не си е изработил определено отношение към музиката, ако не я чувства и изпълнява от дълбините на съществуването си. Според Учителя на ББ в България: *“Музиката принадлежи на умствения свят. В твоите разумни чувства също има музика, и в постъпките, и във волята ти. Във всичко, което направиш, има музика. Вие не можете да бъдете музикални, ако не мислите, не чувствате и не постъпвате добре. Ако не мислите, ако не чувствате и ако не постъпвате добре, учете музика. Чрез музиката ще се научите как да постъпвате добре. Туй, което наричаме “добро”, е отмерено музикално. Всеки един тон е мярка, съчетание. Човек сам по себе си е арфа с няколко милиона струни – ключове. И вие сте все музиканти, които не знаете как да свирите. Човек мисли, когато докосне струната на една правилна мисъл. Не постъпва добре, значи не знае да свири. Чувствата му не са в ред – не знае как да нагласи арфата си.”*

Човешката мисъл е построена по законите на музиката. Учителят на ББ у нас свързва една от поредицата си дефиниции за Любовта с нейното музикално измерение: *“Любовта е най-великата музикална симфония.”* И добавя: *“Достатъчно е да изпеете на умрелия един тон, който носи живот, за да възкръсне. В музиката има тонове, които могат да спрат бурята.”* В учението на ББ е залег-

нал принципът, че посредством пеенето и музикалното усъвършенстване човек може да придобие своята свобода. Преведено на езотеричен език, това означава – да стане свободен дух, разкъсал оковите на кармата и веригата на превъплъщенията. Налице е тясна връзка между пеенето и човешкото мислене. Когато човек пее, неговите мисли и чувства еволюират ускорено във възходяща насока. От способностите ни да пеем зависят качеството на нашата мисъл и съвършенството на нашата Любов в нейното Божествено измерение.

Не само мислите, но и човешките действия са пряко свързани с музиката. В тази насока Учителят П. Дънов отбелязва: *“Всяко движение е резултат на един основен музикален тон.”* Целият човешки живот е тясно обвързан с музиката и нейните закони: *“Вие мислите за много работи, но за същественото, за музиката не мислите, а вашият живот зависи от музиката* (курсивът мой – К. З.). *Човек щом умира, не е достатъчно музикален, а само е напръскан с музика.”* Като цяло самочувствието на човешката личност, нейната жизненост в определена степен зависят от нейната музикалност, от отношението ѝ към музиката: *“Музиката е изкуство за трансформиране на жизнената енергия в човека.”* Не е достатъчно да гледаме на музиката само като на изкуство. Нужно е да оценим по достойнство нейната комплексна роля в нашето земно съществуване: *“Приемате ли музиката като изкуство, не можете да пеете. Ако вземете музиката като необходимост, човек да станете – тогава има смисъл.”* В учението на ББ музиката бива оценена като незаменим помощник на човека във всичките му изяви: *“Човек, колкото и да иска, каквото и да прави, без музика не може да се подмлади. И всяка работа, която се захваща без музика, няма да има успех. Музиката е нещо Божествено. Светът е създаден по законите на музиката.”* Оттук и огромната роля на музикалното чувство за жизнената изява на личността, както и при оценката на степента на личностната духовна еволюция: *“Музикалното чувство е на границата между творческия и Божествения ум на човека.”*

Горният, най-висок предел на музиката е **МОЛИТВАТА**.

Тихото пеене означава, че нещата идат от далеч, от Божествения свят. А високото (силното) пеене означава, че нещата идат от близо, от физическия свят.

Според Учителя П. Дънов в нашата епоха в музиката се внася нов ритъм, нова тенденция – обединяване характеристиките на западната и източната музика. В Египет, в Халдея, изобщо в древността музиката е била инволюционна. А сега настъпва периодът на еволюционната музика. **Новото – Новата Култура на VI раса – ще победи чрез музиката.** От невидимия свят на Земята са изпратени (т. е. въплътени) изявени музиканти, които ще участват най-активно и пълноценно в организирането на Новия свят. Тези идеи са изразени максимално сбито и с порива на просветления дух в едно писмо на Учителя П. Дънов до негов съвременник музикант (изпратено от района на Седемте Рилски езера): ***“Използвайте музиката като велико благо от Бога за доброто на сегашното човечество. Всичко в бъдещата култура ще дойде по пътя на музикалната хармония! Божият Дух чрез нея ще даде на човечеството своите най-красиви форми за постиженията на доброто, справедливостта и разумността.”***

Според Учителя на ББ в нашата страна българските народни песни първоначално са възникнали с функциите на религиозни танци, а по-късно са станали хороводни. Бъдещето ще донесе подчертан подем на музиката и музикалната култура сред цялото славянство. Изключително интересни и дълбоки са оценките на Учителя за някои от гениалните композитори на човечеството: *“Музиката на Бетховен изразява борбата на човешкия дух със средата. Музиката на Бах изразява: движение в природата, извори, вятър, растеж на цветята и прочие. Който иска да се подмлади, да стане като децата, да свири Моцарт. Който иска да се усили волята му, да бъде смел, да свири Бетховен. Който иска да се запознае с природата, да свири Бах. Който иска да познава сърцето на мъжа и жената, да свири Шопен. Вагнеровата музика е музика на славата – не на обикновената слава, а на тази слава, за която се говори в стиха: “Търсете слава не от човеци, а от Бога.”* На друго място

в Словото си той допълва: *“Който е твърд и груб по характер, да свири или да слуша Шопен; който е изгубил смисъла на живота, да слуша Бах; който не чете и не обича да мисли, да слуша Бетховен; който не обича поезията, да слуша Моцарт.”*

Нееднократно Учителят П. Дънов изтъква ролята на музиката като възпитателно средство. Той свързва характеристиките на натрупания житейски опит с качеството на музикалното чувство: *“Онзи, който не е минал през скръбта, не може да пее хубаво. Онзи, който е минал през скръбта, добива дълбочина.”* На тази основа той прави и друг важен извод: *“Когато някой пее по обикновен начин, той прилича на гримиран човек. Той не чувства дълбоко нещата. Когато човек пее духовни песни, трябва да отвори душата си към Божествения свят като цвят и да има разположението на невинно, разумно дете.”*

Особено място в Словото на българския духовен Учител е отделено на съпоставката между обикновената и окултната музика. По този повод той подчертава: *“Обикновената музика – тъй както се е развила технически, е подготвителна степен към окултната музика. В обикновената музика има два момента – един момент на радост, а вторият на скръб. Единият момент представя съграждане, другият – рушение. Обаче в това съграждане и разрушение няма нищо определено, няма идея, няма път. Затова тази музика винаги остава незавършена. ...В музиката има творчество. Истинската музика не е нито в скръбта, нито в радостта. Тя уравновесява силите, които създават тези състояния в човешката душа. Музиката е изкуство, което гради.”* Според Учителя П. Дънов окултната музика се различава от обикновената по две качества: 1) *“В окултната музика се дават най-първо основните черти. Тя е нещо като художеството: един художник ще сложи най-първо носа, веждите, очите, устата, ушите – главните линии, и постепенно картината ще се развива. Ние ще вървим по същия начин, да видите как постепенно се развива музиката, защото в природата нищо не е израснало изведнъж.”*; 2) *“В окултната музика никога не се допускат думи или тонове с две значения. Там всяка*

една дума трябва да има едно значение. Като пееш една дума с известни вибрации, ти може да имаш една добра идея, но като я произнесаш, в подсъзнанието ти ще влезе идеята, която се съдържа в тия звукове.” Учителят на ББ оценява окултната музика, както бе посочено по-горе, като начин, метод за духовно освобождение. Той набляга на необходимостта, когато изучаваме окултна музика, да придружаваме процеса на обучение с пеене. Освен чисто познавателния ефект това е и средство за подмладяване. Учителят П. Дънов нарича окултната музика още и “органическа” или “музика на Природата”. Той съветва: “Изучавайте музиката като наука и изкуство, условие за съграждане на човешкия характер.” Мотивите в неговите окултни упражнения, както и образите и ритмичните стъпки, са взети от Природата. Затова можем справедливо да ги определим като **песни на Природата**.

Под “музика” въобще Учителят П. Дънов разбира музика и в мислите, и в желанията – сиреч в цялостната човешка жизнена изява. За него музиката е “една дълбока сфера на Битието”. Той призовава последователите си да внесат тази хармония вътре в себе си и да чувстват, че в сърцето и ума им звучи нейният тих глас. На друго място в Словото си той подчертава, че окултната музика трябва да се изпълнява (вокално и инструментално) с чувство. И това изискване е в сила, понеже “музиката се изразява според чувствата”. Като цяло “окултната музика има за цел облагородяване и възпитание на човека”. Неговото заключение е, че “музиката е едно от великите средства в света, с което можете да се тонирате”, т. е. да повишаваме жизнеността на организма си и да извисяваме душата си към върховете на Божественото.

Учителят П. Дънов излага и тезата, че най-добрата песен от обикновената музика може да се превърне в окултно упражнение, но тя никога не би могла да прерасне в истинска окултна песен. Едно окултно упражнение може да стане превъзходна песен, но една окултна песен не може да бъде преведена в обикновена песен. Трептенията на окултната музика се по-силни, по-мощни, те проникват по-дълбоко. Някои от великите музиканти на човешкия род са се

доближили до границите на окултната музика, ала те са малцина. Окултната музика се отличава със своята крайна мекота, яснота, картинност и природни образи, тя е **музика на Природата**. В нея се допускат дисонанси, за да се съхрани равновесието. Злото от музикално гледище е един дисонанс в живота. Той е необходим; след него идва хармонията.

Между всички процеси и явления в заобикалящата ни действителност съществуват тесни връзки – така както между тоновете на музикалните гами. *“Музиката е езикът на Природата, навсякъде има музика. Когато вятърът вее, когато дърветата цъфтят, когато реките текат, в бурите, в облаците – всичко е по закона на музиката”* (Учителят П. Дънов). Явленията в Природата са систематизирани по законите за образуване на гамите. Тази последователност на явленията се нарича **природни гами**. По този повод Учителят на ББ у нас отбелязва: *“Между всички явления в Природата има тясна, неразривна връзка, както между тоновете на музикалните гами. Значи, явленията в Природата са наредени по законите за образуване на гамите. Тази последователност между явленията наричаме “природни гами”. Попадне ли в една от тия гами, човек се повдига, както от музиката. Кога може да попадне човек в една от гамите на Природата? Когато хармонизира силите на своя организъм.”* И нещо повече – за определящата роля на музиката в придаването на организиран характер в хаотичните движения на материалните обекти и явления: *“Музиката във физическия свят е потребна, за да организира дезорганизираната материя. Физическият свят е дезорганизиран. Чрез музиката материята ще трепти хармонично.”* В светлината на изнесената от Учителя П. Дънов редакция на учението на ББ се оказва, че музиката има аналогично въздействие и върху психо-физическото единство на човешката личност: *“Музиката организира тялото, а оттам и мисълта; организира мисълта, а оттам и всички клетки. Музиката повдига вибрациите на организма.”* Твърде популярното в езотеричните среди понятие “трансформация” също е непосредствено свързано с влиянието на музиката върху човека и неговия вътре-

шен живот: *“Музиката е метод за трансформиране на човешките състояния. Има състояния, които без музика по никой начин не могат да се сменят.”*

Учението на ББ защитава становището, че няма по-велико изкуство и по-възвишена музика от изкуството и музиката на Природата. Всички велики личности в човешката история са превеждали от тази музика на Природата. Те са я долавяли и изразявали в слово, песен, мисъл, дело, във всичките си жизнени изяви. Това е смислът на съвършенството – **да се хармонизира човек със силите на Великата Разумна Природа, да чува музиката на Всемира.** В този ракурс са и разсъжденията на великия духовен Учител: *“Достатъчно е човек да се хармонизира с мисълта на Природата и пулса на нейното сърце, за да ѝ приглася. Това значи да бъде човек в хармония с Божественото в Природата. ...За да се развивате правилно, влезте във връзка със силите на Природата, да се хармонизирате. Щом се хармонизирате, вие ще попаднете в музикалните гами на Природата.”*

При окултното пеене от извънредна важност е резултатът. Това, което пеем, трябва да го преживеем с ума, сърцето и душата си. Тогава цялото Битие пее и взема участие заедно с нас в този акт на духовно извисяване, а в ума и сърцето ни се вливат нови космически сили и енергии. В тази връзка Учителят П. Дънов казва: *“Ако твоето пеене може да подейства на скъперника и той отвори кесията си, то е окултно пеене. Ако твоята музика оздравява болния, тя е окултна, Божествена. С нея ти можеш да работиш. **Музиката е сила.**”* Окултните упражнения, включително и пеенето, хармонизират човешкия организъм, внасят спокойствие и добро разположение в психиката на човека. Тези упражнения са **песни на Природата**. Техният ритъм носи душевно и физическо здраве. В разговор със своя последователка, оперната певица-примадона Цветана-Лиляна Табакова, българският духовен Учител изтъква: *“Глазовата функция е най-сложното проявление на Битието. Певците, педагозите и лекарите опростяват тази функция, защото те не могат да я изразят. В тази функция участва **подсъзнанието**, съз-*

нанието, самосъзнанието и свръхсъзнанието на певеца. Учат духът и душата. Певецът, окултният певец, трябва да има една определена представа за тона, който той ще изпее. Той трябва да има един “модел” вътре в себе си. Тази представа се определя от духовното и музикалното развитие на певеца и от богатството, което той носи от миналото си. Пеенето не може да се изрази нито с думи, нито с някакви представи и сравнения. **Пеенето е най-сложното изкуство на ангелите** (курсивът мой – К. З.). В него има много “тайни”. Окултният певец трябва да се изкачи в духовния и Божествен свят, за да му се открият тези “тайни”. Някои певци чрез интуицията се домогват до някои от тези “тайни”, но това е невъзможно за обикновените певци.”

Окултната музика е чудесно спомагателно средство за развиване на ума и сърцето, на техните способности, потенциал и сили. По своята същност – в съответствие с учението на ББ – музиката представлява **изразителен и ясен говор на човешката духовност**. Според Учителя П. Дънов тихото пеене облагородява, а силното пеене е израз повече на волята. Той уточнява: “Когато искате да предадете нещо възвишено, благородно на вашата мисъл, на вашите чувства, трябва да пеете тихо.” Когато Учителят на ББ в нашата страна говори за музика и пеене, той разбира преди всичко **живота и неговото проявление**: “Когато говоря за музиката и пеенето, аз ги разглеждам в широк смисъл. Всяка права мисъл, всяко право чувство, всяка права постъпка представляват **правилно съчетаване на тонове** (курсивът мой – К. З.). Да бъдеш добър, да бъдеш учен, това е музика. Изучавайте живота на философите и учениците и ще видите, че те са били музикални хора. Докато човек има музика в себе си, той мисли. Щом музиката изчезне, и мисълта престава.” Окултните ученици той съветва по следния начин: “Живейте разумно. Работете върху музиката, за да развиете ухото си, правилно да възприемате. Музикалното ухо схваща не само целите тонове и полутоновете, но и една четвърт и осминка от тона. Всеки човек има инструмент – сърцето, на което свири. Сърцето е Божествен инструмент на човека. Струните са мис-

лите. *Нагласете струните, нагласете мислите си добре с Разумната воля – свирете и пейте. Всеки обича добрия музикант.*”

Природата е построена върху тоновете на музиката.

Когато говори за тон, Учителят П. Дънов разбира не само степен в гамата, а има пред вид едно състояние в живота, една степен в пробуждането на съзнанието, едно постижение по пътя на окултния ученик: *“Музикалният тон има три качества: първото качество на музикалният тон е светлата мисъл, второто качество – възвишеното, благородното чувство, третото качество – добрата постъпка.”* На друго място в Словото си духовният Учител подчертава, че степените в гамата отговарят на следните състояния:

До – начало, напрежение, едно малко семе, което е посято в почвата.

Ре – движение, определена посока, покълване.

Ми – първата стъпка, постижение и израстване.

Това е първата терца – човек се самоопределя.

Фа – укрепване, хармонизиране силите на ума, сърцето и волята; готовност за работа в съзнателния живот.

Сол – животът на сърцето, разцъфтяване, проява на красивите чувства, красотата.

Ла – развитие, зреене, приемане благата на живота.

Си – един узрял плод, един завършен резултат, добрият живот, благодарност.

Това са **степени на съзнателния живот**, през които човек минава в своя възходящ път. И на края Учителят П. Дънов обобщава: *“Музиката, пеенето е събудяне, проявление на Любовта във вашата душа.”*

Така разгледани, тоновете добиват нов смисъл, изпълват се с непознато до днес съдържание. Този закон е спазен в песните, композирани от Учителя на ББ в България. Всяка от тях започва с тон, който отговаря на нейното съдържание. Езикът на седемте тона е говорът на Вечния, Който зове човешката душа, издига я към Себе Си. “Музика” Учителят П. Дънов нарича **съзнателния живот**. Според него музиката не е външен, механичен процес. Тя е преди всич-

ко дълбоко, вътрешно преживяване, дълбок вътрешен живот. Тонове са средство за изразяване живота на духа, те не са само глас, височина и сила – те притежават собствено съдържание и смисъл.

Учителят П. Дънов разкрива и обвързаността на музикалните тонове с Космоса – както в неговото непосредствено присъствие в лицето на Слънчевата система, така и с по-далечни космически обекти: *“Тонове са свързани с планетите, с всички небесни тела. Целият свят е една музикална композиция. Всички планети имат особен тон. Всички безбройни светове пеят на разни гами. Възвишените същества и всички йерархии пеят. Без музика е изключено да бъдете щастливи. Без музика не можете да разберете християнството.”*

Всяка степен в тоновата редица (стълбица) отговаря на една добродетел, на едно качество на душата, на една способност на ума, на едно чувство на сърцето. Да вземем верен тон, значи да проявим правилно тази добродетел. Да пеем добре, означава да живеем добре, да мислим, чувстваме и постъпваме правилно. Когато Учителят на ББ говори за преминаване от една гама в друга, той подразбира преминаването от едно състояние на съзнанието в друго, от един свят в друг. Музикалност значи хармонична проява на всички способности на ума, на всички благородни чувства на сърцето, на всички възвишени идеи на душата: *“Музиката е дреха на доброто.”*

Разумният живот се изявява по законите на музиката. Това е новата философия на музиката, която българският духовен Учител преподава в създадените от него езотерични Школи. Това, което хората наричат музика, поезия и наука, представлява външно отражение на Божествената музика, поезия и наука, които се долавят от човешкия ум и сърце и се изнасят навън.

Според Учителя П. Дънов **истинското пеене** трябва да включва три елемента:

- 1) Трябва да произтича от Разумната Любов.
- 2) Трябва да се придобива с вяра, която дава широта и простор на гласа.
- 3) В пеенето трябва да има надежда, че това, което се пее, може да се реализира.

Задачата на музиката е поставена ясно от Учителя на ББ у нас: *“Пеенето и музиката имат смисъл само тогава, когато служат за облагородяване на човека. За характера на човека се съди по неговата музикалност. Колкото по-музикален е той, толкова характерът му е по-издържан. Да бъде човек музикален, не значи да знае да свири и да пее, но да има дълбок вътрешен усет към музиката. Музиката внася в душата на човека разширение, в духа – сила и мощ, в сърцето – мекота и топлина, а в ума – светлина и свобода. ...Ние се интересуваме от музиката главно от възпитателно гледище. Възпитателната страна на музиката представлява нейната научна страна.”*

Учителят П. Дънов подчертава обективно и изключителните качества на класическата музика. Той я препоръчва настоятелно на своите последователи, като изтъква и нейните целебни достойнства за тялото и душата на човека: *“Класическата музика има лечебни свойства. Трябва да слушате класическа музика (курсивът мой – К. З.). Някой казва: “Не я разбирам.” Няма какво да я разбираш. Като пиеш едно лекарство, разбираш ли го? Важното е да се излекуваш. Щом принася полза, добро е.”* От друга страна, духовната музика като цяло – независимо от нейния произход и конкретно предназначение – изпълнява мистичните функции на посредник между сферите на Космоса, обновява и възражда човешкото физическо и психическо естество: *“Класическите песни, духовните песни, мантрите, които индусите имат, еврейските псалми – те са връзка за минаване от един свят в друг. С песента ще се подмладите.”*

В хубавото пеене има чувство и мисъл, светлина и топлина. В този аспект пеенето е съвършено необходим предмет във всяка окултна Школа. **Който не знае да пее, не може да бъде окултен ученик!** За ученика по духовния Път музиката е като броя. Тя го предпазва от външни и вътрешни неблагоприятни условия и атаки. Редица от правилата за окултния ученик са облечени от Учителя П. Дънов в прелестната дреха на музиката. Прониквайки в тяхната мелодия и ритъм, откриваме, че това са правила на самия живот. Музиката

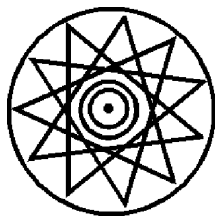
съдейства за деликатното равновесие на човешката душевност, предпазва личността от множеството увлечения и изкушения на пъстрия свят около нас. Между музикалното чувство и разсъдливостта, интелекта на човека съществува определена зависимост. Колкото по-музикален е човек, толкова неговите способности на разума са по-силно развити.

Най-възвишеният израз на Любовта е музиката. Без музика Любовта не може да се прояви в материалния свят.

Правилното пеене подразбира да схващаш нещата правилно. Доброто пеене означава да ги изразиш правилно.

Учителят П. Дънов работи продължително и упорито върху българската народна песен. Можем спокойно да го определим като отличен неин познавач поради многократните му обиколки из цялата страна. Известно е, че е бил събрал голямо количество ценни и редки народни песни. Често ги е изпълнявал и тълкувал пред своите последователи. Според музикалното творчество на българина е преценявал как и доколко той се е отклонил от правия път в живота. Най-забележителният резултат от дългогодишните усилия на Учителя на ББ в тази насока е възстановяването на първичната чистота на българската народна песен и създаването на няколко нейни чисти образци.

Цялото музикално творчество на Учителя П. Дънов има своята поанта във възхвалата на Всевишния. Може би точно затова си заслужава да завършим това кратко изследване с още две крилати мисли на великия български духовен Учител относно музиката, разкриващи нейното благодатно присъствие в света на Духа и материята: *“Музиката на Земята е единственото условие, което помага на човека да се развива, затова приложете музиката навсякъде в живота си.”* *“Музиката... е огън, който не разрушава. Мисъл без музика руши – това са страстите; любов без музика разрушава.”*

VIII. ПАНЕВРИТМИЯТА НА ПЕТЪР ДЪНОВ

“Паневритмията е велика сила, която ще даде нов подем на света. Великите души, които направляват света, ще ви чуят, като пеете и свирите. Паневритмията е, с която вие ще им поднесете ключа на това Учение, което носи мир в човешките души. Този ключ Великите души трябва да получат от вас и вие сте длъжни да им го дадете. С него те ще отключват и подават ръка на човешките души, потънали в света на голямата заблуда. Тогаваше блесне светлината в тяхното съзнание и те ще разберат смисъла на своя живот. С други думи, Великите души ще присадят дивия свят с калема на Любовта. Присаденият свят отвътре ще добие нова светлина и нов подем със съвършено други стремежи: от инволюция към еволюция, от непрестанни войни към вечен мир, от човешка омраза към Божествена Любов, от егоизъм към самопожертвование. Силата на скоростта ще бъде същата, каквато е била при слизането надолу – такава ще бъде и при възлизането нагоре според въртенето на Земята.”

“Ако българският народ приеме и прилага Паневритмията, ще бъде спасен.”

(Учителят П. Дънов)

Паневритмията е основен компонент в духовно-културното наследство на Учителя Петър Дънов (Беинса Дуно) наред с неговото Слово и музикалните му творби. Нещо повече – бихме могли да я определим като **украшение и венец на цялото Учение**. Тя представлява система от специфични физически упражнения с музика-

лен съпровод, предназначени да хармонизират енергиите на човека с тези на природата. Самото понятие “Паневритмия” може да се преведе на езотеричен език като **“Висш (всеобщ), пораждащ всички космичен ритъм”** (този проблем ще бъде разгледан по-подробно по-нататък в настоящото изложение). Тя е стройна, методично изградена съвкупност от упражнения, целящи развитието на физическото тяло, пробуждане и разширение на съзнанието, разцъфтяване на добродетелите, вложени в човешката душа, нравственото укрепване и израстване на личността. Паневритмията се изпълнява на открито сред природата, в естествена среда, където човешкото същество общува най-пълноценно със силите и на видимия, и на невидимия свят. Движенията са плавни, отмерени, в тях вземат участие всички части на тялото. Паневритмията се играе рано сутрин, след изгрева на слънцето, когато неговите лъчи са най-благоотворни за организма. Този своеобразен космически танц е полезен за всички възрастови групи. Въздействието му е комплексно – заздравява тялото, пречиства и обновява душата. Освен това Паневритмията притежава и естетическа стойност. Тя развива усет за ритъм и музикално чувство.

Учителят П. Дънов работи върху Паневритмията в периода от 1934 до 1942 година. Това означава, че изкристализирането и окончателното оформяне на ритъма, мелодията, движенията и текстовете, както и тяхното прилагане на практика, се оказва продължителен и сложен процес. Паневритмията е предадена от Учителя на ББ у нас като висок идеал на българската душевност. Тя е съзвучна с народните ни песни и хороводните стъпки, със спецификата на българския бит и социална среда. Паневритмията е споена от вътрешна хармония и общи закони, които по-долу ще разгледаме подробно. При изпълнението ѝ се осъществява пълноценен обмен между силите на човека и Живата Разумна Природа.

Отначало Учителят П. Дънов създава упражнения с мелодия, движения и текстове. По-късно разработва “Пентаграма”, а впоследствие – и “Слънчеви лъчи”. От особена важност за изпълнителите на Паневритмията е да бъдат спазвани автентичните указания

на Учителя П. Дънов, както и да бъде осъзнат вътрешният, духовен смисъл на упражнението.

Поднесените дотук факти и разсъждения ни дават право да се опитаме да изведем и кратка **дефиниция** на Паневритмията: **Паневритмията е висш синтез на духовните принципи и методи на работа в Школата на Учителя П. Дънов, на тяхното приложение и развитие. Тя е такава игра или космичен танц, чиито форми са пригодени да изразят чрез музика, движение и думи новите идеи на живота, които съставляват Учението на Учителя на ББ в България, и да ги предадат както на отделния човек, така и на живота за Цялото.**

1. Философско-езотерични основи на Паневритмията

Философско-езотеричните основи на Паневритмията са неразделна част от теоретическия фундамент и неизчерпаемостта от Мъдрост и познание в Словото на Учителя П. Дънов. В този смисъл те представляват твърде важен елемент от цялостната философско-езотерична концепция на Новото учение – онази актуална редакция на учението на ББ, предадена на българския народ от Учителя П. Дънов през първата половина на ХХ век.

а) наименование

Етимологическият анализ на понятието “Паневритмия” води до следните заключения:

Понятието е трисъставно: **Пан – ев – ритъм**, където отделните съставни части притежават значение, както следва:

1) “Пан” – все, всичко, всеобщ, космически (“пан” в случая означава, че ритъмът и изпълнението на Паневритмията стои в основата на цялата Жива Разумна Природа, на цялото Проявено Битие);

2) “ев” (от лат. “eu” – “eu”) – истински, висш (“ев” е това, от което произлиза всичко; то означава същината, реалното, същественото в света);

3) **“ритъм”** – правилност, периодичност, отмереност при редуването на движенията (ритъмът означава правилност, отмерена периодичност в движенията или във всеки друг външен израз на изобразяваната форма).

Както вече бе изтъкнато по-горе, цялостният “превод” на понятието “Паневритмия” гласи: **“Висш (всеобщ), пораждащ всичко космичен ритъм”**.

Наименованието на Паневритмията, както и съдържанието на отделните компоненти, изграждащи това наименование, ни предоставя достатъчно основания да я характеризираме като **Велика Всемирна Хармония на движението**. В духа на Словото на Учителя П. Дънов и изхождайки от неговите собствени разсъждения относно същността на Паневритмията, можем да я разгледаме също така и като **хармонично творческо изявление на Божественото Начало във Вселената**. В същност **целият живот е Паневритмия!** И още: тя е съчетание между тон, форма, движение, цвят, число и идея.

Върху основата на това хармонично съчетание, и най-вече – върху връзката и взаимообусловеността между идеята и нейното творческо пресъздаване в света на материята, извеждаме още едно определение на Паневритмията – като **визуален образ на Словото**. По този повод Учителят П. Дънов казва: *“Най-напред човек схваща формата. Тя е във времето и пространството. После схваща движението. То е във времето. И най-после схваща Словото. То е вън от времето и пространството.”* По своята същност и съдържание Паневритмията би могла да бъде дефинирана още и като **Мистерия от тонове, багри и движения** или своеобразен **Танц на светлината**. В упражненията на Паневритмията има едно скрито движение, което – успоредно с тяхното изпълняване – се извършва и в човешкото съзнание, в душата. То е свързано със стремежа на душата да се издигне нагоре, към нова, по-висока степен на духовно осъзнаване, да премине през всички етапи на своето посвещение. Тези етапи (или стъпки на духовното израстване) са назовани от Учителя П. Дънов по следния начин: **Обръщане към Бога; Пока-**

яние; Спасение; Възраждане; Новораждане; Посвещение и Възкресение. Всичките седем етапа или степени на посвещение са вплетени в структурата на Паневритмията. Те са свързани с космическата реалност, в която пулсира животът на Цялото. Логиката на тази стълбица на посвещения – т. е. на издигането на душата към Божественото – се опира върху езотеричните факти, че: човешкото тяло представлява енергийна система, зад която стои светлината; зад светлината е мисълта; зад мисълта – Любовта, зад Любовта – Духът, а зад Духа – Бог. Това в същност е категорийната скала на Битието, дадена от Учителя П. Дънов:

Бог
Дух
Любов
Мисъл
Светлина
Енергия
Материя

Учителят на ББ в нашата страна остави след себе си универсални идеи и методи, с които да работят неговите последователи. Нещо повече, тяхната универсалност се разпростира и върху невидимия свят. Един подобен метод е именно **Паневритмията**. След всичко казано дотук за нея бихме могли да добавим и още едно определение – *“танц, изпълнен със светлината на Всемира, в който се долавя ехото от Сътворението на света”* (Георги Стойчев, “Паневритмия – мъдрост, философия, откровение”, С., 1997, с. 8). Неповторимото съчетание на текст, музика и движения в Паневритмията разкрива нейната непостижима красота. Това съчетание е в пълен унисон със силите, които изграждат формите в Проявеното Битие. Следователно текстът, музиката и движенията на Паневритмията могат да бъдат разглеждани и като кодиран образ на езика на вселенския Живот.

б) структура

Паневритмията се изпълнява в утринните часове в периода между 22 март (деня на пролетното равноденствие) и 22 септември (съответно деня на есенното равноденствие). Структурата ѝ е **трисъставна**: Паневритмия (в тесния смисъл на понятието), Слънчеви лъчи и Пентаграм.

Трите малки цикъла – трите съставни части, които посочихме по-горе – в своята цялост съставляват големия цикъл, **Паневритмията** (в широкия смисъл на понятието). Изпълнението им е непосредствено един след друг, с малки паузи.

Паневритмията (в тесен смисъл) е система от 28 упражнения. Представява танц в кръг по двойки – обикновено от двата пола. Движенията са съпроводени с музика и текст.

Първите десет упражнения са: 1) **“Пробуждане”** (разтваряща се пъпка на цвят); 2) **“Примирение”** (опасност и примирение); 3) **“Даване”** (поднасяне отвътре на съкровеното); 4) **“Възлизане”** (слизане и възкачване); 5) **“Издигане”** (гребане с посока нагоре); 6) **“Отваряне”** (проправяне на път); 7) **“Освобождение”** (раздиране на завесата); 8) **“Пляскане”** (радост от освобождението); 9) **“Чистене”** (подготвяне на почвата); 10) **“Летене”** (посяване на семена и възрастване). В своята съвкупност те образуват малък цикъл, наречен “Пролет”. Тези първи упражнения се изпълняват едно след друго без спиране, като едно цяло. Те са свързани с физическото поле, с материалната действителност. Чрез тях бива преодоляна инертността на материята в нашия свят, постига се излаз от съществуването в реалността от три измерения, за да навлезем в онази с четири измерения – на гъвкавата и вечно подвижна астрална субстанция. Посредством десетте упражнения човек изминава първите две стъпки (степени) от своето духовно развитие и усъвършенстване (споменати по-горе) – **Обръщане към Бога и Покаяние**.

Следващите десет упражнения са: 11) **“Евера** ; 12) **“Скачане”**; 13) **“Тъкане”**; 14) **“Мисли”**; 15) **“Аум”**; 16) **“Изгрява Слънцето”**; 17) **“Квадрат”**; 18) **“Красота”**; 19) **“Подвижност”**; 20) **“Побеждаване”**. Техният малък цикъл носи наименованието “Лято”. Посред-

ством тази втора група упражнения човекът по духовния Път изминава следващите две стъпки от личната си еволюция – **Спасение** и **Възраждане**. Резултатът е окончателното напускане на низшите зони от астралното поле, където е изворът на съблазните в нашия живот.

Третата група се състои от осем упражнения: 21) “**Радостта на Земята**”; 22) “**Запознаване**”; 23) “**Хубав ден**”; 24) “**Колко сме доволни**”; 25) “**Стъпка по стъпка**”; 26) “**На ранина**”; 27) “**Дишане**”; 28) “**Промисъл**”. Те обединяват два малки цикъла – “Есен” и “Зима”. Тези осем упражнения символизират възраждането на човешката душа и са свързани с петата степен от духовното развитие, назована от Учителя П. Дънов **Новораждане**. От този момент нататък окултният ученик, последователят на учението на ББ подчинява изцяло своя личен живот в служение на ближния, на човечеството, на Цялото.

Слънчевите лъчи се изпълняват след първите 28 упражнения на Паневритмията (в тесния смисъл). Игрят се също от двойки, наредени в по шест редици с лице към центъра на кръга. Музикалният съпровод е в такт 7/16, характерен за българската ръченица. Малко преди края на този цикъл присъства една възвишена и твърде мелодична песен, притежаваща достоинства на химн – т. нар. “Българска идилия”.

Пентаграмът е последният от трите малки цикъла. Участниците в него са разположени в прави радиални (също с посока към центъра на кръга) редици от по пет двойки. Пентаграмът е символ на Космическия човек и на безкрайността. Той представлява тържествен, приповдигнат финал на възторга, хармонията, движенията, изтъкани от разумност, и възвисяващата музика.

в) принципи

Принципите, върху които се изгражда Паневритмията, произтичат от вложените в нея идеи, от първообразите на основните видове движения, както и от главните изобразителни форми.

Паневритмията има за своя **основа**:

1) Взаимодействието между човешкото същество и Живата Разумна Природа.

2) Взаимозависимостта и обвързаността между физиологическите и психическите процеси в човешката личност.

3) Съответствието между идея, мисъл и движение, което придава на всяко упражнение определен и ясен вътрешен смисъл.

4) Стремежа на съзнателния човек към съвършенство, който намира опора и подкрепа в плавния, последователен процес на изпълнение на паневритмичните упражнения.

5) Идеята за Бога – т. е. за Великия Първоизточник на космическия Живот, Висшата Разумност, Вечната Любов, – която изпълва съзнанието на участниците в завладяващия танц на Паневритмията.

6) Три опорни точки: Природата, животворните лъчи на Слънцето, пробуждането на душата.

Принципите на Паневритмията могат да бъдат разделени условно на две групи: **херметически (фундаментални)** и **собствени**.

А. Херметически (фундаментални) принципи

І. Принцип на ума (разумността)

Формулировката на този принцип е: **“Всичко е ум, разум.”** Божественото у човека, както и в целия Космос, се проявява чрез ума, чрез разумността. Затова и Учителят П. Дънов въвежда фундаменталното понятие “Живата Разумна Природа”, което на практика обхваща всичко съществуващо. От друга страна, цялата Вселена, както и нейните съставни елементи, съществуват в ума на Цялото, което наричаме Бог. За Него в Библията е казано: *“В Него живеем и се движим, и съществуваме”* (Деян. 17:28). Разумността в проявленията на Цялото, т. е. на Бога, са свързани с Неговата природа на Дух (*“Бог е Дух”* – казва Иисус Христос на самарянката в разговора Си с нея до извора; Йоан 4:24). Следователно, ако сме в непосредствен контакт с ума на Цялото – с Духа, – ще вникваме и осъзнаваме мотивите и същността на Неговите изяви. В този смисъл Паневритмията би могла да бъде определена като **метод за връзка с Духа** (универсалния, вездесъщ Божий Дух).

До нас са достигнали думите на Учителя на ББ у нас относно упражнението от Паневритмията “Аум”: “Аум е дума на Духа.” Понятието “аум” е съставено от две срички: 1) “А” – това е първата буква във всички азбуки навред по земното кълбо; тя е символ на Бога в ролята Му на Творец, Носител и Създател на всемирния живот; буквата “а” изразява и самосъзнанието като степен от еволюцията на съзнанието; 2) “ум” – втората сричка от думата “Аум” разкрива универсалната истина, която осветляваме в момента – че първият принцип, стоящ в основата на всяка творческа или разумна дейност, е именно умът; включително и вече подчертания езотеричен факт, че Бог се проявява чрез ума.

II. Принцип на съответствието (аналогията)

Херметическата философия изразява този принцип по следния начин: **“Каквото е горе, това е и долу.”** Съдържанието на принципа е свързано с друга универсална истина – между всички неща в света, между всички обективни реалности в Битието има подобие, съответствие, аналогия. Това, което възниква в духовния свят, рано или късно се проектира във владенията на материалното. И обратното – създаденото в нашата преходна, тленна реалност също оказва влияние върху субектите и взаимоотношенията във фините области на Вселената.

Принципът има всеобхватно действие във всички сфери и зони на Космоса – видимия и невидимия. Главният урок от осмислянето и прилагането на този принцип в практиката е разкриването на логическите връзки между обектите и явленията на действителността, разпознаването на подобията и съответствията между силите, енергиите и техните трансформации в полетата и светове на космическата необятност, обикновено тръгвайки от вече известното с посока към неизвестното.

Конкретно за Паневритмията от особено значение е съответствието между идея, тон, форма, движение, цвят и число. Тяхното хармонично съчетание извайва външната прелест на паневритмичните движения и същевременно обуславя дълбочината на вътрешното им въздействие.

III. Принцип на трептенията (вибрациите)

Този принцип гласи: **“Всичко е в движение, всичко трепти (вибрира).”** Нищо в Космоса не е в покой. Следователно – движението е абсолютно, покоят е относителен. Трептенията или вибрациите са с толкова по-висока честота, колкото по-високо “се изкачваме” (фигуративно казано) от материалния свят към другите, по-извисени, по-фини сфери на Битието. Всичко трепти/вибрира: от елементарните частици до Божия Дух. Това означава, че има безброй видове и степени на трептения/вибрации в зависимост от тяхната честота.

Именно въз основа на този принцип биват обособявани толкова добре познати явления като звук, топлина, светлина, рентгенови и радиоактивни излъчвания и пр. Вибрациите на звука дават повод още на древните мъдрци да дефинират т.нар. хармония на сферите. Зад това мистично по звученето си понятие се крие езотеричният факт, че сферите (сиреч различните равнища на организация на космическата субстанция) звучат или вибрират с различни честоти. Вибрациите по посока от материята към Духа стават все по-интензивни. От позициите на полярния, двуполусен свят, в който живеем, доброто и злото също се отличават по степента на своите вибрации.

Какво е значението на този принцип по отношение на Паневритмията? Основен компонент в този Божествен танц на ББ е музиката. Според редица сериозни автори-окултисти тя се ражда в умственото (менталното) поле. Оттам музиката слиза на физическото поле, съдържайки в същността си, в най-дълбоките си недра идеята на изпълняваните движения. В случая музикалната вибрация е тази, която обуславя тоналността на всяко упражнение в Паневритмията. От своя страна тоналността определя неговата багра или цвят. За погледа на ясновиждащия всяко паневритмично упражнение излъчва различна светлина. Това е причината и за различните тоналности, от които произтичат и съответните цветови съотношения.

IV. Принцип на полярността (двойствеността)

Прастарото херметическо познание представя този принцип, както следва: **“Всичко в Природата е поляризирано, двойствено.”**

И действително, полярността или двойствеността е основен закон на Космоса. Най-простият пример е свързан с наличието на положително (+) и отрицателно (–) – като абстрактни категории, които обаче придобиват съвсем конкретно значение във всеки отделен случай на изследване. Електричеството и магнетизмът, например, биват положителни и отрицателни. Двата велики градивни полюса в Битието – Мъжкия (творчески) и Женският (съхранителен) принцип, са особено ярка илюстрация на разглежданата закономерност. Не на последно място: полюсите на планетата Земя и на всички останали небесни тела, структурата на човешкия организъм, на растенията, на кристалите и т. н. Същността на принципа на полярността е в пряка връзка с първия закон на диалектиката, изведен от Г. В. Ф. Хегел – единство и борба на противоположностите. Природата на обективните реалности, дефинирани като полюси – т. е. като противоположности, – е една и съща; разликата помежду им е само в честотата на вибрациите, с които трептят. Това се отнася за светлината и мрака, доброто и злото, деня и нощта и пр. Следователно полюсите като такива са елемент от мировата илюзия – Майя. Те съществуват само като декор върху сцената на мировата драма. Наличието и действието им са необходими за проявлението на живота в неговата цялост и пълнота.

В частност, в упражненията на Паневритмията почти всички музикални колена (фрази) са повтаряеми. Това обстоятелство е продиктувано от необходимостта за съхраняване на равновесието между полярните сили, проявяващи се във Висшия космически танц. Редуването на десен и ляв крак или дясна и лява ръка е израз на същата необходимост. Учителят П. Дънов е установил хармоничен баланс между полюсите във всяко едно паневритмично упражнение. Освен това в самото им редуване се наблюдава определена цикличност.

V. Принцип на ритъма

Принципът гласи: **“Всичко в Природата е ритмично и периодично.”** Космическият закон за ритъма и периодичността също е универсален, т. е. всеобщо валиден. Всички явления във Вселената,

всички процеси са подчинени на проявата на определен ритъм, периодичност или цикличност. Примерите са толкова много и така очевидни, че не се нуждаят от специално осветляване: редуването на деня и нощта, на лунните фази, на океанските и морските приливи и отливи, на годишните времена, на ударите и почивките на сърцето и пр. Сравнително наскоро официалната наука разкри съществуването и на три цикъла, характеризиращи изявите на човешката личност: биологически, емоционален и интелектуален. Свързаните с тях т.нар. “биоритми” представляват интересно поле за изследване взаимодействието между човека и околната среда, между неговата вътрешна същност и условията на действителността.

Ритъмът е външен израз на всемирния закон за равновесието и хармонията. Що се отнася конкретно до Паневритмията, неговото действие се изразява в езотеричния факт, че всяко упражнение, при което двата полюса (обуславящи амплитудата на цикличността) са равнопоставени, е изпълнено с невидимото присъствие, със съвършения живот на Духа.

VI. Принцип на причината и последствието

Формулировката на принципа е: **“Всичко в света има разумна причина.”** Всички процеси и явления в Космоса, всяка обективна реалност е предизвикана от някаква причина – както на материално, така и на надматериално, духовно равнище – и води до определени последствия. Причината, както е посочено в текстовото съдържание на принципа, неизменно е разумна. Източната мъдрост – и преди всичко индийската – извежда от този принцип универсалния закон за Кармата.

Действието на принципа в рамките на Паневритмията е свързано с вътрешното единство на всички нейни упражнения. Обвързаността между тях – идейна, логическа и духовно-мистична – е именно от причинно-следствен характер. Разгръщането на паневритмичните упражнения в тяхната плавна, отмерена последователност от своя страна кореспондира с и отразява етапите в еволюционното израстване на човешката душа. По-горе вече нарекохме тези етапи

“посвещения”, на брой седем. В Новия Завет ап. Павел изразява същността на шестия херметически принцип с фразата: **“Каквото посее човек, това и ще пожъне”** (Гал. 6:7).

VII. Принцип на единството и сродството

Всички обективни реалности във Вселената, всички обособени единици живот, всички индивидуалности на съществуващото са сродни, от един род. (Gens una sumus – “Всички сме от един род”; латинска сентенция). И това е така, понеже всички те произлизат от един и същи Източник – Великото Разумно Начало на Битието, Бога. Той именно е онази първична, изначална Единица, от Която се раждат всички малки единици, индивидуализирани същности, които разглеждаме като отделности. Той е върхът на Пирамидата на Живота. Всички останали нейни пластове, намиращи се под Него, са свързани с този връх, а следователно – и помежду си. Като червена нишка в проповедта на всеки един от духовните Учители на човечеството бива застъпвана тезата за единството на Живота. Този извънредно важен елемент от земната изява на Великите Посветени е свързан със стремежа им да отворят очите на своите по-малки братя и сестри за тази грандиозна истина. Когато земните хора като цяло я осъзнаят, осмислят и усвоят като действено знание, тогава и ще настъпи епохата на глобалното им обединение. Тогава ще изчезнат не само националните/държавните граници, ала и границите в мисленето и убежденията. Ще възтържествува царството на толерантността, сътрудничеството и планетарната хармония. Защото братството между хората е следствие именно от действието на принципа за единството и сродството. Прозрението, че всички ние сме неотделимо свързани помежду си, неизбежно ще доведе до заключението, че твоето страдание или щастие е болка или радост и за твоя ближен, и за всички останали. И обратното, разбира се. Подобно осъзнаване коренно ще промени мотивацията на човешката мисловна и физическа деятелност.

Езотеричното учение – каквото е и учението на ББ – утвърждава, че седмият херметически принцип съдържа в себе си всички останали. В него и чрез него животът постига своя висш израз на изява.

Б. Собствени принципи

“Паневритмията се основава на законите на съответствието между идея, дума, музика, движение. Целият Космос е проникнат от музика и движение, съчетани в едно Цяло. Това е именно Паневритмията.” “В Паневритмията всяка линия на движение строго съответства на известни сили в човешкия организъм и на човешкото съзнание и ги събужда към дейност, към активност.” “В Паневритмията се турят в движение всички видове геометрични линии: прави, криви, вълнообразни и смесени. Има движения силни, меки, светли. В меките движения преобладават кривите линии, в силните движения – правите линии, а пък светлите движения са съчетание на прави и криви линии. Има движения на електричеството и магнетизма, има студени и топли движения.” “За проучване на Паневритмията трябва да се открият вълни, ред лекции, курсове. В тези курсове, които трябва да се открият във всички градове и села, тя ще трябва да се обоснове научно, ще трябва да се изучават нейните основни принципи и закони, същевременно да се изучи тя практически. Отварянето на тези курсове в училището и обществото днес е една необходимост, за да се вляят нови свежи струи в днешната култура.”

(Учителят П. Дънов)

I. Физическа (пространствена) и духовна обусловеност на паневритмичните движения

Всички паневритмични движения са разположени в пространството. Те биват извършвани – условно погледнато – в рамките на една въображаема елипса, която очертаваме с ръце около тялото си. От гледна точка на езотеричното познание тази елипса съвпада с аурата на човешкото същество. Тази е причината за констатацията, че движенията в Паневритмията притежават не само физически (пространствен, материален), но и духовен смисъл. По своята същност те са многоцелеви, многоизмерни. Ако осъзнаваме тяхната насоченост, ще бъдем в състояние да влезем във връзка с богатата гама

енергии, както и със зоните на Битието, от които те се излъчват. В долната част на така очертаната елипса действат физическите енергии, които възприемаме предимно с краката. От диафрагмата нагоре в белите дробове и гръдния кош се проявяват енергиите на душевния свят, а в главата – енергиите на духовния свят. Когато ръцете се движат под равнището на диафрагмата, те осъществяват контакт с полето на физическите енергии; когато се движат над диафрагмата – с енергиите, действащи в душевния свят; а когато ръцете се издигат на височината на главата и над главата, тогава контактът е с енергиите на духовния свят. По този повод Учителят П. Дънов казва: *“От главата до началото на гърдите човек е пълен с мисли, а до кръста е пълен с чувства. Оттам надолу до коленете са физическите енергии. Трябва тези енергии да се регулират. То е цяла наука.”* Един от най-действените и ефективни методи за подобно регулиране е именно Паневритмията.

В теоретичната система на Учителя П. Дънов се обръща особено внимание на проблема за формите и силите, които действат чрез тях. Цялото това безценно познание е по характера си езотерично. Можем да го сравним със стройно изградена и логически обоснована наука за връзките и взаимоотношенията между материалното и нематериалното и как второто се изразява посредством първото. Точно тази езотерична концепция, залегнала в учението на ББ, представено от Учителя П. Дънов, представлява фундаментът за изследването и осветляването на Космическата структура на Паневритмията. А този фундамент от своя страна придобива вербален вид във формулировката: **между разумните сили и формите има съответствие** (ср. П херметически принцип за съответствието/аналогията). Отнесено към Паневритмията, това означава, че между паневритмичните упражнения, които очертават определени фигури, и силите, които стоят зад тях, също има съответствие.

Тези движения се разпростират във всички възможни посоки: нагоре, надолу, надясно, наляво, напред, назад, навътре, навън. От позициите на разглеждания тук принцип тези движения следва да бъдат осмислени не просто като физически премествания в про-

странството, а като духовни проекции – посоки на разгръщане на сили от духовния свят. В тази връзка – като допълнение – нека цитираме Словото на Учителя на ББ у нас: *“Височината, това е движение към центъра, движение навътре. Нагоре или навътре е едно и също нещо. Надолу или навън, и то е едно и също нещо.”* Очевидно, когато трансформираме сферата на изследване от материалната действителност към нематериалната, представите за пространственост и пространствени взаимоотношения коренно се променят. Без да осъзнаем това радикално изменение на критериите за ориентация, не бихме могли да проникнем в същността на казаното от Учителя П. Дънов по този въпрос.

II. Геометрични и числови съответствия

“Един ден вие ще разберете Живата геометрия, живите линии в Природата, които се кръстосват и образуват триъгълници, правоъгълници, петъгълници, допирателни.” “Геометрията е наука за материята, от която всичко се създава. Математиката е наука за разумните сили, които функционират във времето. Геометрията се занимава с материята, математиката – със силите. Като ученици изучавайте геометрията. Без геометрия няма постижения. Тя разполага с различни форми, с различни методи, чрез които желанията се реализират. В нея са елементите на езика на Природата.”

(Учителят П. Дънов)

Участието в Танца на светлината – едно от най-сполучливите определения за Паневритмията, – влизането в този кръг на вълшебна трансформация, само по себе си представлява трансцендентално преживяване, т. е. своеобразен мистичен досег до сфери на Битието, недостъпни за обикновеното будно съзнание. Последното става възможно, ако е изпълнено условието, разгледано в предишния принцип – осмисляне, проникване във взаимовръзката между формите и силите, които се изразяват чрез тях. Казано по друг начин: ние успя-

ваме да съединим земното с небесното, когато сме познали вътрешния, духовния смисъл на паневритмичните движения. Тогава, изпълнявайки дадени фигури в пространството, се свързваме със съответни сили и идеи, чиито посредници в материалната вселена сме станали. Така се осъществява връзката между пространствеността на познатия ни свят и мощната мисъл на съществата, направляващи еволюцията на нашата разумна планетарна общност. А това е по същността си връзка между измеримото и неизмеримото. В този смисъл са и следните думи на Учителя П. Дънов: *“Сега, когато говоря за точката, за правата линия, за плоскостите, за телата, това показва, че някои проблеми се решават с неизмерими величини, други – с прави линии, но не с геометричните, а с живите линии в природата.”* Освен всичко останало Учителят на ББ в България има пред вид една проста, но дълбока истина – линиите оживяват, когато се движат. От тази гледна точка можем да прибавим още една дефиниция за Паневритмията – като **подвижна геометрична структура**.

Нормално е изследването на числовите съответствия да започне с нулата. Нейният геометричен еквивалент е окръжността. В тази насока предлагаме следните разсъждения на Учителя П. Дънов: *“Нулата е нищо, но същевременно тя е граница на безграничния реален свят, защото и зад нулата има някакъв свят.”* *“Светът най-напред е започнал от един кръг без център или Първичната Причина е направила едно кръгообразно движение и се е спряла. След време в центъра на този кръг се явила една малка точка. Така че тази сила, след като е определила своите граници, до които ще работи, влиза в центъра, за да образува Вселената.”* В случая е налице процес на метаморфоза, при това и качествена, и количествена – нулата, числото без собствена стойност в математиката, се превръща в единица; нищото се превръща в нещо – кръг с точка в центъра. А същият този кръг с точка в центъра, така добре познат на последователите на ББ, е именно кръгът на Паневритмията. Следователно изпълнението на паневритмичните упражнения може да бъде разглеждано и като творчески процес на съработничество с Бога – осъществяване на висшето предназначение на човешкото същество. От-

тук до извода, че Паневритмията принадлежи към най-грандиозните идеи, възплъщавани някога в света на материята в конкретна форма, в материално изображение, има само една крачка.

Точката (числото 1) не притежава никакво измерение. Но когато тя се движи, се образува права линия (числото 2). *“Числото две е пътят на единицата, то е утробата на числото едно. За да може силата на единицата да се раздвои, тя трябва да мине през числото две... Единицата е човешкият ум, а двойката е човешкото сърце. Числата едно и две в пространството са понятия само за Бога”* (Учителят П. Дънов). По отношение на правата линия той отбелязва: *“Ние определяме правата линия като първата съзнателна връзка между две разумни същества. Който не може да направи тази връзка, той се намира в един въображаем свят, следствие на което всичките му идеи претърпяват морален крах.”* Как да разпознаем тези две разумни същества? Отговорът е: горе е Бог, а долу – човешката душа, човекът, стъпил върху пътеката на духовното развитие и усъвършенстване. И когато в Паневритмията извършваме движения по права линия, тогава пулсира живата връзка между душата и Бога. Стига да успеем да я почувстваме... В това е съсредоточен смисълът на движението по вертикалната права. Това е моментът, в който – според думите на Учителя П. Дънов – тя би могла да се превърне в жива линия. От своя страна при движението на правата линия възниква плоскостта. Тя има две измерения – числото $2^2=4$. За този процес Учителят на ББ у нас подчертава: *“Четириъгълникът е основа на Битието. Целият Космос е създаден по закона на четириъгълника.”* Според него квадратът е закон на творчеството и *“който е разбрал законите на квадрата, той ще може да разреши най-трудните задачи в живота си”*. При движението на плоскостта се образува тяло – представител на системата от три измерения (числото $2^3=8$). Аналогично – при движението на квадрата се образува куб. А когато се движи кубът, тогава възниква тесаракт – тяло извън нашите представи, обективна реалност от света на четирите измерения. Духовното съдържание на тесаракта е свързано с излизане от живота на земното, ограничено в материята

човешко “аз” и проникване в естеството на духовната същност на човека. Учителят П. Дънов илюстрира тази идея с разгръщането на куба и нарича този процес разцъфтяване на човешката душа. При разтварянето на куба се появява **кръст**. Шестте куба на тесаракта се проектират в шестте квадрата на кръста. За всичко това Учителят на ББ у нас изтъква: *“В първото, второто и третото измерение не съществува време и пространство, понеже съзнанието на живите същества в тях не е пробудено и те не могат да го възприемат. Обаче в четвъртото измерение, когато се прояви съзнанието на човека, съществува време и пространство. Който влезе в четвъртото измерение, той непременно ще го почувства. – Как? – Чрез кръста, т. е. чрез страданията.”* На кръста човешките крайници са приковани. Той означава липса на свобода. Но, от друга страна, бледият светлик на утринното зазоряване вече започва да обгръща хоризонта с нежна светлина. Числото на света с четири измерения е $2^4=16$, а шестнадесетото упражнение на Паневритмията е съответно “Изгрява слънцето”. И това не е съвпадение.

На последно място, при движението на тесаракта възниква фигура, чийто символ е петогълникът или пентаграмната звезда (числото тук е $2^5=32$). Пентаграмът е звезда на свободата, символ на човека, който се е освободил от закона на необходимостта. Пентаграмът има свойството да насочва силите на душата в правилната посока. Той разкрива изминатия от съзнанието път в миналото, както и пътя, който му предстои да извърви в бъдещето. В Големия цикъл на Паневритмията бива изпълняван Пентаграмът на символите.

От гледна точка на геометричните линии, които движенията очертават, Учителят П. Дънов ги разделя на четири вида:

- 1) По права линия движенията са мъжки, електрични, студени, твърди.
- 2) По крива линия движенията са женски, магнетични, топли, меки.
- 3) По вълнообразна линия движенията са светлинни.
- 4) Смесени – това са движения, които представляват комбинация от посочените по-горе основни три вида. Те са също светлинни движения.

III. Астрологически (космически) въздействия и съотношения

Космическите влияния заемат достойно място в системата от фактори, оказващи въздействие при изпълнението на паневритмичните упражнения. Както е известно, езотеричната наука, изследваща този род въздействия в цялото им многообразие и богатство от взаимоотношения, е астрологията, родителката на модерната астрономия. Отчитането на влиянията от сфери и обекти, външни за планетата Земя, както и връзката им с движенията и формите в танца на Паневритмията, е от принципно значение в изследователския процес, разкриващ дълбините на философско-езотеричното ѝ съдържание. Тук ще приведем един цитат от учението на ББ в редакцията на Учителя П. Дънов, където са разкрити някои от общите положения, кореспондиращи по съдържание с разглеждания тук принцип: *“Като играете Паневритмията, движенията трябва да бъдат нито много бързи, нито много бавни. Прекарвайте мисълта си в предната ръка, която е насочена нагоре, и в задната лява ръка, която е насочена надолу. И като снемате ръцете си надолу, прекарвайте мисълта си към ръцете, тогава енергията ще мине през центъра на Земята. А когато ръцете са насочени нагоре, тя ще мине през центъра на Слънцето.”*

Естествено е да концентрираме интереса си върху Слънчевата система. Да започнем с планетата Венера. Ако наблюдаваме движението ѝ за период от 3 години и 9 месеца, ще установим, че чрез съвпадите си със Слънцето за това време тя очертава небесен Пентаграм. Очевидна е, следователно, връзката между този езотеричен символ – водещ за учението на ББ в редакцията на Учителя П. Дънов – и Венера. Тази планета може да бъде определена като космическа матрица на Пентаграма. Венера съдейства за успеха на човешките начинания. Когато си служим с Пентаграма, по невидим път се обръщаме към съществата от тази планета и те откликват на призива ни. Живият Пентаграм има за свой първообраз човека, който е сътворен от Бога в шестия ден (творчески период) от Сътворението на света (Бит. 1 гл.). Ако неделята бъде приета за първи ден от седми-

цата и за начало на Божието творческо Дело, това означава, че човекът е създаден в петък – деня на Венера от астрологическа гледна точка. От друга страна, отрязъкът от време между два съвпада на Слънцето и Венера е девет месеца – съответства на периода на човешката бременност, последвана от раждане на физическия човек. Обвързаността на дадена форма с конкретно космическо събитие подсказва за това, че в изграждането на структурата на тази форма вземат участие същества от духовните йерархии.

А сега нека проследим съвпадите на двете най-големи и най-тежки планети в Слънчевата система – Юпитер и Сатурн. Те се реализират приблизително на всеки 20 години. За период от 60 години двете планети очертават върху небесната сфера равноностранен триъгълник. Върховете му разделят окръжността на три дъги от по 120 градуса. Този ъгъл – 120 градуса – е, според астрологията, най-хармоничният аспект на небето. Сатурн и Юпитер символично отговарят на Бащата и Сина. И така, на всеки 20 години старото и новото се срещат, за да се хармонизират и да набележат насоките за бъдещето. Осъществената последна подобна среща бе през 2000 г. в знака Овен, което свидетелства, че през третото хилядолетие ще бъде дадена зелена улица на новото в света.

От своя страна Меркурий в рамките на една земна година очертава на звездното небе чрез съвпадите си със Слънцето шестоъгълник. Ъглите на хексаграма разделят окръжността на шест дъги от по 60 градуса. Ъгълът 60 градуса в астрологията говори за конструктивен, хармоничен аспект.

Интерес представляват и циклите на планетата Марс, понеже притежават тясна връзка с Паневритмията. В продължение на период от около 16 години Марс преминава през 8 съвпада и 8 опозиции със Слънцето, които рисуват осмоъгълник върху небесния свод. Осмоъгълникът разделя окръжността на осем дъги от по 45 градуса. Числото осем ($2^3=8$) има отношение към системата от три измерения, която свързваме с куба като геометрично тяло. Марс има свойството да структурира материята, да я изгражда в разнообразни форми. Неслучайно първата половина от Земния период в еволю-

цията на планетата ни преминава именно под знака на Марс. Освен това Марс кристализира духовната енергия. Символ на тази кристализация е химическият елемент желязо. През Марсовата половина на Земния период е сформирана окончателно структурата на човешкото същество с неговите четири тела: умствено (ментално), астрално, етерно и физическо (материално). Езотеричното познание нарича тези четири тела “смъртни”, понеже те биват изграждани последователно преди всяко конкретно въплъщение на човешката духовна същност и съответно се разграждат последователно след физическата смърт на въплътения човек. Ъгълът от 45 градуса ни помага да придобием ясна представа за същността на дадена личност, за нейния произход и бъдещото ѝ развитие.

IV. Универсален характер на въздействието, оказвано от паневритмичните движения

*“Аз ви казвам само общите принципи. Във време на упражнението ще ви оставим свободни, сами да се научите и да свикнете. Прекарайте мисълта си през ръцете и през краката си. **Трябва да знаете, че Вселената се проявява чрез вас.**”*

(Учителят П. Дънов)

Кръгът на Паневритмията представлява умален образ на вселената на великия Космически Човек. Тя е обективна реалност, съизмерима единствено с Вечността. Субективната реалност е съсредоточена в личния живот на всеки човек. Този личен живот може да бъде открит във всяка точка от окръжността, заграждаща кръга на паневритмичния танц. Движенията на подобна точка са ограничени от аурата на участника в Паневритмията. Неговите ръце, крака и тяло описват различни фигури, дъги, ъгли, геометрични и стереометрични съотношения. Всички движения притежават определено значение и смисъл. По този повод Учителят П. Дънов подчертава: *“В третото измерение всичко е статично. Движението, растенето, времето са четвъртото измерение.”*

Аурата на отделната личност – това е малкият кръг на живота. Можем да си го представим проектиран в две равнини: вертикална – защото това е положението на тялото по време на игра, и хоризонтална. При хоризонталния кръг следва да се съобразяваме с представата, че сме стъпили в неговия център, което означава, че се намираме вътре в собствената си душа. Там именно паневритмичните движения откриват своя истински смисъл. Движенията, извършвани от участниците в малкия кръг, се проектират и в големия. По този начин всички изпълнители на Паневримията осъществяват контакт помежду си.

Участниците в Паневритмията изпълняват няколко основни вида движения: по окръжността, около центъра на кръга, както и движения, свързани със завъртане на тялото около собствената му ос. Тъй като всички движения са обвързани с Големия или Малкия кръг, именно те двата – и по отделно, и в своята взаимовръзка – се явяват ключ за проникване в същността на Паневритмията. За взаимодействието между двата кръга е в сила вторият херметически принцип – за съответствието (аналогията). И по-точно: процесите, които се извършват в големия кръг на живота, се проектират и се осъществяват и в малкия. Казано с други думи: онова, което става в макрокосмоса, става и в микрокосмоса.

В астрологията изчисленията и творческата преценка на обективните сведения и факти се реализират също въз основа на кръгова диаграма. Астрологическият кръг представя в геометрична форма начина, по който известни обекти или сфери от видимия и невидимия свят са отразяват върху живота на човека във владенията на материята. Ако адресираме всички движения към конкретна личност, ще установим, че те са насочени към определени точки и образуват ъгли с точна стойност в ъглови градуси. Когато говорим за точки от кръга, следва да имаме пред вид начина, по който силите и енергиите от духовните зони на Битието се проектират в човешката аура. Оттам те проникват в съзнанието, където оказват своето същинско въздействие. А когато изследваме движения, образуващи точни ъгли, имаме пред вид влиянието на планетните съчетания, аспектите и

начина, по който те вземат участие в изграждането на духовната реалност на човешкото същество – именно посредством динамизиране и катализиране на психическите процеси.

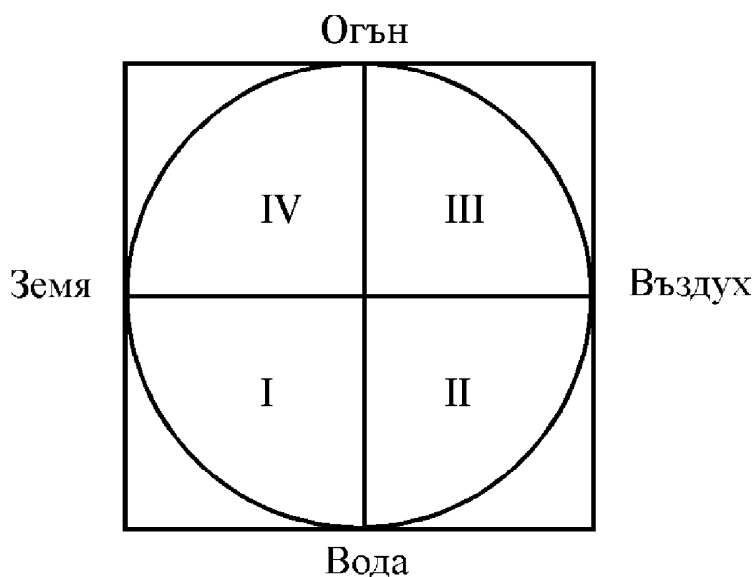
V. Позиции на участниците и партньорите при изпълнението на Паневритмията и взаимодействия със зоните и йерархиите на невидимия свят

При изпълнението на паневритмичните упражнения космическите течения въздействат оптимално при наличието на две важни условия: 1) съзнанието на човека-проводник трябва да бъде събудено; 2) неговият инструмент в лицето на тялото следва да е заел оптималната позиция, за да могат теченията да текат свободно; така се създават максимално добри предпоставки за приемане и предаване на космическите енергии.

В Паневритмията (в тесния смисъл на понятието или т.нар. Малък цикъл от 28 упражнения), както и при изпълнението на Слънчевите лъчи, двамата партньори се движат паралелно, разположени един спрямо друг по хоризонталната ос. Това взаимно разположение свидетелства, че в посочените два цикъла от цялостната Паневритмия (Големия цикъл) участниците оперират преди всичко със силите и енергиите на физическото, етерното и астралното поле.

В Пентаграма двойките са разположени по меридиана или по линията на вертикалната ос – т. е. връзката подсъзнание-свръхсъзнание. Партньорите в двойките играят и се движат един зад друг. Чрез изпълняването на Пентаграма участниците влизат в контакт с по-извисени космически области – свързват се с импулсите на Божия Дух, с енергиите на Божествения свят. В тази насока Учителят П. Дънов споделя: *“Когато дойдем до великите духовни въпроси и до световните тайни, не можем да ги разрешим с нашето съзнание и самосъзнание. Те са извън тях, те са достояние на свръхсъзнанието, в което човек се издига над условията.”*

Нека сега разгледаме символиката на кръга, вписан в квадрат и разделен на четири равни сектора (вж. фиг. 1):

Фиг. 1. Схема на проявленията на живота в полетата (световете) на изява на съвременния човек и на инволюционния период от развитието на Духа.

I четвърт от кръга е свързана с живота на физическото поле, в материалния свят;

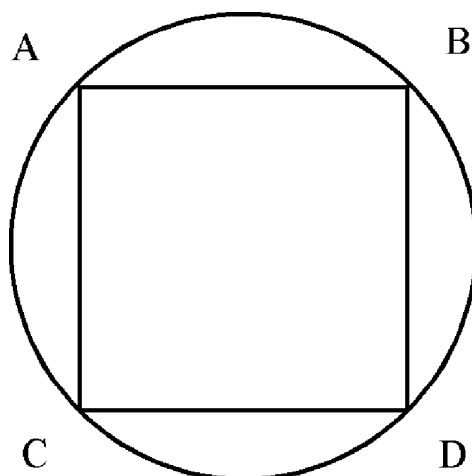
II четвърт – с живота на астралното поле;

III четвърт – с живота на умственото (менталното) поле;

IV четвърт – с живота на причинното (каузалното) поле.

Кръгът с две пресичащи се под прав ъгъл оси е символ на човешката душа, разпъната върху кръста на материята. Когато материята – посредством четирите си елемента: земя, вода, въздух и огън – господства над духовното начало, кръгът е вписан в квадрата. Това е илюстрация за слизането на Духа в материята. Както е известно от езотеричното познание, това е периодът на **инволюция**.

Когато духовното начало има превес над материалното, кръгът е описан около квадрата (вж. фиг. 2). Душата постепенно се освобождава от ограниченията на материалната обусловеност. Нейната крайна цел е завръщането в Първоизточника и пълното сливане с Него при съхранена неповторима индивидуалност на живота същество. Това – от своя страна – е периодът на **еволюция**.

Фиг. 2. Схема на еволюционния период от развитието на Духа.

При разглеждането на квадрата, вписан в кръга, наблюдаваме четири пресечни точки между двете геометрични фигури. Можем да ги наречем условно А, В, С и D. Именно през тези четири точки протичат съграждащите сили и енергии на духовните йерархии и се вливат в невидимата структура на човека, изпълват със светлина и мощ неговите духовни тела. Всеки от участниците в Паневритмията съхранява част от благодатните енергии за себе си – за целите на личното си духовно развитие и израстване. Останалата част предава на другите живи същества, с които влиза в общение. За този вид взаимодействие с великата Разумност на Всемира Учителят П. Дънов отбелязва: *“Сила има в движенията. Защото чрез тях вие ще дойдете в хармония с всички разумни същества, които се движат. **В тази хармония седи силата.** Ако не влезете във връзка с тези същества, вие сте неорганизирани и тогава ще живеете в света на стълкновенията.”*

VI. Пълна концентрация при изпълнението на отделните паневритмични упражнения

Сама по себе си формулировката на принципа свидетелства достатъчно ясно за същността и съдържанието му. И все пак си заслу-

жава да бъдат повторени правила и норми, които изглеждат очевидни и без специално тълкуване.

На всяка крачка в своето Слово Учителят П. Дънов набляга на изискването: **“Будни бъдете!”** Будността в случая означава точно това – пълна концентрация на съзнанието при осъществяването на всички видове дейности в живота на човека и, в частност, при изпълнението на упражненията на Паневритмията. Тази вътрешна настройка на съзнанието осигурява възможния най-пълноценен контакт с духовния свят и съответно – оптималното протичане, усвояване и разпределяне на енергиите, постъпващи от него. Разбира се, следва да се има пред вид и степента на индивидуалната духовна еволюция на всеки участник в паневритмичния танц. Колкото по-напреднал е той по Пътя към Божественото, толкова по-изявени са и способностите му да възприема и използва силите и енергиите, получавани вследствие на изпълнението на Паневритмията. Ала независимо от това, на какво стъпало в тази космическа стълбица се намира участникът, той при всички случаи би трябвало да влага най-доброто от себе си, сиреч да бъде максимално концентриран в това, което извършва в момента. Това е единственият начин да получи всичко, което е в състояние да приеме от невидимия свят. А също – и да бъде максимално полезен както на себе си, така и на всички останали. И не на последно място – да допринесе според възможностите си и за повдигането на човечеството като цяло. Защото ролята на Паневритмията – както вече неведнъж бе изрично подчертано – далеч не се изчерпва с конюнктурно и/или локално, местно влияние. Тя има всемирно, планетарно въздействие. Именно поради него (посочвано многократно от Учителя П. Дънов при изясняване от негова страна на същността и резултатите от паневритмичните упражнения) произтича и **огромната отговорност** за начина, по който изпълняваме както Паневритмията като цяло, така и всяко отделно движение. За да избегнем механичното възпроизвеждане на упражненията, би било от полза да събудим у себе си интерес и обич към тях. Вниманието ни трябва да бъде съсредоточено не само върху правилното изпълнение на конкретното упражнение, но и върху мускулните усещания и чувствата, които го придружават.

Затова нека се вслушаме в напътствията на великия духовен Учител: *“Ако държите ръцете си хлабаво във време на упражненията, тогава няма никакъв контакт със силите на природата. Ръцете трябва да се държат обтегнати. Тогава чрез упражненията влизате в досег със силите на природата. После, когато правите упражненията, вие мислите за обикновените си работи: за къща, за сметки и пр. **Когато правите упражненията, мисълта ви да бъде концентрирана** (курсивът мой – К. З.). Движението е живот. Без движение животът не може да се прояви. Движението трябва да бъде разумно. И един сантиметър да се подвижиш, трябва да имаш някаква цел, някакво постижение.”* На друго място в Словото си Учителят П. Дънов отново подчертава значението на будността при изпълнението на паневритмичните упражнения: *“В движенията вие бързате – изведнъж искате да свършите упражненията. Може някой път да направим само три упражнения, но внимателно.”*

г) философско-езотерично съдържание

Част от съдържанието на изнесените дотук подтеми, както и на тези, които предстои да бъдат разработени отгук нататък, се припокрива. И това е неизбежно пред вид характера на третираната проблематика. Основната цел на това изследване не е толкова подчертаването на обособеността и различията между подтемите за Паневритмията, колкото стремежът към по-задълбочено проучване и излагане на съдържанието на толкова богатата в смислово и концептуално отношение главна тема.

*“Паневритмията е наука за приемане разумните движения на природата. При Паневритмията човек посреща и възприема Божественото, мощното, което гради Вселената, и отива да работи за великата идея на живота. **Паневритмията е хармоничното творческо изявление на Божественото Начало във Вселената** (курсивът мой – К. З.). Паневритмията внася живот, сила, радост и красота в човешката душа.”*

“Трябва да се запознаете с научната страна на Паневритмията. Природата обича с най-малки усилия да добие големи постижения. В Паневритмията са впрегнати силите на ума, сърцето и волята да работят в хармония. Чрез Паневритмията ще се покаже на хората как могат да приемат силите на природата. Ние правим тия упражнения сутрин, понеже тогава има най-благоприятни условия. Те трябва да се правят от 22 март до 22 септември. Според закона за еволюцията ние започваме с тялото.”

(Учителят П. Дънов)

Всичко изнесено дотук в рамките на настоящата тема има пряко или косвено отношение към философско-езотеричното съдържание на Паневритмията. Не бихме могли да отделим от него нито наименованието, нито структурата ѝ, нито – още по-малко – принципите, според които тя би трябвало да бъде изпълнявана. Обособяването на разглежданата тук подтема има за основна цел добавянето на допълнителна и съществена по значението си информация, както и по-задълбоченото изследване на проблеми от принципно естество.

Философско-езотеричният ракурс на наблюдение и проучване не може да не бъде свързан с вечния въпрос за **смисъла**. Според Учителя П. Дънов формата е свързана с физическия (материалния) свят, съдържанието – с духовния, а смисълът – с Божествения. Следователно с обединените усилия на философското и езотеричното познание нашата цел е да надникнем отвъд завесата на заобикалящата ни материалност (в случая – формата, външният израз на Паневритмията във времето и пространството) и да се устремим към духовното съдържание и Божествения смисъл на паневритмичните упражнения.

Ако решим да навлезем в дълбините на човешкия (микрокосмоса) и всемирния (макрокосмоса) живот, ще достигнем до извода, че всяка проява на микрокосмичното битие представлява отражение или резонанс на глобалния вселенски живот, който блика навред в Космоса. В един съдбовен момент от своето еволюционно израстване хомо сапиенс – мислещият, разумен човек – надмогва инстинктите и поривите на своята биологическа природа и в душата му се заражда

стремлението да даде израз на висшия живот на Духа. Един от най-фините методи за изпълване на този стремеж със съдържание е досегът с изкуството, творческата дейност на човека в тази необятна област на себеизразяването. Музика, изобразително изкуство (живопис, графика, скулптура), танцово изкуство, архитектура, опера, театър, драма и колко още красиви нюанси и варианти в храма на безсмъртните музи на негово величество Изкуството... Сред тях достойно място заема и хореографията. Тя демонстрира по безспорен начин ролята на движенията в нашето съществуване. Дори и в ежедневието ни живот всяко движение изразява някаква идея. В полето на изкуството движенията най-често се явяват синтезиран израз на дълбоки естетически и духовни идеи и преживявания.

Главната закономерност в случая е, че всяко движение представлява въплъщение на определена мисъл. В конкретния случай с хореографията като вид изкуство нейната изразност би трябвало да преследва такова съвършенство, че зрителят да улови, да разгадае в движенията мисълта, идеята, заложили в тях и предназначени да ни внушат замисъла на автора. Идеалното постижение е, когато достигаме като наблюдатели до пълнотата на авторската идея и се сливаме с мисъл-формата, която той е изпълнил със съдържание – с помощта на изпълнителите, разбира се. Изводът е, че и танцът (в балета, операта и оперетата), както и играта (в драмата, комедията и трагедията), биха могли да станат изразители на духовната същност на човека. И едно далеч по-глобално обобщение: ритмиката на телесните движения ни отвежда до идеята за ритмиката на Космоса.

Всички упражнения от Големия цикъл на Паневритмията – заимствани от Живата Разумна Природа – са по своята същност и съдържание израз на съответстващи им възходящи състояния на човешката душевност. Отличителен техен белег са спокойствието, липсата на стихийност и необуздана емоционалност, величествена простота и гениално прозрение за извечната връзка между земното и небесното. Играят се на ранина, в часовете на пробуждащия се живот, когато от недрата на световното сърце се изливат с пълни шепи най-ценните дарове на Божията Любов.

Кръгът на Паневритмията е малка, но изящна проекция на огромния кръг на вселенския кръговрат, по който протичат силите и енергиите на макрокосмическия живот. В отделните упражнения са вложени и стаени всички положителни състояния, през които преминава човешкият живот. Играейки Паневритмия в ранните утринни часове, участникът придобива златния шанс да постигне резонанс с протичащите в тези свещени мигове благодатни сили на Живата Природа. Те от своя страна му съдействат, за да покълнат и да дадат обилни плодове заложените в неговата духовна природа семена на Божественото. За ролята на неангажиращите наглед паневритмични упражнения по отношение на планетарната действителност, за мащабите на тяхното въздействие най-ясно и вдъхновено звучат думите на Учителя на ББ в България: ***“Велико оръжие е Паневритмията, която ви давам. От вас зависи къде и към кого ще го насочите и от това зависи мирът и хармонията не само между нас, но и в света.”***

Паневритмията е творчески процес на пресътворяване на човека според изначалния Божествен План за предназначението на човешкото същество. От своя страна творчеството – само по себе си – представлява процес на създаване на ново качество. Тези две изходни предпоставки и логическата връзка между тях ни дават основание да заключим, че във вселенския ритъм на Паневритмията човек пресъздава самия себе си като личност с нов облик – подобие на идеалния първообраз, роден предвечно в свръхсъзнанието на Твореца. Не на последно място – Паневритмията допринася за установяване на хармония в психо-физическото единство на индивида, както и между самия човек и природната среда. А хармонията е последната крачка преди постигането на жизнената цел на нашия живот в материалното битие – съвършенството (Мат. 5:48), така както тази цел е формулирана от самия Господ Иисус Христос, най-великият Космически Дух, слизал някога в плът на нашата планета.

Именно Паневритмията като творчески процес свързва неделимо висшата с нисшата природа у човека, неговото духовно и материално естество. И по-точно – движенията на този уникален все-

ленски танц на пресътворението притежават чудодейното свойство да трансформират видимото в невидимо, земното в небесно. Затова Учителят П. Дънов е в правото си да подчертае: **“Движенията на Паневритмията са едновременно механични, органични и психични. ...Те имат голямо влияние върху човешкото съзнание. Тези движения се превръщат във вътрешни, психически процеси.”** Механични движения са тези, при които разумността действа отвън, а не отвътре. Органични са онези, при които взема участие вътрешният живот, но не като ясна, съзнателна мисъл. А психични са движенията, свързани с определена мисъл. Мащабът на въздействието на паневритмичните упражнения далеч надхвърля отделната човешка личност или дори кръга на конкретните изпълнители. Той бележи разширение до пределите на цялото човечество, на цялата планета.

В случая лаиците – незапознати със скритите за физическото зрение обекти и явления на целокупния Живот – биха запитали: какво значение може да има една такава игра за съществуването на Цялото? И би следвало да им простим невежеството, понеже те все още живеят с погрешното убеждение за реалност на отделността, на разделението между частите и Цялото. Те все още не знаят, че всяко събитие в битието на частите неминуемо се отразява върху общия живот, че мислите, чувствата и действията на човека се проектират по невидим начин в духовните зони на Космоса и оставят своите следи върху фината тъкан на тяхната субстанциалност. Ако средният гражданин на планетата притежаваше ясновидски способности, той със сигурност би се ужасил, след като надникне в тези полета на ноосферата. До такава степен са затрупани те с нашите ежедневни негативни излъчвания на мисловен и емоционален план. За погледа на ясновиждащия Земята е заобиколена от плътна мрачна аура с мръсно кафяви, сиви, отровно зелени и черни оттенъци. Само тук-там проблясват отделни снежно бели и златисти искрици на чисти духовни стремления, на дела, изтъкани от честност, благородство и всеотдайност. Проблясват и скоро угасват, потопени в общия фон на посредственост, злонамереност, егоизъм,

тщеславие, алчност и корист. Не бива да се борим със злото, многократно ни поучава Учителят на ББ в България, а трябва да творим добро. Едно от най-могъщите оръжия в тази битка за съдбата на човечеството е Паневритмията.

И затова, когато разглеждаме нейното философско-езотерично съдържание, за пореден – и далеч не последен – път сме длъжни да изтъкнем: всяка идея, всяко качество на човешката душевност съответства на определено движение. И обратното – всяко движение, включително при изпълнение на паневритмичния танц, отразява съответна настройка на психиката, нейното вътрешно съдържание. В този ред на мисли можем да говорим за движения на Любовта, на красотата, на Доброто, на милосърдието, на справедливостта (въобще на всички добродетели) и т. н. Именно върху подобна здрава основа е изградена и Паневритмията. Хората, които не спазват нравствените закони в своя живот, погрозняват (погледнете, например, лицата на жените, които търгуват с плътта си, или на онези, които редовно угаждат на тялото си във всяко отношение). Движенията им също стават неестетични, недодялани, грозни. И, от друга страна, когато човек върви неотклонно по духовния Път и животът му преминава в съзвучие с Божиите нравствени повели, самият той се разхубавява и движенията му започват да се отличават с все по-голяма плавност, мекота, грация и красота. Ето защо трябва да признаем необходимостта от вносяне на съзнателни елементи в подсъзнателния живот.

Изложената по-горе обвързаност между форма (движение) и съдържание (духовния облик на човека) би могла да бъде разглеждана като следствие от проявлението на вече разгледания втори херметически принцип – за съответствието (аналогията). Както е известно, той формулира глобалното съответствие между всички обективни реалности в Битието, между всички неща във Вселената. А това съответствие от своя страна е основано върху всеобщото Единство, лежащо в корените на всичко съществуващо, на целия Космос. Осмисляйки тази взаимообусловеност между всички компоненти на мировата Реалност, по-бързо и по-резултатно бихме могли да

достигнем до значението на Паневритмията за живота на Цялото – на глобалната планетарна общност на Разума. Не на последно място – отчитайки действието на петия херметически принцип (за ритъма), следва да допълним, че формите на паневритмичните движения, които са съобразени с някои периоди от ритъма на всемирния Космичен Живот, оказват силно и благотворно въздействие върху организма и психиката на човека.

Действието на движенията в Паневритмията може да бъде разглеждано в три насоки:

1) Те са проводници и акумулатори, посредством които участникът в Паневритмията се свързва с творческите и съзидателните сили на Живата Разумна Природа, приема ги и ги оползотворява за целите на своето духовно-нравствено развитие и израстване. В този смисъл посочените сили притежават качеството животворност.

2) Като следствие от обстоятелството, че паневритмичните движения са в хармония с глобалния космичен ритъм на Битието, който привежда в активност целокупния вселенски живот, те съдействат за активизирането на всички латентни, непроявени сили на човешката духовна природа, привеждат ги в действие в името на съзиданието.

3) Упражненията на Паневритмията обладават такъв характер, който позволява на изпълняващия ги да изпраща чрез тях благотворни енергии, мисли и идеи в ефира и оттам те продължават своето позитивно въздействие спрямо света и неговата промяна към по-добро.

От друга страна, не бива да смесваме паневритмичните движения с физкултурата (в широкия смисъл на понятието), гимнастиката или балета. Те са основани като същност, форма, съдържание и въздействие върху дълбоки закони на духовния свят, чието действие служи на човека за влизане в контакт с енергиите на природата и тяхното прилагане за неговата индивидуална еволюция. *Panta rei* (“Всичко тече, всичко се променя!”) – възкликва Хераклит преди около две хилядолетия и половина. Движението е всемирен закон, се произнасяме важно и сериозно ние, придавайки нюанс на научност на това твърдение. Да, всичко се движи и подлежи на промяна.

Такива са законите на творението, вложени в него от Твореца. Ала когато в тези движения влагаме разумност, тогава получаваме придобивка. И тя може да бъде изразена по следния начин: при изпълнението на паневритмичните упражнения влизаме в активен и взаимно полезен обмен с живите сили на Природата.

Тези живи сили и енергии са поляризирани, както и всички останали обективни реалности в природната среда. Така гласи и третият херметически принцип, залегнал в основите на философско-езотеричното съдържание на Паневритмията – принципът на полярността (двойнствеността, пола). Излъчванията на човешкия организъм не правят изключение от действието на този принцип – те също са поляризирани. В този смисъл дясната страна на човека (десният му крак, дясната ръка и т. н.) е израз на творческите сили в природата, а лявата му страна (левият крак, лявата ръка и т. н.) – съответно на съграждащите сили. Затова при паневритмичните упражнения е от значение коя страна взима участие в движенията. Движенията на десните крайници или самото обръщане надясно изразява свързване на изпълнителя с творческите сили в Космоса, а движението на левите крайници или обръщане наляво – със съграждащите сили. Това е причината Паневритмията винаги да започва с десния крак. Понеже творческите сили влизат в действие първи. Те именно творят, създават онези елементи, върху които впоследствие работят и ги доразвиват съграждащите сили. Когато стъпваме ту с левия, ту с десния крак при будно съзнание и пълна концентрация, се осъществява смяна на теченията, на положителните и отрицателните течения, на творческите и съграждащите течения.

От изложеното дотук имаме основания да изведем още **три собствени принципа на Паневритмията:**

1. Ритъмът на паневритмичните упражнения сам по себе си – независимо от влиянията на околната среда – оказва обновително въздействие върху човешкия организъм.

Както вече бе изтъквано неколкократно, всичко във Вселената почива върху законите на ритъма (пети херметически принцип).

Спазването на тези закони облекчава труда на човека и повишава качеството на постиженията му.

2. Движенията в Паневритмията отговарят на известни космични закони.

Освен чисто механичния си характер движенията на тялото свързват човека с известни природни сили. Ако познаваме законите на Живата Разумна Природа, бихме могли да усвоим тези сили и да ги използваме за конструктивни цели. От друга страна, има движения, които имат значение само за този, който ги изпълнява (движения от частен характер), както и такива, които свързват човека с Всемира, с Цялото (движения с универсален характер). Вторите са израз на космични движения и ритъм. Ако движенията на човека са в хармония с Космоса – с неговото огромно пулсиращо сърце, изпълнителят се свързва със силите на природата и ги приема в себе си. Именно от подобно естество са паневритмичните движения. Те са в хармония с космичните движения и ритъм, които творят, градят и организират всичко във Вселената и затова оказват мощно позитивно въздействие върху човека.

Чрез някои паневритмични упражнения ние приемаме запаси от земния магнетизъм. Необходимо е периодично да се свързваме със земните и слънчевите енергии. При будно съзнание, когато ръката е насочена нагоре, човек се свързва със слънчевите сили, а когато тя е насочена надолу – със земните сили. Тогава приемаме положителните, градивните енергии от Земята, а непотребните, дисхармонични енергии предаваме на нея. При изпълняване на паневритмичните движения е нужно да знаем какви енергии излизат от цялата ръка и какви, в частност, от всеки пръст. Това познание е потребно заради отклика, който очакваме да получим от Всемира.

3. Налице е връзка, съответствие между тон, форма, движение, цвят, число и идея в Паневритмията.

Казано с други думи, Паневритмията е съчетание между тон, форма, движение, цвят, число и идея.

Известно е от какво огромно значение за Паневритмията е **музиката**. Тя оказва влияние както върху физическата същност на човека – неговото тяло, така и върху душевността му, върху мисловната му дейност. По своето естество музиката представлява материализирано движение на Духа. Тя е правилният начин за организиране на материята в човешкото същество и на неговите мисли, чувства и постъпки. Колкото една мисъл е по-правилна, по-възвишена, по-определена и ясна, толкова тя е по-музикална. Ето защо чрез музиката се изграждат не само нашите физически органи, но и психическата надстройка на личността; чрез нея се влива живителна струя в човешкия душевен и духовен мир. Затова музиката може да бъде дефинирана като проводник на истинския живот. Тя е началото на всяка култура. Тя е в основата на всяка позитивна реализация. Творецът е вложил в Космоса закон за връзката между музиката и движението. Именно тази връзка лежи в основата на Паневритмията. Действието на този закон обуславя съответствието между тон, движение и идея, за което вече неведнъж ставаше дума в това изложение. В този смисъл е и реплика на Учителя П. Дънов: *“Всяка дума, изразена музикално и с движения, внася нещо ново в човешката душа. Когато се съчетае музиката с движения и идеи, това е една велика сила, с дълбоко психо-физично действие върху човека. Във всички гимнастически упражнения трябва да влезе музиката, за да ги облагороди.”*

От особено значение е, че при Паневритмията самата музика не е в духа на съвременните музикални стилове, а тя притежава нещо ново в себе си. Тя е в съзвучие с по-дълбоки закони на Битието и по тази причина говори директно на възвишеното у човека, събужда го и го развива. Музиката на Паневритмията има свойството да издигне човека в онези възвишени сфери, за които той извечно е копнял. Тя го свързва със света на Висшата Реалност. Тази музика не е произволна, а съответства строго на движенията и на идеите, вложени в тях. И само при наличието на това съответствие паневритмичните движения придобиват мощно, магическо въздействие, бивайки носители на породилите ги идеи. Нещо повече – движенията се превръщат във въплътена идея!

Ако обърнем внимание върху тоналността, в която звучи всяко паневритмично упражнение, ще достигнем до определени изводи в две направления: според името на тоналността и според нейния вид (мажор или минор). Името ѝ обуславя цвета, в който свети всяко упражнение. По този повод Учителят П. Дънов казва: *“Силата на песента зависи от цвета, който се получава след нея.”* И на друго място в Словото му: *“Движението на етерните светлинни вълни е Паневритмия. Червените, портокаловите, жълтите и прочие лъчи на светлината имат свои движения, своя музика.”* Специално във връзка с двата вида тоналности – мажор и минор, Учителят на ББ изтъква следното: *“Духовните мотиви обикновено са в мажорни гамии. В природната музика няма минорни гамии. Тях ги е създал човекът, като резултат на своите болезнени и тъжни състояния. Минорните гамии са на физическия свят, а мажорните гамии са на духовния свят.”* Всяко упражнение в Паневритмията, което звучи в мажорна тоналност, ни свързва със светлината на духовния свят, с възходящия полюс на мисълта и чувството, с радостта, а като процес – с еволюцията. Всяко упражнение, което звучи в минорна тоналност, ни свързва с физическото поле, като сила – с низходящия полюс на мисълта и чувството, със скръбта, като процес – с инволюцията.

При изпълнението на паневритмичните упражнения следва да извикаме в съзнанието си тъкмо онези идеи, които съответстват на движенията. Така именно движенията се превръщат във външен израз на идеите, на които са рожба. По този начин достигаме до още едно, донякъде поетично определение на Паневритмията – **мисъл, изразена чрез движения.** Всяко упражнение е свързано с един процес на съзнанието. И затова всяко упражнение оказва въздействие върху определени сили на човешкото духовно начало. Ето защо Паневритмията е в пряка връзка с пробуждането, освобождението и творчеството на човешката душа. За да се улеснят двата процеса – вземане и даване, – които се извършват при паневритмичните упражнения, при тях трябва да участва пълноценно и активно съзнанието. Това е условието за целесъобразен обмен между човека и околната среда. Понеже характерът на енергиите, които изпраща и

приема участникът в паневритмичния танц, зависи от будността на съзнанието, от идеята, която е завладяла изпълнителя на съответното движение. Тази е причината да нямаме право да отъждествяваме паневритмичните движения с механичното изпълняване на гимнастическите упражнения. За разлика от вторите първите се явяват дейност, в която вземат участие всички сили на човешкото естество: физически, духовни, умствени и Божествени. Всички тези сили при Паневритмията са в състояние на будност, творчество, активност и възприемчивост. Ето защо при паневритмичните упражнения трябва да се мисли. Всяко движение тук без мисъл няма смисъл. Нужна е пълна вътрешна концентрация, която необходимост обособихме като шести собствен принцип на Паневритмията.

Ръцете на човека са силови линии, по които протича жива енергия. Щом сме в будно съзнание, възниква връзка между ръката и Живата Природа и по всеки пръст протича тази жива енергия – праната. Ако сме свързани с Божественото начало у себе си, то ще осигури протичането на тази енергия в цялостната ни същност.

Една от целите на Паневритмията е да се събудят спящите духовни сили и заложби на човешката същност. Редовното и правилно изпълняване на паневритмичните упражнения допринася за постигане на духовен подем, култивиране на възвишени мисли и чувства, облагородяване на характера, вливане на живот, здраве и сила във всички телесни органи. Казано с други думи: **Паневритмията подмладява и възвисява!** Освен всичко изброено тя е и мощен метод за трансформиране на човешките състояния. Когато ни налегнат тревога, обезверяване, чувство за безнадеждност, печал, отчаяние (а това се случва по-често, отколкото бихме искали, поради естеството на нашето съществуване в царството на относителността – този материален свят на болката и страданието), тези състояния подлежат на положителна трансформация с помощта именно на Паневритмията. Всеки, който е участвал в космичния ѝ танц, може да го потвърди!

Не на последно място – Паневритмията спомага за развиване на естетическо чувство, както и на усет за ритъм и музикално чувство. Посредством Паневритмията се подхранва и развива и социалното

чувство у личността, понеже тя се изпълнява групово от много хора, обединени от обща идея и слети в единство на мисъл и движение. Именно това чувство на единение възпитава човека, събужда неговото колективно съзнание. Според най-гълбинната си същност паневритмичните упражнения представляват молитвен зов на душата – зов към Светлината, към вечното Добро, към Любовта, към извечната Реалност, която ние – вярващите хора – назоваваме **Бог**. Те са и свещенодействие, чрез което човек осъзнава, че същината на естеството му е музика, чистота, любов... В миговете на тяхното изпълнение усещаме в пълнота безбройните нишки, които ни свързват с Всемира. Затова и тези мигове ни носят чувство на благоговение и свещен трепет. Те внасят поезия, нежна лиричност в суровия, безпощаден ритъм на нашия така динамичен и объркан живот. Така Паневритмията съдейства за създаването на новия тип човек – човек на дейната любов.

Ала Паневритмията оказва подобно благотворно въздействие не само върху участниците в нея, но и върху външния свят. Когато постигаме съответствие и хармония между движение и идея, то чрез движенията предаваме тези идеи на цялото човечество. Така изпращаме в света нови творчески сили и импулси, които съдействат за неговото обновление и прогресивно преобразуване. Всички нови идеи, подлежащи на вграждане в планетарната култура, всички животворни принципи, притежаващи силата да я обновят, да издигнат човешката общност до висотите на Новата Култура, са вътрешно присъщи на паневритмичните движения. Затова Паневритмията е такава форма, която е пригодна да изрази новите идеи и да ги предаде чрез музика, движение и слово на човешкото естество и на целокупния живот. Следователно в нейните движения са въплътени идеите, които строят и градят Новата Култура. В тези движения са стаени пружини с магическа мощ, чрез които ще се пробудят новите творчески сили на човешката душа – сили, които чакат дванадесетия час на своето проявление!

Както вече бе отбелязано по-горе, Големият цикъл на Паневритмията се състои от упражненията на Паневритмията (в тесния сми-

съл на понятието; 28-те упражнения), Слънчеви лъчи и Пентаграм. В този ред те биват изпълнявани с малка пауза, непосредствено едно след друго. Големият цикъл е Цялото, а когато говорим за Цялото, имаме пред вид кръга – символ на Вечността, на вечното, нестихващо Развитие. Изводът е, че Големият цикъл обхваща целия кръг, а трите по-малки цикъла – определени части от него. Оттук произтича и необходимостта да разполагаме упражненията в кръга. Цялото и кръгът са идентични. Цялото не бива да бъде разглеждано като механичен сбор от величини. То е изпълнено с живота на своите съставни части. Кръгът е жив, в неговите сектори пулсират различни сили и енергии. Казано по друг начин: чрез кръга всемирният живот се проявява в многобройните измерения на времето и пространството.

Хоризонталната ос разделя кръга на две половини. Долната половина, под хоризонта, е свързана с изявата на живота в най-нисшите в субстанциално отношение полета (светове) – физическо и астрално. Горната половина е Небето, светът на Духа. Под хоризонта, в сферите на най-ниска субстанциалност – физическа (материална) и астрална, поставяме упражненията на Паневритмията (в тесния смисъл). Над хоризонта, във владенията, зоните на Духа – ментална (умствена) и каузална (причинна), поставяме упражненията на Слънчеви лъчи и Пентаграм.

Вертикалната ос внася още едно разделение (диференциация) на паневритмичните упражнения. Първата четвърт от кръга свързваме с първите 10 упражнения, втората четвърт – с останалите 18 (с което приключва първият малък цикъл – Паневритмията в тесен смисъл на думата), третата четвърт – с упражненията на Слънчевите лъчи, и четвъртата четвърт – с Пентаграма.

Към първата четвърт на кръга отнасяме проявите на физическото поле (материалния свят). Тук действат силите, свързани със старозаветния живот на човека. В първата четвърт поставяме началните 10 упражнения. Към втората четвърт на кръга отнасяме проявите на астралното поле. Тук действат силите, свързани с новозаветния живот на човека. Във втората четвърт поставяме останали-

те 18 упражнения от Паневритмията (в тесния смисъл). Към третата четвърт на кръга отнасяме проявите на умственото поле. Тук действат силите, свързани с живота на праведния. В третата четвърт поставяме упражненията “Слънчеви лъчи”. И на последно място, четвъртата четвърт на кръга е свързана с причинното поле. Тук се проявява животът на ученика. В четвъртата четвърт поставяме упражнението “Пентаграм”.

Някой би могъл да запита дали това разделение не е твърде условно и самоцелно. Нека цитираме отново Учителя П. Дънов: *“Упражненията на Паневритмията са като преддверие за Божествения свят. Някои от движенията на Паневритмията влизат в Божествения свят, други – в духовния, трети – във физическия. Научете се да ги играете правилно.”* Следователно Учителят на ББ в България е разграничавал упражненията. Насоката на всичко изнесено дотук ни дава право да търсим строгата логика на Божествения закон, според който нищо не е случайно, а се подчинява на Принципа на причини и последствия. В Големия цикъл на Паневритмията се наблюдава една последователност на развитието, която започва с упражнението “Пробуждане” и завършва с “Пентаграм”. Това развитие свързваме с пътя на душата през четирите полета на Космоса: физическото, астралното, умственото и причинното. И отново може да възникне въпрос: какъв смисъл има днес да се играят упражненията, за които подчертахме, че имат връзка с живота на старозаветния тип човек, при положение че човешкото съзнание вече е излязло от периода на инволюцията? На подобно запитване – макар и хипотетично – Учителят П. Дънов отговаря: *“Старозаветният живот тече във вашите жили, в дебелото черво. Вие не можете да се избавите от старозаветния живот. Следователно той носи ред противоречия в себе си, от които вие не можете да избягате.”* У всекиго от нас дремят като потенциал силите на този живот – неизбежна наследственост от миналото. Независимо че присъствието им не е от определящ характер (поне така би трябвало да бъде от еволюционна гледна точка), необходимо е силите и енергиите на старозаветния живот да се раздвижат, да се трансформират

и да преминат в по-висока октава на развитие. За този процес на позитивна трансформация Учителят на ББ у нас изтъква: *“В старозаветния живот вие ще изкупите греховете си и ще се мъчите. В новозаветния живот вие ще се усъвършенствате. В живота на праведния ще помагате на другите. А когато дойдете на Земята като ученици, ще изучавате първото правило, чрез което Любовта може да се прояви в нашия живот. Вие ще бъдете тъй снизходителни към другите, както и към себе си.”*

Старозаветните са хора на завистта и отмъщението, затова на Земята те се мъчат. Преминавайки през изпитанията на живота в гъстата материя, те се изпълват със злоба и ожесточение. Новозаветните са души, все още неовладели емоционалната си природа, затова на Земята те страдат. Житейските изпитания им носят разколебаване, съблазняване, съмнение. Праведните са надарените, талантливите, гениалните, които идват да служат на по-високи нравствени идеали. Техният живот е изпълнен с разочарования. Изпитанията ги натъжават и наскърбяват. А учениците (разбира се, имаме пред вид окултните ученици) са онази общност от пробудени, напреднали по духовния Път индивидуалности, които следват своя Учител и работят за осъществяване на неговата мисия на планетата. Те са тружениците, работниците на Божията нива. Изпитанията в живота ги изпълват с радост и им помагат да продължават да се учат. А защо именно се радват, вместо да страдат при сблъсък с горнилото на земното битие? Понеже придобиват ново знание, нова поука, нова сила. Затова ги назоваваме “ученици” и свързваме житейската им проява с Школата на великия Разумен Живот.

Силите на четирите вида живот се проявяват във всекиго от нас. Желателно е, когато играем Паневритмия, да преминаваме съзнателно от един вид живот в друг, в съответствие със закона на противачащите енергии, защото те си взаимодействат по определен начин. Животът на ученика слиза в живота на новозаветния, а животът на праведния слиза в живота на старозаветния. Животът на новозаветния се стреми към живота на ученика, а животът на старозаветния – към живота на праведния.

2. Смисъл на Паневритмията; енергийни взаимодействия

а) смисъл

“Всемирното хармонично движение на цялото Битие е Паневритмия (курсивът мой – К. З.). Когато човек прави тези движения, той е в хармония с цялото Битие. Тогава възприема Божието благословение, понеже всичко е Божие. Когато при паневритмичните движения стъпваме на единия или другия крак, това стимулира чакрите, става смяна на положителните и отрицателни течения, на творческите и съграждащи течения. При Паневритмията мисълта се свързва с музиката и с движението. Трябва да играете, за да се подмладите. С Паневритмията човек постепенно придобива мекота. Тези движения на Паневритмията са разумни. Те са подготвителни движения. Те имат магическа мощ и влияят върху целия свят, а не само върху нас. Тези движения са взети от природата, от целия вселен и са в хармония с космичния ритъм.”

“Целта на Паневритмията – тя може да даде големи резултати. Ако всички българи биха играли всяка сутрин Паневритмия съзнателно, никакво зло не би постигнало държавата им и никога не биха боледували. Ние играем Паневритмия, за да се свържем с невидимите помагачи от всички светове и по този начин да улесним пътя на българския народ.”

“Бог изпрати Великия Си Дух на Земята, а вие сте назначени на служба при Него като стрелци и телохранители. Дадено ви е оръжие в ръцете, с което строго да пазите изпълнението на Великия Закон, т. е. да пазите мира и хармонията в човешките души, а не да насочвате даденото ви оръжие против Великия, всявайки раздори и разногласия помежду си. ...Внимавайте! Оръжието ви е дадено. Зависи от вас къде ще го насочите – дали против нисшите души (прояви), или против оная Велика Огромна Божествена Сила, която само с мисълта си може да ви заличи от лицето на земята.”

(Учителят П. Дънов)

Учителят П. Дънов е изяснил същинския смисъл на понятието “Паневритмия” от духовна гледна точка посредством следното изчерпателно и изпълнено с дълбок смисъл изречение (което същевременно се явява и поредната дефиниция на понятието): **“Паневритмията е разумна обмяна със силите на Живата Природа.”** На друго място в своето Слово той допълва картината на това космическо по мащабите си взаимодействие, конкретизирайки формите и амплитудата му, както и проявлението на вселенския принцип за съответствието (аналогията) при изпълнението на паневритмичните упражнения: **“Ние правим тези упражнения, както ги правят в другия свят. Те не са измислени, те са снети отгоре. Може да се правят и други упражнения, но ще видите разликата. Защото в тези упражнения са свързани физическият, духовният и Божественният свят** (курсивът мой – К. З.). *Има преливане от един свят в друг. Във физическо отношение светът е виртуоз, а в духовно отношение – не. Трябва да се уравновесят физическите движения с движенията на чувствата и мислите. Те трябва да се хармонизират. Тогава тези противоречия, които сега съществуват, ще се изгладят.”*

Паневритмията поставя участника в нея във връзка със съществата, които са по-напреднали в еволюционно отношение от човешкия род. Тя събужда и развива вложените в личността заложби, неговия духовен потенциал. Чрез Паневритмията изпълнителят придобива възприемчивост към животворните сили и енергии, пронизващи целия Космос. Тя допринася за постигане на резонанс с тях. Кой са най-важните измежду тези сили? Учителят на ББ в нашата страна отговаря: Доброто, Справедливостта, Разумността, Хармонията, Братството, Свободата, както и докосването до Космичната Любов.

Мнозина сигурно се питат: защо паневритмичните упражнения започват всяка година на 22 март и защо се играят рано сутринта? Смисълът на тази съществена подробност е съсредоточен в обстоятелството, че сутрин, при изгрев слънце, Земята притежава отрицателна полярност. Тогава именно тя приема най-голямо количество

енергия от Космоса. Този факт е от извънредна важност, за да бъде оценено значението на изгрева. По тази причина при изгрев слънце човешкият организъм е най-възприемчив към слънчевата енергия. Винаги сутрин има повече прана или жизнена енергия в атмосферата и в природата като цяло, отколкото през другите фази на денонощието. Точно в ранната утрин организъмът поглъща най-много положителна енергия, така да се каже – зарежда се с нея за свое и за всеобщо благо. От друга страна, планетата Земя в началото на пролетта е повече отрицателна в енергийно отношение, отколкото през другите годишни времена, и именно тогава приема най-крупно количество съзидателна енергия. Тази е причината слънчевите лъчи през пролетта да оказват най-мощно лечебно въздействие. Най-подходящите за жизнено обновление месеци (период от годината) са между 22 март и 22 юни. В този отрязък от време – три месеца – човек следва да разтвори съзнанието си, цялата си същност и с Любоб да възприеме животворната сила, в която така благодатно е потопен.

Както вече нееднократно бе изтъкнато, действието на Паневритмията върху човека е всестранно, мащабно и с могъща трансформационна сила. То е от значение преди всичко за развитието и обновата на организма (тялото) и психиката (душата, безсмъртното духовно начало). Движенията на Паневритмията не са изморителни, а представляват плод на познаването на живите сили в Разумната Природа, които се пробуждат и в човешкия организъм и дават възхитителни резултати. Тъй като паневритмичните движения са придружени от специална музика, специфична за всяко упражнение, съчетанието на играта с музиката изгражда у човека паневритмична и естетическа наслада, която повдига тонуса и създава възвишено настроение. Изпълнението на Паневритмията предлага най-висок ефект, когато е масово. Тогава участникът в нея се чувства включен в един ритмичен процес, който е сякаш продължение от ритмиката на Природата и Космоса.

Пътят на човешката душа е свързан с процеса на одухотворяване на материята. В своето безсмъртно произведение “Алексис Зор-

бас” великият гръцки писател Никос Казандзакис (предлаган четири пъти за Нобелова награда за литература; и четирите пъти удостоенето му с това най-високо признание е осуетено от управляващата по онова време в Гърция военна хунта) обобщава философско-езотеричното предназначение на физическия свят в рамките на едно кратко изречение: **“Материята съществува, за да се превърне в дух!”** Само геният би могъл да бъде толкова лаконичен и точен...

Ако се върнем към темата за Паневритмията, трябва да отбележим, че тя има своето достойно място в грандиозния процес на трансформация на материалното в духовно. Двуймерната форма на паневритмичния кръг е уникална, понеже в нея е проектирана спиралата на Развитието – вечния процес на пресътворение на космичната необятност. В същност целият свят може да бъде сравнен с една гигантска спирала, в която се вместили като градивни елементи и се развиват безброй други, по-малки спирали. Те отразяват съществуването на всяка обективна реалност в Битието – като започнем от най-мощните: галактики, звездни купове, мъглявини, слънца и планети, и стигнем до всяка обособена индивидуалност, включително човешката. Ако изолираме един сектор от тази спирала, ставаме наблюдатели на жизнения цикъл в определено пространство и време – една обособена система от измерения, характеризират се с проявлението на специфичен тип съзнание (независимо дали отговаря на представите ни за “жива” или “нежива” материя – пред вид относителността на този възглед, който не отчита вездесъщото присъствие на Божия Дух във всяка точка от Всемира). На друго място, в друг сектор – “нагоре” или “надолу” по спиралата – откриваме друга форма на изява на пространствено-времевия континуум, както и друг тип проекция на космическото всеобхватно съзнание. За първичната, великата Спирала това са само незначителни фрагменти, епизоди от нескончаемата в дълбина и ширина всемирна драма на Живота. А той има своето начало единствено и само у Бога. И единствено и само Той предопределя края му. За да бъде положено едно ново начало... И така – до края на Вечността...

Цялото вселенско пространство е проникнато от всеобщ космичен ритъм, на който е подчинен животът. Можем да го наречем **пан-ритъм**. Същевременно пространството е изпълнено повсеместно и от силата и творческата мощ на Божественото Слово, чрез което Великият Космически Разум е сътворил основите на явлението “живот”. Отражение на това Слово именно е Паневритмията. В този смисъл тя би могла да бъде дефинирана и като **визуален образ на Словото**. В тази си роля Паневритмията изпълнява функциите на обмен и връзка между световите на Проявеното Битие. Основополагащите принципи на нейните движения са еднакви за цялото жизнено космично пространство, за цялата Вселена. Тази е причината мястото на паневритмичните упражнения да бъде строго определено в общия план, в глобалния аспект на Промисъла на Твореца. В подобен контекст са и разсъжденията на Учителя П. Дънов: “*Колелото на Паневритмията е едно малко повторение на огромното световно колело, по което протичат силите на макрокосмичния живот. То крие в себе си идеята за Божественото пробуждане на живота, за четирите годишни времена, радостта на даването и на всички ония състояния, през които минава човек в своя живот.*” Затова е от такава подчертана важност да вникнем в смисъла на всяко упражнение, във връзката му с Цялото, в значението на всяко движение и в неговото духовно съответствие спрямо вътрешния свят на човешкото същество. Правилното изпълнение на Паневритмията крие за участника в нея най-примамливата възможна награда: “*Упражненията от Паневритмията са като преддверие за Божествения свят. Някои от упражненията от Паневритмията влизат в Божествения свят, други – в духовния, трети – във физическия. Научете се да ги играете правилно*” (Учителят П. Дънов).

Като червена нишка в смисъла на Паневритмията е втъкана връзката между земното и небесното, между Духа и материята, между душата и тялото на изпълнителя. Упражненията въздействат едновременно и върху телесното, и върху психическото естество на участника. Посоката на въздействие е **отгоре надолу**. Това е посоката на

протичане на фините енергии от духовната вселена към физическата. А посоката на инициране протичането на тези енергии е **отдолу нагоре**. По-точно – чрез правилното изпълнение на отделните паневритмични упражнения. В този ред на разсъждения нека отново цитираме Словото на Учителя П. Дънов: *“Всяко упражнение е един психо-физиологически акт. **Всяка мисъл, всяка енергия трябва да се въплъти, за да има израз. Ако вие може да владеете вашата ръка във всички направления, това показва, че вашата воля е нормална. Иначе имате дефект умствен, сърдечен или волев(и). Затова ще правите упражненията ден след ден, за да изправите дефектите.**”* Не на последно място – правилното изпълняване на всички движения притежава стойността на коректив по отношение умствения и емоционалния живот на личността: *“**С тези упражнения ще коригирате вашите мисли и чувства**”* (Учителят П. Дънов).

Когато е преподавал Паневритмията на своите последователи – а чрез тях и на българския народ и цялото човечество, – Учителят П. Дънов е разчитал на духовната зрелост на пробудените души. Разчитал е на това, че те ще проумеят дълбокия смисъл на тази система за психическо и физиологическо израстване и усъвършенстване и ще бъдат годни да я разпространяват за лично и обществено благо. Освен по този начин – преподаването на Паневритмията в основаната от него Школа, той е направил опит да я популяризира, насочвайки вниманието си и към върха на държавната пирамида. Посредством своя предан ученик Любомир Лулчев (който, както е известно, е имал трайни контакти в дворецовите среди и лично с цар Борис III) Учителят на ББ в България многократно е настоявал да бъде съобщено на царя, че за спасението на страната и на народа е необходимо да бъде възприета и разпространена Паневритмията. Дори само този факт (засвидетелстван в спомените на последователи – съвременници на Учителя П. Дънов, например Милка Переклиева) показва огромното значение, което Учителят П. Дънов е придавал на Паневритмията като същност и практическо приложение.

Той, освен всичко останало, се е постарал да изясни на учениците си колко многостранно е благотворното въздействие на панев-

ритмичните упражнения върху човешкото същество. А именно – Паневритмията действа градивно върху човека по следните канали:

1. Тя осигурява контакт на участниците в нея със същества от духовния свят, притежаващи висша интелигентност и значително по-напреднала от човека еволюционна степен.

2. Събужда и разгръща силите, заложибите, качествата и дарбите, вложени в човешката личност. Казано с други думи: Паневритмията съживява за проявление Божествената природа на човека.

3. Идеите, музиката и движенията на Паневритмията проникват в телесната същност на човека – неговия организъм, и го правят възприемчив за съзидателните сили, изпълващи Космоса.

Опитът от изпълнението на упражненията е необоримото доказателство за истинността на тези твърдения. Понеже Паневритмията е външен, материализиран израз на една Велика Реалност, с която влизаме в досег посредством Големия паневритмичен цикъл. И тъй като днес полагаме основите на бъдещата VI (окултна) раса, поставя се и нова основа на Паневритмията. Тя е отражение на Новата Култура, която изгрява на планетарния хоризонт. Идеите на VI раса са включени като неотменна част от паневритмичната музика и движения. По този начин чрез тях човек гради и твори нови ценности и в самия себе си, и в заобикалящата го действителност. Нещо повече – съграждащата се вече VI раса ще бъде изразителка в пълнота на Паневритмията. V раса е на обективното знание, на рационалното, на външното изучаване на Природата – раса на ума. VI раса е и ще бъде на Любовта. Числото шест (поредният номер на расата, която разглеждаме) от номерологическа гледна точка е свързано с Любовта. Силите и идеите, вложени в Паневритмията, ще се превърнат в действителност именно в VI раса. Учителят П. Дънов е загатнал, че има и по-извисени форми на Паневритмията, които ще бъдат дадени на човечеството в следващите етапи от неговото еволюционно израстване.

И в заключение – по няколко думи за конкретизация на смисъла на втория и третия от малките цикли на Паневритмията, съответно “Слънчеви лъчи” и “Пентаграм”.

Учителят П. Дънов казва: *“Съществата от Божествения свят имат формата на кръг и живеят в центъра на този кръг.”* Следователно кръгът е проекция или проява на космическия Разум в определена форма. Всеки кръг – независимо каква степен на разумност отразява – е ориентиран в пространството чрез момента на своето проявление, има четири опорни точки, свързани с четирите посоки на света. Те визират четирите свята на мировата еволюция. Всеки свят от своя страна се разделя на три сектора, свързани с трите Божествени принципа: Истина, Любов, Мъдрост – съответно воля, сърце, ум (триадата на човешката духовност). Именно върху тези три универсални принципа се основават движенията на “Слънчеви лъчи”. Движението напред извършваме винаги при третата стъпка – Мъдростта, първите две са на място. Всеки лъч три пъти се движи по посока от периферията към центъра и обратно. Учителят на ББ у нас коментира: *“С числото три може да работи само Бог.”* Когато говорим за три повторения, за три движения на един и същ музикален съпровод, винаги имаме пред вид изява на същества от напредналите духовни йерархии в трите свята.

Всяка четвърт от кръга се разделя на три сектора. Целият кръг има, следователно, 12 сектора. Това са 12 потока от сили и енергии, притежаващи центрове в пространството и вътре в човека. 12-те сектора в пространството наричаме зодиакални знаци, а на Земята – слънчеви домове. Те имат собствена характеристика, обуславяща значението им. Всеки лъч е свързан с един зодиакален знак, съответно – слънчев дом. В този смисъл “Слънчевите лъчи” са израз на въздействието на 12-те силови полета върху Слънчевата система, а оттам – и върху живота на Земята и на всяко живо същество върху планетата. Нашата звезда – Слънцето, възприема енергия от Космоса и я разпраща до всички планети. Навлизайки в по-гъстите от субстанциално гледище планетни сфери, вибрацията ѝ намалява своята интензивност. От планетите тази енергия – претърпяла метаморфоза – се връща обратно към Слънцето, което я препраща в открития Космос. В този енергиен кръговрат Слънцето и Земята представляват два мощни трансформатора. По този въпрос Учителят П.

Дънов изтъква: *“В организма стават процеси, аналогични на процесите в Слънчевата система. Слънчевата енергия, като дойде в мозъка, претърпява такива видоизменения, каквито претърпява, като дойде на Слънцето от централното Слънце”* (Учителят П. Дънов има пред вид централното Слънце на нашата галактика – Млечния път, известно в езотеричната литература с името Алфиола; бел. К. З.). Тази енергия се движи радиално през космическото пространство, като пулсира между точките на своята трансформация и по линията на кръга – окръжността на еволюционната спирала. Ангелските йерархии работят върху човешкото съзнание чрез радиуса на кръга. Чрез радиусите на 12-те силови полета те проникват в дълбочина цялата Вселена. Така достигат до центъра на нашата звездна система, до центъра на Земята, до душата на всяко живо същество. Движението на 12-те лъча три пъти към центъра и след това към периферията на паневритмичния кръг е проекция на тази животворяща пулсация. Смисълът на нашия живот тук, в царството на материята, е съсредоточен в опита да се влеем в нейния ритъм.

От своя страна “Пентаграмът” синтезира в образи и картини човешката еволюция, включвайки всички нейни етапи. Външният кръг със символите: сабя, чаша, книга, свещ и жезъл, е свързан с живота на старозаветния човек. Животът на старозаветния в Паневритмията е представен от първите 10 упражнения. Те кореспондират с нравствената криза, която той преживява и чрез която обръща живота си към една по-извисена реалност. В първите 10 упражнения, динамизирайки силите и енергиите на старозаветния живот, разрушаваме първия психически блокаж в съзнанието, свързан с проявите на Любовта като стремеж на физическото поле. Животът на новозаветния е представен в Пентаграма от лъча на Истината, а в Паневритмията – с упражненията от № 11 до № 28. Животът на новозаветния се движи между полюсите на добро и зло, вяра и безверие. Чрез тези упражнения, динамизирайки силите и енергиите на новозаветния живот, разрушаваме втория психически блокаж в съзнанието, свързан с проявите на Любовта като чувство в астрал-

ния свят. Животът на праведния е представен в Пентаграма от лъча на Правдата, а в Големия цикъл – от “Слънчеви лъчи”. Душата на този етап от развитието си започва да осмисля великия План на Бога-Творец, живота – като единство, и своето място в него. Чрез десетте движения на “Слънчеви лъчи”, динамизирайки силите и енергиите на живота на праведния, разрушаваме третия психически блокаж в съзнанието, свързан с проявите на Любовта като сила в света на мисълта (умственото или ментално поле на Космоса).

Животът на окултния ученик започва по лъча на Любовта в Пентаграма. Тук следовникът на ББ преминава през един от най-трудните изпити – този на Йов. От този момент нататък Йов – образ на човешката душа – не е вече праведен, а става ученик по духовния Път. Човек навлиза в шестия стадий на своето еволюционно развитие – **Посвещение**. По лъча на Любовта ученикът се свързва с първия период (декада) от епохата на Водолея, която настъпва с идването на Земята на слънчевите деви (ангели) от планетата Нептун – носители на универсалната Любов. Те съдействат на ученика да развие смирение и кротост. Движейки се по лъча на Мъдростта, ученикът се свързва със силите на втория период (декада) от епохата на Водолея, със синовете на Мъдростта, които ще дойдат от планетата Уран и ще поставят основите на новата духовна наука. По лъча на Мъдростта всеки пилигрим развива права, светла и логична мисъл. Движейки се по лъча на Добродетелта, ученикът се свързва със силите на третия период (декада) от епохата на Водолея, със синовете на волята, които ще дойдат от планетата Плутон и ще помогнат на човека да уравни в пълна степен силите на ума и сърцето.

Когато говорим за степента **Посвещение**, която съответства на преминаването по лъчите на Любовта, Мъдростта и Добродетелта, както и на трите декади от епохата на Водолея, нямаме пред вид върховните прояви на тези Божествени принципи, а проекцията им в човешкото съзнание, свързането по време на изпълнението на Паневритмията с техните сили, които следва да изградят новата енергийна структура на човека, за да може той да сформира тялото,

което ще му е необходимо за живота през времето на VI раса. Нужно е всеки ученик да преминава съзнателно по петте лъча на Пентаграма, за да може в момента на игра да усети единството на минало, настояще и бъдеще във всемирния Живот. Двойките във всеки лъч на Пентаграма са пет. Петицата е число на човека. Истинският човек начева да се проявява, едва когато влезе в стъпката **Посвещение**, в пътя на окултното ученичество – стъпка, която е свързана именно с Пентаграма. Само пред очите на ученика може постепенно да се разкрие великата Мъдрост на Твореца. Този истински човек вече е развил петте основни добродетели (в широкия смисъл на понятието): Истина, Правда, Любов, Мъдрост, Добродетел. Мъжът, който в лъча заема предна позиция спрямо своята партньорка, е носителят на тези пет принципа, а жената – на тяхната трансформация, като проява в световите на гъстата материя.

Пентаграмът се състои от 12 лъча. Броят на участниците в кръга е 120. Числото 120 представя проявената Мъдрост във всички светове на материалната вселена. Във всеки лъч участват пет двойки или 10 души. Числото 10 представя от своя страна проявения живот на Бога. Участвайки в един от 12-те лъча, ние ставаме активни строители във вечно обновяващия се Космос, който Бог продължава да твори посредством Своя вечен Дух. 10 е число на абсолютно съвършенство. Затова, заставайки в лъча, ние трябва да станем съвършени проводници на посланията, които Бог непрестанно ни изпраща.

б) енергийни взаимодействия

“Каквито и да са упражненията (на Паневритмията – бел. К. З.), щом те могат да координират в човека енергиите на Земята и Слънцето, те са добри. А упражненията, които не могат да направят това, са ненужни. Когато срещнете човек, който е координиран със слънчевите и земни енергии, той прилича на цъфнал цвят, на узрял плод.”

(Учителят П. Дънов)

Когато играем Паневритмия, е необходимо да насочим сетивата си към душата, за да открием там съвършената форма и смисъл на всяко движение. По този начин светлината в съзнанието ни ще нарасне и ще се превърне в мека, пулсираща виделина (по-високата октава на светлината в духовната вселена). За да постигнем подобна трансформация, е нужно цялото ни внимание, мислите и чувствата ни да бъдат концентрирани. Тогава именно ще успеем да осъществим връзка с онази зона на Битието, от която Паневритмията слиза сред нас. Телата ни ще се превърнат в проводници на мощните и съзидателни природни енергии и космически сили, които са закодирани с паневритмичната трансцендентна същност. Тази перспектива дава основание на Учителя П. Дънов да бъде твърде пряк в препоръката си: *“Упражненията се играят съсредоточено. Когато правите упражненията, няма да гледате и да мислите кой как играе, но бъдете вгълбени в това, как вие играете. Вашата мисъл трябва да влиза и в ръцете, и в краката, навсякъде, във всяка клетка да участва. Мисълта, чувството и движението са важни неща. Мисълта дава форма, направление на нещата, чувството дава съдържанието, а движението – облеклото, без което не може те да се изразят. Мисъл и чувство да участват във всяко движение и да проникват всяка клетка.”* Всичко изнесено по-горе рисува пред нашия духовен взор Паневритмията като **танц на новото човечество** – човечеството на възтържествуващата Нова Култура на VI раса.

Освен всички предложени дотук дефиниции за Паневритмията разглежданата в тази подточка тематика изкрystalизира още една: **динамична медитация**. Тъй както последователите на школата Йога от Изтока познават смисъла на всяка поза от Хатха-йога – асаните, така и всеки участник в паневритмичните упражнения е длъжен да знае с какви сили и енергии са свързани различните движения. Само тогава колективната медитация (каквато в същност е нашето участие в упражненията от Големия цикъл) би могла да събуди латентните (непроявените) ни духовни способности. Както е известно, колективната динамична медитация представлява съвместно прежи-

вяване. Участниците в него обединяват духовните си стремления и усилия, за да може всеки от тях да проникне в царството на Живата Разумна Природа, което е царство на Духа. Този процес адекватно отразява действието на Божия Промисъл в нашата епоха, характеризираща се с победоносното настъпление на новия тип човек от VI раса. Понеже Духът на Времето винаги и неизменно е проява на Божия Дух във всеки исторически отрязък на еволюцията, във всеки космически момент от вездесъщото, неспирно Развитие...

Паневритмията играем рано сутрин, след изгрева на Слънцето. Тогава енергиите на Земята, както вече бе посочено по-горе, са отрицателни. В тази връзка Учителят на ББ в България изтъква: *“В красивия свещен час, когато цялата природа тръпне от радост, при изгрев слънце се образува живият кръг на Паневритмията.”* Както всеки човек се пробужда сутрин при изгрева на Слънцето, така и нашата космическа люлка и пътешественица – Земята, се пробужда всяка година, когато нашата звезда – Слънцето, преминава еkvатора и поема пътя си към полюсите. За северното полукукло това пробуждане става на 22 март. За тази природна метаморфоза Учителят П. Дънов казва: *“Дните растат, светлината се увеличава, защото Истината се извява навън.”* Това е времето, когато се начева космическият прилив на енергия и всяко живо същество се стреми да почерпи тази енергия от природата. Докато играем Паневритмия, ние улавяме прилива на тези космически течения, които като могъщ живителен поток обгръщат Земята. Учителят на ББ у нас подчертава, че напредналите по духовния Път ученици изпълняват такива упражнения освен сутрин, също и на обед, вечер и в полунощ. В периода от 22 март до 22 септември Духът на Вселената излиза от анонимност. Тогава човешкото съзнание се разделя с фазата на семето, събрало уроците и опитностите на предходната пролет. Символ на новото проявление на великия Дух на Живота са зелените листа, цветовете и плодовете. През пролетта и лятото и ние играем Паневритмия, за да се разлистят, да разцъфнат и да дадат плод духовните ни качества, сили и способности.

Във всяка епоха от мировата еволюция действат залязващи и изгряващи сили. Вторите от тях можем да сравним с младенец, който още е съвсем слаб и безпомощен, но бъдещето е негово. В нашата съвременност от особено значение е да доловим пулса на изгряващите сили, да установим методите и средствата, чрез които да подпомогнем действието им в нас самите и в окръжаващата действителност. Казваме всичко това, за да изведем на преден план факта, че Паневритмията е в хармония с изгряващите сили в човека и в живота. Те са вложени в нея. Тя ги събужда и ги подтиква към изява, към съзидателна дейност. А кои в същност са тези изгряващи сили? Отговора откриваме в учението на ББ:

1. **Доброто.** То е непоклатимата канара, здравата основа, върху която се изгражда всеки разумен живот.

2. **Справедливостта.** Тя се изразява в правилното, равномерно разпределение на всички природни блага за всички живи същества.

3. **Разумността.** Същността ѝ е съсредоточена в целесъобразната употреба на всички блага, дарявани от Живата Разумна Природа.

4. **Хармонията.** Тя е изява на разумните, целесъобразни и конструктивни взаимоотношения между частите на Цялото, тя е музиката на разумния Живот.

5. **Братството.** То означава не само равенство, но и взаимопомощ – по-силният помага на по-слабия. То е израз на хармонията в отношенията между хората и народите.

6. **Свободата.** Тя е светлият дар за позналите Истината. Премахва всички прегради, ограничения и препятствия, които спъват Божественото естество на човека да се изяви в света в цялата си красота, блясък и размах.

7. **Космичната Любов.** Тя е синтезът на всички изброени дотук сили. Те всички са частици от нейната същност. В своето развитие човешкото съзнание рано или късно достига тази всеобхватна, Божествена проява на Любовта.

Паневритмията е музикален и пластичен израз на всичките седем изгряващи сили. Тя съдейства за тяхното възрастване в човешките души и в живота.

Действието на Паневритмията върху човека е многостранно и с подчертан положителен ефект. Преди всичко паневритмичните упражнения са благотворни за физическото развитие на личността. Те развиват всестранно организма, понеже се отличават с голямо многообразие. Движенията при изпълнението на паневритмичния танц са плавни и красиви. При тях вземат участие на практика всички части на тялото: глава, шия, гърди, кръст, крайници и пр. Мускулатурата се активира, дишането и кръвообращението – също. Нервната система укрепва, понеже ранните слънчеви лъчи в своето енергийно съдържание преди изгрев слънце и до един час след изгрева притежават специално укрепително въздействие върху нервната система. Описаното влияние на Паневритмията има и своята по-дълбока страна. Движенията при нея не са произволни (както вече многократно бе посочвано), а са плод на познанието за живите сили в природата и на силите, работещи и спящи (латентни) в човешкия организъм. Ето причината в тези упражнения да наблюдаваме нещо завладяващо, нещо, което събужда възвишеното в човешкото същество.

И още нещо: под ритъма на красивите музикални движения на Паневритмията се изменя, макар и бавно и постепенно, самата форма на тялото. То става по-здро, по-стройно и по-красиво. Когато човек свири, пее или слуша музика, тя – възприета в дълбочина от него – навлиза в него и организира вътрешната му същност, внася хармония в органите на тялото. А тази хармония има своето точно наименование – **здраве!** Ето защо буквално е вярно, че музиката внася живот у нас. На това се основава и нейното лечебно въздействие. Музиката лекува и сама по себе си, без движения. Но целебната ѝ сила нараства още повече, когато е придружена с подходящи движения. Тогава тя прониква по-лесно в тялото, във всички клетки, във всички органи. Ето защо Паневритмията обладава мощно лечебно действие. Който изпълнява нейните упражнения точно и проникновено, с мисъл и пълна концентрация, редовно, систематично – той може да се излекува от всички болести! По този начин Паневритмията изпъква като могъщо средство за поддържане и подобряване здравословното състояние на организма.

При изпълнение на паневритмичните упражнения – когато ъгълът на ръцете е 45 градуса, налице е кръгообразно движение на електромагнитните енергии. Около участника в космичния танц се оформя енергийна сфера. За специфичното значение на този геометричен (и същевременно природен) ъгъл Учителят П. Дънов казва следното: *“Като вдигнете ръката си нагоре, тя да образува 45 градуса ъгъл. Този ъгъл не трябва да бъде по-малък или по-голям. При този ъгъл положението е най-хармонично* (курсивът мой – К. З.). *Също така и ръката, когато е назад, наклонът трябва да бъде 45 градуса. Когато ъгълът на ръцете е 45 градуса напред и назад, имаме правилно движение, има кръгообразно движение на електромагнитните енергии. Този кръг обхваща цялото тяло – отпред, отзад, отгоре и отдолу. Когато той се образува добре, човек има хубаво разположение.”*

Гръбначният стълб на човека – това е главната ос на тялото, която анатомически представлява естествената и органическа връзка на трите части на тялото (глава, торс и крайници). При голяма част от гръбначните животни тази ос е гъвкава и в нея се помещава гръбначният мозък. Извънредно мощната първоначална формираща сила, т. нар. “Кундалини” (почиваща в първата чакра – “Муладхара”, готова за действие), се развива като змия и се изкачва нагоре по продължение на гръбначния стълб в хода на еволюционното израстване на личността. Това е по естеството си регенерираща енергия – извор, помещаващ се у човека, който го пречиства и сам укрепва в хода на духовното му развитие. От друга страна, гръбначният стълб е символ на връзката между духа и материята, между това, което е горе, и онова, материалното, което е долу. Учителят на ББ в нашата страна подчертава важността на положението на гръбначния стълб при паневритмичните движения: *“Изпълнявайте всички упражнения, като поддържате изправен гръбначен стълб.”* И на друго място в Словото му: *“Тялото да бъде изправено. Навеждането показва, че имате два центъра, единият – към Земята, а другият – към Слънцето. Навеждаш ли се, в съюз си със Земята. Центърът на Земята има надмощие, затова се образува крива линия. Работата*

не върви добре. Ще се изправиш като свец, центърът да е Слънцето.” Той дава и конкретен съвет как да поддържаме изправена стойката си по време на паневритмичния танц. Придобиването на този полезен навик помага след това и в ежедневието: *“Научете се първо да стъпвате на пръстите, а после – на петите. Така ще избегнете сътресенията на гръбначния стълб.”* От позициите на теорията за тройната полярност в човешкото тяло ръцете и краката служат като рецептори и трансмитери (антени) на силите, които преминават през тялото. Движенията на крайниците описват фигури и линии пред тялото – активната му предна част. Тези енергии се формират и уравновесяват в рамките на паневритмичния цикъл. След това енергиите, които са в повече, се насочват към задната част на тялото (която е отрицателна, пасивна), откъдето те се отправят към Земята. В такава насока са и напътствията на Учителя на ББ: *“Щом урегулираш енергиите на краката си, ще се възстанови съотношението между Земята и тебе, защото енергиите на краката са свързани с центъра на Земята. Преди това не е имало правилно съотношение между твоите енергии и тези на Земята. Има съотношение между Земята и Слънцето. И това съотношение е разумно. Ти трябва да възстановиш правилното отношение между тебе и Земята. При движение на краката си ще съсредоточиш ума си върху тях и ще ти стане приятно.”* На друго място той внася допълнителна яснота относно взаимодействието между трите полюса в тялото и тяхната взаимнообвързаност с природните царства: *“Ръцете и краката са два противоположни полюса и играят много важна роля. Човек, който не знае как да управлява ръцете и краката, малки постижения ще има. Между двата полюса е поставена главата. Тя е център. Ако движите правилно ръцете, ще се справите разумно с човешкия свят. Ако движите правилно краката, ще се справите добре с животинския свят. Ако хубаво и правилно движите гръбнака и мускулите, свързани с гръбнака, ще знаете как да се справите с растителното царство, да черпите сокове оттам.”*

Не е без значение и с кои крайници започваме и завършваме паневритмичните упражнения. Тяхната роля в Паневритмията при-

тежава определено енергийно значение. За него Учителят П. Дънов споделя: *“Когато човек изнесе напред десния крак или дясната ръка, извиква в действие известни сили в природата. А когато изнесе левия крак или лявата ръка, извиква в действие други нейни сили.”* Вече неведнъж посочвахме и значението на ритмичността – спазването на правилен и хармоничен ритъм при изпълнението на Паневритмията. Това изискване от своя страна също обладава съответна енергийна стойност: *“Ритъмът трябва да е правилен. Ще стъпвате на пръсти, а не на петите. Най-първо на пръсти и после на петите. Ако стъпвате на петите си, става сътресение на гръбначния мозък. Когато изправяте ръката си нагоре, най-първо движението на ръката да бъде напред хоризонтално и после ще я вдигнете нагоре”* (Учителят П. Дънов). Налице е и правило за изпълняване на паневритмичните движения с обтегнати крайници: *“Упражненията се играят стегнато, с обтегнати крайници, плавно, но не да играете балет, да танцувате”* (Учителят П. Дънов). Положението на крайниците и концентрацията върху движенията им по време на Паневритмията е от решаващо значение за връзката с космическите сили и енергии. Затова Учителят на ББ у нас препоръчва: *“Ако държите крака си разслабен, няма да имате никакъв контакт със силите на природата. Ето защо кракът винаги трябва да бъде опънат, с израз на воля. Ако издигнете ръката си нагоре и не я изопнете, вие няма да имате контакт със Слънцето. Ще стъпвате стройно, за да бъдете във връзка с теченията, които идват отляво и отдясно на вас. Всяко упражнение е добре използвано само тогава, когато имате контакт с живите сили на природата: със силите на Земята и със силите на Слънцето.”*

Движенията при паневритмичния космичен танц следва да бъдат плавни и красиви, което също крие енергиен подтекст: *“Разучавайте упражненията стъпка по стъпка, капка по капка, да ги усвоите добре, да играете пластично, в никакъв случай отсечено, остро. В резките движения се губи много енергия, те имат съвсем друг характер”* (Учителят П. Дънов). Важен елемент от концент-

рираното изпълнение на Паневритмията е осъзнаването на ролята на движенията ѝ за духовно-нравственото повдигане на участника: *“Като правите упражненията, трябва да имате съзнанието, че те са за ваша полза.”* И, както вече бе отбелязано, правилното им изпълнение крие магическия ефект да се отблагодарява на човека, като подмладява тялото му и го изпълва с бодрост и жизнерадост: *“Упражненията играят важна роля в подмладяването на човека. Ако ги правите добре, правилно, бръчките по лицето си поне ще премахнете.”*

А какво точно би трябвало да осъзнаваме, когато играем Паневритмия? Главно три фактора: 1) идеята – като принцип на Паневритмията изобщо; 2) енергията – енергийния поток, който преминава и тече през физическото тяло; тук осъзнаването следва да бъде осъществено и на равнище етерно (енергийно-витално) тяло; 3) себеконтролът – себеосъзнаването във всяка дейност, във всяка мисъл, чувство и възприятие.

3. Заключение

“Велико оръжие е Паневритмията, която ви дадох. От вас зависи къде и към кого ще го насочите и от това зависи мирът и хармонията не само между вас, но и в света.”

“Ако правилно изпълнявате упражненията на Паневритмията, положителните сили в Природата ще текат през вас и Божествената Любов ще ви свърже един за друг в безкрайния кръг на Всемира. Обаче правите ли грешки в паневритмичните упражнения, вие насочвате оръжието си против Великото, към Бога, и съответно спъвате собственото си развитие. И казвате после, че този или онзи е крив за сегашното ви положение в света. Никой не ви е крив, а само вие самите, защото погрешното изпълнение на паневритмичните упражнения предизвиква отрицателно отношение на силите в Природата и те именно разбъркват кашата в света. А виновни за нея сте вие.”

(Учителят П. Дънов)

Паневритмията бива изпълнявана сред природата, където можем да доловим с цялото си тяло жизнения ритъм на заобикалящите ни извори, езера, скали, шепота на тихия ветрец, на слънчевата светлина. Зад този проявен живот пулсира съществуването на един друг, скрит, невидим разумен свят – животът на същества от високите йерархии на вездесъщия Божий Дух. За него Учителят на ББ в България ни осведомява: *“Независимо от това дали ние съзнаваме или не, съществува около нас един свят на същества с висока интелигентност. При тези хармонични движения (на Паневритмията – бел. К. З.) ние ставаме способни да доловим мислите на тези напреднали братя по разум, да влезем в един свят на висша хармония и мъдрост.”* Движението на светлината също е Паневритмия; и песента на пенливите планински потоци е Паневритмия; полъхът на вятъра е Паневритмия. Братята и сестрите от ББ – по време на техния ежегоден събор в района на Седемте Рилски езера – играят Паневритмия на Рила (или на поляната до петото езеро, “Бъбрека”, или до Езерото на чистотата). Паневритмия играят и съществата в надпланинските зони на Космоса, жителите на Слънцето, ангелските йерархии във Вселената...

Учителят Петър Дънов – в лицето на всеобщия космичен танц, наречен от самия него “Паневритмия” – остави на своите последователи и на всички хора по планетата едно неопенимо богатство. Освен външната си форма – физическия израз на замисъла му, то е неизчерпаем конгломерат от идеи, проникновения, енергийни взаимодействия и духовни извисявания. Тепърва предстои това скъпоценно наследство да бъде в пълнота изследвано, проучено и научнообосновано. Практическият опит вече несъмнено е доказал неговата стойност. За съвременниците ни остава главната задача – да разпространят Паневритмията, наред със Словото и музиката на Учителя П. Дънов, по всички краища на планетата Земя, за да могат всички желаещи да се докоснат до този бисер на българската духовност.

Прекрачили прага на една нова, съдбоносна за човечеството епоха, ние имаме дълбокото основание да отбележим: **Паневритмията**

– това е новото, което трябва да бъде внесено в българската и световната култура! Понеже тя е и ще бъде неотделим компонент от реалността на Новата Култура на изгряващата VI раса – Културата на любовта.

Паневритмията притежава потенциала да играе важна образователна и възпитателна роля в училището. Искане ни се да вярваме, че наченките на този процес – на които сме свидетели в последните години след 10.XI.1989 г. – ще се разраснат и ще започнат да дават добри плодове. Чрез паневритмичния магичен танц учащата се младеж преди всичко ще се кали физически и, от друга страна, ще бъде мотивирана към идеен живот, творчество, идеализъм. Всички идеи, вложени в Паневритмията, ще оживеят у подрастващото поколение. Въвеждането ѝ в училищата и сред възрастните несъмнено ще даде мощен тласък за вливане на нови културни ценности в днешното общество. За всички възрасти тя ще открие нови подтици, нови възможности, нови хоризонти за личностно и колективно духовно-нравствено развитие и усъвършенстване. По този начин ще бъде направена важна крачка напред към осъзнаване на новото, което сега се събужда в планетарния и космическия живот като красиво зазоряване на душите. Учителят на ББ у нас рисува в тази насока следната обнадеждаваща картина: *“Принципите (на Паневритмията – бел. К. З.) трябва да проникнат в обществото. Чрез внасянето на Паневритмията в училището и обществото ще се създаде едно съвсем ново поколение – здраво физически и духовно, годно за работа.”* Паневритмията е призвана да проникне във всички градове и села, да стане достояние на всички хора – в нашата родина и навред по света. Пробудените души са тези, които трябва да работят най-активно за нейното внедряване в живота на обществото. От първостепенна важност е Паневритмията да бъде въведена в училищата и преди всичко в гимназиите.

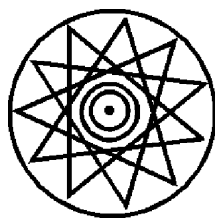
През 1941 г. Учителят П. Дънов създаде нов комплекс от ритмични упражнения – “Слънчеви лъчи”, които са естествено продължение на Паневритмията от Големия цикъл и притежават аналогично обновително въздействие. Те са изградени в духа на бъл-

гарската народна музика (чиято космическа мощ и проникновение вече са спечелили световно признание) и по същността си са също важен фактор за пробуждането на възвишеното в човешкото естество.

Като цяло – от изключителна важност е въвеждането на Паневритмията във всички училища, на всички равнища на образователната система. Първо в България, а после – и зад граница, където структурите на ББ вече са заели достойно място в духовния, културен и обществен живот. Паневритмичните упражнения следва да започват в училищата от 22 март – началото на пролетта, понеже тогава всички творчески сили на природата са в своя възход. И да се изпълняват, разбира се, сутрин, когато всичко в природната среда е в подем и предлага най-благоприятни условия за почерпване и усвояване на животворни енергии. Ето какво е казал Учителят на ББ в нашата страна по този повод пред група учители: *“В съвременното възпитание трябва да се въведат тия ритмични упражнения. Има движения разумни. Много движения са неразумни. Има движения, които подобряват мозъка. Има движения, които подобряват чувствата. Има движения, които подобряват волята. Ако се въведат тия музикални ритмични упражнения, децата ще напредват много повече. Тия неща сме ги опитали вече 15-20 години върху деца и възрастни.”*

Цялото развитие на съвременната физическа култура, гимнастическите упражнения и хореографията следва да бъде разглеждано като подготовка за Паневритмията. Разбира се, тя не може да бъде изучавана само чрез четене на литература по въпроса. За нейното проучване и усвояване са нужни школи, курсове, лекции, отлично подготвени преподаватели. Провеждането на подобни курсове навред, където има желаещи, следва да бъде свързано с научна обосновка на Паневритмията, изучаване на нейните основни принципи и закони, както и с практическото ѝ овладяване. Систематичното ѝ изучаване под формата на курсове, школи, семинари, научно-практически конференции и др. е от особено значение пред вид необходимостта Паневритмията да бъде осмислена в дълбочина, да се изпълнява с будно съзнание, с проникване в идейната ѝ основа.

Изпълнението на Паневритмията би трябвало да събужда свещено чувство в участниците. Съзнанието им да бъде напълно съсредоточено, за да може живият паневритмичен вселенски кръг да функционира като приемател и предавател на велики, животворни сили от Космоса. Чрез комплекса от хармонични движения, под ритъма на красивата, завладяваща музика участниците влизат в контакт със свещените, кристално чисти и мощни извори на Живата Разумна Природа. И така те творят и съграждат онова светло, блестящо и справедливо утре, което вече иде в света! И не на последно място – Паневритмията несъмнено ще съдейства за създаване на новия българин. Такъв, какъвто го очакваме отдавна да се изяви; такъв, какъвто трябва да бъде: с крепък дух, широка душа, чисто сърце и светъл ум, устремен с цялото си същество към доброто, истинното, красивото, Божественото.

IX. ОТНОШЕНИЕТО НА БЪЛГАРСКАТА ПРАВОСЛАВНА ЦЪРКВА И БЪЛГАРСКАТА НАУЧНО-БОГОСЛОВСКА И ФИЛОСОФСКА МИСЪЛ КЪМ ПЕТЪР ДЪНОВ И НЕГОВОТО ДУХОВНО-КУЛТУРНО НАСЛЕДСТВО

1. Кратка история на отношенията между Българската православна църква (БПЦ) и духовно общество “Бяло братство” в България

Мястото на разглеждана тук тема в лекционния курс “Учението на ББ” се обуславя от нейното значение в исторически, фактологически и идеен план. Тя хвърля важна светлина върху историческата обстановка и състоянието на духовно-културната среда в България за един значителен отрязък от време през първата половина на ХХ век.

За да вникнем в същността на взаимоотношенията между БПЦ и духовно общество “Бяло братство” за периода от земната изява на Учителя П. Дънов, следва да проследим хронологически позицията на тази Църква – представител и стожер на официалната държавна религия (според действащата тогава Търновска конституция това е източно-православното вероизповедание), спрямо личността на българския духовен Учител и неговото учение. Обликът на тази позиция се определя в най-висока степен от различията между класическото християнско богословие и църковните канони, от една страна, и цялостната идейна система, излагана не последователно, а събирателно в беседите на Учителя П. Дънов. Система, която

– разбира се – се е оформяла, обогатявала и доизграждала до самото му заминаване от този свят на 27.12.1944 г.

Още в самото начало на своята мисия на планетата Земя Учителят П. Дънов се дистанцира категорично от структурите на християнската Църква, превърнала се през вековете в тромава бюрократична институция и в духовен аспект отклонила се твърде далеч от първичната чистота и насока на Христовото благовестие. Но когато около Учителя на ББ започват да се събират последователи, той въобще не ги ограничава да водят обичайния си начин на религиозен живот. Целта му не е да се конфронтира с Църквата, а да помогне на съмишлениците си, които смятат, че са намерили мястото си в нея, да осмислят целта на присъствието си в църковната среда и да придобият нови, ценни знания за общуването в Духа. Всеки е в правото си да направи своя свободен избор. Никой не бива привличан насила в ББ, нито пък някой бива ограничаван да посещава избрана от него християнска Църква. Когато, обаче, говори за Църквата изобщо и за БПЦ, в частност, Учителят П. Дънов не ѝ спестява критичните си бележки, насочени най-вече към недъзите на отделни нейни свещенослужители, към лошото изпълняване от тяхна страна на духовния им дълг и паскирските им задължения спрямо вярващите християни.

След като започва да съзира в лицето на нарастващата по численост и обществено влияние духовна общност “Бяло братство” нелоялна (от църковна гледна точка) конкуренция, БПЦ – в лицето на нейните висши представители – отрано поема подчертано враждебен курс към Учителя П. Дънов и неговото учение. Нападките и преследванията на Църквата срещу Учителя на ББ и неговите последователи се засилват особено след I св. война. Така се стига и до безпрецедентното по своята същност решение на Св. Синод (което ще разгледаме по-подробно впоследствие) за отлъчване на П. Дънов от БПЦ. Формулировката е, че “Петър Дънов се е самоотлъчил от Църквата”. Паралелно с отлъчването бива подета страшна клеветническа кампания – чрез жълтата преса, чрез подкупени автори на пасквили, от църковните амвони. Като резултат идва разтурянето на събора на ББ в София през 1926 г. За съжаление немалка част от българското населе-

ние възприема безкритично клеветите и хулите срещу Учителя П. Дънов и ББ. Екзарх Стефан – тогавашният духовен глава на БПЦ – проявява двуличиe по отношение на П. Дънов. Пред близки на Учителя на ББ хора изразява интерес към учението му и уважение към личността му. В други случаи, сред други обществени слоеве, се изказва отрицателно и дава нареждания за борба срещу него и Братството. Но когато ВМРО осъжда на смърт екзарх Стефан, той изпада в ужас и решава, че единственият, който може да му помогне, е именно Учителят П. Дънов. Екзархът изпраща свое доверено лице при него с молба за закрила. Изпълнявайки заповедта на Христос да обичаме дори и враговете си, Учителят П. Дънов – чрез Любомир Лулчев – постига застъпничеството на цар Борис III, който се намесва пряко и ВМРО отменя присъдата си над духовния водач на БПЦ.

Другото, което БПЦ не е в състояние да прости на П. Дънов – освен изобличенията му спрямо нея и недостойните ѝ свещенослужители, – са някои съществени различия между теоретичния фундамент на официалното църковно и богословско учение и концепциите на Учителя П. Дънов за кармата, прераждането и други негови окултни схващания (проблематиката е разгледана подробно в отделна тема към настоящия лекционен курс).

Тук е нужно да се отбележи, че не всички православни свещенослужители вземат участие в похода на клеветата срещу П. Дънов. Някои от тях, макар и малцина, които разбират и оценяват учението на ББ, не се поддават на инсинуациите. Те не проявяват страх да ходят за съвет при Учителя на ББ, да четат беседите му и другата литература на Братството.

Когато през разглеждания период от време БПЦ установява чувствителен отлив от редовете на паството си за сметка на увеличаване броя на последователите на Учителя П. Дънов (обратно пропорционално), нейният върховен административен орган – Светият Синод, решава да вземе мерки за спиране на този неблагоприятен за нейните позиции в обществената среда процес. Започва трескаво търсене на различни форми за борба срещу ББ и нарастващото му влияние в страната. Особено внимание бива отделено на издателс-

ката дейност на БПЦ като мощно средство за пропаганда на собствените идеи и критика и засенчване на чуждите, обявени за еретични. В словесната атака вземат участие официалните печатни издания на Православната църква – “Църковен вестник” и сп. “Духовна култура”, които периодично дават простор на изследвания, критичен анализ и мнения на клирици, богослови и миряни относно ББ. Успоредно с това биват отпечатвани поредица книги, студии, монографии, статии и пр. със същата насоченост, но с различна фактологическа и изследователска стойност. Специално внимание във всички тези писания се обръща на личността на Петър Дънов. На всяка крачка върху редовете на тези издания се появяват спекулации и измислици, целящи да zlepоставят основателя на ББ у нас, да представят изкривен, гротесков образ на моралната му същност. В някои случаи авторите стигат до самозабравяне и клевети, нямащи никакви допирни точки с реалността. Учителят П. Дънов от своя страна приема със свършено спокойствие и хладнокръвие мръсната вълна от злоба и неприкрито охулване, която се отразява в него като в непоклатима скала и се завръща с утроена сила срещу собствените си създатели и подбудители.

Друга форма на борба, използвана от БПЦ, е издаването на синодални разпореждания и послания, които си поставят за цел да инструктират православните духовници по места за конкретни мерки за понижаване влиянието на ББ, както и за предпазване на редовете богомолци от “заблудите” на нововъзникналата така опасна “ерес”. Давайки си ясна сметка за собствената си идейна слабост и пропуски в пастирската си изява, Църквата упорито търси подкрепата и на държавната власт. Въз основа на Търновската конституция и произтичащите от нея специални права и привилегии на официалната религия БПЦ нееднократно призовава висшите държавни органи да забранят по законов ред ББ. Цялата гама от изброени начинания, предприети от Православната църква за изненадващо кратко време, не дават особени резултати. Все пак те създават известна негативна настройка спрямо ББ в някои обществени кръгове, най-вече в тези среди, които не са достатъчно добре информирани

за идеите на Учителя П. Дънов или пък са пряко засегнати от неговата дейност. Във всеки случай до правителствена забрана на ББ не се стига, понеже дори и в онези смутни времена понятието “демокрация” и човешките права са означавали нещо в България.

Паралелно с гореизброените мерки БПЦ възлага и лична отговорност на някои свои служители с оглед придаване на научно-богословски и теоретичен облик на кампанията срещу ББ. Специална роля в идеологическата битка бива възложена на:

Проф. архимандрит Евтимий Сапунджиев – ректор на Пловдивската духовна семинария, по-късно професор в Богословския факултет към СУ “Св. Кл. Охридски”. Своя критичен анализ на учението на П. Дънов той излага в няколко съчинения, най-значими измежду които са “Писма против дъновизма” (София, 1923) и “Кратък наръчник по християнска апологетика” (София, 1942).

Даниил Ласков – завеждащ културно-просветния отдел към Св. Синод и редактор на “Църковен вестник”. Неговите писания намират място в официозите на БПЦ – сп. “Духовна култура” и “Църковен вестник” (ср. сп. “Духовна култура”, 1922, кн. XI–XII).

Димитър Дюлгеров и Илия Цоневски – професори в Богословския факултет към СУ “Св. Кл. Охридски”, едни от най-видните богослови на своето поколение, ерудирани, компетентни, амбициозни. Те съвместно подготвят учебни пособия за студентите-богослови, в които отделят място и за ученията, чужди на православно християнство (преди всичко – “Учебник по мисионерство”, София, 1937). Върху основата на богословска аргументация те правят опит да дефинират ББ като “секта” и разглеждат в критичен план някои от най-важните постановки в учението на Учителя П. Дънов.

БПЦ проявява завидна инициативност в своята кампания срещу ББ и дори привлича подкрепления от чужбина. Спешно е призван от Русия специалистът в идеологическата борба срещу толстоизма и духоборството Михаил Калнев. Пратеникът на Руската православна църква (Московската патриаршия) идва у нас с официално формулирана мисия за подкрепа на единството на Православната ни църква. Но веднага му се възлагат съвсем конкретни задачи в словесната по-

лемика с ББ, прераснала до мащабите на истинска война. Разбира се, откъдето и да се погледне на ситуацията, в тази “война” има само един агресор – БПЦ, войнствено настроена, засегната в най-деликатните и болезнени места на своя вековен приоритет – неоспоримото, абсолютно обществено влияние и авторитет и водеща духовна роля. Има и “справедливо отбраняващ се” – ББ, което в лицето на своя духовен водач Петър Дънов и на неговото живо Слово защитава една благородна, общочовешка мисия за пречистване, обновление и актуализиране на християнството. Защото то не е това, което трябва да бъде. Изневерило е на импулса, вложен в него от Първообраза и Родоначалника му – Спасителя Иисус Христос, и е поело пътя на социална изява, преследваща власт, материално благоденствие и преходна мирска слава. А цената, която е заплатена за всички тези “придобивки”, са лицемерието, алчността, закостенялата догматичност, избуялото чувство на непогрешимост и вяра само в една истина – собствената, занемареният контакт с редовите християни, фалшивият морал, демонстриран пред света и нямащ нищо общо с действителното вътрешно състояние на Църквата, и пр., и пр.

И така, М. Калнев на свой ред се впуска в сражението с поредица залпове на плодовитото си перо. За сравнително кратко време той написва и издава с благословията на Св. Синод няколко съчинения, подведени под общ знаменател – унищожителна критика на Словото и личността на П. Дънов (“Теософията, окултизмът, лъжечучението на дъновистите и спиритизмът пред съда на науката, обществото и християнството” – София, 1921; “Християни ли са Петър Дънов и неговите последователи” – София, 1923; “Вероучението на Дънов и дъновистите пред съда на Словото Божие” – София, 1927; “Кои са дъновистите и какво те искат” – София, 1928).

От това време са известни и редица други, второстепенни автори, придали на кампанията срещу Учителя П. Дънов и ББ илюзията за масов, обществен характер. Между тях следва да споменем:

Видински митрополит Неофит, обявяващ привързаността към идеите на П. Дънов за предателство спрямо Църквата и българския народ (“Към напредък или пропаст” – 1922).

Проф. протопрезвитер Стефан Цанков, развил темата за ББ като секта и поставил основаната от Учителя П. Дънов духовна общност извън християнството (“Българската православна църква от Освобождението до настоящи дни” – Годишник на Софийския университет, Богословски факултет, 1938–39).

Свещеник Н. Тулешков, твърдящ, че учението на П. Дънов не е християнство и че то отрича народната вяра и традиции (“Сектите в България” – 1935).

Дякон Иван Войнов, представящ учението на ББ като механична смесица от древноиндийска и антична философия, несъвместимо с християнската вероизповед (“Критика на Дъновото окултно-теософско учение” – Варна, 1925).

Н. Православов (очевидно фамилията е литературен псевдоним), опитал се да разгледа учението на П. Дънов за свободата като опасно за обществото (“Дъновизмът от социално гледище”, сп. “Духовна култура” – 1922, кн. XIII, XIV, XV).

Наред с пропагандирането на чисто идейна несъвместимост между православното християнство и учението на П. Дънов БПЦ се старае да отправи и друг род обвинения срещу личността на българския духовен Учител. На бърза ръка и със съмнителни доводи биват скалъпени версии за това, че той плащал скъп данък на окултни уклони, и дори за неморални прояви. За пристрастия към окултизма е, меко казано, нелепо да бъде обвиняван Учителят на ББ у нас, понеже той пределно ясно е разкрил на много места в Словото си същността на своето учение. То е християнство в чиста форма и следователно съдържа и онзи езотеричен елемент, изваден изкуствено от църковните канони и теоретични схеми още през първите векове на Христовата Църква със специални решения на Вселенските събори. А що се отнася до намеците или по-грубите твърдения за неморалност, те се разбиват мигновено като в стоманена преграда в кристално чистия личен живот на Учителя П. Дънов. По-точно – той не е имал личен живот. Въплътен от един най-висок духовен свят, този брилянтно красив и всеотдаен Слънчев Дух отдаде цялата Божествена енергия и целенасоченост на Съществуото си на ми-

сията за прокарване на светла пътека към един нов свят – света на Новата Култура на Шестата раса. Той изпълняваше стриктно всичко онова, на което учеше. Кой от православните владици можеше да се похвали със същото (констатацията важи с пълна сила и за днешния ден)?!

Независимо от скандалните и недостойни демонстрации, подкупените подставени лица и необоснованите клевети агентите на БПЦ не сполучиха и в тази част от кампанията си. Нещо повече – върху фона на лъжата истинската същност на Учителя П. Дънов и неговите идеи заблестяха с удесеторена сила, красота и мощ. Понеже той “... не само проповядва Евангелието и истината, но го прилага в своя живот” (В. Граблешев, “Окултизъм, мистицизъм и учението на Дънов” – София, 1922, с. 84). Тук се крият корените на огромната нравствена сила и невъзмутимост на духа, в които се пречупиха стрелите на всички зложелатели и необективни критици на ББ.

Кампанията на БПЦ срещу Учителя П. Дънов и ББ си бе поставила **три основни цели** в идеологическо и чисто практическо отношение.

На първо място – налице бе явен стремеж за дискредитиране на Учителя П. Дънов и неговата идейна платформа. В тази насока бяха използвани всички възможни средства, описани по-горе. Но доколкото чистотата и непорочният живот на П. Дънов бяха открити за всички и съвършено лесно доказуеми, този род домогвания претърпяха пълен провал. А що се отнася до идейните различия, тяхната същност и място в Словото на българския духовен Учител бяха така добре изяснени от него, че не оставяха никакво място за съмнение в целесъобразността си. Това на свой ред предизвикваше подронване авторитета на БПЦ в самата основа на нейната многовековна утвърдена доктрина – факт, от който духовенството ѝ се боеше най-много.

На второ място – БПЦ започна да полага максимални усилия за спиране потока на непрекъснато увеличаващите се последователи на Учителя П. Дънов и евентуално да ги възвърне в лоното на Църквата. Т. е. това беше борба за обществено влияние, за социален и

духовен приоритет, за отстояване на вече завоювани и на пръв поглед ненакърними позиции в общественото пространство. Както е известно, освен непосредствено идейните последствия от владеещото на подобни позиции те са свързани неминуемо и с определен род привилегии и светско измерение. Веднъж постигнала такава социална роля, БПЦ ни най-малко нямаше намерение да се разделя с нея или дори да я споделя с някакво ново, “еретично” движение, каквото бе ББ.

На трето място – архиереите на Православната църква в България полагаха неимоверни усилия да предотвратят възникването в обществен план на тази т.нар. ерес – учението на ББ. Непрестанно нарастващото влияние на новата духовна общност вещаеше точно такава перспектива. В нашата страна след Първата световна война вътрешната обстановка предлагаше множество благоприятни възможности за навлизане на непознати до момента идейни течения, школи и религиозно-философски концепции. Между тях съществена роля в новата история на България изиграха теософското общество, спиритизмът, толстоизмът и други. Ала безспорният лидер по значение и престиж бе и си остана ББ. За илюстрация: според сведения на съвременници тогавашният брой на членовете на ББ е бил няколко десетки хиляди, докато дружеството на теософите е наброявало едва 121 души! Цялата налична информация и произтичащите от нея обективни изводи дават основание на сериозните изследователи на феномена “Бяло братство” да го дефинират като **“най-силното духовно течение в България”** (курсивът мой – К. З.) за онова време (А. Георгиева, “Дъновизмът и българската култура”, Център по културология към СУ “Св. Кл. Охридски” – София, 1989, с. 36).

И като цяло, и в детайли БПЦ не успя да реализира нито една от така поставените цели на своята кампания против ББ. Напротив, с безпощадната точност на рязко запратения бумеранг “инициативата” на църковните отци се завъртя обратно и се стовари върху тях самите със съкрушителна сила. Защо? Защото Учителят Петър Дънов не можеше да бъде дискредитиран поради святия си живот. За-

щото интересът на обществото към ББ се повишаваше все повече, а успоредно с това – и броят на последователите на Новото учение. Защото Братството завоюва такива позиции и авторитет в национален мащаб, на които не можеха да се надяват доскоро и най-ревностните бели братя и сестри.

Всичко това и още редица обстоятелства, които не могат да бъдат осветлени в това кратко изследване поради невъзможността от навлизане в подробности или поради плътно спуснатата вече завеса на времето, принудиха БПЦ към действия, които можем да характеризираме единствено като крайни. Те се явиха не като израз на сила и справедливо “възмездие”, а по-скоро – като резултат от слабост, идейна и практическа безпомощност, заплашваща да придобие хроничен и неизлечим характер.

На свой Архиерейски събор през м. юли 1922 г., в пета точка от дневния ред, БПЦ поставя за разглеждане въпроса за сектите в страната и основно за ББ и учението на П. Дънов. В това отношение съборът взема решение, както следва: “Да се изучат и следят размерите и насоките на тия секти за установяване целесъобразно и полезно противодействие спрямо тях; да се осветлява със слово и подходяща книжнина българското паство и особено невинно увлечените..., а спрямо упоритите от тях и особено спрямо непоправимите им водители да се вземат надлежните църковни мерки” (“Църковен вестник”, бр.19–20, 1922). Във връзка с това е взето безпрецедентно дотогава решение срещу Учителя Петър Дънов, формулирано в определение от 07.07.1922 г.: “В своите лъжеучения, ревностно разпространявани – и публично, и в потайни пътища – в цялото ни отечество, реченият лъжеучител, използвайки настаналия подир последните войни смут в душите на православните българи, руши в тях вярата в живия личен Бог, Твореца, Промислителя, Осветителя и Миросъздателя, в извършеното от Него дело за спасението на човешкия род; вярата в Богоучредеността на църковната йерархия..., която той презрително злохули и нарича “църква на лъжците” и от която той в богослужебно време отвлича заблудените й чеда на свои богослужебни събрания и противоцърковни беседи ... самодоволно

и кощунствено със смътни изрази да се разбере, че приема истинно и вярно прогласяването му от неговите заслепени почитатели не само за учител, но и за “прероден Христос”, той разпространява между тези си почитатели своите от съмнителна морална стойност принципи за безогледно пълна свобода в личния живот на човека, за свободни и достоосъдителни отношения между половете, за морално недоволство срещу обществените класи” (“Църковен вестник”, бр. 30, 1922).

Въз основа на този текст **Петър Дънов е обявен за самоотлъчил се от Църквата Христова**. От момента на прогласяването на това решение в българския печат пламва остра полемика, придобила скоро размерите и силата на истинска словесна битка. Формулировката на Архиерейския събор е подложена на анализ и критика в излязлата непосредствено след него книга “Учението на Учителя Дънов” (Й. Истинолюбиви – също литературен псевдоним, 1922). Решението на архиереите е характеризирано като незаконно от автора с аргумента, че те нямат право да говорят от името на П. Дънов. Т. е. те не са в състояние да го обявят за самоотлъчил се, понеже това е акт на свободната воля на всеки човек, на неговото нравствено и религиозно самоопределение. Св. Синод не остава длъжен на хвърлената ръкавица и реагира с поредица от четири статии върху страниците на своя официоз “Църковен вестник” (“Църковен вестник”, бр. 22, 23, 1922). Симптоматично е, че писанията са анонимни и прокарват тезата, че БПЦ не може да отлъчи някого, тъй като уважава свободата на съвестта, но по този начин го “белязва”, за да предпази хората от “заблудата”.

Заслужава да се отбележи, че Архиерейският събор определя и специална формула, която да послужи на енорийските свещеници да получат признание от заподозрените си миряни, че не са последователи на Петър Дънов (ср. “Църковен вестник”, бр. 33, 1922).

Крайният резултат от “отлъчването” (или “самоотлъчването”) е оглушителен провал за БПЦ. Цялата акция, предприета на Архиерейския събор, в крайна сметка се превръща в горчиво поражение за най-консервативните кръгове на Православната ни църква. Оказва

се (както безброй пъти преди и след това в историята), че идейните убеждения не могат да бъдат изличени с административни или наказателни мерки, колкото и строги да са те. Нещо повече – подложеният на репресии (в случая Учителят П. Дънов и ББ) след достойното им преодоляване със спокойствие, търпение и вяра в собственото кредо придобива в очите на обществото ореол на мъченик или светец.

Любопитно е, че покрай борбата срещу учението на П. Дънов и ББ Църквата постига благоприятни резултати в една единствена насока. При търсенето на методи и средства за успешна идейна и практическа полемика – антитеза на ББ, БПЦ култивира ред полезни мнения, забележки и предложения за усъвършенстване на собствената си благовестническа и пастирска дейност. По-важните направления на промяната стават видни в по-чести и непосредствени контакти между духовниците и редовите християни, по-задълбочени и въздействащи проповеди от амвона на храмовете, лекции и беседи извън църквите, включително и на публични места, отстраняване на редица прегради в общуването между миряните и свещенослужителите и други. Дали и доколко тези нововъведения са внедрени реално в църковния живот – това е проблем извън обсега на настоящото изложение.

Както вече бе изтъкнато, практика на Учителя П. Дънов е да не взема никакви специални мерки за защита на собствената си личност и Словото си от нелепите хули, клевети и измислици. Той очевидно е много над тези неща – над дребнавите човешки боричкания, които нямат силата да накърнят облика на Небесния Пратеник и неговото учение. Затова пък редица последователи на българския духовен Учител вземат дейно участие в полемиката с Православната църква и под перата им се раждат съчинения, допринесли значително за изясняване същността и позициите на ББ в обществената среда.

Като цяло отношението на БПЦ към движението, организирано от Учителя П. Дънов, е напълно логично и обусловено от реалностите на момента. Независимо от крайния негативизъм, който демонстрира Православната ни църква, нейната инициативност в случая по

своята сила и размах говори преди всичко за действителното влияние на ББ в страната. Не на шега е заплашен авторитетът на църковната институция, граден векове и дотогава непоклатим в националното съзнание. Популярността на ББ обаче представлява един естествен резонанс на потребности у определени хора и социални прослойки – потребности, които БПЦ не е удовлетворила. Основно значение и въздействие има личността на Учителя Петър Дънов, който – за разлика от някои православни духовници – доказва със собствения си начин на живот стойността на онова, което прокламира във възгледите си. Т. е. неговото учение е извървяло най-дългия път – от теорията до практиката, и непосредственото му прилагане в действителността определя и степента на правото му на съществуване.

2. Защо духовно общество “Бяло братство” не е и не може да бъде секта

В своето вече цитирано съчинение “Учебник по мисионерство”, на страница 344, православните богослови, професори в Богословския факултет към СУ “Св. Кл. Охридски”, Д. Дюлгеров и Ил. Цоневски дават следното определение на духовното общество “Всемирно Бяло братство”, основано от Учителя П. Дънов в България: “Дънов е организиран противоцърковно сектантско общество.” Поражда се въпросът: наистина ли тази духовна общност е “противоцърковна” и следва ли да я третираме като секта, като “сектантско общество”? Нека се опитаме да отговорим на този двусъставен въпрос, като започнем от втората му част.

Ако се възползваме отново от труда на двамата горепосочени автори (отдел II, “Секти в България”, 45. Що е секта), като не пропуснем да отбележим огромните усилия, които са вложили те при написването му, и грамадния обхват на съдържанието му, ще бъдем в състояние да изведем една пълна и задълбочена дефиниция на понятието “секта” от православно християнско гледище. А именно: **по своята същност сектата представлява религиозна общност от хора, която в определен момент от времето, под чуждо влияние, се е отделила от Христовата**

Църква, нарушила е единството на Църквата и е формирала свои собствени възгледи и идеали за святост и спасение (ср. “Учебник по мисионерство”, с. 245). От тази така дълга и обстойна дефиниция можем да извлечем и конкретни заключения, които да ни помогнат да си отговорим на по-горе поставения въпрос.

Сектата е религиозна общност от хора, която се е отделила от християнската Църква – гласи централната част на определението. Щом като се е отделила от Църквата, значи преди това **тази общност е принадлежала към Църквата**. И в някакъв момент, “под чуждо влияние” (което може да бъде всякакъв вид въздействие извън християнската теория и практика), тази група от хора напуска Църквата и поема по свой път към светостта и спасението – водещи категории на християнското вероучение.

Да, но **духовното общество “Всемирно Бяло братство”, създадено от Учителя Петър Дънов у нас, никога не е принадлежало към християнската Църква** – нито формално, нито неформално; нито в широк, нито в тесен смисъл; нито юридически, нито практически. И това означава – в смисъла на горната дефиниция, която изразява официалното гледище на Православната църква, – че **духовното общество “Всемирно Бяло братство” не може да бъде дефинирано като секта**. Голяма част от последователите на Учителя П. Дънов – членове на ББ, са приели християнско кръщение (в основната си част – в Православната църква), но те като общност, като идейно обособена група от хора не принадлежат формално към БПЦ. Следователно и никога не са я напускали – в смисъла на горепосочената дефиниция за секта.

По този начин отговорихме аргументирано и категорично на втората част от въпроса, формулиран в началото на изложението по т. 2. Нека сега се постарая да дадем също така аргументиран отговор и на първата му част: наистина ли духовното общество “Всемирно Бяло братство” е “противоцърковно”?

Ще приведем четири цитата от беседи на Учителя П. Дънов:

1) “... и да се облечете в новия човек, създаден по Бога в правда и светост на истината” (Еф. 4:24, според Синодалния превод на

Библията, използван от БПЦ – бел. К. З.) *Истината е обект на любовта. Не можеш да говориш за истинската любов, докато не възлюбиш истината. Сега аз говоря на всички. Казват за някого: Той е православен, евангелист или човек от новото учение. Според мене безразлично е какъв си; важно е дали веруято, което изповядваш, оправя или изкривява ума и сърцето ти. Какво те ползва твоята философия или твоето верую, ако след като си обиколил с него всички светове, се върнеш нещастен?*” (курсивът мой – К. З.; “Новият човек”, София, 1921).

2) *“В проявите на човешкия живот има нещо незавършено или във формата, или в съдържанието, или в неговия смисъл. Човек трябва да работи в три посоки: да усъвършенства формата, да допълва съдържанието и да прилага смисъла. С други думи казано, той трябва да работи едновременно във физическия, в духовния и в Божественния свят и като греши, да знае къде е погрешката му – в света на чувствата, на мислите или на постъпките. Формата е свързана с движението, съдържанието е свързано с интензивността, а смисълът – с разширението”* (“Трите посоки”, XII година, III том, София, 1933).

3) *“Има три вида живот. Единия наричаме материален. В този живот човек мисли само за осигуряване. Материалистът се стреми към натрупване на богатства. От материалния живот човек минава във втория – в духовния живот, в който започва да мисли за осигуряване на душата си. Осигурен материално, той мисли, че може да се отдаде свободно на работа върху себе си, и започва да се съсредоточава, да размишлява върху отвлечени въпроси. Докато е в материалния и духовния живот, човек не е ликвидирал с егоизма. Третия, същинския живот наричам Божествен. Тук вече се свършва с егоизма. Това е живот на свършената Божия Любов, дето човешкият ум и човешкото сърце се развиват правилно”* (“Трите живота”, I година, София, 1922).

4) *“Човек, който е разбрал Любовта, става безсмъртен.
Човек, който е разбрал Мъдростта, става свършен.*

Човек, който е разбрал Истината, става свободен” (“Заветът на Любовта”, Мърчаево, Витоша, 1944).

Нека ни бъде позволено да мислим, че човек, който изповядва такива идеи като изложените по-горе, не може да създаде “противо-църковно” общество.

3. Църковно-богословски и философски отзиви и анализи на учението на Петър Дънов

Съвременната българска философска мисъл дефинира учението на Учителя П. Дънов и основаното от него духовно общество “Бяло братство” като “специфично българско теософско движение, получило названието “дъновизъм” (Философски речник, София, 1985, с. 164).

Тук е мястото да отбележим, че понятието “дъновизъм” бива използвано само от източници, външни спрямо ББ – недостатъчно добре информирани такива или откровени негови противници. За доброжелателно настроените към Учителя на ББ и създадената от него духовна общност има редица други понятия и изрази, които – според нас – по-добре изразяват същността на явлението: “последователи на Учителя Петър Дънов”, “ученици/членове на ББ”, “бели братя и сестри” и други. Самият Петър Дънов заявява многократно и достатъчно категорично, че предлаганото от него учение не може да носи името му, тъй като то не е плод на собствените му прозрения, а е актуализация на чистото, езотеричното християнство.

Вероятно най-добрият познавач на тематиката измежду днешните български философи д.ф.н. Йордан Ватев предлага собствена интерпретация на това учение: “Това е една практическа философия, която тръгва от убеждението, че учението на Христос в неговата първична истинност и простота трябва да стане основа за идването на един нов човек – човека на новата раса, човека, който ще живее с повелята на Божия закон” (“Теософската концепция на Петър Дънов” – публична лекция, изнесена на 14.11.1989 г. в Института по философия към БАН, с. 2–3).

От друга страна, споменатите двама авторитетни православни богослови от старата генерация – Д. Дюлгеров и Ил. Цоневски, в цитирания си учебник по мисионерство дават следното определение на същия феномен: “Дъновизмът е окултно и мистическо учение, оформявано от Петър Дънов. В него има смесица от християнство, гностицизъм, окултизъм, мистицизъм, теософия, пантеизъм и ... най-вече лични ясновидски домогвания на **учителя** (курсивът е на авторите – бел. К. З.) Петър Дънов” (Учебник по мисионерство, София, 1937, с. 343).

Нека сега се върнем назад във времето и се опитаме да проследим – освен вече посочените в т. 1 – отзивите на съвременниците на Учителя П. Дънов за него и неговото учение.

Анализът, правен от позициите на православното богословие, изтъква на преден план сериозните теоретически различия между двете концепции, за което вече стана дума в досегашното изложение. Както бе посочено, те са концентрирани в проповядваните от Учителя П. Дънов основни закони на Космоса – за кармата и прераждането, във възгледите му относно върховната духовна институция, която ръководи еволюцията на Вселената – Великото Всемирно Братство, и двата му клона: Бялото братство (ложа) и Черното братство (ложа), във формулираните от него най-важни принципи и задачи на Новата епоха, която изгръва за цялото човечество – епохата на Шестата коренна (окултна) раса, и други.

За посочените в т. 1 отзиви и анализи относно личността на Учителя П. Дънов и неговото учение е характерно, че за изграждане на тезите си изброените по-горе автори черпят информация от съвсем ограничен кръг беседи на българския духовен Учител. Като правило привеждат цитати от тях и ги сравняват с текстовете на Библията. Въз основа на сравнението правят своите заключения, организират изложението си по теми в рамките на фундаменталните проблеми на християнското богословие. Очевиден е недостатъкът в подхода им, стремящ се да представи учението на ББ в редакцията на Учителя П. Дънов като застинала схема, удобна за критичен анализ и унищожително отрицание с познати средства. Въобще не би-

ва отчитано обстоятелството, че П. Дънов не представя Словото си във вид на учебно пособие или христоматия, а го излага винаги според конкретния случай и в последователност, достъпна и подчиняваща се единствено на неговото просветлено космическо съзнание. Оттук произтича и оскъдната аргументация на православните богослови и техните поддръжници, довеждаща ги нерядко до крайно неточни изводи и дори до смехотворни обобщения.

Особен интерес за настоящото изследване представлява еволюцията във възгледите на проф. (по-късно академик) Димитър Михалчев – един от най-бележитите български философи не само на своето време, но и в цялата нова история на страната. Първоначално той подлага на сурова критика Словото на Учителя П. Дънов, изхождайки от позициите на своето научно и философско веруване (“Против дъновизма като теософско учение” – сп. “Философски преглед”, 1931, кн. II). Разработката му се влива в мътния поток на отрицание, залял Учителя П. Дънов и ББ в онази епоха. Но с течение на времето настъпва радикална промяна в отношението на Д. Михалчев и според достоверни източници към края на живота си той възприел искрено идеите на Новото учение, пречупвайки ги през своя мироглед. Ето кратък обобщителен преглед на неговите разсъждения, намерили място върху страниците на сп. “Философски преглед”.

В самото начало на своята критична студия (значителният обем на текста ни дава основание да го дефинираме по този начин) Д. Михалчев назовава духовното общество “Бяло братство” “особено мистично движение” и се опитва да обясни неговото възникване и възход със ситуацията в България след Първата световна война: “...Войните и необикновено големите нещастия, които ги съпроводи-ха, раздрусаха душите на хиляди люде и семейства и създадоха благоприятна почва за разширението на окултизма и мистиката.” По-нататък той добавя, че в редиците на ББ са намерили своята духовна среда значителен брой “интелигентни хора: адвокати, писатели, философи, естественици, гимназиални учители, видни офицери, лица от най-разнообразен калибър”. Д. Михалчев се спира и на публи-

кацията на друг виден философ от онова време – Ангел Томов, посветена на същата тема (анализа на А. Томов ще разгледаме по-късно) и публикувана в същото философско издание. Според Д. Михалчев разработката на А. Томов довежда читателя до заключението, че “дъновизмът може да бъде разбран само като съставка на голямата мистична вълна на новото време, която се характеризирала чрез растящия интерес към спиритизма и чрез настъпателното движение на теософията и на различните окултни школи и мистични общества в разните страни”. Учението на П. Дънов било окачествено от А. Томов като завършен “философско-религиозен мироглед”.

Вземайки повод от това определение, Д. Михалчев разполага основните идеи на мирогледа, изповядван от Учителя П. Дънов и осветлен обстойно от А. Томов, в седем направления:

1. Разглеждане на Бога като “първопричината на всички неща”, “единството на всички души”.

2. Кармата и прераждането (“превъплътяването на душите”) са “опитани и несъмнени” “истини на живота” (в съответствие с твърденията на А. Томов).

3. “Битието не се изчерпва с т.нар. материален свят на триизмерното пространство.” То се проявява и на всички останали планове, “по-висши светове: астрален, ментален и пр.” Те се проникват взаимно и “съставят едно единно битие, единния живот на всемирния дух”. Физическият човек е частица от материалния свят, но посредством своята духовна природа “той е свързан с по-висшите светове”. Неговото пълно проявление тепърва предстои.

4. Смисълът на земния живот на човека, преминаващ през “множество превъплътявания”, е постигането на “все по-висша разумност” и “все по-пълно съвършенство”, освобождаване от животинското у себе си и подчиняване на нисшия му живот на висшия.

5. В историята на човечеството до днес са съществували редица “по-нисши раси и цивилизации”. Нашата епоха се отличава с подготвянето на условията за появата на “т.нар. шеста раса: едно човечество с много по-съвършена физическа организация, с много по-развити духовни сили и способности”.

6. Само истинският духовен живот позволява на човека да постигне “висшата истина”, “главно чрез интуиция, чрез вътрешно прозрение, чрез едно приобщаване на личността с божественото съзнание”. В основата на това постижение е “да оставим да се прояви Божествената любов в нас и чрез нас, защото Бог е любов”.

7. Учениците на ББ са изпълнени със съзнанието, че са дошли на Земята “да научат най-великото изкуство на разумния живот” (цитат по А. Томов), да бъдат в състояние да направят всички жертви и усилия, “за да придобият и усъвършенстват постепенно това изкуство”. Единственият истински учител в света е “живият Бог, космическият Христос”. Животът на ученика – опростен и освободен от “излишни нужди”, е “в пълно съгласие с природата”, подчинен на “развиването на висшите душевни способности и на първо място на интуицията”. Крайната цел на ученика е “непосредствено съединяване с висшите духовни сили”.

Използвайки статията на А. Томов за формулирането на тези седем обобщителни положения, разкриващи – според Д. Михалчев – мирогледа на Учителя П. Дънов и на представяното от него учение, Д. Михалчев предлага и свои собствени заключения. Той твърди, че за познавачите на съвременната нему теософия “не може да има никакво съмнение, че теоретичните елементи в мирогледа на Петър Дънов са в своите девет десети едно теософско учение”. И ако някой си постави за задача да систематизира тези седем “основни теоретични идеи на дъновизма”, той ще открие в тях “една особена теория на развитието”, “една философия на световната история (главно точка 4 и 5)”, “една мътна пантеистична метафизика (точка 1 и 3)”, “една своеобразна теория на познанието (точка 6) и една етика (точка 2 и 7)”.

От своя страна Ангел Томов – философ с подчертан обществен авторитет и съвременник на Д. Михалчев – предлага на широката аудитория своята студия “Религиозно-философският мироглед на Петър Дънов” (сп. “Философски преглед”, 1930, кн. I), която именно предоставя материал на Д. Михалчев за неговия критичен анализ на учението на ББ. За разлика от подчертано негативния тон на

своя колега А. Томов възприема позитивна нагласа и достига до задълбочено изследване и сериозен анализ на Словото на българския духовен Учител. В изложението си той изхожда от позициите на обективното философско проучване и разглежда добронамерено глобалните космологически и идейни постановки в учението на ББ. Съчинението на А. Томов може да бъде възприето като ценен научен принос към философското, антропологическо и етическо осмисляне на Новото учение, като по-голямата част от изводите му звучат напълно актуално и днес.

В желанието си да допълним картината на научно-богословските и философски отзиви и анализи на учението, представено от Учителя П. Дънов, бихме искали да споменем и следните автори, писали по темата:

Waniel – също литературен псевдоним на автор, пожелал да остане анонимен (но не от страх, а от скромност). Книгата му “Съвременният обществен морал и Дънов” (София, 1922) е вдъхновен очерк, предизвикан от докосването на автора до красотата и проникновението на Словото на Учителя П. Дънов. Изследването притежава безспорни литературни достойнства и магнетична сила на убеждението.

В. Благодумов – още една фамилия, която подсказва вероятното наличие на псевдоним. Негова е поредицата от брошури под общ наслов “Великото учение” (София, печатница “Задруга”). Направен е сполучлив опит за разглеждане и изясняване на някои от основните положения в теоретичната схема на Учителя П. Дънов.

Групата на ББ в Казанлък изпраща “Отворено писмо” до архимандрит Евтимий Сапунджиев – тогава ректор на Пловдивската духовна семинария (София, 1922). В краткия текст (общо 11 страници), подписан “От учениците на Бялото братство в гр. Казанлък – септември 1922”, е отговорено подробно на нападките, отправени от архим. Евтимий в речта му, произнесена на 27.08.1922 г. в Казанлък, непосредствено след завършването на събора на Братството във В. Търново. На свой ред белите братя и сестри преминават в атака, когато архим. Евтимий е заменял обективната критика с кле-

вети и безпочвени измислици. Един от най-вълнуващите моментни в изложението е призивът към православния духовник, в който четем: “По-добре ще бъде, ако напуснете тази противохристиянска система за борба и се борите не с думи, а с дела. Ние ще бъдем благодарни, ако чуем от народа добри отзиви за морала на българското духовенство. Приложете Христовото учение в живота и ще имате подкрепата на интелигенцията” (пос. съч., с. 13).

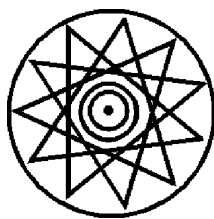
“Учението за любовта и братството (неговата същност – процесът на развитието)” е статия с продължение от кн. VIII–IX на сп. “Всемирна летопис”, 1922 г. Името на автора не е посочено. Проследена е органическата връзка между християнството от първите векове на Църквата, все още незамърсено от човешки намеси, и Словото на Учителя П. Дънов, подкрепено с цитати от Библията. Заключение на автора е, че “... учението за любовта и братството, проповядвано от великите Учители на човечеството, ще се приложи най-сетне, за обща радост и щастие на всички” (пос. съч., с. 16).

Проследявайки тази поредица от съчинения – непринудена и откровена апология на Новото учение, представено от Учителя на ББ в България, не бихме могли да отменим и още един автор. Става дума за протестантския проповедник и виден обществен деец от онази епоха Стоян Ватралски, който предлага на читателската публика у нас изненадващо обективно и доброжелателно описание на лагера на ББ в София (“Кои и какви са белите братя”, 1926). Пристъпил с непредубеденост и чист изследователски интерес в обителта на Братството, Ст. Ватралски рисува точна и художествено осмислена картина на обстановката в лагера, където “цари идеален ред и чистота” (пос. съч., с. 4–5) и при “общите братски трапези... Петър Дънов – облечен целият в бяло” е “заобиколен от учениците си” (пак там, с. 16).

Какви основни изводи бихме могли да направим от изложените по-горе отзиви и анализи на личността на П. Дънов и неговото Слово? Най-важното според нас е вече изтъкнатото дотук утвърждаване влиянието на българския духовен Учител и ББ на родна почва, както и постепенното разпространяване на Новото учение зад гра-

ница – до мащабите на обхвата на цялата планета. Създаването на една неформална духовна общност в нашата страна, каквато е ББ, се оказва жизнен и силен алтернативен социален модел на едно общество, преболедувало три поредни войни и изживяващо кризата на идейна, нравствена и културна безпътица.

И на финала нека си припомним как преди близо две хилядолетия мъдрият законоучител Гамалиил (духовен наставник и учител на ап. Павел) посъветва побелелите си колеги първосвещеници от еврейския Синедрион, когато те разпалено обсъждаха Христовото благовестие и как да постъпят с учениците на възнеслия се вече Божествен Учител от Назарет: “... Ако това замисъл или това дело е от човеци, ще се разруши; ако ли пък е от Бога, вие не можете го разруши; пазете се да не би да излезете и богоборци” (Деяния Апостолски 5:38–39). Тази дълбока мисъл, родена очевидно от Божието озарение, се отнася в пълнота и за Делото на Учителя Петър Дънов. Актуална по времето на Иисус Христос, тя е непреклонно действена и могъща днес, когато вече десетилетия наред последователите на българския Небесен Пратеник вървят по небесния лъч, прокаран от него към изгрева на Шестата раса, към общочовешкото братство на хармонията, взаимната любов, мира и разбирателството. Премъдростта да прозрем Божественото в нашия тъй оскъден на светлина и истински смисъл живот, премъдростта да му се поклоним и с готовност да го следваме ще пребъдва във вековете, докато човекът изкачи и последния връх на своето космическо съвършенство.

Х. МЯСТОТО НА ДУХОВНО-КУЛТУРНОТО НАСЛЕДСТВО НА ПЕТЪР ДЪНОВ В БЪЛГАРСКАТА СОЦИАЛНА И КУЛТУРНА СРЕДА

1. Факти и взаимодействия

В рамките на своята близо петдесетгодишна дейност на проповедник, мислител и Учител на ББ в България Петър Дънов изнася между 7000 и 8000 беседи, лекции и сказки. До момента те са издадени в над 400 тома, без да броим тематичните книги, представляващи сборки с цитати от Словото на българския духовен Учител с определена конкретна насоченост.

Едва ли съществува важен проблем в областта на науката и изкуството, по отношение на който Учителят П. Дънов да не се е изказвал и/или да не е предоставил в общодостъпна форма фундаментални жалони и напътствия за неговото изясняване. Ако изследователите и квалифицираните кадри във все по-стесняващите се сфери на човешката специализация се заемат със задълбочено изучаване на стотиците томове беседи, със сигурност всеки от тях ще открие за себе си ценни, оригинални и неповторими указания. Редица от тях проправят радикално нови пътища за решаването на кардиналните въпроси не само за научното познание – рационално по своя характер, но и се вписват по удивително хармоничен начин в безкрайно богатата палитра на живия живот.

Всичко изнесено дотук в настоящия лекционен курс по повод личността на Учителя Петър Дънов и създаденото от него духовно

общество “Бяло братство” ни дават предостатъчно основания да констатираме, че **учението му е явление с изключителна стойност в нашата социална и културна действителност.**

Философите определят това учение като еkleктично, теософско и мистично. Християнските богослови – като нехристиянско и анти-църковно. Рационалистите обръщат внимание на неговата подчертана ориентация към непосредствената практика. А ето как самият П. Дънов отговаря на шест въпроса, предявени му официално от държавната власт на 02.10.1937 г. и засягащи отношението на проповядваното от него учение спрямо най-важните елементи от базата и надстройката на обществото. Въпросите са следните:

1. Относно официалното вероизповедание на държавата и Църквата.
2. Относно държавата, организацията, властите и законите в страната.
3. Относно правораздаването и съдийската колегия.
4. Относно обществения строй в страната.
5. Относно народната българска армия.
6. Относно брака, семейството и морала на страната.

Ето и подробния отговор на Учителя П. Дънов, който привеждаме без всякакви изменения:

“В природата съществуват три порядъка: идеален, реален и материален. Към първия спада Бог, природа и човек. Към втория спада народ, държава и личност. Към третия – мозъчна, симпатична нервна система, дихателна и храносмилателна системи.

Религията е един институт, който има за задача и цел да възпитава човешката личност, нейните чувства, постъпки, да го държи във връзка с Божественото. Човек трябва да обича Бога, ближния си и народа си, да почита и уважава всичко онова, което Бог е създал. Към тази българска религия и Църква, която служи на своя народ за неговото повдигане и облагородяване, моята любов е към тях.

Българската държава е външната страна на българския народ. Тя съдържа всички възможности, в които той може да се прояви.

Държавата е един отличен институт, който спомага на българския народ да подобри отношенията си с всички други държави и народи. Българската държава е едно благо за народа. И всички ония, които ѝ служат, за да поставят ред и порядък, да извоюват свободата на своя народ, вършат една благородна работа. Ние не поддържаме революцията. Ние поддържаме еволюцията, онзи Божествен процес, който постоянно повдига и подобрява живота на човечеството.

За съдийската колегия и органите на правосъдието ние имаме почитание, понеже такъв институт съществува и в природата, и в човека – като съвест. Всички примери, които ние сме привеждали в своите лекции, имат за цел да уяснят какъв трябва да бъде човек и изобщо какви да бъдат хората, на които говорим. Ние сме привеждали много похвални примери за дълбокото съзнание на съдиите.

Ние в нашите речи не сме имали никаква умисъл да обидим това, което е добро, разумно, честно и справедливо в съдийската колегия.

Относно общественения строй в страната нашето желание е било винаги да се подобрява, без ненужни сътресения и всичко да става разумно.

Относно Народната българска армия, тя е орган на държавата за запазване реда и порядъка в нея. Каквото казахме за държавата, това включва армията. За военните сме включвали много добри примери.

Относно брака – той е най-старият институт в природата.

Ние поддържаме еднобрачието и пълна семейна чистота.

Поддържаме също, че във всяко семейство трябва да има две деца, брат и сестра. Семейството е образ каква трябва да бъде държавата, религията и народът. В семейството бащата представлява онзи, който царува, майката – онази, която отхранва и възпитава. Бащата и майката са образ на ония, които в бъдеще ще управляват.

Затова сме обръщали внимание на добрите майки и бащи, които стават основа и строители на бъдещето.

Никога не сме подбуждали никого към вражда или омраза към когото и да е. Всякога сме говорили за любовта и за взаимното уважение и почит.

4 октомври 1937.

Дънов”

Както е видно, основният акцент в теоретичната концепция на Учителя на ББ у нас е поставен върху човека – неговото място в този свят и неговото бъдеще. Върху фона на този логически и смислов център гравитират идеите за Бога, света, живота, познанието и морала, но без да губят собствената си значимост. Създателят на учението твърди, че изхожда от една неизменна основа – християнството, влизайки по този въпрос в антагонистично противоречие с Църквата.

Около идеите на Учителя П. Дънов се формира общност от идейни последователи, независимо от десетките хиляди “редови” членове на Братството. Това е онази група от няколко десетки личности с университетско образование, които се занимават активно с изложението, разпространението и доразвиването на учението. Този феномен най-малкото по формален признак би могъл да бъде оприличен на философска школа.

Като цяло Учителят на ББ в България разгръща своята дейност сред условия, които не са особено благоприятни за успеха на делото му. Преди всичко обществената среда се отличава с ниска степен на зрелост в културно отношение. Недвусмислени признаци на тази й характеристика са тесногърдата нетърпимост към чуждото мнение и отсъствието на истинска веротърпимост. Социалната атмосфера не предлага подходящи предпоставки за проявата на ярки характери и мащабно новаторство. Родното, българското бива откровено подценявано – за сметка на бързо прогресиращото чуждо поклонничество (специфика на нашия национален менталитет, с която можем спокойно да се “похвалим” и днес, в зората на ХХІ век и третото хилядолетие). Обществените процеси са белязани със знака на грубостта, безпардонността и откритото насилие, с ниска проба интригантство и публично оклеветяване. Особено последното неведнъж е било отправяно с размаха на мътен лавинообразен поток

срещу Учителя П. Дънов. Освен всичко останало той работи сред една порядъчно обезверена интелигенция, сред общество, лишено от идеализъм и дългосрочни цели на развитието си.

Пред вид всичко горепосочено резултатите от духовно-културната дейност на Учителя Петър Дънов биха могли да бъдат окачествени без преувеличение като **значителни**. Безспорните му успехи – в съответствие с оценката на негови съвременници и нашата собствена – се дължат преди всичко на духовно издигнатата му личност, на забележителната му нравственост и извисен интелект, както и на огромното непосредствено въздействие, което той упражнява спрямо своите последователи. **Неговият личен живот е в пълна хармония с проповядваното от него учение.** Този факт не може да бъде отречен дори и от най-отявлените му опоненти. Даже и физическото му състояние говори несъмнено в полза на защитаваните от него идеи и принципи. Достигнал преклонната възраст 80 години, той винаги, без изключение, се е отличавал с цветущо здраве, неизтощима енергия и динамичност на личността. Изобщо следовниците му съзират в негово лице олицетворен онзи жив идеален образ, който той изгражда в съзнанието им като цел на техните постижения в далечното бъдеще. Той никога никого не цитира – освен Евангелието. Винаги говори с вътрешната увереност на човек, който е изпитал сам и е напълно сигурен във валидността на тезата, която отстоява. В беседите и личните си разговори той никога не влага изкуствен патос. От тях като правило струи топлотата и съзидаващата мощ на вдъхновената мисъл и чувство, бликащи от чистите дълбини на една велика душа. На тази му характеристика очевидно се дължи способността му да докосва и най-нежните струни на човешката психика и да завладява сърцата на своите слушатели. Всички негови най-приблизени последователи са били дарени от него и със съвет в най-мъчителните мигове на своя живот, при тежки изпитания и болести на тялото или душата, с премъдрите му наставления на духовен Пастир и Учител. За всички тях той е – без колебание в преценката – истински духовен баща, към когото те питаят чувство на трогателно благоговение и най-искрена признателност.

Безпогрешният съдник – Времето, тепърва ще се произнесе окончателно за грандиозното Дело на Учителя Петър Дънов и за постигнатите от него резултати. Едно, обаче, е вече ясно днес – шест десетилетия след заминаването му от този свят на преходността: **неговото Дело притежава общочовешки духовен и културен характер.** То ни най-малко не би могло да бъде оценено и измерено с недозрелия аршин на тесни партийни, групови или дори национални интереси. То отдавна е събудило постоянно нарастващ интерес отвъд границите на България и обикаля победоносно и триумфално петте континента на планетата Земя.

Понастоящем, когато страната ни все още преминава през болезнено продължителния и труден процес на демократизация, значимостта на това свещено Дело нараства неимоверно много. В социална обстановка, белязана от циреите на корупцията и рекетъорството, на безогледната алчност и кариеризъм, на зле разбраните пазарни принципи и частнособственически интереси, на лавинообразно прогресираща бездуховност и вездесъща кичозност – епоха на чалга, мутри и мафиоти без скрупули, безлични, ала всемогъщи, – точно в тези тъй смутни и превратни времена учението на ББ, представено от Учителя П. Дънов, представлява магическо разковниче за извоюване баланса на обществените везни. И това е така, понеже то носи еволюционния импулс на живота и напредъка: личен, национален, планетарен. Гаранциите за положителните резултати от прилагането на това безсмъртно Слово са заложени в неговия чист духовен идеализъм, изпълнен със заряда на могъщото възпитателно въздействие както върху отделния човек, така и върху социалната среда като цяло. И подобно на все още недостатъчно познатото и признато богомилство отпреди единадесет столетия, отхранено също от мистичната и свободололюбива душа на българина – дало първия съществен тласък на Ренесанса и Реформацията в уж по-цивилизованата част на Стария континент, наследството на великия български духовен Учител Петър Дънов несъмнено представлява безценен принос към съкровищницата на общочовешката духовност и култура.

2. Общественият отзвук

В началото на разглеждането на тази подтема бихме искали да поставим един твърде важен за нейното съдържание въпрос и да се опитаме да му отговорим в светлината на целите, които сме си поставили с настоящото изложение. Въпросът е: “Що е духовно-културен феномен и как той се вписва в обществената действителност?”

Без съмнение под **духовно-културен феномен** (от лат. феномен = явление) би следвало да разбираме такова явление в панорамата на една обществена среда – национална, регионална, континентална, планетарна, – което внася качествено нови елементи в нея, ражда нови критерии за оценка на реалностите, отговаря на водещите импулси на епохата и полага основите за конструктивен градеж, насочен към бъдещето. Връзката между духовността и културата също е безспорна, понеже първата създава вътрешните предпоставки за осъществяването ръста на втората, а културата на свой ред изгражда формите, в които се излива и изразява духовността на времето. Без ни най-малко да претендираме за изчерпателност на тези дефиниции, ще си позволим да ги използваме като база за по-нататъшните ни разсъждения.

Явленията в духовно-културния живот на обществото са жалони, бележещи неговата зрелост, автентичността на постигнатото към конкретния исторически момент, степента на неговото развитие като самостоятелна, самоподдържаща се система от обекти и субекти на социума. И двете реалии – духовността и културата (независимо дали ги разглеждаме като обособени същности на обществения живот или в тяхната жива взаимовръзка), принадлежат към надстройката на обществения организъм. На пръв поглед те нямат пряк контакт с базата му – съвкупността от производителни сили и производствени отношения. Но това е вярно, само ако разглеждаме обществената структура в тесните рамки на материалната обусловеност. Идеална по своя характер, надстройката в най-висока степен предопределя вътрешните процеси в базата, създавайки предобра-

зите, идеите и платформите, върху основата на които се трансформират и компонентите на базата. А с това настъпват и радикалните изменения в социалната среда като цяло.

И тъй като този лекционен курс е предназначен да изследва духовно-културния феномен “учението на Бялото братство” и мястото на духовно общество “Бяло братство” в българската обществена действителност, наложително е да потърсим приложението на горните теоретически разсъждения към спецификата на тези конкретни реалности. А това би било невъзможно, ако не сверим часовниците си с историческите факти (част от които вече изнесохме в т. 1) и не потърсим резултатите от обратната връзка в посока от обществената среда към субектите на разглежданите духовно-културни явления.

По време на земната изява на Съществуото, известно с историческото име Петър Константинов Дънов, отделните кръгове и прослойки на българската общественост са реагирали по различен начин спрямо организираното от него духовно движение “Бяло братство”. Пред вид заглавието на настоящата тема от особено значение за разкриване търсените измерения на разглеждания духовно-културен феномен е да проследим резонанса, който предизвикват движението и неговите идеи сред определени сфери на родната интелигенция. Установено е, че двама от най-видните интелектуалци на епохата у нас – Иван Вазов и Стоян Михайловски, са посетили беседа на Учителя П. Дънов по времето, когато те са се провеждали в клуба на радикалите (в. “Български бранител”, бр.108/Х.1939 г., “Встана Изгрева край София”). Патриархът на българската литература Иван Вазов очевидно се е отнасял с уважение към личността на Петър Дънов, наричайки последователите му “добри хора” (свидетелство на поетесата Олга Славчева). В същия период – 1919–1920 г., Константин Величков отишъл на беседа на Учителя на ББ у нас и след това публично заявил за него: “Ние имаме достоен човек – човек, който е проявил характер и достойнство (става въпрос за времето на войната – бел. К. З.). Тоя човек е Петър Дънов” (“Наши видни хора за Учителя” – ръкопис от архива на д-р Ст. Кадиев,

с. 2). За Стоян Михайловски се смята, че е бил противник на Учителя П. Дънов, но след първата си среща с него се е изказал, че: "...Нам са нужни човеци като Дънова, за да насочат правилно развитието във всички отрасли на новата ни държава" (в. "Български бранител", бр.109/XI–XII.1939 г.).

Известният драматург Ст. Л. Костов пък написва остра сатира срещу движението – пиесата "Пред изгрев слънце", която се играе в Свободния театър в София през сезона 1921–1922 г. Същата пиеса, под ново заглавие – "Учителят", бе представена от Телевизионния театър на 01.01.1990 г. по тогавашната Първа програма на Българската национална телевизия (от 20,30 ч.). Излъчването на постановката бе посрещнато с остър протест от страна на духовното общество "Бяло братство", което изпрати протестно обръщение до тогавашния председател на Комитета за телевизия Филип Боков. Текстът на обръщението бе излъчен и по радио "Свободна Европа" в първите дни на м. януари 1990 г. Акцията на ББ обаче остана без последствия.

Специално внимание на Братството бива отделено в представителното издание на Съюза на столичните журналисти – "Общ годишник на България" (1923–1925 г., с. 229), където се посочва, че те, белите братя и сестри, "... са най-значителното и най-силното духовно религиозно общество". Разбира се, трактовката на ББ като "религиозно общество" е твърде спорна, но не това е най-важното в случая. Показателен е и фактът, че в "Българска енциклопедия" на Н. Данчов (1936 г.) са посветени специални статии на Петър Дънов и Бялото братство. Учителят П. Дънов е наречен "основател на българското духовно движение "Бяло братство" и е оценен като "вдъхновен и увлекателен проповедник". Същността на самото движение е разкрита по следния начин: "Като стои върху учението на теософията, пригодно към християнството, това движение ратува за нова духовна култура, която да пресъздаде и обнови народите и цялото човечество, да ги подготви за по-възвишен живот на земята и да им обясни тайните закони, които управляват невидимите светове." В това единствено за този период представително издание включването на ста-

тии за ББ, и то с подобна оценка, означава реалното му признание като факт и явление на обществено-културния живот.

През 1926 г. видният евангелистки деец, писател и публицист Стоян Ватралски присъства на събора на Братството и публикува впечатленията си в очерк под заглавие “Кои и какви са белите братя”. Той смята Учителя П. Дънов за фактор от общобългарско значение, който може да бъде сравнен само с Махатма Ганди, и посочва за това две основни причини: 1) неговото силно прихватливо учение; и 2) неговите добри, предани ученици, т. е. характера, който той е възпитал у тях (Ст. Ватралски, “Кои и какви са белите братя”, С. 1926, с. 25–26).

По време на тоталитарния период в България (1944–1989 г.) темата за личността и учението на Петър Дънов, както и за създадената от него духовно общество “Бяло братство”, бе откровено табу. Атеистическата идеология на управляващата БКП не допускаше отклонения от “марксистко-ленинската философия” и “научния комунизъм”. Всички духовни и религиозни общности и църкви бяха поставени под строго наблюдение и контрол, свободата на словото и вероизповеданието фигурираше само в конституцията на държавата, но в житейската практика крееше под оловен похлупак. След като ББ у нас години наред бе поставено извън закона и бе иззето цялото му имущество, во главе с десетките хиляди томове издадени сборници с беседи на неговия Учител, то получи регистрация като религиозна общност в съответствие със Закона за вероизповеданията. Разбира се, дейността му бе сведена до минимум, а организационната работа вътре в него бе осъществявана в полулегални условия. Така то посрещна зората на демократичните преобразувания в България през 1989 г. – лишено от всякаква материална база и поддръжка от страна на държавните органи, ала със съхранена структура и опазено духовно-културно наследство от своя Учител и основател. (По-подробно на тези проблеми ще се спрем по-нататък в рамките на обособена тема от този лекционен курс.)

От 1990 г. насам книжният пазар у нас не би могъл да се оплаче от липса на публикации от и за Учителя П. Дънов и ББ. Напротив,

неговият духовно-езотеричен раздел буквално е наводнен с този род литература. Издателствата, които отпечатват книги и периодични издания с такова съдържание, отдавна надхвърлят първата десетица от числовия ред. Ала от гледна точка на изследваната тук тема по-важно е какво казват другите, т. е. външните за ББ личности и организации, за белите братя и сестри и техния духовен Учител Петър Дънов.

Тъжната истина е, че българската общественост все още не е достатъчно запозната с истината за Учителя на ББ у нас и за създадената от него духовна общност. Все още битуват схващания и оценки, натрапени през тоталитарната епоха, а и отпреди нея – когато Православната църква в България е воювала открито срещу движението и неговия водач. Все още мнозина възприемат духовното общество “Бяло братство” като секта – тоест като организация извън християнската Църква, едва ли не с антицърковна идеология и практика.

Но, слава Богу, има и изключения. Ето и две от тях.

1) Издателска къща “Кибеа” (едно от най-авторитетните и популярни издателства в страната, с подчертан вкус към духовната проблематика и с публикувани до момента десетки бестселъри в тази област) пусна през 1997 г. на книжния пазар луксозното издание “Духовни водачи на България (духовници, учители, будители)”, от серията “Наследство”. Авторът Боян Обретенов е включил в сборника и очерк за Учителя Петър Дънов и духовното общество “Бяло братство” под заглавие “Училище по човешина” (с.63–65). Той определя облика на Учителя на ББ у нас по следния начин: “Богослов и лекар, изградил върху основата на християнството свое учение с приложение в ежедневиия живот за лично физическо, духовно и морално усъвършенстване и за установяване на нови, по-съвършени контакти с природата и Бога, което се разпространява бързо в България и намира съмишленици в много страни из Европа и в Америка.” Относно дейността на българския духовен Учител авторът отбелязва: “Чете и публикува множество беседи, открива шко-

ли за младежи и за възрастни, ръководи живота и заниманията на Бялото братство, образувано от последователи на учението му. Остава значимо теоретично творчество, както и музикални творби, свързани с цялостния му светоглед. Смятан от официалната православна българска църква за сектант.”

В самото начало на посочената статия Б. Обретенов привежда една мисъл на Учителя П. Дънов, достойна да послужи като мото на цялата му житейска изява: *“Ако аз съм дошъл да говоря това, което проповядват други, нямаше нужда да идвам. Аз проповядвам Христовото учение, което трябва да се приложи в живота поне в малък размер, а именно – в отношенията между бащи и майки, синове и дъщери, слуги и господари.”* В рамките на изложението е предложена и кратка, но извънредно съдържателна – нелишена и от поетичност – дефиниция на духовната общност “Бяло братство” като духовно-културен феномен, присъщ за българската действителност: *“цялостно и пълноводно духовно движение”* (курсивът мой – К. З.). Б. Обретенов е успял да съзре и мистичната връзка между богомилството и организираното от Учителя на ББ в България движение: *“Превръщането на религията във вяра Петър Дънов започва оттам, където бяха стигнали и спрели богомилите.”* И в една подобна приемственост няма нищо еретично – независимо от опитите на БПЦ да постави под общ сектантски знаменател и двете забележителни явления в многовековната българска история: *“Д-р Дънов не е еретик. Той не воюва с никого. Не подлага на съмнение християнството – такова, каквото го е утвърдила църквата. Той само се съмнява в ефективността на действията на църковниците, превърнали вярата в професия, в тяхната способност да направят от Христовото учение “практика за всекидневния живот” и да помогнат чрез него на българите, “остарели от безлюбие”.”*

Авторът на очерка, черпейки сведения от спомени на ученици на Учителя П. Дънов, подчертава *“пълната безкористност на подбудите и мотивите, с които е поел пътя на Учител”*. И подкрепя твърдението си с едно справедливо наблюдение, доказано несъмнено с фактите от жизнения път на Петър Дънов: *“Той не заема поза-*

та на мистичен пророк или на вожд, жаден за фанатични привърженици, ласкаещи самолюбието му. Не извлича и никаква материална изгода от мисията си. Като изключим библейската брада, ще видим един “спретнат и изящен мъж, с елегантна походка и хармонични движения”, почитател на математиката и познавач на естествените науки, влюбен в музиката и в природата, школуван цигулар и страстен турист, намерил ключ към природосъобразния и естетически наситения живот.” Според Б. Обретенов речта на Учителя П. Дънов е “проста и разбрана, без външни ефекти”. Единствените амбиции и цели, които основателят на ББ влага в своята дейност, “могат да се сведат до едно полезно и приложимо “ръководство по всекидневие”: *“Да се научиш да мислиш, да се научиш да превъзмогваш себе си и да превръщаш отрицателните мисли в положителни, да работиш за прогонване от себе си на себичността, егоизма, страха и суеверието.”* Или, както самият духовен Учител синтезира: *“Това е Учение на Живота, а не на буквата.”* Авторът на статията стига до извода, че “вярата, която (Учителят П. Дънов) иска да възстанови у българите, в ръцете му приема образа на *“хляба, с който се храним, без да правим химически анализ на съдържанието му”*.”

Б. Обретенов в своето кратко изследване изнася и обстоятелство от периода на следването на П. Дънов в САЩ – 1888–1895 г.: получаването на докторска титла по богословие с дисертационния труд “Науката и възпитанието” (неговата първа авторска публикация). Дванадесетте години, които Учителят на ББ прекарва в обиколки из България, посветени на изнасяне на лекции и сказки и изучаване психологическия портрет на неговите сънародници, дават основание на автора да го определи като “един от най-верните и точни народопсихолози”. И да достигне до безспорно вярната констатация: “Той (Учителят П. Дънов) усеща, че загубената вяра не е просто вид атеизъм, а липса на обединяваща ръководна идея, която дава смисъл на живота на народа, на нацията. Вижда безсилието и краха на националните идеали, рисковете и опасностите, които крият социалните движения и идеи. И избира посока за дейността си,

която е най-подходяща за народ с такава психологическа нагласа – издигане, усъвършенстване и промяна на всяка отделна индивидуалност, уреждане на личното житейско и морално “стопанство” на всеки и превръщане на голямата идея в идея на всеки малък живот.”

Визирайки широката “социална, професионална и географска пъстрота на ББ”, авторът на статията установява, че Учителят П. Дънов “е намерил онзи общ език и общ път, от които българите са се нуждаели и се нуждаят”. По този път на разсъждения изкрystalизира и изключително стойностното заключение: “Братството не е съзаклятие или тайна ложа, то е морална общност.” И на финала на очерка е поставена поантата в Делото на Учителя на ББ у нас – изграждането на човешината в съзнанието на всекиго от нас, духовно-нравственото извисяване на всяка човешка индивидуалност, издигането в ранга на обществен идеал живота за Цялото. Сиреч събирането на “плодовете на една вяра, която може да промени живота”. За българския народ, живял векове в условията на робство, Учителят П. Дънов формулира тази вяра “ясно, разбираемо и привлекателно”: “Искам да оставя у вас мисълта да бъдете винаги свободни по ум, сърце и душа.”

2) През същата 1997 г. издателство “Репортер” пуска от печат друга книга с подобно съдържание. Заглавието ѝ е “100 най-влиятелни българи в нашата история”. Нейни автори са известният наш историк проф. д-р Андрей Пантев и Борислав Гаврилов. Както и в по-горе разгледаното издание, в текста фигурира статия за Учителя Петър Дънов (с. 132–134), представен под номер 37 в списъка от стотте българи, оказали с живота и дейността си най-забележително въздействие върху хода на родната история.

Автор на очерка за Учителя П. Дънов е Андрей Пантев. За мотото на това свое изложение видният представител на българската историческа наука е избрал следните думи на Учителя на ББ в нашата страна: “Един ден българите ще разберат, че аз съм им бил голям приятел. Но когато си замина, не искам никакви паметници и ако ми направят, ще ги разруша.” Очевидно А. Пантев е прозрял дъл-

боквата истина, че всеки автентичен Пратеник на Божествения свят притежава преди всичко огромна, необяснима за обикновеното делнично съзнание скромност. В стремежа си към пълна научна и академична обективност той определя личността на българския духовен Учител по такъв начин: “Не са чак толкова много българите, поставили началото на ново религиозно учение или духовна школа, която и днес продължава да има последователи и чиито постановки и дълбок философски смисъл все още чакат своята реална преценка и място в нашия духовен живот.” След което нарежда Петър Дънов до такива колоси в българската духовност и култура като св. Климент Охридски и “легендарния” поп Богомил. Според А. Пантев: “Цялото огромно наследство на този забележителен българин би могло да се сведе до три основни начала: **“Любов, която носи изобилния и пълен Живот; Мъдрост, която носи пълното знание и Светлина; Истина, която дава пълната и безгранична Свобода”** (курсивът е на А. Пантев – бел. К. З.).

Авторът на текста потвърждава изнесеното и от Б. Обретенов в по-горе разгледаното издание твърдение, че издадената през 1896 г. книга на Учителя П. Дънов “Науката и възпитанието” представлява негова докторска дисертация, защитена успешно по време на престоя и следването му в САЩ (1888–1895 г.). А. Пантев вижда насоката на този жалонен писмен труд на българския духовен Учител в разгръщането на “идеята за търсене на скрития смисъл в Свещените писания”. Изследвайки гносеологията в учението на ББ, представено от Учителя П. Дънов, историкът отделя специално внимание на “разсъжденията на Петър Дънов за същината и перспективите на съвременното познание”, като цитира негова мисъл по този въпрос: “Сянката е следствие на светлината. Да отричаш Великото, значи да отричаш причината, а да приемаш следствието – сянката. Сегашната човешка наука е наука на последствията, наука на сянката. Има светлина без сенки, но не съществува сянка без светлина.”

По-нататък на читателите е предложена позиция на автора относно същността на теоретичната схема на Учителя П. Дънов и

създадената от него духовна общност “Бяло братство” – позиция, която му прави чест със своята обективност и безпристрастност: “Учението на Бялото братство, както се наричат последователите му в България, не е нито църква, нито секта. То повече наподобява школа, която освен своята философска страна има и практическа насоченост.” Доловил съвършено вярно ярко изразения практически характер на Учителевото Слово, А. Пантев отива и значително по-далеч – той отхвърля погрешните схващания на редица авторитети от времето на П. Дънов до наши дни, дефиниращи изграденото от него духовно движение “Бяло братство” като секта, т. е. противоцърковно общество. Този тъжен рецидив на ограниченото мислене за жалост дори и днес още не е преодолян от йерарсите на Българската православна църква и от повечето православни богослови у нас.

Готови сме безрезервно да подкрепим автора на статията и в друго негово твърдение: “Дънов е сред първите, които заговарят за Новата епоха (ерата Водолей) и може да бъде възприет като един от предтечите на типичното за западното постиндустриално общество интелектуално и социално течение, наречено Ню Ейдж – обобщено като “движение за придаване свещен смисъл на живота”.” Нещо повече – посочената от Учителя на ББ в България за първа година от преходния период към ерата на Водолея, 1914-та, предлага точен ориентир на изследователите и специалистите в областта на астрологията, в частност, и на езотеричното познание, като цяло.

Достоен за уважение е и финалът на А. Пантев с подчертания му стремеж към конструктивно обобщение, изградено върху здравата основа на фактите и изкристализиралата лична преценка: “Пряко или косвено Петър Дънов участва в съдбата и живота на българския народ. Неговият позив за добродетели, разумни отношения, целесъобразен живот, здраво семейство и стремеж към знания е приет от хиляди негови последователи както в България, така и по света.”

Единствената теза на автора, която – по наше мнение – е неприемлива от гледна точка на историческата истина и духовното съ-

държание на събитието, е концентрирана в думите му: “Около смъртта на Петър Дънов съществуват някои неясни моменти – дали е самоубийство, убийство или естествена смърт.” Макара че А. Пантев не се ангажира с категорично становище, самото споменаване от негова страна на вариантите “самоубийство” и “убийство” вече го отдалечава чувствително от действителната стойност на разглеждания факт. За един учен с толкова широка ерудиция и висока обща култура, но непритежаващ нужните езотерични познания, подобен пропуск все пак е напълно извиним. Той не е могъл да знае споделяното от Учителя П. Дънов сред съвсем тесен кръг най-приближени ученици, че първоначално е било предвидено Учителят на ББ у нас да пребивава 120 години във физическо тяло. Ала идването на власт в България на комунистите-безбожници и началото на техните репресии срещу религиозните и духовни общности у нас, които не подминават и ББ, предизвиква необходимостта от промяна в тази програма. Истината за кончината на Учителя Петър Дънов е, че **той е допуснал едно сериозно заболяване да сложи край на земния му живот. Не може и дума да става за самоубийство или убийство!** Давайки си ясна сметка, че ако позволи на управляващата комунистическа сган да го подложи на репресии и дори да отнеме чрез насилие живота му, това неминуемо би довело до страшни кармически последствия за България и нейния народ (по примера на хилядолетното изгнание на евреите след разпъването на Иисус Христос), великият духовен Учител взема решение **по естествен път** да приключи мисията си на тази планета. За духовно просветения човек такава развързка почива върху желязна логика. За невежите тя предлага пребогат материал за спекулации и словоблудство. Всеки отговаря за себе си!

Разгледаните две заглавия от последните години – в периода на демократични преобразувания в България, на границата между две столетия и хилядолетия – изпълват с оправдан оптимизъм искрено търсещите в Духа. Двата изследвани по-горе очерка за Учителя П. Дънов биха могли да бъдат определени като бели лястовички върху изпъстрения с най-разнообразна палитра цветове небосклон на бъл-

гарската духовност и култура. Небосклон, все още нелишен и от тъмните облаци на скудоумието, откровената посредственост и добре премерената, егоистично обоснована враждебност към инакомислието. Обстоятелството, че този титан на Божествената Любов, Мъдрост и Истина вече получава признание на най-високо научно, академично и историко-културно равнище, не може да бъде отминато без съответната доза надежда за бъдещето. Надежда, че колосалното му Дело рано или късно ще бъде оценено по достойнство и в собствената му родина, а не само от страна на милионите му последователи навред по планетата.

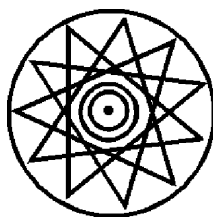
В заключение – анализът на резонанса от учението на Учителя П. Дънов и дейността на организираното от него духовно общество “Бяло братство” в различни среди у нас разкрива неговото място в обществено-културния ни живот като непривично и странно за него явление, което оставя противоречиви впечатления – в зависимост от точката на наблюдение. Показателно за цялостното състояние на нашата култура е доминиращото отношение на охулване, анатемосване и отричане на движението. В по-общ план то е признак на една патриархална консервативност, на страх от “различното”, което е насочено към разкрепостяване на традиционното мислене, породено от тежненията на българската култура и непроменяния с векове народностен стереотип.

Опасенията от разрушаването на изконните стълбове на културата – семейство, бит, вяра; от друга страна – провокираното любопитство към новото и необичайното, в крайна сметка довеждат до примирение и негласно приемане на движението ББ като факт от нашата действителност. Но така и не се стига – и все още не се е стигнало – до разбиране и положително отношение в голям, национален мащаб, до оценяването му като оригинална и по своему полезна изява на културата ни в разглеждания период, както и в нашата съвременност. Подобна обществена позиция спрямо ББ и неговия основател, вече превърнала се в традиционна, го огражда с високи стени на неразбиране и изисква най-активни усилия за промяна на статуквото от страна на белите братя и сестри. Този резултат

тат по косвен път свидетелства още веднъж за неустойчивостта на модерния културен модел на България – неустойчивост, породена от непреодоляното люшкане в ориентацията към национално или чуждо, плод на цялостното ни лъкатушно и скокообразно историческо развитие.

По размаха на дейността си и броя на последователите си духовното общество “Бяло братство”, създадено от Учителя П. Дънов, безспорно се очертава като **най-мощното от сходните нему движения и школи** – теософи, толстоисти, спиритисти, антропософи и т. н. Неговата отличителна черта е наблягането върху практиката – личното самоусъвършенстване на всеки по отделно и братските взаимоотношения в общността.

Без съмнение от особена важност е и **огромният авторитет на самия Петър Дънов**, който привлича хората с това, че реализира идеите си на дело. По този начин Бялото братство успява да запълни онази празнота в общественото съзнание, която останалите религиозни и духовни общности – и преди всичко Българската православна църква – не съумяват да оползотворят. Като резултат от този процес на самоизява движението на Учителя П. Дънов създава и осъществява един **алтернативен социално-културен и духовен модел**.

XI. ЯВЛЕНИЕТО ПЕТЪР ДЪНОВ В ПАНОРАМАТА НА ЕПОХАТА НА ПРЕХОД ЗА ЗЕМНОТО ЧОВЕЧЕСТВО

1. Бележити личности за Учителя Петър Дънов

Българинът е известен със своя скептицизъм, възприеман от мнозина като национална черта. Тази му особеност му помага да не проявява неоправдано доверие към всякакви видове измамници. Но тя има и своите не дотам положителни страни, включително и неуважението към някои от плодовете на собствения му труд. “Хубава работа, ама българска!” или просто “Българска работа!” са реплики, изричани с подчертано саркастичен тон, издаващ наченките на опасен национален нихилизъм.

Подобно е и отношението му към великите хора от нашия народ. Българинът винаги или почти винаги изпитва удоволствие да им открие някой недостатък, вероятно за да ги принизи до собственото си равнище. Естествено – никой не печели от това. Губи целият народ. Излиняват немалкото ярки светлини в родната ни история. Отричайки самите себе си и стойностното, създадено от нас, ние неизменно се разделяме с частица от самочувствието, което сме заслужили, понеже “и ний сме дали нещо на света...”. И така някак неусетно отстъпваме от завоювани вече духовни територии и ги предоставяме без бой, с готовност, граничеща с предателство, на други народи, които с нищо не са доказали превъзходството си над нас. Понякога залитаме и към друга крайност – чуждопоклонничеството. И нейната поява е напълно логична – когато не уважавах

самия себе си, си далеч по-склонен да се поклониш на другия, макар и той да не те надвишава по ръст.

Тази последна слабост обаче крие и едно малко неочаквано, но полезно следствие. Ние, българите, може и да не сме оценили в достатъчна степен някого от своите или нещо свое. Но ако някой в чужбина се провикне на висок глас, че той или това е величина с планетарно измерение, че това е истинско богатство и принос към духовно-културната съкровищница на човечеството, ние сякаш мигновено отрезвяваме. И също в един глас започваме да хвалим и превъзнасяме човека или продукта на собствената си творческа гениалност. Излиза, че освен стоки с всякакво предназначение ние внасяме отвън и градивните частици на собствения си национален авторитет. И това ако не е парадокс, здраве му кажи!

И така както никой пророк не е чул в отечеството си, както с болка въздъхва Спасителят Иисус Христос, така и великият български духовен Учител Петър Дънов (Беинса Дуно) все още не е получил заслужено признание в собствената си родина. Затова нека се вслушаме в отзивите за него от бележити личности зад граница, някои от които не се нуждаят от представяне.

Забележителният реформатор на Римо-католическата църква папа Йоан XXIII (свиква II Ватикански събор – 1960–1965 г., който радикално променя облика на католицизма и прогласява инициативата за обединение на християнските църкви) преди да бъде избран на папския престол през 1958 г. е бил представител (папски нунций, т. е. посланик) на Ватикана в България. Тогава, преди Втората световна война, той е още кардинал Анджело Ронкалий. У нас се запознава основно с беседите на Учителя П. Дънов. Във встъпителната си реч след избора му за папа той излага на църковен език множество от идеите, прогласени от българския духовен Учител. На него принадлежат думите: “В днешната епоха най-големият философ, който живее на земята, е Петър Дънов.”

Един друг съвременник на Учителя П. Дънов, най-високопоставеният духовник на Англиканската църква, Кентърберийският архиепископ Хюлет Джонсън, след посещенияето си в България с цел

запознаване с всички църкви, религиозни и духовни общности и течения у нас (включително ББ), заявява пред група бели братя и сестри в квартал “Изгрева”: “Живот намерих само тук!” На тръгване той взема със себе си значително количество литература на ББ, преведена на английски и френски език, изпълнен с намерение в Англия да надминат французите по отношение масовото разпространение Словото на Учителя П. Дънов.

През същия период от време главен еврейски равин в България е Даниел Цион. Известно е, че той е бил един от най-преданите и ревностни ученици на българския духовен Учител. Петър Дънов в лични разговори неведнъж го е насочвал на мисълта, че еврейската общност следва да приеме Христос като истински Месия и Спасител на човешкия род и че трябва усилено да се работи в тази насока. Като резултат от идейното въздействие на Учителя П. Дънов равин Д. Цион действително приема Христос по дух, при това напълно и безрезервно. В една от своите книги духовникът дори издига революционната от гледна точка на традиционния юдаизъм теза: “Един Бог, една религия, един народ!” Разбира се, той има пред вид не богоизбрания през старозаветната епоха израилски народ, а една планетарна общочовешка общност, обединена под знамето на едни и същи духовни принципи, на една общосветовна религия, съчетаваща хармонично вяра и знание, наука и мистицизъм. В тази своя книга авторът препоръчва на читателите вегетарианството и се старее да ги приобщи към новото, към идеите на Новата Култура на VI раса, прогласени от Учителя на ББ в нашата страна.

През май 1939 г. един френски професор – Алфред Ломони от Тулузкия университет, изнася лекция пред двадесет свои колеги професори, на която представя идеите на Учителя П. Дънов. Той ги определя като “необходими за възраждането на културата и за откриване на нови хоризонти пред човечеството”.

Холандският философ Врееде посещава “Изгрева” на ББ през същата 1939 г. След завръщането си в Холандия той излага впечатленията си в списанието “St. Michael’s News”. Авторът описва Учителя П. Дънов като “скромен, но мощен, съсредоточен в себе си, с бърз,

проницателен ум”. За външния му вид предлага следната оценка: “... с фино одухотворено лице, със скромно облекло, добър, силен, решителен човек, естествен и с достойнство”.

Като истинско откровение звучат думите на друг бележит французин, безспорен авторитет в областта на човешката духовност през миналото столетие – Рене Генон, произнесени през 1947 г.: “Учителят (Петър Дънов) е истински пратеник на Небето. Той е най-големият магнит, който е слизал някога на Земята.”

През 1955 г. завършва жизнения си път един от най-блестящите гении не само на ХХ век, но и въобще на нашата цивилизация – Алберт Айнщайн. След кончината му по френското национално радио е излъчено обширно предаване, посветено на него. Цитирани са множество негови изказвания по различни поводи и проблеми, между които и следното: “Целият свят се прекланя пред мен, а аз се прекланям пред Учителя Петър Дънов от България!”

През 1974 г. в Англия излиза от печат авторитетната “Енциклопедия на необясненото” под редакцията на Ричард Кавендиш (издателство “Пенгуин”). В нея фигурира и името на Учителя П. Дънов, който е представен по следния начин: “Български пророк, който твърди, че е слязъл на Земята от “Алфеола, Звездата на звездите”, за да проправи пътищата за идната “епоха на славянството”. През 1914 г. Дънов обявява на света, че е настъпила “Епохата на Водолея”.”

По-късно изключителен принос за популяризирането на духовно-културното наследство на Учителя П. Дънов в англоезичните държави имат и трите книги, издадени от видния британски учен и мислител Дейвид Лоримър в Англия през 90-те години на ХХ век: “Пророк на нашето време” (“Prophet for Our Times”), “Кръгът на свещения танц” (“The Circle of Sacred Dance”) и “Бисери на любовта” (“Gems of Love”). И трите произведения са посветени изцяло на българския духовен Учител и разкриват неговата мисия на нашата планета. За отбелязване е, че Д. Лоримър – след като за първи път посещава събора на ББ при Седемте Рилски езера през 1989 г. – се заема да изучава български език, за да може да чете Словото на

Учителя П. Дънов в оригинал. Той признава: “Творчеството му ме привлече неустоймо. Имах усещането, че съм открил така търсеното западно езотерично учение, не само коренящо се в платонизма, но и пропито с автентичния дух на християнството.” Д. Лоримър дефинира П. Дънов като “... най-универсалния духовен Учител на двадесети век – това, което Хегел нарича световна историческа фигура, чиято значимост ще бъде осъзнавана постепенно през следващите векове”.

През юни 1996 г. при първото си посещение в България един от световно утвърдените лидери на модата Пако Рабан се поклонил пред гроба на своя духовен Учител П. Дънов. В тази връзка той сподели с журналисти мотивите за този израз на преклонение: “Петър Дънов е един от най-великите философи на епохата на Водолея. Учението на Дънов ще бъде основа на духовната култура на новото столетие.” Стана известно, че Пако Рабан се натъкнал на сборник с беседи на Учителя П. Дънов в една парижка книжарница. До 1960 г. успял да си набави всички негови книги. Пред представителите на българските средства за масова информация той изтъкна още: “Петър Дънов бе първият философ, който пишеше на достъпен език с изключително прозрение.” От Словото на нашия духовен Учител Пако Рабан разбрал, че в материята нищо не съществува без значение. Не е тайна, че символиката на неговите модели облекло е вдъхновена от учението на П. Дънов.

През 1998 г. излиза книгата на видния холандски философ Хари Салман “Изцелението на Европа” (преведена и на български език и издадена от ИК “Кибеа” през 2001 г.), в която авторът отбелязва: “Антропософията е преди всичко един път на познанието за разширяване на съзнанието. През XX век от изворите на езотеричното християнство бяха открити и други пътища за душевно и духовно развитие на човека. Един от тях е Бялото братство на българския духовен Учител Петър Дънов (1864–1944), което прави връзка с пътя на българските богомили и гностическата школа на “Златния кръст с рози” на холандците Ян ван Райкенборг (1896–1968) и Катароз дьо Петри (1902–1990).” На 23.08.2003 г. на традиционния

семинар, провеждан всяко лято през август – периода на ежегодния Рилски събор на ББ – на хижа “Рилски езера” Хари Салман изнесе лекция под заглавие “Значението на българската духовност за бъдещето на европейската култура”. Проследявайки духовната история на България, той достига до извода, че страната ни “може да играе важна роля в създаването на нова Обединена Европа”. Подчертавайки идейната приемственост в школите на Орфей, на богомилите и на ББ (основано от Учителя П. Дънов), авторът изтъква тяхната обща насоченост, отправена към изграждането на изгряващата Нова Култура на славянството – предтеча на Културата на VI коренна земна раса. В заключение Х. Салман споделя: “Бъдещето на европейската култура трябва да бъде защитено и се нуждае от хармонизиращия принос на народа на Петър Дънов.”

2. Духовният образ на Учителя Петър Дънов

“Единственият Учител, Който учи хората, е Бог. За да ги учи, той взема една или друга форма. Някога Бог е видим, а някога – невидим...”

(Учителят П. Дънов)

“Обичай съвършения път на Истината и Живота. Постави Доброто за основа на дома си, Правдата – за мерило, Любовта – за украшение, Мъдростта – за ограда, и Истината – за светило. Само тогава ще Ме познаеш и Аз ще ти се изявя.”

(Заветът на Учителя Петър Дънов)

Учението на ББ представлява по същността си автентична редакция на извечното Божествено учение. Учителят П. Дънов му придава собствена специфика въз основа на потребността от актуализацията му в съвременната историческа епоха на велик преход на земното човечество от една планетарна култура към друга. Учителят на ББ у нас положи основите на едно проникновено знание за Бога, света, живота и човека, като използва за непоклатим фундамент

водещото начало в Христовото благовестие – **Любовта**. Божественният принцип на Любовта, прогласен от Спасителя в качеството си на ръководно духовно-нравствено начало в зората на глобалната трансформация от инволюция към еволюция, заменя на множество места във философията на египетския велик Посветен Хермес Трисмегист понятието “ум”. Теоретичната схема на Триждимогъщия Хермес е послужила в древността като изходна точка за възникването на други значими течения на мисълта, духовни школи и религии: питагорейството, юдаизма (утвърждаващ монотеизма), арийските учения на Изтока, включително древноиндийската философия. Седемте главни херметически принципа намират своето място и в гръбнака на Словото на Учителя П. Дънов.

Окултната наука се опира на три основни постулата или закона, с чието осмисляне и прилагане биват разрешени всички противоречия в кардиналното направление на човешкото съществуване. Те са, както следва:

- 1) **Закон за развитието.**
- 2) **Закон за причината и следствието (кармичен закон – следствие от VI принцип на херметизма, за причинността).**
- 3) **Закон за прераждането (превъплъщението) на душата (следствие от V принцип на херметизма – за ритъма).**

В свободен разговор със свои последователи на “Изгрева” Учителят П. Дънов споделил: *“Ако живеете по Божествения закон, пътищата ви ще бъдат отворени, но ако грешите, естествено ще дойдат затруднения. В света съществуват два вида порядък: единият е старият, човешкият порядък, а другият е Божественият.”* Един от присъстващите го запитал: *“Как ще постигнем качествата, които са потребни, за да живеем в Божествения порядък?”* И получил следния отговор: *“Както цигуларят постига своето майсторство – с упражнения и с постепенно приближаване към онова, което е поставено като идеал.”*

Съвременниците на Учителя Петър Дънов го описват като човек със среден ръст и благородна осанка, която на моменти до такава

степен доминирала над окръжаващите го, че той изглеждал по-висок и по-едър от всички наоколо му. Както забелязваме на фотографите, съхранени от онова време, той е носел дълга коса, спускаща се почти до раменете му. Естетите определят лицето му като красиво и одухотворено. В него намира израз дълбоката му вътрешна сила, неизменният му душевен мир. Челото му е голямо, право и гладко. Очите са леко скосени, носът – с правилна форма, а скулите – широки. Брадичката – с приятен контур. От цялостното му излъчване лъха духовна мощ, устойчивост, непоколебимост. Погледът му – чист, благ, дълбок и предразполагащ – му придава бащинско изражение. Никой не е в състояние да открие в този поглед каквото и да било раздвоение. В очите можем да разчетем единствено любов и пълна безкористност. Те предлагат ярката картина на реализираната душа, открила Божественото у себе си и разкриваща го щедро навсякъде и във всичко. В погледа му е стаена като постоянно присъствие Истината за всичко съществуващо, както и Мъдростта на Сврѣхчовека. И мекотата, тъй характерна за най-извисените духом.

На моменти от Учителя на ББ струи светлата радост на възвишеното небесно присъствие. В други случаи от него се излъчва раздиращо страдание, събрало в себе си като фокус болките и скърбите на целия човешки род. Каквото и да е моментното му психическо състояние, той никога не изрича упрек или осъждане, никога не упражнява насилие по какъвто и да е повод. В същото време всеки около него изпитва силен копнеж да му разкрие душата си, да се докосне до тази тиха, но бликаща като извор Божественост и да поеме от нея толкова, колкото успее.

Походката на Учителя е лека, ефирна, динамична до края на дните му. Като правило проявява смайваща подвижност, особено будеща изненадата на околните пред вид напредналата му възраст. Стъпката му е сигурна, лека; способен е да изминава дълги разстояния без видими признаци на умора. Понякога скоростта му на движение е толкова висока, че учениците му едва могат да го следват. Главата му е неизменно изправена – никоя житейска буря не би могла да я приведе под

тежестта си. От всяко негово действие и движение блика будно съзнание и пълна концентрация. Цялата му фигура пленява със своята хармония и естественост. Те се проектират във всичките му постъпки и им придават искреност и прелест. Самият той отбелязва по този повод: *“Естествеността дава условия за проява на Любова.”*

Облеклото му винаги е чисто, спретнато, естетично. Той отдава предпочитание към свободните и широки дрехи, които предлагат простор за телесните действия. Повечето му дрехи са в светли тонове. Той заявява: *“Не дрехата, но лицето трябва да изтъква. И не лицето, а душата.”*

Гласът му е нисък, но твърде мек и приятен. Той говори тихо и като правило речта му не е придружена от риторични ефекти, но тя се разпростира надалеч като могъщо ехо от ангелски хор. Говорът му е съчетан със спокойни, плавни и хармонични движения. Те придават на Словото му яснота и изразителност, на които биха завидели и най-прочутите оратори.

Обича да пее. Прави го с вдъхновение и вникване в песента. В тази му разновидност гласът му е дълбок, вълнуващ, богат на драматично съдържание. Когато предава нова песен на учениците си, обикновено сам я изпява. В някои случаи изсвирва мелодията на своята цигулка и дава пояснения за изпълнението ѝ. Дори и музикалните упражнения да са прости, той ги предлага така изразително, с такова съпреживяване, че те мигом израстват пред духовния взор на аудиторията и се изпълват с неповторим смисъл и съдържание.

Целият живот на Учителя Петър Дънов може да бъде сравнен с музика – със собствени ритъм, мелодия и хармония.

Как съвременници на българския духовен Учител и най-вече неговите последователи рисуват **духовния образ** на този велик българин?

Всички те подчертават, че той ратува неизменно за естествен живот, без поза и ексцентричност. Отношенията му с хората са прости, искрени, напълно естествени. Проявява учтивост, внимание и огромно търпение към всички, без изключение. Обича чистите, високи места в планините. Издирва ги със завидно постоянство и ги посещава често – сам или с последователи. За тези благословени

кътчета от майката-природа той казва: *“Свещени неща е поставила там природата.”*

Учителят на ББ в България се храни съвсем скромно. Няма слабост към богати, пищни трапези. Любимата му храна са плодовете. Испитва радост при вида на едри, с правилна форма и красив външен вид плодове. На учениците си казва, че те са пратеници от един извисен духовен свят. Подчертава, че плодовете са проводници на благородни идеи, мисли и чувства, и предлага методи за използване на силите, съдържащи се в тях. Смята, че именно плодовете са идеалната храна за човека. За тях той свидетелства: *“Плодовете чистят както тялото, тъй също мислите и чувствата.”*

Учителят П. Дънов обича слънцето и всички моменти от деня, свързани с него. За него той казва: *“Когато слънцето грее, всичко добро може да се случи. ...Както се греем на слънцето, тъй трябва да живеем в Божествената Любов.”* Учителят на ББ обича и обилната светлина, която се лее неустойимо над земята. Последователите му твърдят, че около него винаги има светлина – и в прекия, и в преносния смисъл.

Обстановката, в която живее и работи той, е пределно скромна, дори по спартански мизерна. Той отхвърля всяка разточителност в областта на материалната осигуреност, всяка небрежност и излишество. Когато е нужно, обаче, проявява забележителна щедрост. Той знае кога, на кого и как да дава. Материалните блага за него са само предметно средство, с чиято помощ предава ценни уроци на своите ученици. Като притежание или обект на стремеж те нямат никаква стойност за него.

Той никога и за нищо не претендира, че е негово. Казва: *“Истинският дом на човека е в душата му. Той няма дом отвън.”* Около него винаги царува атмосфера на чистота и святост, която всеки може да усети.

Учителят П. Дънов е известен като отличен събеседник. Където и да отиде, той се превръща някак неусетно в център на вниманието. Около него винаги се събират множество хора, жадуващи да чуят Словото му. Разговорите с него протичат естествено, непринудено и при всякакви външни условия: по време на екскурзии и отдих, след беседите или след братските трапези. Той непрекъснато бива

затрупван със спонтанно възникнали въпроси, сякаш извиращи от душите на присъстващите. Темите са безчет и обхващат живота във всичките му проявления. Все пак преобладава търсенето на път за човешката душа към Божественото.

Учителят П. Дънов говори с ярки образи, убедително; умее да изказва с подкупваща простота и достъпност дори и най-трудните за разбиране неща. Това е стилът на изразяване на човек, който дълбоко е навлязъл в същността на проблемите. Той ги вижда с вътрешния си поглед, проникнал е до самата им дълбина, а не просто ги описва на слушателите. Така винаги печели тяхното доверие, готовността да го последват по пътищата, които им чертае. Той говори и на ума, и на сърцето, ала най-вече на душата. Нея призовава към пробуждане, за изпълнение на мисията ѝ сред Божието творение. Словото му е изпъстрено с множество примери, легенди, приказки, анекдоти, които илюстрират изложението и го довеждат до съзнанието на аудиторията в най-лесно достъпен вид. Често си служи с езика на символите, подвластен единствено на мъдреците.

Настроението на Учителя на ББ почти винаги е бодро, жизнерадостно, оптимистично. Той притежава ярко и фино чувство за хумор. Нерядко предизвиква смеха на аудиторията, а и сам той се смее от сърце. Всички житейски изпитания и неволи не са в състояние да нарушат вътрешния му мир, чувството на дълбока удовлетвореност и доволство. И в най-тежките проблеми, и в най-горестната сърдечна болка той открива нещо хубаво, осмисля ги и ги използва за целите на великата Разумност. Никой, никога и при никаква ситуация не е способен да го извади от равновесие.

В някои редки моменти той се затваря в себе си, става мълчалив, непроницаем. Тогава не се среща с никого, никого не приема. И всички разбират, че трябва засега да останат на разстояние.

Учителят П. Дънов неизменно е безупречно точен и изисква от своите последователи същото. Когато определи час за някакво начинание, бива съвършено точен. Чувството за дълг и отговорност е издигнато от него в ранг на духовен закон. Той изповядва правилото: *“Малко обещавай, но всякога изпълнявай.”* Не обича да отлага нищо.

След като е планирал за изпълнение нещо и настъпи времето за осъществяването му, той веднага пристъпва към дело. Всяко начинание, подето от него, постепенно се превръща в елемент от изграждането на Новото – Културата на Любовта. Цялата жизнена изява на Учителя на ББ у нас е посветена на идването на Царството Божие на Земята. Всяка негова мисъл, чувство и действие са форма на служение на Бога. Всичко той извършва с максимално внимание, грижливост, по възможно най-добрия начин. Девизът му е: *“Каквото работите, работете го заради Господа.”* Всичките му движения излъчват красота, всичките му постъпки – достойнство и целеустременост. Един от заветите му към учениците е: *“Помни, че ти всякога предстоиш пред Великото Разумно Начало.”*

Той не знае почивка. Работи през всички часове на денонощието. Дори и в нощна доба или в най-ранна утрин той често е буден и използва времето за неспирен духовен труд. Малката му стаичка на “Изгрева” нерядко е огряна от бледата електрическа светлина в мигове, когато всички останали бродят из царството на съня. Учениците си наставлява по следния начин: *“Човек разрешава най-мъчните си въпроси в абсолютна тишина, когато всички спят, а само Бог е буден.”* Извършената от него работа е титанична по своя обем и значимост. Неговото жизнено дело промени света и резултатите от него тепърва ще бъдат осъзнавани от земните хора. Да работиш с Любов, значи да служиш на Божия План за света: *“Най-голямото благо, което човек има от Бога, е животът. И най-голямата благодарност на човека заради живота е работата.”*

Учителят П. Дънов е носител на духовно знание, обладаващо заряда на възраждане и обновление на всички равнища в действителността. Той го раздава с неподражаема щедрост, ала за да го получиш, трябва да поискаш.

В редките мигове на отдих той му се отдава с благодарност и в пълнота.

Пратеници от невидимия свят твърде често спохождат Учителя на ББ. Той умее да общува с тях, умее и да запали искрата на свещеното отношение към тях в сърцата на своите последователи.

Всяка работа начева с молитва. И след приключването ѝ също отправя благодарност чрез молитва. Той обяснява това правило: *“Разумният, невидимият свят участва във всичките ни дела тук, на Земята. С молитвата ние призоваваме неговата помощ. Благодарността пък е израз на това, че ние оценяваме тази помощ. Тя е израз на нашите хубави чувства.”*

Не липсват моменти, когато духовният Учител се оттегля в усамотение и в тишината на вътрешното си вглъбение се отдава на размисъл, концентрация, съзерцание и медитация. След подобна работа с Духа той се завръща сред последователите си озарен от нова светлина, изпълнен с нова вътрешна сила, с нови планове и идеи. За тези мигове на контакт с най-фините зони на Битието той споделя: *“Тихото езеро отразява планинските върхове, небето, слънцето и звездите. ...В душата си ученикът винаги слуша говора на Бога. Тогава страхът изчезва и у него настъпва дълбок мир. Той е свободен.”*

Според него молитвата, размишлението, концентрацията, съзерцанието и медитацията са важни методи за духовно израстване и общуване със селенията на Божественото. Най-краткият път към Бога е обаче без съмнение Любовта – първата и най-великата заповед в Христовото благовестие. Свещени са миговете, в които Учителят П. Дънов говори за Бога – Великото Разумно Начало във Вселената. Словото му става особено проникновено, той бива озарен от бликаща вътрешна светлина: *“Господ, за Когото ви говоря, е жив в цялата природа, Той я прониква и организира и действа във всички същества. Той говори във всяка душа, във всяко сърце. Говоря ви за Него, с Когото съм всякога в общение – познавам Гласа Му, държа Учението Му, върши Волята Му и служи на Духа Му, а радостта ми е в Неговото Живо Слово.”*

За своята земна мисия като Пратеник на Небето той казва: *“Учителят слиза, за да изяви Любовта. Това не е външен процес. През него минават чистите струи на Любовта към всичко живо. И в какво се изразява Любовта на Учителя? Той иска да приближи душите към светлината и радостта, в които живее. ...Дошъл съм,*

за да изявя Любовта, да я донеса на Земята. Това е моята мисия.” На друго място допълва: “Някой пита кой съм аз. Аз съм пратен от Божественния свят да изявя Любовта, да внеса в живота нейната сила, нейната мощ. Всеки, който проповядва Божественото учение, е неуязвим. Божественото учение е неделимо. То е било в миналото, е сега, ще бъде утре. Следователно кой го е проповядвал, кой днес го проповядва, кой ще го проповядва утре, не е важно. Божият Дух е един и същ във всички времена и епохи. Следователно никоя сила в света не е в състояние да го победи.” Поантата на самоосъзнаването в ролята на Божий Посланик сред човешкия род е съсредоточена в думите: “Аз съм дошъл да кажа на хората, че Бог е решил да създаде нов свят, ново небе, нова земя и да промени всички хора. Това ще стане. ...Това, което говоря, е Божествено. Моята проповед ще я чуят всички. Не могат да не я чуят, понеже Бог е, Който говори в света. А Той е навсякъде.” Целта на своето присъствие сред по-малките си братя и сестри от човешкия род той съзира в следното: “Пратен съм от Всемирния Извор за въдворяване на Царството Божие на Земята.”

За мисията на Словото Божие той свидетелства: “Онова, което аз говорих четиридесет години, то вече изпълни света. От него той не може да се освободи. То не е мое, то е Божествено. Един ден хората отвътре ще го приемат.” Той подчертава: “Словото, което ви говоря, не е мое. То е мисълта на Разумните Същества, които стоят зад мене. Те не са едно и две, те са хиляди, милиони. Това са идеите на Вечния Дух, които минават през цялата вечност.”

Присъствието на велик духовен Учител между хората е жив пример за връзка между земното и небесното. Само чрез небесната Мъдрост могат да бъдат разрешени противоречията в света на материята. Само градивната мощ на Небето изцелява недъзите и язвите на земния живот. Само чрез Божествената Любов биват трансформирани силите на злото в служители на Доброто. Магията на това превръщане като висше изкуство на Духа се владее от Учителя П. Дънов до съвършенство. Във всички негови беседи, лекции и разговори

тази грандиозна по съдържание и мащаби опитност е предадена в пълнота.

В близост до своя Учител всеки член на създадената от него духовна общност става по-добър. Пред него всички изпитват свещен трепет, искрено преклонение. За тях Учителят е въплъщение, жив образ на прогласените от него Божествени принципи на Любовта, Мъдростта, Истината, Правдата и Добродетелта. Той е Служител на Бога и всеки, който се доближи до него, също изпитва желание за служи на Великото в света.

Учителят на ББ обгръща всеки и всичко с Любов и Светлина. В неговото присъствие всички се чувстват прекрасно – и растенията, и животните, и хората. Той служи на Любовта, следователно на Бога. Принципът на Божествената Любов – вечна и неизменна – е поставен от него за основа на новия живот, който иде. Тази именно Любов е и най-ярката черта в неговия собствен характер. Затова и с основание бива наречен от своите ученици **“Учител на Любовта”**. За нея той изтъква: *“Спасението на човечеството се крие в онази велика религия, която обединява всички религии като удове на едно Цяло. Тази религия е Любовта. Тя обединява всички хора. Примирява и разрешава противоречията им и внася в тях радост и веселие.”*

Учителят П. Дънов е отзивчив и внимателен към всички, без да отчита мястото им в обществото, имотното състояние, богатството или каквито и да било други отлики в материален аспект. За него това са външни форми без значение. Те нито придават нещо на човека, нито му отнемат нещо. Ала чистотата и честността са издигнати на пиедестал в скалата на неговите ценности. Той обича и уважава искрените и честни хора. На тях винаги оказва безкористна подкрепа. А спрямо неискрените изгражда невидима стена и остава вътрешно недостъпен.

Като всеки истински духовен човек, който живее съгласно своите убеждения, а не само ги изповядва на думи, той се отличава с изключителна скромност. Пред последователите си разкрива само малка част от могъщия си вътрешен потенциал и предоставя възможността на всеки да го познае според степента на духовната си

зрелост. Никога и в нищо не изтъква себе си – знанията, силата, Мъдростта, всемогъществото си. Така предоставя пълна свобода на избора на онези, които го следват. Животът му е незабравима илюстрация на собственото му напътствие: *“За всичко, което направите, отдавайте слава на Бога.”* Дори и когато твори чудеса, той не придава особено значение на действията си. Великият в Духа е велик най-вече поради смирението си. За Учителя П. Дънов *“...смирението е израз на любовта към Великия.”* Затова и той никога не говори от свое име. Не поставя печата на собственост върху никой от продуктите на своя творчески труд: Слово, музикални творби, Паневритмия. Винаги и във всичко остава само смирен служител на Всевишния.

Учителят на ББ се отличава и с непостижимо търпение. Той знае, че за всяко нещо под слънцето има подходящото време. Умее да изчака това време, без да прибързва, но и без да забавя хода на естествените процеси в живота. Споделя с учениците си: *“Търпението е едно от великите качества на Бога. Търпението е велика наука. Търпение с любов. Търпение с мир. Търпение с радост. Само любещият е търпелив. Само човекът с мир е търпелив. Само радостният е търпелив. Само разумният е търпелив.”*

Засипван от четири страни с безобразни хули и клевети, той остава неизменно тих и спокоен. Никога не се защитава, никога не влиза в спор, никога не удостоява с отговор хулителите. Така не предоставя енергия на техните домогвания и те отмират бързо и от само себе си. *“Истината свети със собствена светлина!”* е една от неговите максими, понеже той знае, че рано или късно светлината на Истината разпръсква даже и най-зловещия мрак на лъжата и злотворството.

Към растенията и животните – по-малките братя на човека – българският духовен Учител се отнася с подчертана обич. Винаги зачита тяхната свобода и правото им на съществуване, предоставени им от майката-природа. Тяхното битие според него е плод на всеобхватната космическа Разумност: *“Всичкото ваше щастие в света почива върху страданията на тези малки същества, които*

ви служат. Всички растения, цветя, бубулечици, млекопитаещи, всички да чувстват, че Бог живее във вас, че всичко ви е мило, на всичко давате неговата цена. Само така можете да разберете великия закон на Любовта.”

Учителят П. Дънов е досетлив спрямо нуждите на всички. Нерядко долавя съкровената потребност на някой притеснителен човек, който не смее да я изкаже, и му се притичва на помощ – видима и невидима. Той следва като неотклоним повик на Духа следното свещено правило: *“Бъди досетлив като Разумната Природа, която се прислушва в зова и на най-малките бубулечици и цветенца за дъжд и ги снабдява с влага. Бъди досетлив какво иска Божият Дух ти да направиш. Това е досетливост: да знаеш да угодиш на Бога в себе си и в другите.*” И така той влиза в положението на всяко живо същество, отнася се към него с разбиране и му помага безрезервно, с любов и всеотдайност, на които е способен само съвършеният. Подходът му към всекиго е специфичен, индивидуален. Никому обаче не отдава предпочитание, никого не хвали или изтъква пред другите. Най-рядко от устата му може да бъде чута похвала. Но независимо от това всеки е наясно кога е постъпил правилно и кога – не. Когато реши да насърчи някого, прави го деликатно, незабележимо. Когато някой е отхвърлен от останалите, самотен и отчаян, ако достигне искрено вътрешно покаяние, Учителят на ББ намира начин с един незначителен на пръв поглед жест да го утеши и да го върне отново към пътя му.

Той неизменно обръща внимание върху положителното в живота и с него работи. Когато неизбежно се сблъска с отрицателното, той не го осъжда, а го използва като фон за изява на позитивното. По неповторим начин умее да трансформира негативното в неговата противоположност и така да го утвърди. По този начин енергията на личността се съхранява и самият човек остава недостъпен за стрелите на злото: *“Не търсете недостатъците на другите. Не се спирайте на погрешките им. Човекът – това е вложеното от Бога в него.*”

Учителят П. Дънов разкрива в Словото си и хоризонтите на бъдещата наука: *“Ще дойде време, когато учените хора ще проповядват нови учения, нови теории. Те ще бъдат на новата, положи-*

телна, Божествена наука. Бъдещата наука ще бъде жива, ще работи с живи величини, ще проучва жива материя.” Той не пренебрегва и важноста на физическия живот в царството на материята: “Първо трябва да се разбере физическият живот и постепенно да се отива към духовния и Божествения живот.”

Всичко, до което се докосне великият духовен Учител, бива одухотворено, изпълнено с нов живот, с ново значение и смисъл. Когато той възлюби нещо, всички го обикват. И сякаш го откриват за първи път чрез вътрешния си взор. Както никой друг, той владее Божественото изкуство да говори на душата, да я гали със Словото си: “В света има разумни души, които искат да се повдигнат, да живеят съзнателно. За тях слизат на Земята великите Учители. На тях помагат всички любещи и светеци Души, които работят в света.” Той винаги знае на кого говори. И се обръща не към телесната му обвивка, а именно към душата му. Така пробужда вътрешните му сили и го мотивира да дава най-доброто от себе си.

В неговите беседи, лекции и свободни разговори са засегнати на практика всички най-важни въпроси на Битието. И на всички тях той е предложил достоен, изчерпателен, всеобхватен отговор.

Жизненото му кредо може да бъде изразено в светлината на трите велики космически принципа със собствените му думи: “**В Любовта човек се ражда, в Мъдростта се облича, а в Истината има жилище, в което живее.**”

Учителят П. Дънов се придържа стриктно към едно свещено правило: “*Никога не коригирай Божественото. То е абсолютно. При Божественото няма друго мнение.*” Словото и животът му се допълват в едно хармонично цяло. Жизнената му пътека е приложение на собственото му учение, нагледен пример за учениците. Той предоставя на всички пълна свобода на избора. Но същевременно ги подготвя да посрещнат последствията от този избор. Никога и при никакъв случай не си служи с принуждение. Цени красотата и я търси навред около себе си: “*Красотата е дреха на Истината.*” Не понася лъжата и отхвърля категорично всичките ѝ разновидности. В живота му диша могъщ космически ритъм. Общуването с

него създава усещането за едно светло и радостно бъдеще, което обаче няма да дойде от само себе си, а за него трябва здраво да се потрудим.

Всеки, който се доближава до него, разбира доколко може да скъси разстоянието. Има една неизменна свещена дистанция, която никой не би могъл да преодолее. За всекиго нейният размер е различен. Така, макар и заобиколен винаги от свои последователи, Учителят на ББ в България остава самотник. Една от най-мистичните и разтърсващи песни, създадени от него, е посветена на това вътрешно усещане за самота сред суетата на земната действителност:

*“Странник съм на този свят.
Никого не познавам освен Тебе.
Ти, Господи, Боже мой,
си създал всичко за мене.
Аз възнасям своята благодарност
към Тебе. На Тебе, Господи,
възложих своето упование.
Да възлезе молбата ми
към Тебе.”*

* * *

В периода от 25 юни до 9 юли 1900 г. Учителят Петър Дънов получава седем послания от Божия Дух, които съдържат съвети и наставления за предстоящата му мисия сред хората. Той ги назовава “Седем разговора с Духа”.

Ето какво го напътства Небесният Източник във втория разговор: “Ето, Аз ще подействам за теб с Духа Си, Който е непонятен за света. Силата Му ще е в Словото Ми и благодатта Ми в милостта. И сега – постави тия Мои думи в сърцето си и не преговаряй за бъдещето. Постави ги и гледай на тях, докато оживеят, защото не само с хляб ще бъде жив човек, но с всяка дума, която излиза от Божиите уста.” Инициаторът на диалозите разкрива Себе Си в тре-

тия разговор: “Ето, Аз съм, Който оживявам Словото Божие и всяко сърце, което го приема. Този, Истий, Който ти говоря и диктувам тайните на Царството Божие да ги проумяваш. Аз те следя навсякъде и те пазя във всичко, и ти давам Своята благодат да растеш и да се усъвършенстваш в познанието на Моето Слово.” В четвъртия разговор на Петър Дънов бива разкрит коренът на импулса, с чиято помощ той е призван да изпълни назначението си на планетата Земя: “Това служение ще бъде под въздействието на Духа, Който ти говори чрез Мен и Който сам действа в твоето сърце, за да произведе онова деяние на Божието въплъщение вътре в тебе.” В заключителния седми разговор Духът рисува ярка картина на трансформациите, които следва да настъпят в общественото съзнание на българския народ под въздействието на мисията на Божия Пратеник – Учителя Петър Дънов: “Тоя народ има да претърпи едно вътрешно изменение. Има да станат промени в управлението, което Бог ще извърши наскоро. Има да мине една известна сила през тази страна, един човек от Бога ще излезе и ще провъзгласи Истината. В неговите думи ще има Сила и Мощ. Той ще е човек, на когото лицето ще свети като на ангел, в очите му ще има запален Божествен огън. Днешните времена предизвестяват бъдещите дни. До Моето завръщане има да произлязат велики събития в тоя свят, но Аз ще съм пак тук, долу, до уреченото време.”

* * *

За Учителя П.Дънов **смиълът на живота** е в това, човек да осъзнае себе си като част от Цялото. Това е единственият път към щастието във владенията на материята. Към такова духовно постижение той повежда и своите последователи. Ето как обосновава тази жизнена мотивация в Словото си: *“Животът има смисъл, доколкото човек принася плод в Цялото. Пътят, по който искам да ви въведа, е един от най-лесните пътища. Това е път, по който всеки един от вас може да съгради живота си. Така той ще изживее един добър живот и ще има всички добри условия. Като рабо-*

ти за Цялото, човек приема енергиите на Цялото в себе си. Ако човек не схваща дълбокия смисъл на живота, той губи кредита на разумните същества, които носят Божествения живот и му дават знания. Човек трябва да знае какъв е смисълът на живота. Той е много по-висш, отколкото си го представя. **Смисълът на живота е в усъвършенстването на човешката душа** (курсивът мой – К. З.). Във Вселената има около сто милиона слънца. Около всяко слънце има 12 планети. Човек трябва да обиколи всички тези слънца и планети и да живее във всяко едно от тези слънца и планети по сто милиона години. Едва тогава той ще се научи какъв е смисълът на живота в неговата дълбочина. От безлюбие към любов, от смърт към живот, от зло към добро, от безверие към вяра. В това е смисълът на живота.”

* * *

След всичко изнесено дотук изниква законният въпрос: **Кой е Учителят Петър Дънов?** – Едва ли някога ще узнаем точния отговор. Можем само да предполагаме. Използвайки езика на езотеричното познание, следва да изтъкнем, че ние, земните хора, в най-високата си Божествена същност произхождаме от Слънцето – центъра и животодателя на нашата звездна система. Разбира се, не от физическото Слънце, което е само най-нисшият проводник и най-грубото проявление на онова велико Същество, което Посветените наричат Слънчев Логос, а от неговата духовна еманация. Нашите човешки монади – искрите вечен Живот, излъчени от Божеството, са слънчеви ангели (деви). Това положение на нещата не е дадено веднъж завинаги. Както и всичко останало във Вселената, то подлежи на възходящо развитие, на еволюция.

Какво бихме могли да кажем тогава за действителния произход на един Миров (Световен) Учител, какъвто безспорно е Петър Дънов? Извън всякакво съмнение той също е звезден дух. Ако произлиза от нашето духовно Слънце, то тогава би трябвало да принадлежи към някоя от висшите му йерархии. Някои изследователи свър-

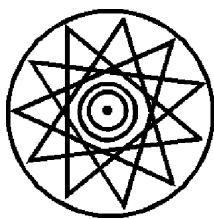
зват произхода на българския духовен Учител със Сириус – двойна или тройна звезда в астрономията, която в космически аспект е по-древна и по-развита от Слънчевата система, изпраща мощни енергии към нея, в някаква степен направлява нашата еволюция и е отправна точка за продължаване на духовното усъвършенстване на някои от човешките същества, приключили със земния стадий от своето индивидуално израстване. Не липсват и мнения, че Учителят Петър Дънов е Пратеник от самото Централно Слънце на нашата галактика – Млечния път, назовано в някои литературни източници Алфиола. Негови съвременници пък твърдят, че в отговор на въпроса за произхода си той самият е заявил, че идва от съзвездие-то Плеяди. Може би най-съществено от гледна точка на духовното познание е да подчертаем, че без всякакво съмнение **Петър Дънов е един от най-великите Учители на Христовия импулс, който е еволюционен по своята същност и насоченост.**

Но, както вече подчертахме, истинският, най-точният и най-проникновен отговор на този въпрос остава (и може би завинаги ще остане) дълбока мистична тайна, загадка на Божествения свят, която висшите Сили в Проявеното Битие не бързат да разкриват. Така е и с произхода на всички останали велики духовни Учители на земното човечество, независимо от това какви определения и разкрития за тях можем да срещнем в специализираната книжнина. Най-сигурният начин да разчетем неясния рисунък на един такъв космически ребус е самите ние да се извисим достатъчно в духовно-нравствено отношение. Пътищата за това са известни. Дали са ги същите тези Световни Учители на Любовта, Мъдростта, Истината, Правдата и Добродетелта. Един от Тях е българинът Петър Дънов. И неговото място в кохортата на Божиите Избраници е особено важно по простата причина, че той е наш съвременник. Именно той ни е разкрил най-актуалния за настоящата епоха Път към утрешния ден на планетата Земя, към бъдещето на нашата цивилизация и на нашето индивидуално “аз”. А най-същественото, най-отговорното за всички нас изпитание е точно тук и сега да бъдем такива, каквито Бог очаква от нас да сме. За да можем със задружни усилия да

реализираме Неговия грандиозен План за света. Ако не го сторим, Мировите Учители ще останат самотници върху сцената на вселенския живот. Премъдри, всеопрощаващи и вселюбещи Бащи на капризни, немощни, егоистични и безпросветни деца. А ние просто не бива да бъдем такива! У нас е заложен потенциалът на Божественото (ср. Псалом 81:6) и наш свещен дълг е да го развием, да го изявим в цялата му сияйна пълнота. За да можем да бъдем полезни – всеки по своему, всеки според моментните си възможности – и да поднесем своя личен и неповторим принос пред вечния огън на олтара на Общото благо.

Затова и не е толкова от значение кои са били Мировите Учители на земните хора: кой е техният истински произход, откъде са дошли, къде са се отправили след проявата си в плът и т. н. Всички Те са изпълнили с чест своята основна задача – да провъзгласят **Единството на Живота**.

Най-важното е **кои сме ние** и какво трябва да извършим **тук и сега**. За да се изправим с гордо вдигнати чела, с чувство за достойно изпълнено предназначение пред прага на Вечността, където ни очаква с безкрайно търпение и любов нашият Създател – Творецът на всичко съществуващо.

ХІІ. СЪВРЕМЕННО СЪСТОЯНИЕ НА БЯЛОТО БРАТСТВО В БЪЛГАРИЯ И ПО СВЕТА

1. Бялото братство у нас след кончината на Учителя Петър Дънов до 10.11.1989 година

След установяването на комунистическата диктатура в България на 09.09.1944 г. (маскирана под благовидното прикритие на т. нар. Отечествен фронт) Духовното общество “Всемирно Бяло братство” твърде бързо изпада в немилост. Стремещът на новите власти, чиято идеология включва безпардонен и безкомпромисен атеизъм, да подчинят всички религиозни и духовни общности у нас не отминава и последователите на Учителя П. Дънов. Почти всички имоти и недвижими имущества на създаденото от него ББ са отнети върху основата на глобални правителствени актове, целящи “експроприация на експроприаторите”, или просто са присвоени, без управляващите безбожници да си дават труда да се аргументират юридически. По този начин е изличено от лицето на земята братското селище “Изгрева” в столицата, на чието място днес се издигат руското посолство и прилежащият му комплекс от сгради (срещу парк-хотел “Москва”). Множество бели братя и сестри са подложени на гонения, обиски, арести, конфискация на литература от и за Петър Дънов и пр. Някои от тях губят работата си, други дори са изселени или заточени в комунистическите лагери на смъртта. От “Изгрева” по заповед на “народната” милиция са извозени камиони с издадена от ББ книжнина и са откарани в неизвестна посока. Според сведения на

съвременници на онези трагични събития огромната част от това безценно словесно богатство е унищожена, а несравнимо по-малка част е препратена към държавния архив. Организиран са и съдебни процеси срещу последователи на Учителя П. Дънов. Въз основа на измислени обвинения редица подсъдими са изпратени за различни срокове в затвора, а съдебната саморазправа бива използвана от тоталитарната власт за конфискация на имуществото им.

В последните декемврийски дни на 1944 г. един джип спира пред салона на “Изгрева” и от него слизат двама цивилни агенти на отечественофронтовското правителство. Пристигнали са с единствената задача да арестуват “опасния” за “народната” власт духовен Учител Петър Дънов. Запитват някои от наобиколилите ги бели братя и сестри къде е техният водач. Те мълчаливо им посочват залата на малката сграда, на чийто горен етаж, в малката стаичка е прекарал последните шестнадесет години от земния си живот Учителят на Любовта, Предвестникът на Новата Култура на VI раса. Ченгетата нахлуват в помещението и откриват ... тленните останки на Петър Дънов, положени там за поклонение. Малко са закъснели... Така и не успяват да осъществяват мисията си. За щастие! Понеже жестока и страшна би била кармата на българския народ, ако неговият велик духовен Учител бе попаднал в ръцете на яростните безбожници и бе претърпял мъчения в техните мрачни подземия, предназначени за изтръгване на “признания” от устата на хиляди невинни сънародници. Прозрял навреме пъклените планове на болшевишката измет, той се оттегля с достойнство обратно в света, от който е дошъл тук в плът. След като е свършил “една малка работа за Бога”. И след като е посял семена, които ще дават пребогата реколта година след година и чийто плодове ще споходят четирите краища на планетата.

Това положение на нещата продължава през целия период на антихуманното управление на българските следовници на болшевиизма до 10.11.1989 г., като през цялото време методите им на действие не претърпяват почти никаква промяна.

На 11.06.1948 г. с удостоверение № 27526-40-V на Министерството на външните работи Духовното общество “Всемирно Бяло брат-

ство” е регистрирано като верска общност без статут на юридическо лице. Този дискриминационен акт го поставя в съвсем неравноправно положение в сравнение с другите религиозни и духовни общности в страната. Съществуването на Братството между 1948 и 1990 г. на практика е полулегално именно поради неизяснения му статут и недвусмислената враждебност от страна на държавата, в която се разпорежда една-единствена политическа сила – БКП (в прегръдка с казионния БЗНС).

Като илюстрация – всички летни събори на ББ в района на Седемте Рилски езера през август протичат при негласното, но известно на всички и неумолимо присъствие на Държавна сигурност (представена от агенти на печално известния VI отдел, т. е. политическата структура на тайните служби, ангажирана с интелектуалците в България и съответно – църковните и духовни общности).

За споменатия 42-годишен период не е отпечатана нито една беседа на Учителя П. Дънов, печатницата на движението е закрыта и пр.

2. Съвременно състояние на Бялото братство в България

На 10.11.1989 г. очевидно вече неудобният за комунистическата върхушка в България Тодор Живков (особено на фона на перестройката в тогавашния СССР, осъществявана със замах от Михаил Горбачов) бе отстранен от поста на държавен глава и бе заменен от по-приемливия Петър Младенов. На обществеността бе последователно внушавано, че триото “реформатори” – Андрей Луканов, Петър Младенов и Добри Джуров (понастоящем и тримата покойници), е в основата на радикално обновление на БКП, в частност, и на обществото, като цяло. В същност случилото се на горепосочената дата бе охарактеризирано твърде сполучливо от по-трезво мислещите и с подчертана демократична настройка на съзнанието наблюдатели като “дворцов преврат” на върха, който твърде несполучливо имитира цялостна демократична промяна в България. Независимо от доста умело разиграния от властимащите сценарий хо-

дът на неизбежните в исторически план преобразувания не можеше да бъде спрян. Наред с установения в страната политически плурализъм рязко нахлу и струята на промяната в областта на религията и духовните общности – резултат от естествено наложилия се религиозен плурализъм.

В тази благоприятна за възстановяване на статуквото ситуация активна група от последователи на Учителя П. Дънов се зае да върне изгубените през периода на тоталитарния режим позиции на движението. И на 13.11.1990 г. с писмо № Ц-03-00-19 на тогавашния Комитет по въпросите на Българската православна църква и на религиозните култове към Министерството на външните работи бе извършена пререгистрация на Духовното общество “Всемирно Бяло братство”, но вече със статут на юридическо лице и всички произтичащи от това права: конституционни, законови и подзаконови. Този акт бе осъществен върху основата на писмо № 04.02-172/07.11.1990 г. на Министерския съвет до Министерството на външните работи, с което последното бе уведомено официално, че на основание член 6 от Закона за вероизповеданията Министерският съвет утвърждава Устава на Духовно общество “Всемирно Бяло братство”.

И ето че вече петнадесет години ББ у нас води нормален вътрешен и външен живот на територията на България и отвъд границите на страната.

Ето някои от конкретните цели на обществото, извлечени от неговия Устав:

– да спомага за изучаването на християнското учение така, както то е проповядвано от Учителя Петър Дънов;

– да подпомага духовното и нравственото развитие на членовете си със средствата на науката, изкуствата и знанията на прогресивните философски идеи, насочени към:

1) обединяване на хората върху (основата на) принципите на Любовта, Мъдростта и Истината;

2) възпитаване на личността в здрав личен и обществен морал;

3) укрепване на идеите за здраво и хармонично семейство, за отглеждане на физически здрави и нравствено изградени деца;

4) подпомагане развитието на духовните сили и заложи чрез себеконтрол, трезвеност и природосъобразен живот на членовете си;

5) съдействие за утвърждаване идеите на ББ за братство и свобода на личността – без оглед на пол, расова и политическа принадлежност, обществено и социално положение и имотно състояние;

– в рамките на дейността на ББ не могат да се развиват и пропагандират политически дейности и идеи и други подобни.

Към настоящия момент (м. май 2005 г.) членовете на ББ в България наброяват няколко десетки хиляди. Не е възможно да се посочи точната цифра поради липсата на утвърден списъчен състав, както и на формални актове и процедури за членство в движението. Показателно е, че централното в живота и дейността на ББ събитие – летният лагер в района на Седемте Рилски езера (особено за празника на Братството, отбелязван на 19 август) – като правило събира около 2 000 членове и симпатизанти от цялата страна и чужбина.

Според Устава Братството представлява сбор от членовете му, организирани в братски групи.

Ръководството на ББ се осъществява от:

1. Върховен съвет (Общо събрание) – състои се от ръководителите на братските групи в страната и Братския съвет на ББ.

2. Братски съвет (Управителен съвет) – изпълнителен орган с председател, заместник-председател, касиер и членове.

– Контролно-финансова комисия – в състав от председател и двама членове; следи за законността при управлението, стопанисването и изразходването на братското имущество.

Центровете на общение на ББ за вътрешен организационен живот и за външни изяви и контакти с обществеността са:

– Братският дом (София, ул. “Генерал Щерю Атанасов” №6), където се провеждат по график лекции, сказки, беседи, курсове по езотерични науки, концерти, четене Словото на Учителя П. Дънов и др. Всички братски групи по места – най-вече в по-големите градове на страната – имат своите центрове (седалища), където е концентрирана дейността им и където предимно общуват с външни за Братството лица.

– Местата за изпълнение (игра) на Паневритмия – аналогично всяка братска група е избрала подобно място на територията на съответното населено място или в непосредствена близост до него.

– Духовни концерти – с участието на музиканти от ББ, както и на симпатизанти, в много от случаите професионални музиканти; входът за тези прояви като правило е свободен. Изпълняват се музикалните творби на Учителя П. Дънов (солово, групово, оркестрово, хорово и пр.) – в подходящ аранжирмент, както и произведения на членове на Братството и класически творби.

– Симпозиуми, конференции, семинари – тематични и свободни (най-вече за изучаване духовно-културното наследство на Учителя П. Дънов); на местно равнище, национални или международни.

– Братски срещи във връзка с важни дати от живота на ББ.

– Вече нееднократно споменаваният летен събор на Рила (всяка година между 19 и 25 август).

– Други (местни) събори.

– Творчески форуми с предварително обявена тематична насоченост.

– Общи събрания.

– Духовни групи (изучаващи Словото на Учителя П. Дънов и следващи неговите принципи и методи за природосъобразен живот).

Съвременната дейност на ББ в нашата страна протича в следните основни насоки:

– организиране на събрания, събори, срещи, на които се изнасят беседи, сказки, лекции, концерти и пр.;

– организиране на изложби, курсове, школи за самовъзпитание, здравословен начин на живот, езотерични науки и др.;

– уреждане на излети, екскурзии, лекувания, паневритмични и музикални упражнения;

– издаване на книги и други печатни издания, на кино- и видео-филми, грамофонни или касетофонни записи, компакт-дискове и DVD на теми, свързани с дейността и целите на Братството;

– провеждане на начинания за братска взаимопомощ.

Възрастовата характеристика на членовете на ББ свидетелства за наличието на три основни поколения (генерации) в движението:

а) най-възрастните братя и сестри – една малка част от тях са съвременници на Учителя П. Дънов и са имали личен контакт с него (последните са навярно не повече от 20 души).

В момента това е най-малката по численост възрастова група в ББ.

б) средно поколение – 35–40 до 50–60 г.

Голяма част от тях са синове и дъщери на живи или починали съвременници и последователи на Учителя П. Дънов.

Първа по численост възрастова група в ББ.

в) младежи – 15–20 до 30 г.

Прогресивно нарастваща по брой и относителен дял група. Една част от тях са второ или трето поколение от семейства на съвременници и последователи на Учителя П. Дънов (т. нар. “потомствени последователи на Учителя”). Но значителен процент са ново попълнение младежи и девойки, завладени от идеите на Братството, намиращи в това учение духовно удовлетворение и път за самоусъвършенстване. Мнозина измежду тях идват в ББ, след като вече са минали през други духовни школи, течения и организации, както и през християнски църкви. Не липсват и млади хора, които са разочаровани от дългата и мъчителна криза в БПЦ и търсят друг път към Бога.

Понастоящем тази възрастова група е втора по численост, с тенденции за бързо нарастване.

Социалната характеристика на членовете на ББ показва, че сред движението преобладават хора в зряла, творческа възраст: интелектуалци, представители на свободните професии – музиканти, художници, скулптори, писатели, поети, кинематографисти, артисти, композитори, юристи и пр.; служещи, пенсионери, студенти, ученици и военнослужещи; минимален процент работници и селски стопани (което съвсем не означава, че ББ е елитарна организация). Най-висок е дялът на хората на интелектуалния труд (свободни професии и служещи).

Като цяло ББ събира представители на всички типове и равнища на интелигентност и интелектуално развитие и се изявява чрез всички тях. Не съществуват никакви ограничения, които да бъдат предявявани към членовете на ББ в това отношение.

Що се отнася до специалните школи на Братството, които са били изградени след откриването на Окултната школа от Учителя П. Дънов през 1922 г., то там се наблюдават специфични ограничения при подбора за Общия и Младежкия (Специалния) окултни класове. Подборът в този случай е бил извършван върху базата на възрастовия признак, семейно положение (в Младежкия клас – само неженени/неомъжени членове на ББ), личностните характеристики на кандидатите и съответната степен на тяхното духовно развитие.

Образователната характеристика на членовете на ББ разкрива, че най-големият процент са висшисти, вкл. хабилитирани, научни работници, преподаватели, хора на изкуството и културата. На второ място по численост са среднистите, между тях и студенти (потенциални висшисти). Най-малко на брой са членовете с основно и начално образование, вкл. ученици и военнослужещи (потенциални среднисти и висшисти).

Най-важните направления в своето настоящо и бъдещо развитие ББ вижда в:

- най-важната задача – разпространение и популяризиране на учението на Учителя П. Дънов у нас и зад граница;

Най-характерното е, че учението на ББ в съвременните условия (според свидетелството на българския духовен Учител) няма да се разпространява само и толкова по пътя на проповядването и афиширането (традиционни методи от най-древни времена), а преди всичко чрез **живия личен пример** на тези, които са го приели в сърцето си и го осъществяват в живота си.

- изясняване на обществеността същността, целите и задачите на ББ;

- масовизиране на Братството, привличане на все повече нови членове (но не по пътя на агитацията и рекламата, а чрез личен пример и осмислено убеждение);

- търсене на нови форми за общуване с хората – диференцирано според възрастта, интелекта, професията и другите социални характеристики;
- разширяване на издателската дейност;
- решителен ръст в превеждането на Словото на Учителя П. Дънов на най-важните чужди езици и разпространението му в чужбина;
- масови прояви на членовете на ББ, вкл. и симпатизанти;
- усъвършенстване на традиционните форми – семинари, конференции, концерти, братски срещи и т. н.;
- разширяване кръга на ангажираните при организиране на концертите, Паневритмията, беседите и лекциите на ББ;
- разгръщане на всички тези прояви за максимално широка публика (аудитория);
- разширяване на музикалната дейност чрез братските хорове, концертите, индивидуалните и групови прояви на вокалисти и инструменталисти към ББ, вкл. турнета зад граница;
- извеждане и обосноваване идеите на Браството сред световната общественост, вкл. чрез изявите на музиканти, компетентни лектори и др.;
- по-тесни връзки с чуждестранните структури на ББ.

Основен принцип в дейността на ББ: Учението на Учителя Петър Дънов да се излага достъпно за всички!

В рамките на издателската дейност на ББ от м. март 1990 г. бе възстановено издаването на вестник “Братство” (излизал в периода 1928–1944 г. под редакцията на Сава Калименов). Друго възстановено издание – особено важно и представително за ББ у нас – е списание “Житно зърно”, излизало по времето на земната изява на Учителя П. Дънов (от 1924 до 1943 г.); тримесечно издание. От 1992 г. нататък бяха издадени и няколко броя на списание “Сила и Живот” от страна на едноименното издателство в Бургас. В началото на настоящата 2005 година бе решено да бъде възстановено и издаването на вестник “Братски живот”. За целия период от съществуването на ББ в България (от 1900 г. насам) са излезли от печат над 500 тома книги, вкл. редица повторни издания. Това са преди

всичко беседи и лекции на Учителя П. Дънов, а по-малко – коментари, тематични сборници, разработки и спомени от членове на Братството.

Финансирането на дейността на ББ у нас се извършва по следните основни канали:

– дарения от членове на ББ в страната и от хора, външни за ББ, но имащи положително отношение към дейността му;

– десятък (според традицията, обоснована на страниците на Стария Завет в Библията) – изцяло върху доброволни начала, без организирано събиране на средства;

– дарения от чужбина – най-вече от задгранични структури на ББ, изградени повече или по-малко с участието на български бели братя и сестри.

* * *

След кончината (“заминаването” от този свят – както се изразяват членовете на земното ББ) на всеки духовен Учител в създадената от него духовна общност започват да протичат два негативни, разрушителни процеса: 1) догматизация на предаденото от него учение (закостеняване, съсухряне, “втвърдяване” на живото Слово, ограничаването му в рамки, удобни за възприемане и интерпретиране от масата средно и ниско еволюирали индивидуалности в тази духовна общност); никой велик духовен Учител, слизайки в плът на Земята, не си е поставял за цел да поставя началото на религия; единствената му задача е била да предаде Божественото учение в най-актуалната за историческия и космически момент редакция; несъвършенството на човешкото мислене и обичайната тенденция да вървим по пътя на най-малкото съпротивление свиват необятното Слово Божие до мащабите на религиозна система със своя вероизповедна, нравствена и култова основа – това е клетка (може би луксозна, но все пак клетка), в която предпочитат да пребивават огромното мнозинство от вярващите в Бога хора; 2) стремеж за обожествяване на личността му (както се е случило с Рама, Кришна, Буда, Христос, Заратустра и

много други, включително и с Учителя Петър Дънов – ср. I том от поредицата “Изгревът на Бялото братство”, под редакцията на Вергилий Кръстев); никой от изброените по-горе титани на Духа, както и впрочем всеки истински Пратеник на Небето, не си е поставял подобна цел в своята земна изява; те са се възприемали единствено като достойни, ала скромни пълномощници на Висшата Сила във Вселената; както и в първия случай, техните последователи, търсейки опора за своята духовна немощ, се стремят да възвеличат до възможния връх своите водачи и наставници, за да подчертаят неповторимостта на съответната редакция на Божествената Истина, предадена чрез тях, както и да се открият измежду всички останали, познали Бога по свой собствен, различен и специфичен начин.

Описаните тук два негативни (понякога до степен на разрушителност) процеса понастоящем в някаква степен протичат и в съвременното Духовно общество “Бяло братство” в България. След като Учителят П. Дънов напуска този свят на гъстата материя (на 27.12.1944 г.) и се завръща в царството на Духа, при условията на зловещия комунистически тоталитаризъм е трудно да се говори, че кълновете на тези процеси са изникнали в средата на белите братя и сестри у нас. Твърде много ангажирани са били те с опазването на завещаното им от техния Учител, както и със съхраняването на създадената от него общност, за да могат да простират мисълта си в други направления. Ала след 10.11.1989 г., след утвърждаването на религиозния плурализъм в страната и при свободно изповядване на религиозните и всякакви други убеждения в изграждащото се гражданско общество, част от тях започват да залитат в подобни уклони. Това може да бъде усетено в някои от издаваните за Учителя П. Дънов и Братството книги, в изказванията на отделни негови последователи, както и на някои от форумите, провеждани от тази духовна общност периодично или посветени на конкретни случаи. Не мисля, че тези тенденции са особено силно застъпени, но така или иначе те в определена степен влияят върху облика на ББ у нас. Дали с течение на времето те ще отбележат ръст или ще отслабнат под влиянието на обективни фактори – бъдещето ще покаже.

3. Разпространение на Бялото братство в планетарен мащаб

Учителят П. Дънов е избрал за своето въплъщение през втората половина на XIX век България, но ББ като същност, цели и проявление не е и не може да бъде ограничено в пределите на отделна държава или народ. То е планетарно и дори космическо по мащабите си духовно движение, което обаче през различните епохи от човешката история бележи доминанта (връх на изявата) в определен район от нашата Земя. Затова когато някъде по нейната снага възникне материална проекция на космическото ББ (какъвто е случаят с основаната през 1900 г. у нас от Учителя П. Дънов духовна общност), то рано или късно посетите там семена поникват, дават плод и се понасят във всички посоки, за да дарят и други племена и народи с изобилието на Божията Любов, Мъдрост и Истина.

За Новото учение на българския духовен Учител се заговаря интензивно зад граница след 1925 г. Посредници за разпространяването на неговите идеи по света стават главно две групи хора: 1) чужденци, посетили ББ у нас и отнесли със себе си спомена и впечатленията от живота и дейността на движението; 2) българи, пътували извън родината и споделили истината за Учителя П. Дънов и създаденото от него духовно общество в различни точки на петте континента. Трети основен канал за проникване идеите на Учителя П. Дънов в чужбина са издаваните книги, вестници и списания, отпечатани у нас от членове или симпатизанти на ББ и разпространявани в чужбина.

Ето и някои конкретни епизоди в тази насока.

Изследователи на живота на Лев Н. Толстой свидетелстват, че през 1910 г. той потеглил на път за България. Не достигнал целта си, понеже по пътя се разболял и починал (според биографията му от Бирюков). Не са малко онези, които смятат, че мотивът му да предприеме това пътуване е било желанието му да се срещне с П. Дънов, в чието лице той разпознал Мировия Учител.

През същата 1910 г. един от бъдещите най-изявени ученици на П. Дънов – Боян Боев, е студент на д-р Рудолф Щайнер. При една лична среща между двамата Щайнер му заявил: “На славянството е отредена велика мисия. То, и в частност България, ще допринесе много за духовното повдигане на човечеството. Аз нямам какво да Ви науча. Върнете се в България, където работи вече Мировият Учител.”

През 1926 г. в Япония популярното с прогресивния си обединителен дух идейно-религиозно движение “Оомото” обявява официално българското ББ за едно от идейно сродните му духовни движения. “Аз съм един мъдрец, Учителят е в България!” – признава Онисабуро Дегучи, водач на движението.

По същото време и в Чехословакия възниква интерес към идеите на Учителя П. Дънов. В сп. “Die Gloke” бива отпечатана биографията на П. Дънов, а философът Рудолф Буркерт в книгата си “Das Reich Gottes auf Erden” (от нем. – “Царството Божие на Земята”) го назовава “Пророк на Бялата раса”.

През 1927 г. в Италия Алдо Лавини публикува в сп. “Il Messagero della salute” обширна биография на П. Дънов, придружена от възторжен отзив за неговата дейност.

В 1928 г. Агнеса Хофман от Католическата либерална църква в Холандия посещава България и се среща с П. Дънов, за когото е чула, че е един от великите духовни Учители на човечеството. Тя споделя впоследствие: “Аз дойдох да се срещна с Учителя Петър Дънов. Малко са Учителите на човечеството!”

През 1929 г. излизащият в Германия вестник “Reformblatt” отпечатва статия под заглавие “Предвестници на новата култура”. В нея е отделено място и за българското ББ, за което се казва: “Истинската стойност на това движение не е само в неговите идеи, но и в непоколебимата му сила да се реализират тези идеи в живота.” Учителят П. Дънов е представен в тази публикация като “красива фигура, дишаща доброта”. И други немски вестници – “Das Wort” и “Das Neue Licht” – предлагат на читателите си информация и коментари за българския духовен Учител и основаното от него духовно общество ББ.

Извънредно благоприятна почва намират идеите на Учителя П. Дънов и в Италия. Излизащият в Палермо вестник “Алфа”, орган на сдружението за психически експериментални науки, нарича П. Дънов “мистичен апостол на християнството, в своята пълнота, сила и величие”. В друг италиански град – Локарно, издателство “Йога” подготвя и отпечатва девет избрани беседи на П. Дънов в превод на известната поетеса Мара Белчева и уводни думи на проф. Джино Сордели. Италианският учен изразява убеждението си, че издадените беседи показват “пътя към онова благо, което е цел на живота и идеал за всеки човек”. Във Венеция на 24.10.1929 г. бива открита “Италианска академия за наука, литература и изкуство”. В приветствените думи при откриването ѝ нейният директор Луиджи Белоти провъзгласява П. Дънов за върховен ръководител на Академията.

В Румъния писателят-пацифист Релжис организира международна анкета по въпроси, свързани с мира на планетата. Той търси мнението на прочути светски и духовни личности като Ромен Ролан, Рабиндранат Тагор и Алберт Айнщайн. Обръща се за отговор и към Учителя П. Дънов, който му пише следното: “Любовта е основен закон в Божествения свят, а народите са органите, чрез които тя се проявява на Земята. Органите в един организъм нямат право да воюват помежду си. По тази логика всеки народ, който воюва против друг народ, се изключва от общия организъм. Войната е един анахронизъм, тя е анормално състояние.”

В Аржентина българският емигрант Рашо Тодоров основава клон на движението ББ. В него биват изучавани беседите на българския духовен Учител и се пеят песните му – при това на български език. В същата държава Магдалина де Пита също развива дейност по разпространение идеите на Новото учение, като сътрудничи на редица вестници и отпечатва мъдри мисли и афоризми на П. Дънов. Тя отбелязва: “Учението на Петър Дънов е основано на любовта, то има отношение към един нов живот.” През 1932 г. М. де Пита превежда и публикува беседата на Учителя П. Дънов “Новата Ева”. Беседите на П. Дънов биват превеждани на испански език и раз-

пространявани от Аржентина в други латиноамерикански страни: Чили, Парагвай, Мексико, Перу.

През 1930 г. Словото на Учителя П. Дънов прониква и в САЩ, Великобритания и Унгария. В САЩ биват издадени на английски език 19 беседи, които незабавно получават възторжен отклик в пресата. Обществото на розенкройцерите от гр. Оушънсайд, Калифорния, изразява по следния начин впечатленията си от беседата на Учителя П. Дънов “Великият закон”: “Този, който е писал тези прекрасни и възвишени мисли, познава дълбоко тайните на живота.” В унгарския вестник “Gyori Hirlap” е поместена статия на журналист, посетил Учителя П. Дънов на “Изгрева”. В нея между другото се казва: “Петър Дънов е съвсем скромен. Той напътства хората по най-естествен начин, учи ги чрез своя личен пример. Със своя живот той осветява пътя на човечеството, за да го издигне до нивото на един духовен живот, който ще му донесе здраве, сила и жизненост. Той иска да освободи човека, преди да бъде осъден. Основите на учението му са в духа на Христовото учение.”

Един от последователите на Учителя П. Дънов у нас – известният есперантист Петър Пампоров, предприема пътуване из Европа с цел пропагандиране на международния език есперанто и разпространяване идеите на Новото учение на П. Дънов. По време на посещенията си в Англия той изнася сказки за българския духовен Учител в Лондон, Оксфорд и Манчестър. Вестник “The Manchester Guardian” посвещава обширен материал на неговата апостолска дейност. Освен на Острова П. Пампоров пребивава и във Франция, Германия, Италия, Швеция, Полша, Чехословакия и Латвия и навсякъде изнася лекции в духа на Новото учение.

1931 г. бележи ново увеличаване броя на преведените и издадени зад граница беседи на Учителя П. Дънов. Продължава да нараства и броят на групите в чужбина, които редовно изучават неговото Слово.

На американския континент, в Канада, органът на Канадското астрологическо общество “The Torch” публикува на страниците си следния коментар за беседата на Учителя П. Дънов “Великият закон”: “По своите достойнства тази малка книжка няма равна на

себе си в цялата американска ораторска литература. Авторът е проникнал дълбоко в работата на духовната алхимия на Вселената, показвайки как всяка добродетел спомага за изграждане на индивидуалното и общото благо на човечеството.”

През този период от време в Латвия излиза от печат книгата “Три основни жизни”, в която са поместени три беседи от българския духовен Учител.

В Югославия пък Живоин Костич издава книга, препоръчваща вегетарианството като начин на хранене, като в нея отделя особено внимание на нашето движение ББ в качеството му на проводник и реализатор на тази идея.

В Япония сп. “Оомото” – орган на споменатото вече духовно течение – предлага на читателите си следния отзив: “Движението “Бяло братство” е нещо ново и оригинално, което българският народ дава на света. То е окултно движение, основано на принципите на реалното християнство.” Същевременно “Оомото” организира изложба за представяне на духовните школи и движения по света. Централно място в нея заема експозицията за ББ в България.

В Италия към градовете, запознати с дейността на Учителя П. Дънов и изброени по-горе, се присъединява и Удине. Там бива създадена духовна общност под название “Синове на Светлината”, чиито членове споделят, че са вдъхновени от примера на българския Учител П. Дънов, когото обявяват за “душа на движението, най-висок морален синтез” на всяка тяхна инициатива.

В същото време в Бразилия сп. “Reformator”, орган на Бразилското спиритическо общество в Рио де Жанейро, помества статия за дейността на ББ в България, чийто автор е Габриел Гоброн.

През 1932 г. на теософския конгрес в Холандия индиецът Джиду Кришнамурти (обявен за Миров Учител от Ани Безант – заместила на председателското място в Теософското общество Елена Блаватска) разпуска “Ордена на звездата” и официално се отказва от титлата си на Миров (Световен) Учител. Според някои източници в частен разговор с участници в конгреса той е споделил: “Мировият Учител е в България.”

През същата година в Германия движението “Menschheitspartei” (от нем. – “Партия на човечеството”) също обявява своята идейна принадлежност към ББ в България и уважението си към Учителя П. Дънов като негов създател.

Във Франция в сп. “Mercur universel” е отпечатана статия под заглавие “Българска алхимия”, която съдържа биографични данни за П. Дънов.

През периода 1933–1934 г. разпространението на Новото учение, предадено на света от Учителя П. Дънов, непрекъснато се разширява. Все повече духовни движения от всички краища на планетата възприемат ББ у нас като висш изразител на идеи, които са били обект на търсене и очакване от десетилетия и дори векове. Така например, Швеция, Швейцария и Естония попълват списъка от държави, където вече съществува интерес към Учителя П. Дънов и неговото Слово.

В Югославия С. Паунович, който лично е посетил “Изгрева”, нарича П. Дънов “професор”, а Школата му на “Изгрева” – “Свободен университет на Всемирното Бяло братство”.

През същия период от време множество уводни статии от сп. “Житно зърно”, издавано от последователи на българския духовен Учител, биват преведени и отпечатани в редица страни по земното кълбо.

В Полша Агни Пилшова пише в сп. “Нејнал”: “Има много окултни школи по света, но тази в България се отличава с нещо специфично. Тя се старае да упражни възпитателно въздействие върху обществото чрез добрия си пример.”

В Швейцария пресата помества отзив за книгата “Учителят говори” (съставител: Георги Радев), където четем: “Никога досега не сме срещали толкова истини, изнесени в такава сбита форма, така живо и красиво!”

Великият йога Парамаханса Йогананда – разпространител на практиката Крия-йога и Учител от веригата на приемственост Шри Бабаджи – Лахири Махасая – Шри Юктешвар – посещава Гърция през 1936 г. във връзка с основаването на ашрами за негови после-

дователи. Наближавайки границата с България, един от учениците му го запитва: “Не бихте ли основали ашрам и в България? Тя има хубава природа, високи планини...” Йогананда отговаря: “Аз съм дотук. Там действа Духът на Истината.”

През 1937 г. Учителят П. Дънов изпраща във Франция с мисия да пренесе там идеите на Новото учение своя последовател Михаил Иванов. Последният изгражда общност, подобна на ашрам, чиято цел е да бъдат практикувани ежедневно правилата за здравословен начин на живот, почерпани от Словото на П. Дънов. Постепенно Севр и Бонфен се очертават като двата основни центъра за духовна работа на нововъзникналото движение. След пътуването си до Индия през 1959–1960 г. М. Иванов получава титлата “омраам”. Дейността му впоследствие се разраства значително и така са създадени клонове на ББ и в Швейцария и други държави от Западна Европа, както и в Северна и Южна Америка, Африка и Близкия Изток, Австралия, чийто основател е той.

В навечерието на II световна война в Латвия са отпечатани няколко сборника с беседи на българския духовен Учител.

След 1940 г. в Швеция, Румъния и Югославия постепенно биват образувани групи от хора, които организирано изучават беседите на Учителя П. Дънов и практикуват Паневритмия.

След 1944 г. в чужбина продължават публикациите за Учителя П. Дънов и създаденото от него Духовно общество “Бяло братство”, но връзката с България е прекъсната поради цензурата на тоталитарния режим, наложила възбрана върху издания с духовно-идеалистическо съдържание, чуждо на атеистичния мироглед. Независимо от това редица българи в емиграция, които изповядват идеите на Новото учение, продължават да работят за популяризирането и разпространението им. Такива личности са, например, Виола Бауман и Ернестина Сталева в САЩ, Георги Куртев в Аржентина, д-р М. Христов във Франция. През същия период от време бележи чувствителен ръст и дейността на Михаил Иванов във Франция, който създава над 30 клона на ББ в различни градове на страната, както и подобни структури в над 30 страни по света: Австрия, Белгия, Бо-

ливия, Канада, Колумбия, Конго, Испания, Австралия, Швейцария, Германия, Великобритания, Гърция, САЩ, Русия, Норвегия.

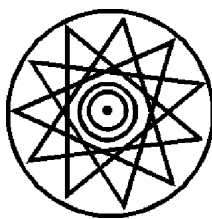
През 70-те години на ХХ век за първи път в комунистическа България пристигат група англичани, които проявяват интерес към личността на Учителя П. Дънов и проповядваното от него учение. Те се срещат с някои от учениците му и прекарват известно време в Рила по местата, посещавани от българския духовен Учител и неговите последователи. Впечатленията, които те отнасят от България, са силни и ярки и така чрез тези ентузиастични на Новото учение връзката между ББ у нас и външния свят бива възстановена. В резултат от това е възроден и интересът към идеите на П. Дънов в чужбина.

Понастоящем – в началото на ХХI-то столетие и третото хилядолетие – структури на ББ и последователи на Учителя П. Дънов има във: Франция, Великобритания, Швейцария, Норвегия, Швеция, Дания, Русия, страните в състава на бившата Югославия, Германия, Холандия, Литва, Латвия, Естония, Гърция (в Европа), САЩ, Канада, Япония, Индия, Нова Зеландия, Австралия, някои държави от Латинска Америка и много други.

В етапа на преход към истинско демократично общество у нас, в условията на политически и религиозно-духовен плурализъм всички хора зад граница, интересувани се от духовно-културното наследство на Учителя П. Дънов, са свободни при реализирането на тези свои интереси. Мнозина от тях посещават България, за да се запознаят на място с корените на движението, чиито идеи са придали смисъл и насока на живота им. Някои от тях, изучили в детайли свещения танц Паневритмия, вече се проявяват като инструктори и преподаватели по него в своите страни: Алисън Браун в Шотландия, Ардела Натаниел в САЩ, Жан-Луи Гобо във Франция, които вече са създали центрове за практикуването на Паневритмията на местна почва.

Не бива да отменим без внимание и езотеричния факт, че за разпространение на Новото учение, родено в България, движеща сила са не само личностите и организациите, ангажирани с неговото съдържание и насоченост. Идеите на Учителя Петър Дънов сами по

себе си притежават могъща сила, духовен заряд и енергия, които ги правят достъпни за възприемане от всяка пробудена или пробуждаща се душа. В резултат на това редица светли умове от Изтока и Запада са възприели по вътрешен път вибрациите на това Божествено Слово и учение, съчетано с окултни музикални произведения и Паневритмия, в качеството им на неотменим и особено важен елемент от планетарното духовно движение New Age (Нова епоха).

XIII. ЗАКЛЮЧЕНИЕ

“Моята задача е да ви дам Божественото учение. Вашата задача като ученици е да го предадете на българския народ. Задачата на българския народ е да го предаде на всички народи.

Аз отговарям пред Бога, ако не изпълня задачата си. Вие отговаряте (пред Бога), ако не предадете на българския народ това учение. И българският народ отговаря пред Бога, ако не предаде учението на другите народи.”

(Учителят П. Дънов)

1. СМИСЪЛЪТ НА ЖИВОТА

Откакто човекът осъзнава себе си като разумно същество, той неизменно търси отговор на въпроса за смисъла на своето присъствие в света на материята. Този най-велик онтологически проблем на нашето битие крие в себе си цялата гама от възможности за оформянето на определен мироглед. Всеки точен и осмислен отговор на така поставения въпрос предопределя до най-висока степен жизнения път на този, който е съзрял за него.

За да вникнем в същността на Божественото проявление на българския духовен Учител Петър Константинов Дънов (Беинса Дуно), е необходимо да почерпим жива вода от изворите на вселенската Мъдрост, да синтезираме целия хилядолетен опит, концентриран във философията, историята и духовното познание на човешкия

род. Само тогава бихме придобили смелостта да разкрием поне крайчеца от завесата на всемирната драма, в която изпълнител на главната роля е поредният пълномощен Пратеник на Всевишния, а ние, простосмъртните, сме зрители или участници според възможностите си и в съответствие със степента, в която успяваме да проникнем в мистериите на Духа. А колко още остава неразкрито за нашите очи – физически и нетленни... Цяла бездна от познанието за Истината, която отвека променя света към добро. Ала дори и в шепа да гребнем от нея, би ни стигнало за цял един живот.

По наше мнение крайната **цел** на човешкото съществуване е **Божественото съвършенство**, така както е формулирана от Учителя на Учителите, Христос, в Неговата Проповед на планината (Мат. 5:48). **Смисълът** на нашия живот е в **непрекъснатото духовно-нравствено развитие и усъвършенстване**, наречено **богоуподобяване** в християнството. А **съдържанието** на земната ни житейска изява е в неуморното, непрестанно и всеотдайно **отдаване и приемане на Любов**. Любовта е и свързващата нишка между смисъла и целта на живота. Тя е най-скъпата и най-достойната награда пред олтара на безсмъртието.

Докосването до жизнения подвиг на един истински духовен Учител – какъвто е този, на когото е посветен настоящият лекционен курс – понякога е достатъчно дори само за миг да проумеем всичко това. А най-сигурният начин да се съединим с него във Вечността е да го последваме по неговите стъпки.

2. Мисията на великите духовни Учители на човечеството

“Може ли човек да блесне повече от Слънцето? Кой гениален човек е успял да завладее и огрее целия свят? Дадже и най-великите хора като Буда, Кришна, а дори и Христос, не са огрели целия свят така, както Слънцето го огрява. Те не са имали друга задача, а са проповядвали Любов към Бога (курсивът мой – К. З.).”

(Учителят П. Дънов)

Съвсем наскоро се разделихме с ХХ век. Едва ли друго столетие от човешката история е било такава бурна арена на сблъсък на толкова ярки и същевременно разнопосочни духовни учения и школи, социално-политически доктрини, религиозно-философски и мистични концепции, културни феномени и течения в областта на изкуството. Научно-техническият прогрес прерасна по степен на интензивност в революция и значително допринесе за утвърждаване на рационално-потребителски мироглед сред мнозина наши съвременници. Върху фона на този така пъстър конгломерат от противоречиви тенденции и насоки на глобално и индивидуално развитие все по-актуални стават вечните въпроси, пред които от зората на своето сътворение стои разумното същество човек: “Кой съм аз?”, “Какво е моето място в света?”, “Какъв е смисълът на присъствието ми тук и сега?”, “Накъде води моят път през хилядолетията?” Като възвишен резултат от творческата дейност на една всеобхватна, вселюбяща и всемогъща Същност човекът винаги е получавал решаваща подкрепа за отговора на тези съдбоносни въпроси от своя Създател – Небесния Отец, Бога, посредством великите духовни Учители на човешкия род.

Всяка човешка култура и цивилизация биват изграждани с мощен тласък напред, предизвикан от едно Божествено присъствие. Старото бива безмилостно разрушено. От него се съхранява само онова, което може да послужи при съграждането на основите на Новото. Именно духовният Учитель – Пратеник на Небето, е онзи, който въплъщава в действителността импулса за разграждане на ненужното, загнилото, обречено на изтление и за съзиждане на предначертаното в Божия план.

При определена периодичност от време – обикновено не по-малко от няколко столетия – на нашата планета идва в плът велик Учитель, чиято основна задача е да предаде на хората последната редакция на Божественото учение, най-актуалната за съответния космически и исторически момент, както и да посочи пътя към Истината на пробудените и пробуждащите се души, искрено търсещите в Духа. Той открива своите ученици, избрани предварително при начерта-

ването на мисията му в духовния свят, и започва активна работа с тях, както и сред народа, в чиято социална и културна среда се е въплътил.

Учителят на ББ в България – Петър Дънов (Беинса Дуно) – е един от тези Небесни Пратеници, който недвусмислено и категорично заяви Божествената Истина пред своите съвременници и ясно посочи пътя за преодоляването на кризата, назрявала сред човечеството векове наред, както и за изграждането на Новата Култура на VI коренна раса – Културата на Любовта.

Освен всичко останало един подобен Миров (Световен) Учител представлява в съответствие с духовния си потенциал грандиозен трансформатор, който превръща негативните мисли и чувства, затлачили земната аура, в позитивни, изтъкани от светлината и надеждата на едно космическо прозрение и Мъдрост, нямащи равни на себе си. При това той осъществява този извънредно тежък процес на космическа алхимия мълчаливо, незримо и с непобедима, състрадателна обич към своите по-малки братя и сестри. В противен случай могъщата енергия на пресътворението би могла да изпепели неподготвените да възприемат възродителните й излъчвания. В така пречистената от великия Учител духовна атмосфера се проявяват градивните, възходящи в творческо отношение сили на неговия народ, както и на всички останали синове и дъщери на човечеството, узрели за полъха на Новото и готови да го оделотворят в живота си. Именно по тази причина идването на подобен Учител означава зората на една нова планетарна култура.

Рангът на един духовен Учител се определя от величината на неговата мисия, от мащабите на Промяната, която той е призван да реализира. Когато кълновете на обновлението, което той носи със себе си, поникват навред по планетата и засягат духовната еволюция на цялото човечество, тогава говорим за **Миров (Световен) Учител**. Той винаги е въплъщение на Христовия Космически Принцип – Словото, което от възникването на човешкия род се излива изобилно върху умове, сърца и души, за да ги просветли и да им вдъхне живеца на силата за пресътворение. Той неизменно съчета-

ва в себе си по неповторим начин Божествената Мъдрост и Любов и е готов да ги раздава безвъзмездно на всички, съзрели да ги приемат в съзнанието си. Учителят е Сеячът (ср. притчата на Христос за сеяча – Мат. 13:3–9), а учениците му са тружениците на Божията нива, чиито дълг е да отгледат плодовете от посятото и да ги разdadат на устремените по духовния Път. Поради тази причина Учителят винаги създава своя Школа, в която предава драгоценния бисер на знанието на определен кръг последователи. Те са живата връзка между него и обществото, проводниците на величавите му идеи – вестители на Новото Учение, апостоли (а нерядко и мъченици) на прехода от по-ниското към по-високото стъпало на мировата еволюция.

Световните Учители идват периодически на планетата Земя като Пратеници на една висша Общност, която съществува и функционира в духовната вселена, имайки проекции във всички материални светове (галактики, звездни системи, отделни планети). Едно от имената, с които е известна тази Общност, е Великото Всемирно Братство (Всемирна Ложа). Както подчертава и българският духовен Учител П. Дънов, това е Йерархия от разумни Същества, завършили преди милиони или милиарди години земния (материалния) етап от своята духовна еволюция. Те изпълняват задача, която са получили непосредствено от своя върховен Повелител – Твореца на видимия и невидимия свят: да ръководят и насочват развитието на Космоса като цяло, т. е. на всичко съществуващо.

Самият Петър Дънов изяснява същността и съдържанието на понятието “Учител” в контакта със своите последователи: *“Искам при това да дам на хората едно правилно разбиране на думата “Учител”. Учителят е толкова видим, колкото и невидим. Той е навсякъде: в светлината, във водата, във въздуха, в слънцето, в камъните, растенията, животните и хората. Той е на Земята, а същевременно и в други светове.”* За връзката между Бога и духовния Учител той споделя: *“Ако мислите, че можете да отделите Бога от Учителя и Учителя от Бога, вие не разбирате законите. Ако Учителят мисли, че може да направи нещо въвн от Бога, той е на*

крив път. Единственият Учител, Който учи хората, е Бог. За да ги учи, Той взема една или друга форма. По такъв начин Бог някога е видим, а някога невидим (курсивът мой – К. З.).” В същия дух са и следните негови пояснения: *“Онзи, Който говори през вековете, е Един и Същ. Във всички времена Бог е, Който се изявява на хората. Той е Един. Образите, с които се изявява, са различни.”*

На друго място в Словото си българският духовен Учител внася допълнителна яснота при трактовката на тези въпроси: *“В света има само един Учител. Това е Бог! Когато говорим за Учителя, разбираме Великата безпределна Любов, която се изразява в даване на знание, на мъдрост, на щастие, на блаженство на всички същества.”* Пътят на окултния ученик преминава постепенно от външното към вътрешното, от откриването на Бога в природата към разкриване на присъствието Му в човешкото духовно естество. От този момент нататък постиженията на познанието извира от оживелия вътрешен първоизточник на безсмъртието у личността. В тази насока заслужават внимание и следните разсъждения на Учителя П. Дънов: *“Ако не познавате Учителя вътре във вас, не можете да познавате и външните Учители. Ако не познавате Бога, Който е във вас, не можете да разберете окръжаващите неща. ...Какво е звание то “Учител”? Ти трябва да познаваш Бога и Бог да те познава. Не можеш да бъдеш Учител, докато не познаваш Бога и Бог не те познава. Моята мисъл е мисълта на Бога.”* Учителят като същност е етап и цел от бъдещото духовно развитие на всеки ученик от великата Школа на Божественото: *“Човек, който вече е научил всичко на Земята, Бог го праща да учи другите. Като им преподава своето знание, те изпитват радост, но и онзи, който е пратен, се радва на тяхната радост.”*

Учителят П. Дънов рисува и градацията в контакта между земното и небесното, използвайки понятия с вече изяснено съдържание: *“Учителят е среда между Бога и ученика. А ученикът е среда между Учителя и народа, света.”*

Поставяйки Любовта като фундамент и най-важен принцип в своята теоретична схема, Учителят П. Дънов дава собствената си прецен-

ка за предназначението на предлаганото от него учение: *“Аз съм длъжен това Божествено учение – учението на Любовта, Мъдростта, Истината, Правдата и Добродетелта – да го предам с живот и дело на вас – учениците на Всемирното Бяло братство в България. Вие, учениците, сте длъжни да го предадете на българския народ. Българският народ е длъжен да го предаде на останалите народи по лицето на Земята. Ако аз не изпълня своята мисия както трябва, ще давам отчет пред Бога. Ако вие, моите ученици, не изпълните своята мисия както трябва, ще давате отчет пред Бога. Ако българският народ не изпълни своята мисия, той ще дава отчет пред Бога.”*

3. Кой е Учителят Петър Дънов?

“Мнозина ме питат каква е моята цел, когато проповядвам на хората. Ако аз съм дошъл да говоря това, което проповядват други, нямаше нужда да идвам. Аз проповядвам Христовото учение, което трябва да се приложи в живота поне в малък размер, а именно – в отношенията между бащи и майки, синове и дъщери, слуги и господари. Да се приложи между всички хора на Земята това Учение е моята задача. Нека всички свещеници и проповедници да се съберат и да се помолят на Бога да им помогне в прилагането на Христовото учение, защото само то е в състояние да примири всички хора. Учението, което проповядвам, е Учение за Живата Природа, с която се занимава и науката. То е Учение за Живота, наука за Разумното в света, наука за Бога и Любовта.”

“За Учението, което проповядвам, не казвайте, че го е измислил някой си Дънов, а казвайте, че това е Учението на Бялото братство. Утре може да дойде някой друг с друго име. Величието на всички, които са идвали в света, е в това, че те са предали Истината така, както Бог я е предал.”

“Нас ни наричат “дъновисти”. Това е заблуждение. Ето, аз самият не съм дъновист. Аз проповядвам Божията Любов.”

(Учителят П. Дънов)

Отново се връщаме към въпроса, който зададохме в XI, т. 2. Този път ще се опитаме да го разгледаме пречупен през повече ъгли на изследване. Ще дадем думата и на самия Петър Дънов, за да чуем собственото му мнение в тази насока, което без съмнение представлява интерес както за хилядите му последователи по цялата планета, така и за множество хора извън системата на ББ.

По принцип стремежът за проникване в дълбините на личността на един духовен Учител се сблъсква със сериозни, често непреодолими затруднения. Мащабите на това Същество са толкова огромни, ръстът му дотолкова надвишава средните човешки мащаби, че пълната обективност на оценката остава на практика непостижима. Най-сигурният път към този род познание е концентриран в проучването на духовно-културното наследство и прилагането на Учението, оставено от всеки подобен Пратеник на Небето. В нашия случай това предполага опознаването, осмислянето и въвеждането в ежедневния живот на Словото, Паневритмията и музиката на Учителя П. Дънов.

Това, което прави неизгладимо впечатление при характеризирането на личността на българския Учител на Любовта, е неговата безспорна **универсалност**. Едва ли има област на науката и изкуството, в която той да не се е проявил като вещ познавач и ценител. Нещо повече, безброй са примерите, свидетелстващи за приносното естество на новото по качество познание, добавено от него към вече известни сфери и параметри на съвременната система от възгледи на човечеството. Самият той се извява като великолепен музикант – майстор на цигулката и пианото, ненадминат специалист и интерпретатор на редица езотерични науки: астрология, френология и физиогномика, графология, хиромантия, ясновидец от най-висока класа, лечител от ранга на Христос, владеещ до съвършенство телепатията, бялата магия и телепортацията, пророческата дарба и способността да въздейства върху природните стихии. Личният му живот е образец на безкомпромисна нравственост и безупречно служение за благо на земните хора. Няма чет обстоятелствата, при които той е проявил завидно търпение, ненадмината духовна

сила, велика по съдържание и действеност Любов и доброта, Божествена Мъдрост и разумност, стоманена воля и чувство за собствено достойнство. Заслугата за спасяването на българските евреи от хитлеристките лагери на смъртта, която бива приписвана на мнозина – от цар Борис III, през депутата Димитър Пешев, до архиепископите на Българската православна църква, принадлежи именно нему. Само че той никога и по никакъв повод не я е изтъквал. Понеже великият в Духа неизменно е велик и в скромността си.

Неведнъж са сравнявали Учителя П. Дънов с Христос. По този повод той заявява: *“Ще тръгнат за мене да говорят: Христос съм бил. Дръж го за себе си. Аз съм това, което съм, а ти си това, което си. Тъй седи великата философия. ...Христос не съм, но Христос е в мене* (курсивът мой – К. З.).” Осъзнавайки невъзможността да представи пред съвременниците си действителната си същност, той споделя: *“Аз не се боря да оставя име между хората. Какво ме интересува това име? Хората и без това не знаят истинското ми име.”*

Немаловажно за целите на настоящото изследване е да се опитаме да узнаем за какъв са смятали Учителя П. Дънов неговите ученици и последователи. В своето съчинение “Окултизъм, мистицизъм и учението на Дънов” (София, 1922, с. 87–88) неговият съвременник В. Граблешев пише: “Едни гледат на Дънов като на обикновен проповедник; други – като (на) човек, много напреднал духовно; трети – като на един Адепт; четвърти – като на един велик Учител, който е дошъл да помогне на човечеството; а има и такива, които отдават на Дънов и по-голямо значение и които считат българския народ много щастлив, загдето се е родил в България и от нашето племе Дънов, защото чрез него българският народ ще се повдигне, ще получи светлина, която никой друг народ не притежава и за която много други народи биха дали мило и драго. Така че **от стадия на развитието зависи схващането на ученика за личността на Дънов** (курсивът мой – К. З.). Обаче всички чувстват едно дълбоко уважение, една особена почит, любов и всеки се стреми да прояви според силите си своята почит и уважение към Учителя.” Изразената

в този цитат обективност на автора заслужава искрени адмирации. Освен несъмнената си стойност в това направление разсъжденията на В. Граблашев притежават и достойнството да отразяват адекватно цялото разнообразие от настроения и отношения в Братството относно същността и личността на Учителя П. Дънов. И като разбираме, че водещото чувство към него винаги е било почитта, уважението и най-вече – любовта, по-лесно бихме схванали ревността и всеотдайността, с която белите братя и сестри като правило са защитавали своя светъл Учител и Божественото му Слово. Тази констатация е в сила както за преките или писмени дискусии с Православната църква, така и за множество други случаи на подобно противостоене, включително за периода на тоталитарния комунистически режим на безбожие и мракобесие, та до наши дни – в епохата на демократично преобразуващата се България.

Учителят П. Дънов е достатъчно откровен към своите ученици и последователи, за да им заяви право в очите: *“Аз обичам хората, както обичам Божественото в себе си. Не е въпросът да ги направя щастливи. Земята е училище, а не място за щастие* (курсивът мой – К. З.). *Искам да оставя у вас мисълта да бъдете свободни по ум, сърце и душа. Единственото, което не обичам, е измамата.*” Както подчертава многократно и Спасителят Иисус Христос – който има уши да слуша, нека слуша. И не само да слуша, но и да осмисля казаното. И не на последно място – да го прилага.

Слушане – осмисляне – прилагане. Това е вълшебната стълбица на успеха по духовния Път. Към осмислянето със сигурност спада и осъзнаването на факта, че Словото на Учителя П. Дънов е предназначено на само за земните хора, а прониква във всички сфери и области на Битието – до съзнанието на всички същества във Вселената. И няма как да е другояче, тъй като това Послание извира от най-извисените зони на Божествения свят. По този повод самият той отбелязва: *“Аз не говоря само за вас. Моята мисъл е за всички разумни същества. Тя се предава като по радио в целия свят. Тя не е и моя мисъл, а Божествена. Родена е тя преди вековете – още преди създаването на света. Тя е проява на Бога, Който живее в*

нас и ни говори отвътре. **И най-малкият подтик към добро е език на Бога** (курсивът мой – К. З.).”

Размишлявайки на глас пред група свои последователи, великият духовен Учител преценява параметрите на евентуална своя бъдеща изява сред земните хора: “У мене има един стремеж да се приближавам повече към слабите, безразлично дали са бедни или богати. Имам съчувствие към слабите и искам да им помогна. И Христос не дойде за праведните, а за страдащите, за болните, слабите и бедните. При болните ще ида с аптеката си, а при другите ще нося своята цигулка. Ако с цигулката не ще мога да оправя света, ще взема перото и ще стана поет. До такъв извод съм дошъл. **Ако още веднъж дойда на този свят, ще дойда или като музикант, или като поет. Това са двете неща, които ще оправят света** (курсивът мой – К. З.). Аз искам да изчезне вашият прозаичен живот, защото само музиката и поезията остават чисти на този свят. Всичко друго е оцапано.” При друг случай той разгръща и разяснява смисъла на окултната истина, предадена от Христос – че ученикът никога не може да бъде по-издигнат от своя Учител: “След време ще бъдете там, където съм аз днес. Важно е да се извърви този път. Светът се изменя и аз се уча. Това, което науча, остава за мен, а това, което вие научите, остава за вас. Един ден, като се върнем при Бога, ще се съберем заедно и всеки ще донесе своята опитност. Аз не мога да имам вашата опитност, нито вие – моята. Всеки ще избере Любовта по специфичен начин. **Вие сте остарели от безлюбие. Аз дойдох да ви подмладя, защото Любовта осмисля живота и подмладява** (курсивът мой – К. З.).”

Не бихме могли да се докоснем до същността на един Миров (Световен) Учител, какъвто безспорно е Петър Дънов (Беинса Дуно), ако не проумеем пълната, тотална безкористност на неговата изява в плът. Може би затова и той самият се чувства мотивиран да сподели: “Някои мислят, че аз искам да използвам някого за себе си. В момента, когато аз ще пожелая да използвам дори една мушичка за свое благо, с мене всичко е свършено. Аз ще бъда разрушен. Ще се превърна в пигмей. Разбирате ли това? Аз не съм отстъпил

пред Божията Воля, никога не съм отказал да изпълня свещените Му Мисли. Аз познавам Бога като Абсолютна Любов, като Абсолютна Мъдрост, като Абсолютна Истина и като Абсолютна Правда и Доброта. Не искам да наруша и най-малката заповед, защото няма по-велико страдание от това – да се отчуждиш от Бога (курсивът мой – К. З.).” И още, на друго място в Словото му: *“Необходими са безкористни хора, които са готови безкористно да служат на Бога.”* Силни думи, изречени от един могъщ Дух, възпълтил без остатък Божията свята Воля в своя живот.

Той е преминал отдавна по пътя, който днес изминават неговите следовници. Познава всички негови завои, стръмнини, хлъзгави участъци, свлачища и усойни места. Преди да стане Учител е бил ученик. Целият човешки опит е събран като на длан в душата му. Затова е способен да разбере всеки и да помогне на всеки. И не се притеснява да заяви: *“Няма грешка, която да не съм опознал. Най-различни мисли, желания и чувства минават през мене, защото съм ви изслушвал, а след това е трябвало да се чистя – да не остане нито помен у мене от човешката нечистота. Всичко от света се отразява и у мене. Затова не говоря за себе си, че съм голямо величие.”* Естествено е действително великият да е и безподобно скромен... Но величието в Духа не означава да спестяваш на помалките си братя и сестри някои горчиви истини. Това е и причината той нерядко да предпочита да бъде безпощадно пряк, вместо да премълчи неудобни за слушателите му разсъждения: *“Аз още не съм започнал да говоря. За да говоря, трябва да ме разбирате, а вие едва сте научили азбуката. Още много има да ви уча – да ви уча на сричките, думите, изреченията.”*

За опита на православните владици от Св. Синод да отлъчат Учителя на ББ от християнската Църква той споделя: *“Едно време гръцките владици с един замах обявиха българите за схизматици и ги изключиха от Църквата. Сега 16 синодални старци разискват за изключването ми от Църквата. Лошото е там, че никой не може да ме изключи. Този, Който ми е дал живот, Той ме изпрати на работа. Онзи, който може да ме изключи, това съм аз. Как ще*

се изключа? Само ако наруша Божия закон. Но ако аз изпълнявам Божията Воля, кой ще ме изключи?” Не бива да се заблуждаваме, че този последен въпрос притежава само риторичен характер. Той е насочен в определено направление, но – естествено – остава без отговор... Така както никой обективно мислещ човек не би бил в състояние да възрази на следното изявление: *“Питат ни: “Кои сте вие?” Ние сме едно велико Братство, което има клонове на Небето и на Земята, и в цялата Вселена. Този, който служи с цялата си душа на Бога, е гражданин на това велико Братство на Божията Любов, на Божията Мъдрост, на Божията Истина. Аз ви казвам: Станете ученици на това Братство!”* Като отговор на обвинението в сектантство той казва простичко, но с изумителна сила на въздействието: ***“Ние не сме секта. Ние сме Цялото, в което живеят всички секти.”***

Пропускът за достъп до великия Учител на ББ е степената, в която хората изразяват Божията Любов: *“Който няма Любов и идва при мене, той ми отнема времето, а за този, който има Любов, за него имам винаги време.”*

За начина, по който хармонизира своята воля с тази на Бога, той свидетелства: ***“Христос казва: “Говори!” И аз говоря. Аз не правя, каквото искам. Каквото ми каже Господ, това правя, там отивам. И Господ прави за мене всичко, каквото аз искам. Бог ми казва да посетя някого, да повдигна някого. ...Аз съм ви събрал тук за кого? За Господа. Бог ми е казал да ви събера. Той ми казва: “Това ще им разправиш.” Вие казвате: “Така си помислил Учителят да ни говори.” Не, аз ви говоря, каквото Бог ми каже. Каквото ми каже Господ, ще го кажа на вас.”*** Той не крие нищо за себе си – битието му е открито за всекиго, Словото му – също. Ала в същото време не си прави илюзии, че някой – дори и най-прозорливият – би успял да проникне в дълбините на същността му. Затова споделя: *“Никой от вас не ме познава кой съм. И Христа никой досега не Го е познал. Ако бяхте Го познавали, щяхте да имате Неговата Любов!”* Нито за Бога, нито за него самия е от значение да бъде познат изцяло в същността си. Това не е актуална задача за неговата мисия.

Изпитанието му е концентрирано в начина, по който ще я изпълни, а не във външния блясък, който като правило никога не съпровожда изявата на един автентичен духовен Учител: *“Кой съм – аз знам! Обаче това не е важно. За мене е важно какво да правя, за да изпълня мисията, задачата, която имам тук. Мога само да работя, да изпълня това, което имам за задача.”* Той прави всичко възможно да изясни целта на присъствието си в плът на тази планета. Малцина го разбират. Повечето – не. Но това не може да го отчае. Той няма време да се жалва поради невежеството на хората. Пък и няма на кого. Сам е. Безмилостно, безнадеждно сам. И независимо от всички колосални трудности през цялото време се стреми да се постави на мястото на слушателите си. Все някой от тях би трябвало да прозре смисъла на Божия план, изразен чрез Учителя П. Дънов: *“Вие казвате: “Какво мисли нашият Учител?” Аз мисля да ви предам Божията Любов! Аз трябва да я пусна да върви! Земята ме интересува толкова, колкото ме интересува и небето! Вие някой път трептите за небето, а пък аз се интересувам и за земята. За мене раят и адът са тук! Като видя ад някъде, внеса светлина и го направя на рай. Когато купувате златен съд, очистват го внимателно. Аз правя същото с вас.”*

Понякога си позволява да въздъхне: *“Ако има някой, който да има най-големите противоречия и мъчнотии в света, това съм аз.”* С което категорично опровергава помислите на онези негови последователи, които си въобразяват, че външното му спокойствие и невъзмутимост са огледално отражение на вътрешния му душевен живот. Един от най-кратките и съдържателни негови завети към тях е: *“Ако искате да живеете, трябва да живеете, както аз живея.”* Защото: *“Това, което с мен ще научите за десет години, без мен ще го научите за хиляди години.”*

Той не заобикаля въпроса за изконната си същност. Но го интерпретира така, че отговорът му да стане достояние само на зрящите: *“Кой е Учителят? Кой е Христос? Това са въпроси на невидимия свят. Невидимият свят – светът на Истината горе – той ще разкрие отвътре Истината на човека.”* Именно в невидимия свят се

крият критериите за потвърждаване истинността на Учителевото Слово. И тъй като Царството Божие е вътре в самия човек (ср. Лука 17:21), то всеки негов ученик е длъжен да потърси това потвърждение дълбоко в духовната си природа: *“Не е въпрос какво ще кажа аз по това, кой съм, а какво ще кажат от невидимия свят. Важно е дали от невидимия свят поддържат това, което аз изнасям. Защото Христос казва: “Ако Аз търся Своята слава, то нищо не съм, но има кой да я търси.” Новото, което говоря, ще се завери от друго място.”* А последната дума има, разбира се, личната опитност на търсещия по духовния Път. Приложеното в живота, в ежедневието езотерично знание поражда най-непоклатимата увереност в достоверността на изнесеното от Учителя на ББ словесно богатство: *“Аз ви давам жито. Вие казвате: “Дали е хубаво?” Посейте го и ще видите.”* А той самият нито за миг не се отклонява от увереността, че мисията, с която Бог го е пратил в света, е да предаде на всички Неговото вечно, обновително и възраждащо Слово. Зарядът на това свято Дело го издига над всички условности на средата, над всички спънки и препятствия, изникващи на всяка крачка по пътя на Великия Посветен: ***“Божественото Слово има сила да расте при всички условия. По това се познава: ако има сила да расте при всички условия. Разбира се, онзи, който ще го сее, трябва да е вещ и трябва да е добър земеделец, но и житото трябва да е доброкачествено. Но умният никога няма да сее недоброкачествено жито.”***

4. Оценката на Времето

Една личност от ранга на Учителя Петър Дънов не може да остане незабелязана за своите съвременници. Разбира се, не бива да се очаква всички вкупом да разпознаят поредната изява на Мирвия Учител, да му се поклонят в знак на смирена почит и да го последват по трънливите друми на живота. Ала благословена е онази душа, която го стори! Вековете и хилядолетията се сменят в ритъма на Вечността, прецеждат безпощадно дребното, делничното и тленно-

то и остава да блести със сияйна красота само скъпоценният образ на непреходното.

Всеки духовен Учител предлага безвъзмездно на съвременниците си скъпоценния бисер на Божествените Истини. Ала измежду човеците само пробудените и пробуждащите се души са способни да го възприемат и оценят по достойнство. Измежду тях именно се формира онзи кръг от последователи, които впоследствие съзряват за готовността да разнесат факела на Божественото учение навред по света. Някои от тях израстват в Духа по-бързо, друго – по-бавно. Но това, което ги обединява, е безпримерната преданост към свещеното наследство на техния Учител. И той, и те рано или късно получават справедливата, безпристрастна оценка на безсмъртния съдник – Времето. Ала не за нея се борят те, а за тържеството на Светлината над Мрака.

Може би най-достоверно звучат оценките на свидетелите. Затова и в следващите редове предлагаме спомени на съвременници на Учителя П. Дънов, които са имали възможността да общуват лично с него. Не споменаваме имена, тъй като не е нужно.

Един от неговите ученици разказва: “Познавам го от 1930 година, но преди това съм слушал много за него – и не от други, но от хора на моето семейство. Всички говореха с уважение за него. ...Обект на изследвания и проучвания от страна на Учителя е бил и баща ми. Той помнеше и знаеше много неща за работата на Учителя... Неговото здраво оформено мнение беше, че Учителят е оригинален, задълбочен, независим, недогматичен и обширен ум.” Особено свежи и неподправени са впечатленията на хора, които са го видели за първи път. Един от тях, с инициали Д. К., пише: “През един дъждовен ден на 1930 година се отправих с един мой приятел към края на големия парк, при най-високото място, което наричат “Изгрева”. Щом влязохме през широката дървена врата в двора пред салона, ние видяхме Учителя, който имаше светло плетено кепе на главата си. Той даваше указания на дюлгерите, които преправяха един навес до салона. Погледът и вниманието му бяха все към работниците. Когато приближихме към него, той ни посрещна много любезно.

Но при тази среща разменихме с него малко думи, защото един червендалест посетител бързо и енергично говореше с него и като ръкомахаше темпераментно, искаше да го убеждава за нещо и така отнемаше възможността на другите да поведат разговор с Учителя, който можа цял час при ръмещия дъжд, без ни най-малък жест на отегчение, да изслуша жаркия събеседник. От тази първа и важна за мене среща аз запазих и до днес учудването си от изключителното търпение на Учителя (курсивът мой – К. З.). У мен се запечата един образ за него, който остана завинаги с релефна яснота в съзнанието ми.” По-нататък същият автор добавя: “При първия ни разговор Учителят обърна вниманието ни към това, че за разбирането на духовната наука са необходими много задълбочени знания. Аз разбрах от това загатване, че той отправя учениците си към знание, основано на здрав, личен опит и добито чрез целесъобразни, разумни методи. Той никога не е одобрявал, нито насърчавал някои от учениците си към повърхностно, суеверно или каквото и да е мъгляво вярване. ...Повечето негови беседи засягат актуални теми (курсивът мой – К. З.). Словото му винаги е свързано с онова, което интересува широк кръг хора. Той взема винаги отношение към близките събития в живота както на отделната личност, така и в обществото и прави дълбоки, мъдри и оригинални преценки. Той не говори само сухи теоретични напътствия, а интерпретира актуалното, животрептящото и същественото за развитието на човека. Учителят говори за това, което утолява духовния глад и стимулира развитието на човека, което развитие – особено в духовно отношение – съставлява и смисъла на човешкото съществуване. От тази позиция, от която той наблюдава живота, са изключени елементарните и дребнавите неща. Даже когато се спира върху наглед обикновени въпроси, той успява да ни покаже от тях онова, което е красиво и достойно. Аз не бях срещал дотогава такава магическа сила – да се преведат в сублимация всички неща, всички чувства и мисли. Ако е възможен някакъв паралел, някакво сравнение, редно е да спомена някои от Христовите проповеди в Евангелието, особено Проповедта на планината.” Изводът на свидетеля е, че: “Словото на Учи-

теля завладява с изключителната си оригиналност. ...Не съм срещал по-забележителен човек от него.”

Друг последовател и съвременник на Учителя П. Дънов отбелязва следното: “Ако Освалд Шпенглер има дързостта да пише, че “бъдещото хилядолетие принадлежи на Достоевското християнство”, ние пък имаме не по-малко основание да очакваме, че съществени елементи от бъдещата духовна сграда на човечеството ще бъдат идейни и нравствени ценности, взети от съкровищницата на Учителя Беинса Дуно, изявени за пръв път в България. ...Учителят на Бялото братство не остави конспектно и конкретно формулирана философска система, но остави едно грамадно идейно богатство. Опитите да се обхване и подчини безбрежният свят на каква да е система, на един или на много основни принципи са усилия от съмнителна полезност. Такова систематизиране най-често се изражда в доктринерство. Завършените, затворени и само умозрително издържани доктрини често предлагат илюзорни изводи. Те са само от полза да развиват логичното методично мислене. Когато една философска доктрина не е затворена в рамки, а само сочи пътищата на мисълта, тя стои над сферата на интелектуалната акробатика. Към нея се приобщават търпеливите – онези, които могат да чакат плода на едно семе, посадено в твърда почва. Ограниченото доктринерство и широкият духовен размах на свободната мисъл се отнасят помежду си, както механиката към органичната природа или както се отнася логиката към интуицията. Голям брой философи предлагат картината на действителността или като механическа схема, или с щрихите, които се долавят в един съзерцателен унес. Учителят не показва предпочитание към някой от тези методи. Той си служи виртуозно с тях, употребява ги където е потребно, но в края на краищата той сочи опита като последна проверка на тази теза. В този смисъл Словото на Учителя Беинса Дуно има белега на една философия – наука (курсивът мой – К. З.).”

Същият автор предлага своята гледна точка спрямо научния характер на предлаганото от Учителя П. Дънов теоретично богатство: “Всеки въпрос, разглеждан от Учителя, носи ярко и недвусмислено

характера на философия и паралелно с нея – на научна методика. Отношението на Учителя към науката – според това, което говори той – е положително. Той неведнъж е приказвал за похвалното усилие на учените хора да откриват закономерностите на природата. Той, обаче, говори за една наука, за едно знание, което нарича “Божествена наука”. Тя не е онази наука, която хората на нашата съвременност натрупват в главата си като в библиотечен рафт. Тази наука, за която говори той, е такава, че с нея човек може да сменя отрицателните си състояния с положителни.” И завършва разсъжденията си със следното заключение: “Не се колебая да заявя, че **в духовната история на българския народ няма по-значително по обем, дълбочина и оригиналност, както и по смел полет (на мисълта) творчество от това на Учителя на Бялото братство** (курсивът мой – К. З.). На някои то изглежда сектантско, а на други – прекомерно смело, защото руши известни прегради. Твърдя при това, че чрез възхваляване не се налагат идеи. Каквито и да са идеите, те бива възприети от тия, които са дорасли до тях. Обемът и направлението на проблематиката в Учението на Бялото братство напомнят космогония, а решенията на самите проблеми, които предлага то, го характеризират като наука и метафизика, колкото и странно да звучи това съчетание.”

* * *

Отминават векове и хилядолетия. Стопяват се образите на безброй човешки същества, преброждали пътеките на нашата планета. Измежду тях оставят светла диря само онези, които са носили смело над главите си факела на Божествената Истина, огрявайки с безсмъртното му зарево пътя към съвършенството. Кохортата на великите духовни Учители на човечеството...

Един от тях е българинът Петър Константинов Дънов (Беинса Дуно).

Поклон пред свящото му Дело!

И нека за финал на настоящата последна тема от лекционния курс “Учението на Бялото братство” използваме още една редакция на

Заветът на Учителя

“Моята задача е да предам Божественото учение с живот и дело на вас, моите ученици. Ако аз не направя това, Небето ще ме държи отговорен!

Вашата задача като ученици е да предадете Божественото учение с живот и дело на българския народ. Ако не направите това, Небето ще ви държи отговорни!

Задачата на българския народ е да предаде Божественото учение с живот и дело на другите народи. Ако не направи това, Небето ще го държи отговорен!”

БИБЛИОГРАФИЯ*

1. БИБЛИЯ, сиреч книгите на Свещеното Писание на Ветхия и Новия Завет, С., 1982.
2. БИБЛИЯ, или Свещеното Писание на Стария и Новия Завет, С., 2002.
3. Учителят, С., 1948.
4. Учителят говори, Варна, 1992.
5. Разговори при Седемте Рилски езера, С., 1948.
6. Дънов, П., Наука и възпитание, С., 1949.
7. Дънов, П., Изгрев и залез, С., 1922.
8. Учителя Петър Дънов, Допирните точки в природата (Младежки окултен клас, год. II – 1922–1923), том II (3), С., 1994.
9. Учителя Петър Дънов, Добри навици (Младежки окултен клас, год. II – 1922–1923), том II (4), С., 1994.
10. Учителят Петър Дънов, Изново (неделни беседи, XV серия, I том, 1931–1932), ИК “Сила и Живот”, Бургас, 1992.
11. Учителя Беинса Дуно, Ще управлява всички народи (неделни беседи, 1920–1922), Шумен, 2005.
12. Учителя Петър Дънов (Беинса Дуно), Той иде (начално Слово, 1896–1904), С., 2004.
13. Философски речник, С., 1985.
14. Философский энциклопедический словарь, Москва, 1983.
15. Томов, А., Религиозно-философският мироглед на Петър Дънов, сп. “Философски преглед”, 1930, кн.1.

*Настоящата библиография е обща и за двете части на лекционния курс “Учението на Бялото братство”.

16. Георгиева, А., Дъновизмът и българската култура (дипломна работа – СУ “Св. Климент Охридски”, Център по културология, София, 1989).
17. Ватев, Й., Теософската концепция на Петър Дънов (публична лекция, С., 14.11.1989, ръкопис).
18. Ватев, Й., Философските идеи на Петър Дънов, С., 1990, ръкопис.
19. Православен катехизис, С., 1985.
20. Дюлгеров, Д., Ил. Цоневски, Православно догматическо богословие, С., 1947.
21. Дюлгеров, Д., Ил. Цоневски, Учебник по мисионерство, С., 1937.
22. Коев, Т., Д. Киров, Кратка богословска енциклопедия, С., 1993.
23. Цанков, Ст., Българската православна църква от Освобождението до настоящи дни, ГСУ БФ, 1938–39, т. XVI.
24. Тулешков, Н., Сектите в България, С., 1935.
25. Безант, А. Езотерическо християнство (скритата страна на християнството), С., 1919.
26. Безант, А., Мъдростта на боговете, С., 1921.
27. Бо Йин Ра, Книга за Живия Бог, С., 1991.
28. Пашов, В., Необикновеният живот на Учителя Петър Дънов (свидетелства на очевидци), С., 1992.
29. Граблашев, В., Окултизъм, мистицизъм и учението на Дънов, С., 1922.
30. Данчов, Н., Българска енциклопедия, С., 1936.
31. Истинолюбиви, Й., Учението на Учителя Дънов, С., 1922.
32. Стратев, Ил., Учителят Петър Дънов и Божественото учение, Варна, 1993.
33. Вагралски, Ст., Кои и какви са белите братя, С., 1926.
34. Томалевски, Г., Учителят на Бялото братство в България, С., 1972, ръкопис.
35. Дойнов, Н., История на Бялото братство в България, ръкопис.
36. Сп. “Житно зърно”, кн. 1 и кн. 4/1924; кн. 5–6/1925.
37. Пътят на ученика, С., 1992.
38. Заветът на Любовта, С., 1944.

39. Дънов, П., Енциклопедичен речник: кн. I (А–Е), С., 1997; кн. II (Ж–Н), С., 1997; кн. III (О–С), С., 1998; кн. IV, част 1 (Т–Ф), С., 1998; кн. IV, част 2 (Х–Я), С., 1998; изд. “Астрала”.
40. Дънов, П., Свещени думи на Учителя: т. I, С., 1992; т. II, С., 1994; т. III, С., 1994.
41. Дочев, Хр., В какво ние вярваме (Истината за Новото учение на Петър Дънов), С., 1998.
42. Дочев, Хр., Хранене и здраве (съобразно природата и учението на Петър Дънов), С., 1996.
43. Всемировият Учител Беинса Дуно и Велико Търново (документална хроника): т. I, Варна 1995; т. II, Варна, 1996; изд. “Алфиола”.
44. Андреев, Д., Роза мира, Москва, 1993.
45. Асенов, Б., Религиите и сектите в България, С., 1998.
46. Библейски речник, С., 1994, изд. “Нов човек”.
47. Брахма-сутра, С., 1992.
48. Камбуров, И., Д. Попмаринов, К. Златев, Й. Пеев, Религиите (Кратък речник), С., 1994.
49. Кернс, Ъ., Хр. Стоянов, К. Златев, Християнството през вековете, С., 1998.
50. Мачканов, Т., Библията, Израел и краят на света, С., 1993.
51. Мекелбург, Е., Всички сме безсмъртни, С., 1999.
52. Мифы народов мира, Москва, 1987.
53. Москона, Л., Второто пришествие, С., 1998.
54. Ненов, З., П. в. Кампен, Сектите (И как да ги разпознаваме), С., 1994.
55. Панчовски, И., Модерният човек пред живота, смъртта и безсмъртието, С., 1944.
56. Панчовски, И., Д. Киров, Християнска етика – Том I: Философия на морала, С., 1996.
57. Паскал, Б., Мисли, С., 1987.
58. Пеев, В., Бог, Вселената, човекът, С., 1992.
59. Пенев, Ст., Философия на Духа (Душа, тяло, Бог и свят), С., 1996.

60. Портативна визуална енциклопедия, С., 1997, изд. “Кибеа”.
61. Пътеводител за духовните общности в България, С., 1998.
62. Тома Кемпийски, Подражание на Христа, С., 1997.
63. Хокинг, Ст., Кратка история на времето, С., 1993.
64. Шелер, М., Мястото на човека в Космоса, С., 1991.
65. Шри Юктешвар Гири, Свята наука, Москва, 1991.
66. Щайнер, Р., От Исус към Христос, Ст. Загора, 1999.
67. Уилбър, К., Кратка история на всичко, С., 2000.
68. Кралева, М., Учителят Петър Дънов – живот и учение, С., 2001, изд. “Кибеа”
69. Стратев, Ил., Философия на здравето (по Учителя Дънов), С., 1994.
70. Висша мистика (Из словото на Учителя Петър Дънов), кн. I, Варна, 1997.
71. Учителят като съкровена мистерия (Из Словото на Учителя Беинса Дуно), Варна, 2001 (съставител: Елеазар Хараш).
72. Константинов, М., Хр. Маджаров, Новата култура през епохата на Водолея: т. I, Варна, 1991; т. II, Варна, 1992; т. III, Варна, 1994.
73. Славов, Ат., Пътят и времето (Светска биография на Петър Дънов), т. I – Началото, С., 1998.
74. Табакова, Цв.–Л., Съзвучия от бъдещето, Варна, 1992.
75. Стойчев, Г., Паневритмия (Мъдрост, философия, откровение), С., 1997.
76. Богомилство, славянство, възраждане, С., 1995, изд. “Хелиопол”.
77. Пашов, В., Новото учение, в. “Братство”, бр. 4–5/1990.
78. Паневритмия (по Учителя Петър Дънов), С., 1996, изд. “Хелиопол”.
79. Дънов, П., Изворът на Доброто, Варна, 1992.
80. Дънов, П., Сила и живот (Неделни беседи): I серия – С., 1998; II серия – С., 1998; III серия – С., 1996; IV серия – С., 1992; V серия – С., 1992.
81. Учителят за Христа, С., 1994, изд. “Хелиопол”.
82. Учителя Беинса Дуно, Пред Новата епоха (съставител: д-р В. Велев), С., 1999, изд. “Бяло братство”.

-
83. Тайната на съзнанието (Из Словото на Учителя Беинса Дуно), Шумен, 2003.
 84. Обретенов, Б., Духовни водачи на България (духовници, учители, будители), Серия “Наследство”, ИК “Кибеа”, С., 1997.
 85. Пантев, А., Б. Гаврилов, 100 най-влиятелни българи в нашата история, изд. “Репортер”, С., 1997.
 86. Салман, Х., Българската мисия (Значението на българите за Европа), изд. “Хелиопол”, С., 2003.
 87. Няголов, С., Пентаграмът и развитието на Петата човешка раса, ИК “Виделина”, С., 2000.
 88. Духовните учения и българите, Троян, 1999.
 89. Корсети, Жан-Пол, История на езотеризма и окултните науки, С., 1997.
 90. Златев, К., Личността и учението на Петър Дънов (Богословски анализ), С., 1994, изд. “Верен”.
 91. Златев, К., Петър Дънов – живот и дело (публична лекция, изнесена на 01.07.1999 г. в Пловдив при откриването на Европейския месец на културата), ръкопис.
 92. Златев, К., Учението на Учителя Петър Дънов (Беинса Дуно) и Бялото братство в България днес, С., 1990, ръкопис.
 93. Златев, К., Музика и духовност, С., 1991, ръкопис.
 94. Златев, К., 100 години незаглъхващ зов за планетарно обновление (публична лекция върху “Призвание към народа ми – български синове на семейството славянско”, изнесено от Учителя Петър Дънов на 08.10.1898 г. в гр. Варна), С., 1998, ръкопис.
 95. Златев, К., Толерантност или конфронтация?, сп. “Всичко за книгата”, бр. 6/октомври-ноември 1994.
 96. Златев, К., Философски виждания за Паневритмията (доклад пред I национална научна конференция “Паневритмията като система за хармонично развитие на човека и обществото”, С., 10.10.2001).

СЪДЪРЖАНИЕ

I. УЧЕНИЕТО НА ПЕТЪР ДЪНОВ ЗА ХРИСТОС	3
II. УЧЕНИЕТО НА ПЕТЪР ДЪНОВ ЗА ЛЮБОВТА	20
1. Общ преглед	20
2. Степени в проявлението на Любовта	35
а) Любовта като стремеж	36
б) Любовта като чувство	37
в) Любовта като сила	38
г) Любовта като принцип	39
III. УЧЕНИЕТО НА ПЕТЪР ДЪНОВ ЗА БЕЗСМЪРТИЕТО НА ДУШАТА. ЕВОЛЮЦИЯ НА СЪЗНАНИЕТО	43
1. Учение за безсмъртието на душата	43
2. Еволюция на съзнанието	48
а) степени на съзнанието	50
б) посвещения	57
1) Обръщане към Бога	59
2) Покаяние	59
3) Спасение	60
4) Възраждане	61
5) Новораждане	62
6) Посвещение	63
7) Възкресение	64
3. Новата Култура на VI раса	66
IV. РОЛЯТА НА СЛАВЯНСТВОТО В СЪВРЕМЕННАТА ЕПОХА СПОРЕД СЛОВОТО НА УЧИТЕЛЯ ПЕТЪР ДЪНОВ	77
V. ЕЛЕМЕНТИ ОТ ИЗТОЧНИТЕ РЕЛИГИОЗНО-ФИЛОСОФСКИ КОНЦЕПЦИИ В УЧЕНИЕТО НА ПЕТЪР ДЪНОВ	91
1. Карма	92
2. Прераждане	98

VI. УЧЕНИЕТО НА ПЕТЪР ДЪНОВ ЗА ХРИСТИЯНСКАТА ЦЪРКВА, ЗА ХРИСТИЯНСКИТЕ ТАЙНСТВА И ОБРЕДИ. АНГЕЛОЛОГИЯ И ДЕМОНОЛОГИЯ	105
1. Учение за Църквата	105
2. Отношение към християнските тайнства и обреди	109
3. Ангелология и демонология	115
а) учение за ангелите	115
б) учение за дяволите	118
 VII. МУЗИКАЛНОТО ТВОРЧЕСТВО НА ПЕТЪР ДЪНОВ	 120
 VIII. ПАНЕВРИТМИЯТА НА ПЕТЪР ДЪНОВ	 134
1. Философско-езотерични основи на Паневритмията	136
а) наименование	136
б) структура	139
в) принципи	140
А. Херметически (фундаментални) принципи	141
I. Принцип на ума (разумността)	141
II. Принцип на съответствието (аналогията)	142
III. Принцип на трептенията (вибрациите)	143
IV. Принцип на полярността (двойствеността)	143
V. Принцип на ритъма	144
VI. Принцип на причината и последствието	145
VII. Принцип на единството и сродството	146
Б. Собствени принципи	147
I. Физическа (пространствена) и духовна обусловеност на паневритмичните движения	147
II. Геометрични и числови съответствия	149
III. Астрологически (космически) въздействия и съотношения	153
IV. Универсален характер на въздействието, оказвано от паневритмичните движения	155
V. Позиции на участниците и партньорите при изпълнението на Паневритмията и взаимодействия със зоните и йерархиите на невидимия свят	157
VI. Пълна концентрация при изпълнението на отделните паневритмични упражнения	159
г) философско-езотерично съдържание	161
2. Смисъл на Паневритмията; енергийни взаимодействия	177

б) енергийни взаимодействия	187
3. Заключение	195
IX. ОТНОШЕНИЕТО НА БЪЛГАРСКАТА ПРАВОСЛАВНА ЦЪРКВА И БЪЛГАРСКАТА НАУЧНО-БОГОСЛОВСКА И ФИЛОСОФСКА МИСЪЛ КЪМ ПЕТЪР ДЪНОВ И НЕГОВОТО ДУХОВНО-КУЛ- ТУРНО НАСЛЕДСТВО	200
1. Кратка история на отношенията между Българската православна църква (БПЦ) и духовно общество “Бяло братство” в България ..	200
2. Защо духовно общество “Бяло братство” не е и не може да бъде секта	212
3. Църковно-богословски и философски отзиви и анализи на учението на Петър Дънов	215
X. МЯСТОТО НА ДУХОВНО-КУЛТУРНОТО НАСЛЕДСТВО НА ПЕТЪР ДЪНОВ В БЪЛГАРСКАТА СОЦИАЛНА И КУЛТУРНА СРЕДА	223
1. Факти и взаимодействия	223
2. Общественият отзвук	229
XI. ЯВЛЕНИЕТО ПЕТЪР ДЪНОВ В ПАНОРАМАТА НА ЕПОХАТА НА ПРЕХОД ЗА ЗЕМНОТО ЧОВЕЧЕСТВО	242
1. Бележити личности за Учителя Петър Дънов	242
2. Духовният образ на Учителя Петър Дънов	247
XII. СЪВРЕМЕННО СЪСТОЯНИЕ НА БЯЛОТО БРАТСТВО В БЪЛГАРИЯ И ПО СВЕТА	265
1. Бялото братство у нас след кончината на Учителя Петър Дънов до 10.11.1989 година	265
2. Съвременно състояние на Бялото Братство в България	267
3. Разпространение на Бялото Братство в планетарен мащаб	276
XIII. ЗАКЛЮЧЕНИЕ	285
1. Смисълът на живота	285
2. Мисията на великите духовни Учители на човечеството	286
3. Кой е Учителят Петър Дънов?	291
4. Оценката на Времето	299
Библиография	305